

**EIROPAS
KULTŪRAS
MANTOJUMA
DIENAS
2018**

LATVIJAS VALSTS
IZVEIDOŠANA UN
ATTĪSTĪBA

Izdevuma sagatavošanā izmantoti Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Pieminekļu dokumentācijas centra materiāli.

Tekstu autori: J. Asaris, A. Āboltiņš, D. Cebule, J. Dambis, S. Dundure, R. Liepiņš, E. Lūsēna, J. Meinerts, J. Urtāns, S. Zirne.

Sagatavojot tekstus izmantoti Eiropas kultūras mantojuma dienu rīkotāju materiāli. Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde pateicas visiem, kuri palīdzēja un piedalījās izdevuma tapšanā.

Materials from National Heritage Board of Latvia Monuments Documentation Centre are used in this edition.

Texts written by J. Asaris, A. Āboltiņš, D. Cebule, J. Dambis, S. Dundure, R. Liepiņš, E. Lūsēna, J. Meinerts, J. Urtāns, S. Zirne using materials provided by organisers of European Heritage Days events.

National Heritage Board expresses gratitude to all those who have contributed in the creation of this edition.

Konsultants/ Adviser: J. Asaris

Dizains/ Graphic design: Sandra Betkere

Vāka foto/ Cover photo: J. Dambis

Iespiests/ Printing: Apgāds MANTOJUMS

Tulkojums/ Translation: SIA SERRES

Izdevuma koordinēšana/ Technical coordination: Alma Kaurāte, Kristīne Ābele

Nacionālā kultūras
mantojuma pārvalde

VALSTS
KULTŪRKAPITĀLA FONDS

© Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, 2018

ISBN 978-9934-8630-6-6

SATURS/TABLE OF CONTENTS

VALSTS IDEJA/ THE IDEA OF THE STATE	12	VALSTS IZCĪNĪŠANA/ FIGHTING FOR FREEDOM	46
LATVIJAS REPUBLIKAS VALSTS KAROGA VĒSTURE/ HISTORY OF THE NATIONAL FLAG OF THE REPUBLIC OF LATVIA	14	RĪGAS BRĀĻU KAPI/ THE RĪGA BRETHERN CEMETERY	48
LATVIJAS REPUBLIKAS HIMNAS AUTORA BAUMAŅU KĀRĻA PIEMIŅAS VIETAS/ MEMORIAL PLACES OF THE COMPOSER OF THE NATIONAL ANTHEM OF THE REPUBLIC OF LATVIA, KĀRLIS BAUMANIS	16	LATVIJAS PAGAIĻU VALDĪBAS DIBINĀŠANA/ FOUNDATION OF THE LATVIAN PROVISIONAL GOVERNMENT	50
LATVIJAS REPUBLIKAS VALSTS ĢERBOŅA VĒSTURE/ HISTORY OF THE COAT OF ARMS OF THE REPUBLIC OF LATVIA	18	LATVIJAS REPUBLIKAS PROKLAMĒŠANA LATVIJAS NACIONĀLAJĀ TEĀTRĪ/ THE PROCLAMATION OF THE REPUBLIC OF LATVIA IN THE LATVIAN NATIONAL THEATRE	52
PIRMO LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKU NORISES VIETA/ VENUE OF THE FIRST LATVIAN SONG FESTIVAL	20	PIEMIŅAS ZĪME PAGAIĻU VALDĪBAS LIEPĀJĀ DARBĪBAI LIEPĀJĀ/ COMMEMORATIVE PLAQUE TO PROVISIONAL GOVERNMENT IN LIEPĀJA	54
RĪGAS LATVIEŠU BIEDRĪBAS NAMS/ RĪGA LATVIAN SOCIETY HOUSE	22	OSKARA KALPAKA MEMORIĀLS "AIRĪTES"/ OSKARS KALPAKS 'MEMORIAL "AIRĪTES"	56
STUDENTU KORPORĀCIJAS (SELONIJAS CIQ!)/ STUDENT FRATERNITIES	24	CĒSU KAUVAS/ THE CĒSIS BATTLES	58
LATVIEŠU STRĒLNIEKU BATALJONU IZVEIDOŠANA/ THE FORMATION OF THE LATVIAN RIFLEMEN BATTALIONS	26	PIEMINEKLIS CĒSU KAUVĀS KRITUŠAJIEM LATVIEŠU UN IGAUŅU KARAVĪRIEM/ MEMORIAL TO THE LATVIAN AND ESTONIAN SOLDIERS FALLEN IN THE CĒSIS BATTLES	60
NĀVES SALA – PIRMĀ PASAULES KARA KAUVU VIETA/ NĀVES SALA – WORLD WAR I BATTLEFIELD	28	KAUVAS PIE DZELZS TILTA RĪGĀ/ BATTLES AT THE RAILWAY BRIDGE, RĪGA	62
LOŽMETĒJKALNS – PIRMĀ PASAULES KARA KAUVU VIETA/ LOŽMETĒJKALNS – WORLD WAR I BATTLEFIELD	30	DAUGAVGRĪVAS CIETOKSNIS/ THE DAUGAVGRĪVA FORTRESS	64
LATVIEŠU PAGAIĻU NACIONĀLĀS PADOMES DARBĪBAS VIETAS VALKĀ/ THE WORK OF THE LATVIAN PROVISIONAL NATIONAL COUNCIL IN VALKA	32	LATVIJAS BRĪVĪBAS CĪŅĀS KRITUŠO POLIJAS ARMIJAS KARAVĪRU KAPI/ THE GRAVES OF POLISH ARMY SOLDIERS WHO FELL IN THE LATVIAN WAR OF INDEPENDENCE	66
MIKĒLA VALTERA PIEMIŅAS PLĀKSNE LIEPĀJĀ/ COMMEMORATIVE PLAQUE OF MIKĒLIS VALTERS	34	PIEMINEKLIS LATVIJAS BRĪVĪBAS CĪŅĀS KRITUŠAJIEM AUGŠKURZEMES PARTIZĀNIEM UN LIETUVAS ARMIJAS KARAVĪRIEM/ MONUMENT TO THE AUGŠKURZEME PARTISANS AND LITHUANIAN ARMY SOLDIERS WHO FELL IN THE LATVIAN WAR OF INDEPENDENCE	68
VALSTS PREZIDENTA JĀŅA ČAKSTES DZIMTAS MĀJAS "AUČĪ"/ AUČĪ, FAMILY HOME OF JĀNIS ČAKSTE, THE FIRST PRESIDENT OF LATVIA	36	PIEMINEKLIS LATGALES PARTIZĀNU PULKA KARAVĪRIEM/ MONUMENT TO THE SOLDIERS OF THE LATGALE PARTISAN REGIMENT	70
JĀŅA AKURATERA MEMORIĀLĀ MĀJA/ THE MEMORIAL HOUSE OF JĀNIS AKURATERS	38	VALSTS IZVEIDE UN PAŠĀPZIŅA/ FORMATION OF THE STATE AND SELF-CONFIDENCE	72
RAKSTNIEKA KĀRĻA SKALBES DZĪVES VIETA "SAULRIETI"/ SAULRIETI, THE HOME OF WRITER KĀRLIS SKALBE	40	LATVIJAS VALSTISKUMA SIMBOLS – BRĪVĪBAS PIEMINEKLIS RĪGĀ/ LATVIA'S SYMBOL OF STATEHOOD – THE FREEDOM MONUMENT IN RĪGA	74
FRANČA TRASUNA DZIMTAS MĀJAS "KOLNASĀTA"/ KOLNASĀTA, FAMILY HOUSE OF FRANCIS TRASUNS	42	PIEMINEKLIS "VIENOTI LATVIJAI" (LATGALES MĀRA)/ MONUMENT UNITED FOR LATVIA (LATGALE'S MĀRA)	76
PIRMĀ LATVIJAS ĀRLIETU MINISTRA ZIGFRĪDA ANNAS MEIEROVICA DZIMTĀ VIETA/ CHILDHOOD HOME OF ZIGFRĪDS ANNA MEIEROVICS, THE FIRST MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS OF LATVIA	44	LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMA/ SAEIMA – THE PARLIAMENT OF THE REPUBLIC OF LATVIA	78
		MINISTRU KABINETS/ THE CABINET OF MINISTERS	80
		LATVIJAS REPUBLIKAS ĀRLIETU UN FINANŠU MINISTRU REZIDENCE/ RESIDENCE OF THE LATVIAN MINISTERS FOR FOREIGN AFFAIRS AND FINANCE	82

LATVIJAS BANKA/THE BANK OF LATVIA	84	NEATKARĪBAS UN BRĪVĪBAS GARA UZTURĒŠANA OKUPĀCIJAS LAIKĀ/ PRESERVING THE SPIRIT OF INDEPENDENCE AND FREEDOM DURING THE OCCUPATION	128
LATVIJAS PIRMĀ MINISTRU PREZIDENTA KĀRĻA ULMAŅA DZIMTĀS MĀJAS "PIKŠAS"/ "PIKŠAS", CHILDHOOD HOME OF LATVIA'S FIRST PRIME MINISTER, K. ULMANIS	86	KURELIEŠI. RUBEŅA BATALJONA PIEMIŅAS VIETA USMĀ/ THE KURELIANS. THE MEMORIAL PLACE TO RUBENIS BATALLION IN USMA	130
JAUNSAIMNIECĪBAS/NEW FARMS	88	LATVIJAS NACIONĀLO PARTIZĀNU PIEMIŅAS VIETA STOMPAKU PURVĀ/ THE MEMORIAL PLACE TO LATVIAN NATIONAL PARTISANS IN THE STOMPAKI SWAMP	132
RĪGAS CENTRĀLTIRGUS/RĪGA CENTRAL MARKET	90	LATVIJAS CENTRĀLĀ PADOME/THE LATVIAN CENTRAL COUNCIL	134
VEF (VALSTS ELEKTROTEHNISKĀ FABRIKA)/ VEF (STATE ELECTROTECHNICAL FACTORY)	92	PIEMIŅAS ŽĪME "CERĪBU BURA" JŪRKALNES PAGASTĀ/ "THE SAIL OF HOPE", THE MEMORIAL SITE IN JŪRKALNE PARISH	136
LATVIJAS TIRDZNIECĪBAS UN RŪPNIECĪBAS KAMERA/ THE LATVIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY	94	MINSTERES LATVIEŠU ĢIMNĀZIJA/ THE MUNSTER LATVIAN GYMNASIUM	138
ĶEGUMA HES AR STRĀDNIKU CIEMATA APBŪVI/ THE ĶEGUMS HYDROELECTRIC POWER PLANT AND ITS WORKER VILLAGE	96	LATVIEŠI ĀRVALSTĪS/ÉMIGRÉ LATVIANS	140
GULBENES DZELZCEĻA STACIJA/GULBENE RAILWAY STATION	98	FRANČU GRUPA/THE FRENCH GROUP	142
LATVIJAS UNIVERSITĀTE/THE UNIVERSITY OF LATVIA	100	JAUNIEŠU PRETESTĪBAS KUSTĪBA/THE YOUTH RESISTANCE MOVEMENT	144
SKOLU PROGRAMMA/THE SCHOOL PROGRAMME	102	RADIOSTACIJAS AMERIKAS BALSS UN BRĪVĀ EIROPA/ THE RADIO STATIONS VOICE OF AMERICA AND RADIO FREE EUROPE	146
PIEMINEKĻU VALDES ARHEOLOĢISKIE IZRAKUMI TANĪSA KĀLNA PILSKALNĀ/ ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS IN TANĪSA HILLFORT BY THE BOARD OF MONUMENTS	104	LATVIJAS EVAŅĢĒLISKI LUTERISKĀ BAZNĪCA/ EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH OF LATVIA	148
LATVIJAS KARA MUZEJS/THE LATVIAN WAR MUSEUM	106	KARDINĀLS JULIJANS VAIVODS/CARDINAL JULIJANS VAIVODS	150
GRĀMATNIECĪBA – VALTERS UN RAPA UN JĀNIS ROZE/ BOOK PUBLISHING – VALTERS UN RAPA AND JĀNIS ROZE	108	LIELĀ ĢILDE (FILHARMONIJA)/ THE PHILHARMONIC HALL IN THE GREAT GUILD	152
BENJAMIŅU VASARNĪCA/THE BENJAMIŅŠ' SUMMER HOUSE	110	DZINTARU KONCERTZĀLE/ DZINTARI CONCERT HALL	154
KINOTEĀTRIS <i>SPLENDID PALACE</i> /THE <i>SPLENDID PALACE</i> CINEMA	112	KONCERTDĀRZS <i>PŪT, VĒJIŅI!</i> UN ROKFESTIVĀLS <i>LIEPĀJAS DZINTARS</i> / THE CONCERT GARDEN <i>PŪT, VĒJIŅI!</i> AND THE ROCK FESTIVAL <i>LIEPĀJAS DZINTARS</i>	156
LATVIJAS RADIO/LATVIAN RADIO	114	PĒTERBAZNĪCA/ST. PETER'S CHURCH	158
REŽISORA EDUARDA SMILĢA DZĪVES VIETA/ THE HOME OF DIRECTOR ÉDUARDS SMILĢIS	116	RUNDĀLES PILS/RUNDĀLE PALACE	160
TĒRVETES SANATORIJA/TĒRVETE SANATORIUM	118	RŪJIENAS LUTERĀŅU BAZNĪCA/RŪJIENA LUTHERAN CHURCH	162
AKCIJA "APCEĻO DZIMTO ZEMĪ!". VENTAS TILTS UN PAVILJONS KULDĪGĀ/ CAMPAIGN "TRAVEL IN HOMELAND!". BRIDGE ACROSS THE VENTA RIVER AND THE PAVILION IN KULDĪGA	120	LIEPUPES LUTERĀŅU BAZNĪCA/LIEPUPE LUTHERAN CHURCH	164
JĀŅA DALIŅA STADIONS VALMIERĀ/ THE JĀNIS DALIŅŠ STADIUM IN VALMIERA	122	JELGAVAS SV. SIMEONA UN SV. ANNAS PAREIZTICĪGO KATEDRĀLE/ ST. SIMEON AND ST. ANNA ORTHODOX CATHEDRAL IN JELGAVA	166
DAUGAVPILS CIETOKSNIS/THE DAUGAVPILS FORTRESS	124	DAUGAVPILS HES CELTNIECĪBA/ THE PROJECT OF DAUGAVPILS HYDROELECTRIC POWER PLAN	170
DAUGAVPILS VIENĪBAS NAMS/THE UNITY HOUSE IN DAUGAVPILS	126		

ATMODA UN VALSTS ATGŪŠANA/ THE NATIONAL AWAKENING AND THE RESTORATION OF THE STATE	170	ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀ KULTŪRVĒSTURISKĀ TERITORIJA "ABAVAS IELEJA"/ THE ABAVA VALLEY PROTECTED CULTURAL - HISTORICAL AREA	202
VIDES AIZSARDZĪBAS KLUBS/ THE ENVIRONMENTAL PROTECTION CLUB	172	LATVIJAS NACIONĀLĀ OPERA/ THE LATVIAN NATIONAL OPERA	204
TAUTAS FRONTES MUZEJS/ THE POPULAR FRONT MUSEUM	174	KALNCIEMA IELAS KOKA APBŪVE/ WOODEN BUILDINGS ALONG KALNCIEMA STREET	206
FOLKLORAS FESTIVĀLS BALTICA. DAINU KALNS SIGULDĀ/ THE <i>BALTICA</i> FOLKLORE FESTIVAL DAINU HILL AT SIGULDA	176	STARPTAUTISKĀ LIDOSTA RĪGA/ THE RĪGA INTERNATIONAL AIRPORT	208
IKŠĶILES BRĪVDABAS ESTRĀDE/IKŠĶILE OPEN-AIR STAGE	178	SIGULDAS KAMANĪŅU TRASE/ SIGULDA BOBSLEIGH TRACK	210
BALTIJAS CEĻŠ/THE BALTIC WAY	180	RĪGAS MOTORMUZEJS/RĪGA MOTOR MUSEUM	212
BARIKĀDES/THE BARRICADES	182	LATVIJAS MOBILAIS TELEFONS/LATVIAN MOBILE TELEPHONE	214
1991. GADA AUGUSTA PUČS. SLEPENĀ RADIOSTACIJA SALASPILĪ/ THE AUGUST COUP IN 1991. THE SECRET RADIO STATION AT SALASPILS	184	A/S "LATVIJAS VALSTS MEŽI" ZIEMEĻKURZEMES REĢIONA KLIENTU CENTRS/ JSC <i>LATVIAN STATE FORESTS</i> (LVM) NORTHERN KURZEME REGION CUSTOMER CENTRE	216
PIEMINEKLIS ARTURAM ALBERINGAM "SĒJĒJS"/ STATUE TO ARTURS ALBERINGS – "THE SOWER "	186	LIELIE SAPŅI/BIG DREAMS	218
PIEMINEKLIS LATVIJS ARMIJAS KARAVĪRIEM "LĀČPLĒSIS". JELGAVAS BRĪVĪBAS PIEMINEKLIS/ LĀČPLĒSIS – A MONUMENT TO LATVIAN SOLDIERS AND THE FREEDOM MONUMENT OF JELGAVA	188	LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA/ THE NATIONAL LIBRARY OF LATVIA	220
VALSTS ATJAUNOŠANA UN IEKĻAUŠANĀS STARPTAUTISKĀ APRITĒ/ RESTORATION OF THE STATE AND ITS ROLE ON INTERNATIONAL ARENA	190	LATVIJAS UNIVERSITĀTES AKADĒMISKAIS CENTRS TORŅAKALNĀ/ THE UNIVERSITY OF LATVIA CAMPUS IN TORŅAKALNS	222
ĀRLIETU MINISTRIJA UN LATVIJAS ATZĪŠANA <i>DE IURE</i> / THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS AND THE <i>DE JURE</i> RECOGNITION OF THE REPUBLIC OF LATVIA	192	RĪGAS PILS/RĪGA CASTLE	224
ĒKU KOMPLEKSS "TRĪS BRĀĻI"/ THE BUILDING COMPLEX "THE THREE BROTHERS"	194	AKUSTISKĀ KONCERTZĀLE RĪGĀ/ACOUSTIC CONCERT HALL IN RĪGA	226
RĪGAS VĒSTURISKAIS CENTRS/THE HISTORIC CENTRE OF RĪGA	196		
LATVIJA EIROPAS SAVIENĪBĀ. EIROPAS SAVIENĪBAS MĀJA/ LATVIA IN THE EUROPEAN UNION. THE EUROPEAN UNION HOUSE	198		
AIZSARDZĪBAS MINISTRIJA UN LATVIJAS IESTĀŠANĀS NATO/ THE DEFENCE MINISTRY AND LATVIA'S ACCESSION TO NATO	200		

Eiropas kultūras mantojuma dienas ir viens no kultūras mantojuma nozares skaistākajiem un plašākajiem pasākumiem visā Eiropā. Latvija šajā vērtību atklāšanas un svinēšanas tradīcijā piedalās jau kopš 1995. gada, katram gadam izvēloties savu īpašo tēmu. Šā gada tēma ir veltīta Latvijas valsts izveidošanai un attīstībai. Latvijas sabiedrībai ir laimējies dzīvot skaistā, ar vērtīgu kultūras mantojumu piepildītā, zemē, vietā, kur pirms simts gadiem ir izcīnītas valstiskuma tiesības, kur uzplaukumu ir pārtraukusi okupācija, kur ir piedzīvota atmoda un atjaunota sava valsts. Kultūras mantojuma vērtības apliecina Latvijas valstiskumu un, pateicoties tam, bija iespēja Latvijas valsti atjaunot. Mūsu ikdienas dzīvē tas ir vēl pietiekami nenovērtēts, neizprasts un neizjuts vērtību kopums. Mantojums nav tikai senas pussagruvušas ēkas, apdraudētas arheoloģiskās un mākslas vērtības; kultūras mantojums ir stāsts par mums, mūsu valsti, cilvēka dzīves kvalitāti, vērtību skalu, mantojums ir saruna par cilvēces nākotni. Caur mantojumu mēs uzzinām, ko esam spējuši, spējam, kas esam un ko varam sagaidīt nākotnē. Kultūras vidē attīstījusies sabiedrība vienmēr būs radošāka un nākotnes izaicinājumos konkurētspējīgāka. Bez kultūras mantojuma telpa, kurā mēs dzīvojam būtu tukša, nepārliciecināša un nabadzīga, vai precīzāk sakot bez dvēseles. Lai Latvijas valsts ideja mūsu apziņā nepastāv tikai kā pagātnes vērtību un sastinguma simbols, bet atbilstoši kultūras mantojumā iemiesotajam radošuma potenciālam, vienmēr ir dzīves kvalitātes un attīstības virzītājs!

JURIS DAMBIS

Dr. arch.,

Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes vadītājs

European Heritage Days is one of the most beautiful and most widely celebrated events dedicated to cultural heritage all across Europe. Latvia has taken part in the tradition of discovering, celebrating and valuing cultural heritage since 1995. A theme is chosen every year. This year's theme is the creation and development of the Republic of Latvia. Latvian society is fortunate to live in a beautiful country with an abundance of valuable cultural heritage, in a place that a hundred years ago fought for its statehood, where development was stunted by an occupation, that experienced an awakening which finally led to the renewal of its independence. The country's cultural heritage testifies to Latvian statehood, and it was in part thanks to these sites that independence could be restored. There is however much still left to be acknowledged, understood and felt as Latvian heritage is not limited to ruins, endangered archaeological sites, or places with artistic value – cultural heritage is the story of all of us, our nation, quality of life, our values. It is a conversation about the legacy we leave for future generations. It is by way of this heritage that we remember what we have achieved, discover what we are capable of, and dream about what awaits us in the future. A society that takes shape in such a cultural environment and recognizes its value will be more creative and competitive. Without this heritage, our environment would be empty, unconvincing and impoverished – in other words it would lack soul. The symbol of Latvia and what it represents should not only consist of past values and achievements, but be a contemporary driving force for quality of life and progress, a symbol thriving on energy from the creative potential of its cultural heritage.

JURIS DAMBIS

Dr. arch.,

Head of National Heritage Board of Latvia

VALSTS IDEJA—

VIETAS UN NOTIKUMI, KAS CIEŠI SAISTĪTI UN LIECINA PAR VALSTS IDEJAS RAŠANOS VAI NOZĪMĪGIEM IDEJAS ATTĪSTĪTĀJIEM UN VIRZĪTĀJIEM

2018. gadā Latvijas valsts svin savu simtgadi. Ceļā uz savu valsti latviešu tauta ir izgājusi sarežģītu vēsturisko notikumu ceļu. 19. gs. otrajā pusē, nostiprinoties latviešu tautas nacionālajai pašapziņai, ko pauda tolaik topošās latviešu inteliģences pārstāvji, radās arī idejas par savu vietu latviešu apdzīvotās teritorijas pašpārvaldē. Latviešu prasību pēc valsts autonomijas izveidoja neliela Miķeļa Valtera vadīta latviešu sociāldemokrātu grupa 20. gs. sākumā. Atbalsts idejai par etnogrāfiskajās robežās apvienotu un politiski autonomu Latviju pieauga pēc 1905.-1907. gada revolūcijas sakāves.

Pirmais pasaules karš deva iespēju daudzām Eiropas nācijām uz sagrauto Vācijas, Austroungārijas un Krievijas impēriju drupām veidot neatkarīgas valstis. Viena no šīm nācijām bija arī latvieši. Kara radītais posts, bēgļu traģiskais liktenis, latviešu strēlnieku bataljonu izveidošana bija pamatā tam, lai nostiprinātos latviešu politiskās prasības no ierobežotas kulturālas autonomijas līdz prasībai pēc pilnīgas valstiskas neatkarības, un šodien mēs pamatoti varam lepoties ar savas neatkarīgā nacionālā valsts simboliem — sarkanbaltsarkano karogu, himnu „Dievs, svētī Latviju” un valsts ģerboni, pēc kuriem mūsu valsti pazīst pasaulē.

THE IDEA OF THE STATE—

PLACES AND EVENTS THAT ARE CLOSELY LINKED TO AND PROVIDE EVIDENCE ABOUT THE EMERGENCE OF THE IDEA OF THE STATE OR IMPORTANT DEVELOPERS AND PROMOTERS OF IDEA

Latvia is celebrating its centennial in 2018, and along the way to their own country, the Latvian people passed through a complicated route of historical events. As the national self-confidence of Latvians became stronger during the latter half of the 19th century, it was expressed by the emerging class of Latvian intellectuals. This led to ideas about self-governance in territories populated by Latvians. The demand for autonomy first came from a small group of Latvian Social Democrats led by Miķelis Valters in the early 20th century. Support for a politically autonomous Latvia in its ethnic boundaries increased after the defeat of the 1905-1907 revolution.

World War I, in turn, offered a chance for many European nations to establish independent countries on the ruins of the German, Austro-Hungarian and Russian empires. Latvians were among the nations to do so. The damage of the war, the tragic fate of refugees and the establishment of Latvian riflemen's battalions served as a foundation for the strengthening of Latvian political demands from limited cultural autonomy to the demand for full independent statehood. Today we have good reason to be proud of the symbols of our independent nation state — our red-white-red flag, the national anthem “God, Bless Latvia!” and the national herald. All of these ensure our recognition elsewhere in the world.

LATVIJAS REPUBLIKAS VALSTS KAROGA VĒSTURE

Cēsis, Cēsu Jaunā pils

Veidojoties nācijas pašapziņai, tika meklēts atpazīstams krāsu salikums, kas būtu saistīts ar nācijas vēsturi. 19. gs. otrajā pusē Tērbatas latviešu studenti sāka lietot Livonijas Atskaņu hronikā 1279. gadā minēto Cēsu letu karavīru karogu sarkanbaltsarkanās krāsās. Šādu krāsu salikumu līdz Pirmajam pasaules karam izmantoja gan latviešu studenti, gan dziesmu svētku dalībnieki, gan vēlāk latviešu strēlnieki. Cēsu muzeja karogam veltītajā ekspozīcijā apskatāms pirmais zināmais no auduma šūdinātais Latvijas karogs, kas tapis pēc Jāņa Lapiņa meta Valmierā un lietots Vidzemes zemes sapulcē 1917. gada 25. martā. Tā paša gada maijā Latvju mākslas veicināšanas biedrība karogu pēc Anša Cīruļa meta, veidolā, kādā pazīstam to šodien, pieņēma par latviešu tautas karogu. Ar karoga lentām un karogiem bija dekorēta tagadējā Nacionālā teātra zāle, proklamējot Latvijas Republiku. Brīvības cīņu laikā sarkanbaltsarkanais karogs pārliecinoši kļuva par Latvijas simbolu un plīvoja Rīgas pils Svētā gara tornī Bermontiādes laikā.

Padomju laikā par Latvijas Republikas karoga izmantošanu vai glabāšanu draudēja kriminālatbildība, taču 20. gs. 80. gados drosmīgu cilvēku rokās karogs atgriezās publiskajā telpā, piemēram, starptautiskā folkloras festivāla "Baltica" atklāšanā 1988. gadā. Sākot ar 1990. gadu, karogs atguva oficiālu statusu. Sagaidot Latvijas simtgadi, lielizmēra Latvijas karogi izvietoti Rīgā un citās pilsētās.

HISTORY OF THE NATIONAL FLAG OF THE REPUBLIC OF LATVIA

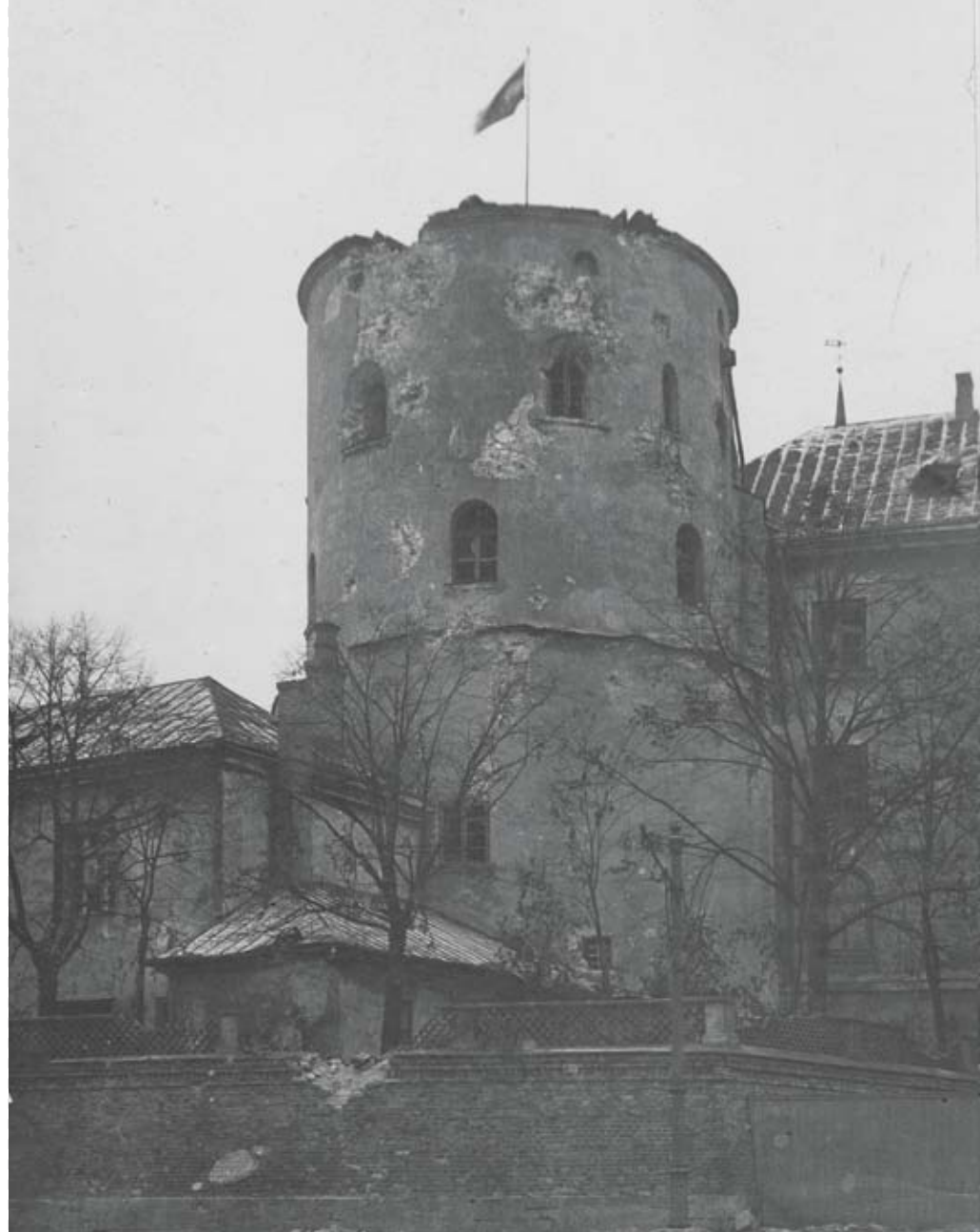
Cēsis New Castle, Cēsis

With the awakening of a national self-consciousness, a recognisable colour scheme was sought with roots in the history of the nation. In the second half of the 19th century, Latvian students at the University of Tartu began using the red-and-white flag mentioned in the Livonian Rhymed Chronicle, where it is said that the red-and-white flag was used in 1279 by the Lett warriors from the town of Cēsis. Until World War I, this colour scheme was used both by Latvian students and the participants of the nationwide song festivals, and later – by the Latvian riflemen. In the exhibition dedicated to the flag in the Museum of Cēsis, visitors will find the first known flag of Latvia made of fabric. It was created in Valmiera based on the design by Jānis Lapiņš and used on 25 March 1917, during the meeting of the Vidzeme Land Council. In May of the same year, the Society of Promotion of Latvian Art adopted the flag as the national flag of Latvians based on the design by Ansis Cīrulis in the shape used today. During the proclamation of the Republic of Latvia, the hall of the National Theatre was decorated with ribbons in national colours and national flags. During the Latvian War of Independence the red-and-white flag conclusively became the symbol of Latvia and was raised above the Tower of the Holy Spirit of Rīga Castle during the Bermondts affair.

During the Soviet era, the use or storage of the flag of the independent Republic of Latvia was criminalised, however, in the 80's, due to the actions of a number of courageous individuals the flag returned to public life, for instance, in 1988 during the opening ceremony of the International Folklore Festival *Baltica*. In 1990, the flag regained its official status. On the occasion of centenary of Latvia, large-size national flags are displayed in Riga and other towns.

A. Āboltriņš

Attēli / Photo: Latvijas Kara muzeja krājums; Saeima, Ieva Ābele

RĪGA LATVIJAS REPUBLIKAS HIMNAS AUTORA BAUMAŅU KĀRĻA PIEMINĀS VIETAS

Limbažu novads, Limbaži

Viens no suverēnas valsts simboliem bez valsts karoga ir arī valsts himna. Latvijas Republikas himna "Dievs, svētī Latviju!" uzskatāma par latviešu nacionālās pašapziņas veidošanās un nācijas pašnoteikšanās tiesību īstenošanas būtisku daļu.

Latvijas Republikas himnas autors Baumaņu Kārlis (1835-1905) bija skolotājs un jaunlatviešu kustības darbinieks, viens no pirmajiem latviešu komponistiem, dramaturgs un dzejnieks. Latviešu tautas himnu – vīru korim radīto dziesmu-lūgšanu "Dievs, svētī Latviju!" – Baumaņu Kārlis sarakstījis īpaši Pirmajiem vispārējiem latviešu dziedāšanas svētkiem 1873. gadā. Līdz Latvijas valsts proklamēšanai pēc 45 gadiem, šis skaņdarbs izpildīts gan ar tekstu "Dievs, svētī Baltiju", gan bijis aizliegts. Oficiāli par valsts himnu kompozīcija apstiprināta 1920. gadā, valsts himnas statuss atjaunots 1990. gada februārī.

Baumaņu Kārļa piemiņa iemūžināta viņa dzimšanas vietā Viļķenes pagasta Indriķos (tēlnieka V. Titāna veidots piemineklis, 1988. gads), dzīves un darba vietā Limbažos (tēlnieku Z. un J. Rapu veidots piemineklis Cēsu un Dailes ielu krustojumā; 1998. gads), kapa pieminekli Limbažu kapsētā (tēlnieks G. Šķilters, 1920. gads). Rīgā, Dziesmu svētku simtgades piemiņas vietā Viesturdārzā (tēlnieka B. Strautiņa cilnis, 2003. gads). Limbažu muzejā apskatāma ekspozīcija "Baumaņu Kārlis un viņa laiks".

MEMORIAL PLACES OF THE COMPOSER OF THE NATIONAL ANTHEM OF THE REPUBLIC OF LATVIA, KĀRĻIS BAUMANIS

Limbaži Municipality, Limbaži

In addition to a national flag, one of the symbols of a sovereign country is its national anthem. Latvia's national anthem, "God, Bless Latvia!" is seen as a key component of the emergence of self-confidence in the Latvian nation and the pursuit of the nation's right to self-determination.

The composer of "God, Bless Latvia!" Kārlis Baumanis (1835-1905) was a teacher, an activist in the New Latvian movement, one of the first Latvian composers, a playwright and a poet. He composed "God, Bless Latvia!" for a men's choir for the first Latvian song festival in 1873. Until the proclamation of the Latvian state 45 years later, the song's lyrics had been changed to "God, Bless the Baltics!" and the Russian Empire had even banned the song. The composition was officially confirmed as the anthem in 1920, and its status was restored toward the end of the Soviet occupation in 1990.

There is a memorial to Kārlis Baumanis at the Indriķi homestead in the Viļķene Parish where he was born (sculptor Vilnis Titāns, 1988). In Limbaži, where Baumanis later lived and worked, there is another monument at the corner of Cēsu and Dailes streets (sculptors Juris and Zigrīda Rapa, 1988). Another monument stands above the composer's grave at the Limbaži cemetery (sculptor Gustavs Šķilters, 1920). A bas relief of Baumanis can be found in the Viesturdārzā park in Rīga, in commemoration of the centennial of the Latvian song festival (sculptor Bruno Strautiņš, 2003). Finally, the Limbaži museum has an exhibition on Kārlis Baumanis and his era.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: E. Lūseņa, Limbažu muzeja krājums

RĪGA LATVIJAS REPUBLIKAS VALSTS ĢERBOŅA VĒSTURE

Rīga, Pils laukums 3, Rīgas pils vārti

Latvijas Republikas pirmais vēlētais parlaments Satversmes sapulce pēc diviem konkursiem un diskusijām par ģerboni attēlojamiem simboliem 1921. gadā pieņēma likumu par Latvijas Republikas valsts karogu un ģerboni. Ģerbonis veidots pēc Vilhelma Krūmiņa skices ar Riharda Zariņa uzlabojumiem, saglabājot Latvijas brīvības cīņās izmantoto Anša Čiruļa radīto uzlecošās saules emblēmu. Tā simbolizē valsts dzimšanu un uzvaru pār tumsu. Trīs zvaigznes ģerbonī atspoguļo Latvijas novadus: Kurzemi, Vidzemi un Latgali, un to vienotību. Uz Latvijas teritorijas sastāvdaļām kā jau agrāk atzītiem valstiski veidojumiem un neatņemamām Eiropas kultūras telpas daļām norāda heraldiskie zvēri – sarkanā lauva no Kurzemes un Zemgales hercogistes ģerboņa un grīfs no Pārdaugavas hercogistes ģerboņa. Ozola zari izmantoti kā virišķības un izturības simboli no latviešu folkloras.

Rīgas pilij kļūstot par Latvijas Valsts prezidenta mītni un reprezentācijas telpām, 1923. gadā uz pils vārtiem uzlika mākslinieka Artūra Bērnieka darinātu krāsainu Latvijas valsts ģerboni. Metālā kalts ģerbonis vārtos parādījās pēc Anša Čiruļa 1939. gada projekta veidotajos jaunajos pils vārtos. Okupācijas laikā valsts ģerboni no Rīgas pils vārtiem noņēma, taču līdz ar neatkarības atjaunošanu tas atguva savu statusu un 1994. gadā metāla kalums tika atvietots Rīgas pilī, kas bija atguvusi prezidenta rezidences statusu.

HISTORY OF THE COAT OF ARMS OF THE REPUBLIC OF LATVIA

The gates of Riga Castle, Pils Square 3, Riga

Following two competitions and extensive discussions concerning the symbols to be depicted in the coat of arms, the first elected parliament of the Republic of Latvia adopted the Law On the Flag and the Coat of Arms of the Republic of Latvia in 1921. The coat of arms was made based on the sketch by Vilhelms Krūmiņš improved by Rihards Zariņš, and preserved the emblem of the rising sun created by Ansis Čirulis and used during the Latvian War of Independence. It symbolises the birth of a nation and the victory over darkness. The three stars represent the historic provinces of Latvia: Kurzeme, Vidzeme and Latgale, and their unity. The heraldic animals – the red lion from the coat of arms of the Duchy of Courland and Semigallia and the griffin from the coat of arms of the Duchy of Livonia – represent a link to formerly recognised political entities that existed in the territory of the modern-day Latvia and that made Latvia an integral part of the European cultural environment. The branches of oak tree symbolise manliness and endurance as used in the Latvian folklore.

When the Riga Castle was chosen as the official residence of the President of the Republic of Latvia in 1923, a coloured coat of arms of Latvia made by artist Artūrs Bērnieks was installed above the gates of the castle. In 1939, on the new gates designed in by Ansis Čirulis, a new coat of arms made in steel appeared. During the Soviet occupation the national coat of arms was removed from the gates of Riga Castle, however, with the restoration of independence the coat of arms regained its status and in 1994 the forged coat of arms was brought back to the castle, which, again, became the presidential residence.

A. Ābolpiņš

Attēli / Photo: Ventspils muzeja krājums; Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, I. Berga-Muižniece, A. Holms

VIDZEME PIRMO LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKU NORISES VIETA

Kocēnu novads, Dikļi

Latvijas valsts simtgades pieminēšana nav iedomājama bez latviešu dziesmu svētkiem, kas ir bijusi viena no tautas vienotības un pašapziņas izpausmēm nācijas veidošanās procesā.

Pirmie latviešu Dziesmu svētki notika 1864. gada vasarā Dikļos, Mācītājmuižas birzī, uzkalnā, kas vēlāk ieguva Neikenkalna nosaukumu. Tos rīkoja Juris Neikens (1826-1868), latviešu rakstnieks, skolotājs un luterāņu mācītājs, kurš darbojies arī Latviešu literārajā biedrībā. Dziesmu svētkos jeb Dziesmu dienā piedalījās seši vīru kori un bērnu koris. Nākamajos gados līdzīgi Dziesmu svētki notika Vidzemē un Kurzemē, dodot ierosmi sarīkot pirmos Vispārējos latviešu Dziesmu svētkus Rīgā 1873. gadā.

Atzīmējot Vispārējo latviešu Dziesmu svētku simtgadi, 1973. gadā Neikenkalnā atklāja piemiņas akmeni pirmajiem novada Dziesmu svētkiem, 1984. gadā Dikļos atklāja svētkiem ekspozīciju, kas pilnveidota 2014. gadā. Pirmo latviešu dziesmu svētku norises vieta ir valsts nozīmes kultūras piemineklis.

Šobrīd blakus Neikenkalnam izveidota dabas koncertzāle – mūsdienīga dabas un mākslas sintēze ar vides objektiem, kas izceļ Dikļu kā Dziesmu svētku tradīcijas šūpuļa kultūrvēsturisko nozīmi. Dabas koncertzāle atzīta par 2014. gada labāko būvi Latvijā kategorijā "Ainava", projekta autors – arhitekts Uģis Šēnbergs, projekta idejas īstenošanā piedalījās arī režisors Uģis Brikmanis un mākslinieks Ivars Mailītis.

VENUE OF THE FIRST LATVIAN SONG FESTIVAL

Kocēni Municipality, Dikļi

The centennial celebrations of Latvia are unthinkable without the Latvian song festival, which has been one of the expressions of national unity and self-appreciation in the process of forming of the nation.

The first Latvian Song Festival took place in the summer of 1864 in Dikļi, in the park near the parsonage, and it was later given the name 'Neikenkalniņš' ('Neikens's Hill'). The festival was organised by Juris Neikens (1826–1868), a Latvian writer, teacher and Lutheran pastor, who was also active in the Latvian Literary Society. Six men's choirs and one children's choir participated in the song festival or the 'song day'. In the coming years, similar song festivals took place in Vidzeme and Kurzeme regions, which led to the idea to organise the First All-Latvian Song Festival in Riga, in 1873.

Celebrating the centenary of the All-Latvian Song Festival, in 1973 a memorial stone of the first local song festival was placed on Neikenkalniņš in 1973, and in 1984 an exhibition dedicated to the festival was created in Dikļi, which was expanded in 2014. The venue of the first Latvian Song Festival is a listed heritage site.

Today, the Nature Concert Hall, an open-air stage, has been created next to Neikenkalniņš. It is a contemporary synthesis of nature and art, with environmental objects that praise the heritage value of Dikļi as the cradle of the song festival tradition. In 2014, the Nature Concert Hall was named the best building in Latvia in the 'Landscape' category. It was designed by architect Uģis Šēnbergs, assisted by director Uģis Brikmanis and artist Ivars Mailītis.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Šulcs, I. Kukainis

RĪGA RĪGAS LATVIEŠU BIEDRĪBAS NAMS

Rīga, Merķeļa iela 13

19. gadsimta vidū Rīgā strauji palielinājās latviešu kopiena un radās nepieciešamība pēc vienojoša, sabiedriski un saimnieciski organizatoriska centra. Rīgas Latviešu biedrību (RLB) dibināja Bernhards Dirīķis, Jānis Fridrihs Baumanis un Rihards Tomsons. Pirmās pulcēšanās protokols parakstīts 1868. gada augustā, dibinātāju pilnsapulce, kurā piedalījās vairāk nekā 100 biedru, sanāca 22. novembrī.

Biedrības mērķi sākotnēji bija palīdzība trūkcūcietējiem un derīgu zināšanu izplatīšana Rīgas latviešiem, kas deva milzīgu ieguldījumu latviešu izglītības un kultūras attīstībā. Pie RLB darbojās pirmais latviešu teātris, Zinību komisijas vadībā izdeva pirmo Latviešu konversācijas vārdnīcu. Ievērojams notikums bija biedrības rīkoti pirmie Vispārīgie latviešu Dziesmu svētki 1873. gadā. Pēc Latvijas valsts proklamēšanas 1918. gadā RLB telpās veidojās pirmās Latvijas bruņoto spēku vienības. 20. gs. 20.-30. gados RLB vairāk pievērsās Latvijas kultūras vērtību reprezentācijai. Padomju režīms 1940. gadā biedrību slēdza. Tās darbība atjaunota 1989. gadā. Savā namā tā atgriezās 1994. gadā.

Biedrības pirmās telpas bija tagadējā Tērbatas ielā, bet jau 1869. gadā tagadējā vietā uzcēla pirmo Rīgas Latviešu biedrības namu pēc arhitekta J. F. Baumaņa projekta. Pēc tā nodegšanas 1908. gadā, jau 1909. gadā iesvētīja jauno namu, kas celts pēc arhitektu Eižena Laubes un Ernesta Poles projekta. 1938. gadā pabeidza nama piebūvi un tas ieguva mums pazīstamo veidolu.

RĪGA LATVIAN SOCIETY HOUSE

Merķeļa Steet 13, Rīga

In the middle of the 19th century, the Latvian community in Riga started to grow rapidly and this led to a necessity for a uniting social and economic organisational centre. Riga Latvian Society was founded by Bernhards Dirīķis, Jānis Fridrihs Baumanis and Rihards Tomsons. The minutes of the first meeting of the Society have been signed in August 1868. The founders' general meeting that was held in 22 November the same year gathered more than 100 members.

The initial purpose of the Society was the provision of assistance and knowledge-sharing with Latvians residing in Riga that served as a massive contribution in the development of education and culture of the community. Under the auspices of the Society, the first Latvian theatre was founded and the Scientific Committee managed the publication of the first Latvian encyclopaedic dictionary. A major event organised by the Society was the First Latvian Song Festival in 1873. Following the proclamation of the Republic of Latvia in 1918, the premises of the Society were used for formation of the first units of Latvian armed forces. During the 20's and 30's, the Riga Latvian Society focused on the representation of the cultural values of Latvia. The Soviet regime closed the Society in 1940. It was restored in 1989, and it returned to its house in 1994.

The initial premises of the Society were located on Tērbatas Street, but already in 1869, the first building of Riga Latvian Society based on the design by architect J. F. Baumanis was completed on the present site. When the building was destroyed by fire in 1908, already in 1909 a new building was commissioned that was built based on the design by Eižens Laube and Ernestus Pole. In 1938, an extension to the main building was completed and the complex acquired its present, well-known appearance.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: R. Mūrnieks, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Holms

RĪGA STUDENTU KORPORĀCIJAS (SELONIJAS C!Q!)

Rīga, Stabu iela 17

Vieni no pirmajiem neatkarīgas valsts idejas nesējiem bija latviešu tautības studenti, kuru iegūtās zināšanas bija pamatā Latvijas valsts idejai un iemiesojumam. Latviešu studentu korporācijas veidojās 19. gs. Baltijas teritorijā esošajās augstskolās, apvienojot latviešu izglīto to daļu un veicinot tautiskās domas veidošanos.

Dažas dienas pēc Latvijas valsts proklamēšanas studentu sapulce Rīgā, Viļa Olava komercskolā, pieņēma lēmumu atbalstīt Latvijas Tautas padomi un Pagaidu valdību. Decembrī studenti tika aicināti stāties nacionālajā karaspēkā un tika nodibināta Atsevišķā Studentu rota, ko sākotnēji veidoja piecu vecāko latviešu korporāciju "Lettonia", "Selonia", "Lettgallia", "Talavija" un "Fraternitas Moscoviensis" (vēlāk – "Fraternitas Lettica") biedri. Brīvības cīņu sākumā Studentu rota nodrošināja valdības apsardzi. Vēlāk tā Latviešu atsevišķā bataljona sastāvā piedalījās visās nozīmīgākajās kaujās līdz 1919. gada maijam. 1919. gada oktobrī uz Studentu rotas bāzes Rīgā izveidoja Studentu bataljonu, kas piedalījās kaujās ar bermontiešiem.

Latvijas neatkarības laikā korporācijas uzplauka, bet padomju okupācijas laikā tika likvidētas. Daudzi studentu korporāciju pārstāvji, aizstāvēt neatkarīgas valsts ideju, gāja bojā gan komunistiskās, gan nacistiskās okupācijas režīmu represijās. 1989. gadā korporācijas atjaunotas, un mūsdienās vieno vairākus tūkstošus esošo un bijušo studentu. Pašlaik Latvijā ir 23 studentu korporācijas.

STUDENT FRATERNITIES

Stabu Street 17, Riga

Among the first to support the idea of an independent country were Latvian students whose education formed the foundation for the idea and embodiment of the Republic of Latvia. Latvian student fraternities emerged during the 19th century at universities in the Baltic provinces of the Russian Empire, bringing together educated Latvians and facilitating the emergence of nationalist thoughts.

A few days after the proclamation of the Latvian state, a meeting of students at the Vilis Olavs Commerce School in Rīga decided to support the Latvian Popular Council and the Provisional Government. In December 1918, students were invited to join the national army, and the Separate Students' Company was established. Its members came from the five oldest Latvian fraternities, *Lettonia*, *Selonia*, *Lettgallia*, *Talavija* and *Fraternitas Moscoviensis* (later *Fraternitas Lettica*). During the start of the Independence War, the Student's Company served as guards for the government. As part of the Latvian battalion, it later took part in all the major battles until May 1919. In October 1919, the Student Battalion was established on the basis of the Students' Company, and it took part in battles against the forces of Bermont.

Fraternities flourished during the independence of Latvia, but they were all shut down during the Soviet occupation. Many fraternity members who defended the idea of an independent state perished during the repressions of the Communist and Nazi occupations. The fraternities were restored in 1989, and today they bring together several thousand current and former students. There are 23 student fraternities in Latvia today.

S. Zīme

Attēli / Photo: Kaspars Kravinskis, Zigurdis Zakis

RĪGA LATVIEŠU STRĒLNIEKU BATALJONU IZVEIDOŠANA *Rīga, Elizabetes iela 63*

Pirmā pasaules kara gaita Latvijas teritorijā noveda pie vēl nepieredzētām izmaiņām sabiedrībā un ekonomikā. Pusi Latvijas ieņēma Vācijas impērijas armija, liela daļa iedzīvotāju devās bēgļu gaitās vai tika evakuēti kopā ar rūpniecības uzņēmumiem un iestādēm uz Krievijas iekšieni. Nostabilizējoties frontes līnijai pa Daugavu no Rīgas līdz Daugavpilij, krasi pieauga Krievijas impērijas armijas karavīru skaits Latvijas teritorijā.

Sāda situācija radīja priekšnoteikumus nacionālu armijas vienību izveidei Latvijā un sākās latviešu brīvprātīgo strēlnieku bataljonu veidošana. 1915. gada augusta sākumā Krievijas armijas virspavēlniecība izdeva pavēli par pirmo divu latviešu strēlnieku bataljonu formēšanu, ko bija ierosinājusi latviešu sabiedrisko darbinieku sapulce. 10. augustā publicēja Ata Ķeniņa un Kārļa Skalbes sagatavoto uzsaukumu "Pulcējaties zem latviešu karogiem!", ko parakstīja Krievijas valsts domnieki Jānis Goldmanis un Jānis Zālītis. Izveidoja Latviešu strēlnieku bataljonu organizācijas komiteju, kura pirmo no brīvprātīgo uzņemšanas komisijām izveidoja 12. augustā Rīgā, Tērbatas ielā 1/3 (tagad Elizabetes iela 63) Latviešu izglītības biedrības telpās. Pirmajās divās dienās pieteicās gandrīz 500 brīvprātīgie. Līdz 1916. gada pavasarim saformēja astoņus latviešu strēlnieku bataljonus, kuros dienēja ne tikai brīvprātīgie, bet arī mobilizētie karavīri. 1916. gada oktobrī latviešu strēlnieku bataljoni tika reorganizēti par pulkiem un izveidotas divas latviešu strēlnieku brigādes, kurās karoja ap 30 000 latviešu karavīru. Turpmākajos laikmetu griežos latviešu strēlniekiem bija nozīmīga loma gan Latvijas, gan Krievijas vēsturē.

2015. gada 1. augustā, Latviešu strēlnieku bataljonu izveidošanas 100 gadadienā, pie ēkas Tērbatas ielas fasādes atklāja Latviešu strēlnieku bataljonu Organizācijas komitejai veltītu piemiņas plāksni (tēlnieks G. Pantelejevs).

THE FORMATION OF THE LATVIAN RIFLEMEN BATTALIONS

Rīga, Elizabetes iela 63

World War I led to unprecedented changes in Latvian society and Latvian economy. Half of Latvia was occupied by the German Army, and a large part of the population fled or were evacuated to Russia together with industry and various companies. As the front line, stretching from Riga to Daugavpils, was established and stabilised along the river Daugava there was a rapid increase in Russian Army troops on Latvian territory.

This situation created the preconditions to the formation of national army units, and efforts were undertaken to create a riflemen battalions of Latvian volunteers. After a suggestion put forward at a meeting of Latvian public figures, the high command of the Russian Army ordered the formation of the first two Latvian riflemen battalions in the beginning of August 1915. On August 10 an appeal written by Atis Ķeniņš and Kārlis Skalbe was published – "Pulcējaties zem latviešu karogiem!" ("Assemble under Latvian Flags!"). It was signed by two deputies of the Russian Duma – Jānis Goldmanis and Jānis Zālītis. A committee to organize the Latvian riflemen battalions was founded, which in turn formed the first commission to enrol volunteers on August 12 in Riga. This commission was located on Tērbatas Street 1/3 (now Elizabetes Street 63) which were then the premises of the Latvian Education Society. In the first two days almost 500 volunteers enrolled. Until spring 1916 eight battalions were formed which consisted not only of volunteers, but also of mobilized soldiers. In October 1916 the Latvian riflemen battalions were reorganised into regiments and two Latvian riflemen brigades were formed consisting of 30,000 Latvian soldiers. The Latvian riflemen went on to play a significant part in both Latvian and Russian history. On August 1, 2015, on the 100th anniversary of the formation of the Latvian riflemen battalions, a commemorative plaque was unveiled on the facade of the Tērbatas iela house. The plaque was designed by G. Pantelejevs.

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

RĪGA NĀVES SALA – PIRMĀ PASAULES KARA KAUJU VIETA

Ķekavas novads, Daugmales pagasts

Pirmā pasaules kara laikā, 1915. gada rudenī, Daugavas kreisajā krastā, pussalā iepretim Iksšķīlei, izveidojās Krievijas impērijas armijas placdarms jeb Iksšķīles priekštilta nocietinājums, kurā ierīkotajās pozīcijās varēja aizstāvēties apmēram divu bataljonu liela armijas vienība. 1917. gada jūlijā, Krievijas armijai atkāpjoties, placdarmu evakuēja.

No 1916. gada aprīļa līdz decembrim placdarmu aizstāvēja arī 3. Kurzemes un 2. Rīgas latviešu strēlnieku bataljons. Aizstāvēšanās kaujās krita 167 latviešu strēlnieki, kuri apbedīti brāļu kapos pie Vecpelšiem un Iksšķīles kapsētā, pārējo Krievijas armijas daļu kritušie karavīri apbedīti brāļu kapos pie Kaparāmuriem un Daugmales (Čandaru) kapsētā. 1916. gada rudenī Vācijas armija šajā frontes sektorā pielietoja indīgās gāzes. Pēc gāzu uzbrukuma, kad saindējās un gāja bojā vairāk nekā 1000 Krievijas armijas karavīri, placdarms ieguva nosaukumu "Nāves sala".

1924. gadā Valsts prezidents Jānis Čakste Nāves salā atklāja pēc arhitekta Eižena Laubes projekta celto pieminekli kritušajiem latviešu strēlniekiem. 20. gs. 30. gados netālu no pieminekļa apbedīti septiņi nezināmi karavīri, kuru pišļus atrada ģipša lautzuvēs. 1936. un 1937. gadā uz dienvidrietumiem no pieminekļa pēc arhitekta un pulkveža Artūra Galindoma projekta uzbūvētas koka gulbūves strēlnieku muzeja ēkas: dzīvojamā māja - muzejs un divas saimniecības ēkas (nav saglabājušās). Nāves salas teritorijas lielākā daļa ir appludināta 1973.-1975. gadā pēc Rīgas HES izbūves.

NĀVES SALA – WORLD WAR I BATTLEFIELD

Ķekava Municipality, Daugmale Parish

During the World War I, in autumn 1915 on the left bank of River Daugava, on the peninsula opposite from Iksšķīle, a bridgehead was formed by the Russian Imperial army with positions that could accommodate defence forces of the size of approximately two battalions. In July 1917, when retreating, the Russian army evacuated the bridgehead.

From April to December 1916, the bridgehead was defended also by 3rd Kurzeme Latvian Riflemen Battalion and 2nd Riga Latvian Riflemen Battalion. 167 Latvian riflemen were killed during the battles. They were buried in brothers' cemetery near Vecpelši and in Iksšķīle cemetery. Soldiers from other Russian army units were buried in brethren cemetery near Kaparāmuri and in the Daugmale (Čandari) cemetery. In autumn 1916, the German army used toxic gases in this section of the front-line. Following the gas attack, more than 1000 soldiers of the Russian army were intoxicated and died and the bridgehead acquired the name of Nāves sala (Latvian for "Death island").

In 1924, President Jānis Čakste opened a monument in Nāves sala to the fallen Latvian riflemen that was built based on the design by Eižens Laube. In the 30's, seven unknown soldiers whose remains were found in the nearby gypsum quarry were buried near the monument. In 1936 and 1937 log buildings were constructed south-west from the monument based on the design by architect and Colonel Artūrs Galindoms that provided home for the riflemen museum: a residential house and two outbuildings (not preserved). The majority of the territory of Nāves sala was flooded during the construction of Riga Hydroelectric Power Plant in 1973-1975.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Štūlis

LOŽMETĒJKALNS – PIRMĀ PASAULES KARA KAUJU VIETA

Jelgavas novads, Valgundes pagasts

Tireļpurvā no 1915. līdz 1917. gadam norisinājās pozīciju kaujas starp Vācijas 8. armiju un Krievijas 12. armiju. Lielākā Krievijas puses uzbrukuma operācija, kurā piedalījās arī abas latviešu strēlnieku brigādes, norisinājās no 1916. gada 23. decembra līdz 1917. gada 17. janvārim (pēc vecā stila) un pazīstama kā Ziemassvētku kaujas. Tajās latviešu strēlnieki parādīja izcilu varonību, pārraujot vācu nocietinājumu līniju, taču, nesaņemot pienācīgus papildspēkus, mērķis – atbrīvot Jelgavu, palika nesasniegts, un nācās samierināties tikai ar Ložmetējkalna iegūšanu, zaudējot 2000 strēlnieku. Ziemassvētku kauju pieredze veidoja latviešu strēlnieku attieksmi pret valdošo politisko režīmu Krievijā 1917. gada revolūcijas un apvērsuma laikā.

Kopš 1973. gada neoficiālās talkās tika uzsākta Tireļpurva piemiņas vietu sakopšana. Pēc Latvijas Kultūras fonda nodibināšanas turpinājās talkas un piemiņas akmeņu un zīmju uzstādīšana nozīmīgāko kauju vietās (tēlnieki G. Burvis, U. Stērģis, V. Titāns), ko organizēja Valdemārs Birznieks. No 2001. gada A/S "Latvijas Valsts meži" turpina Ziemassvētku kauju vietas apsaimniekošanu un kopā ar Ziemassvētku kauju muzeju bijušajās Mangaļu mājās izveidojoši Baltijā vienīgo Pirmā pasaules kara piemiņas vietu, kur saglabātas un rekonstruētas kara lauka fortifikācijas būves, dabā atzīmētas karavīru kapsētas un izveidota infrastruktūra vēstures izziņai.

LOŽMETĒJKALNS – WORLD WAR I BATTLEFIELD

Valgunde Parish, Jelgava Municipality

Battles between the 8th German Army and the 12th Russian Army raged around the Tireļpurvs swamp from 1915 until 1917. The major Russian attack, which included both Latvian rifleman brigades, was launched on December 23, 1916, and lasted until January 17, 1917. These are known as the Christmas battles. The Latvian rifleman demonstrated outstanding courage by breaking through the German line of fortifications. Their aim was to liberate Jelgava, but due to the poor planning on the part of Russian generals and lack of reinforcements, the rifleman had to concede to only taking the *Ložmetējkalns* from the Germans after losing 2,000 men. These events formed the opinion of Latvian Rifleman about the political regime in Russia during and after the 1917 revolution and coup.

Unofficial attempts began in 1973 to clean up the commemorative location at Tireļpurvs. After the establishment of the Latvian Culture Fund, the work continued, and commemorative stones and signs were installed at the places where the most important battles had occurred. The work was organised by Valdemārs Birznieks, and sculptures were produced by Ģirts Burvis, Uldis Stērģis and Vilnis Titāns. In 2001, the Latvian State Forests company took over the management of the battlefield, and in cooperation with the Christmas battles museum at the Mangaļi homestead establishing the only World War I site in the Baltic States, that features preserved and reconstructed field fortifications. The cemeteries of soldiers are marked, and the infrastructure of the location helps visitors to learn about the history of the battles.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: J. Lismanis; Latvijas Kara muzeja krājums; Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Šulcs

LATVIEŠU PAGaidu NACIŅĀLĀS PADOMES DARBĪBAS VIETAS VALKĀ

Valkas novads, Valka

1917. gada beigās Valka bija pilsēta ar lielāko latviešu iedzīvotāju skaitu Vācijas vēl neokupētajā Latvijas daļā. Pēc Rīgas okupācijas tā kļuva par latviešu politiskās un kultūras dzīves centru, kur pulcējās tie, kurus vienoja vēlme īstenot latviešu nācijas pašnoteikšanās tiesības. 17. novembrī Valkā dibināta Latviešu Pagaidu Nacionālā padome (LPNP). No 29. novembra līdz 2. decembrim notika LPNP 1. sesija, kurā piedalījās gandrīz visu ietekmīgāko latviešu sabiedrisko organizāciju un politisko partiju pārstāvi – J. Goldmanis, J. Zālītis, Z. A. Meierovics, V. Zāmuels, A. Klīve un F. Trasuns, J. Akuraters, K. Skalbe, E. Virza u.c. 1917. gada 2. decembrī LPNP pieņēma deklarāciju par Latvijas autonomiju, kurā pasludināja, ka Latvija ir autonoma valsts vienība, kurā ietilpst Vidzeme, Kurzeme un Latgale. Sēde norisinājās 1865. gadā celtajā pilsētas rātsnamā, kurš tagad atrodas Valgā (Igaunijā). Pēc Pirmā pasaules kara, nosakot robežu starp jaunajām Latvijas un Igaunijas valstīm, Valku sadalīja, galveno pilsētas daļu piešķirot Igaunijai, bet priekšpilsētas daļu Latvijai.

1918. gada 11. decembrī Lielbritānija LPNP atzina par Latvijas pārstāvi de facto. Līdz ar Latvijas Tautas padomes izveidošanu LPNP pakāpeniski savu darbību izbeidza.

Atceroties šos notikumus, 2017. gadā Valkā uzstādīts tēlnieces A. Dumpes piemineklis "Veltījums Latviešu Pagaidu Nacionālajai padomei".

THE WORK OF THE LATVIAN PROVISIONAL NATIONAL COUNCIL IN VALKA

Valka, Valka Municipality

In late 1917, Valka was the city with the largest number of Latvian residents in the territory of Latvia that had not yet been occupied by Germany. After the occupation of Riga, it became the centre for political and cultural life, bringing together those who wished to implement the right to self-determination of the Latvian people. The Latvian Provisional National Council (LPNP) was established on November 17, 1917, and it held its first session from November 29 until December 2. Representatives of nearly all of the most important organisations and political parties were there, including J. Goldmanis, J. Zālītis, Z. Meierovics, V. Zāmuels, A. Klīve, F. Trasuns, J. Akuraters, K. Skalbe, E. Virza and others. On December 2, the council adopted a declaration on Latvia's autonomy, declaring that Latvia was an autonomous state that consisted of the regions of Vidzeme, Kurzeme and Latgale. The meetings were held at Valka City Hall, which was built in 1865 and is now located in Valga, Estonia. After World War I, when the boundary was drawn between the two new republics of Estonia and Latvia, Valka was split in two, with most of the town becoming part of Estonia, and its suburbs becoming part of Latvia.

On December 11, 1918, Great Britain officially recognised the LPNP as Latvia's *de facto* representative, but when the Latvian National Council was established, the LPNP gradually passed its powers to it. A monument to these events, "Dedication to the Latvian Provisional National Council" by Arta Dumpe, was installed in Valka in 2017.

E. Lūsēna

Attēli / Photo: Valkas novadpētniecības muzeja krājums; Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Lūsēna

MIKĒLA VALTERA PIEMIŅAS PLĀKSNE LIEPĀJĀ

Liepāja, Baseina iela 7

Liepājā dzimušais latviešu politiķis, diplomāts un dzejnieks Miķelis Valters (1874–1968) ir pirmais latviešu sabiedriskais darbinieks, kurš publiski izvirzīja suverēnas Latvijas valsts izveidošanas nepieciešamību (1903. gadā žurnāla "Proletārietis" rakstā "Patvaldību nost! Krieviju nost!"). M. Valters studēja Bernes Universitātē, 1905. gadā atgriezās Latvijā, bet 1907. gadā no jauna devās emigrācijā. 1907. gadā Cīrihes Universitātē ieguva valsts zinību doktora grādu, no 1909. līdz 1910. gadam studēja Parīzes Universitātē (Sorbonā). 1917. gada maijā atgriezās Latvijā, viņu ievēlēja Vidzemes Pagaidu zemes padomē. M. Valters piedalījās Latvijas Zemnieku savienības izveidošanā, kā arī darbojās latviešu politisko organizāciju sastādītajā Demokrātiskajā blokā. Viens no Latvijas Tautas padomes izveidotājiem. No 1918. gada novembra līdz 1919. gada jūlijam – pirmais Latvijas Republikas iekšlietu ministrs.

No 1919. gada oktobra – Latvijas diplomātiskajā dienestā, bijis sūtnis Itālijā, Francijā, Polijā, Beļģijā. Pēc Otrā pasaules kara beigām aktīvi protestējies pret PSRS veikto Latvijas okupāciju un aneksiju, pētījis Latvijas ārpolitikas un politisko režīmu vēsturi, paužot autoritāras valsts iekārtas kritiku. Miris Francijā, Nicā.

Pieminot M. Valtera ieguldījumu Latvijas valstiskuma veidošanā 1994. gadā atklāta piemiņas plāksne Liepājā pie ēkas Baseina ielā 7; 2003. gadā Miķeļa Valtera vārdā nosaukta bibliotēka Liepājā, kur izveidota arī pastāvīga ekspozīcija par M. Valtera dzīvi un darbību; 2009. gadā viņam atklāta piemiņas plāksne Iekšlietu ministrijā Rīgā.

COMMEMORATIVE PLAQUE OF MIKĒLIS VALTERS

Baseina Street 7, Liepāja

Liepāja-born Latvian politician, diplomat and poet Miķelis Valters (1874–1968) was the first Latvian public figure who publicly stated the need to establish a sovereign Latvian state (in 1903, in the journal *Proletārietis* ('Proletarian') in an article titled 'Patvaldību nost! Krieviju nost!' ('Away with the autocracy! Away with Russia!')). Valters studied in Bern University, returned to Latvia in 1907, and went into emigration again in 1907. In 1907, he obtained a doctoral degree in law in Zurich University, and later studied in Sorbonne University in Paris (1909–1910). In May 1917, he returned to Latvia and was elected to the Provisional Land Council of Vidzeme. Valters participated in the formation of the Latvian Farmers' Union, and was active in the Democratic Bloc made up of Latvian political organisations. He was one of the founders of the Latvian Popular Council (LTP). He served as the first minister for the interior of the Republic of Latvia from November 1918 until July 1919.

From October 1919, he worked in the Latvian diplomatic service as an envoy in Italy, France, Poland and Belgium. After the end of World War II he actively protested against the Soviet occupation and annexation of Latvia. He researched the history of Latvian foreign policy and political regimes and criticised authoritarianism as a political system. Valters died in Nice, France.

To commemorate Valters's contribution to creation of Latvian statehood, in 1994 a commemorative plaque was placed at 7 Baseina Street, Liepāja. In 2003, a library in Liepāja was named in honour of Miķelis Valters, and it also houses a permanent exhibition about Valters's life and work. In 2009, a commemorative plaque was dedicated to him in the Ministry of the Interior in Riga.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Lūsena; Ārlietu ministrijas arhivs

VALSTS PREZIDENTA JĀŅA ČAKSTES DZIMTAS MĀJAS "AUČI"

Ozolnieku novads, Salgales pagasts, "Auči"

Latvijas pirmā Valsts prezidenta Jāņa Čakstes (1859–1927) tēvs 1871. gadā iegādājās īpašumā Aučus, lai izveidotu zemnieku saimniecību. Auču mājas bija raksturīga Zemgales zemnieku sēta ar koka guļbūves ēkām, kuras pēc Pirmā pasaules kara bija nonākušas avārijas stāvoklī. Auču jaunā dzīvojamā ēka celta pēc J. Čakstes ierosinājuma un norādījumiem, kurus ēkas projektā iestrādāja arhitekts Roberts Legzdīņš. Ēkas būve sāka 1924. gadā, bet pabeigta (bez iekšējās apdares) 1926. gada beigās, kad to pēdējo reizi apmeklēja J. Čakste. J. Čakste kopš savas politiskās darbības sākuma 1887. gadā ir virzījis sabiedrisko domu par neatkarīgas Latvijas valsts izveidošanu. Valstiskuma veidošanās laikā darbojies Latviešu pagaidu nacionālajā padomē un Tautas padomē. 1920.–1922. gadā Satversmes sapulces priekšsēdētājs. 1922. gadā 1. Saeima ievēl J. Čaksti par pirmo Latvijas Republikas prezidentu. 1925. gadā atkārtoti ievēlēts par Valsts prezidentu. Pēc Valsts prezidenta nāves 1927. gada maijā, Aučos saimniekoja viņa dēls Jānis Ģedimins Čakste un prezidenta atraitne Justīne Čakste. 1944. gadā Čakstu ģimene devās bēgļu gaitās uz Zviedriju. 1995. gadā Aučus atguva J. Čakstes mazdēls Jānis Konstantīns Čakste (1925–2005) un līdz 1999. gadam atjaunoja Auču dzīvojamo ēku un labiekārtoja apkārtni. 2001. gadā dzīvojamajā ēkā apskatei atklāja Valsts prezidenta piemiņas telpas. Latvijas kultūrvēsture ievērojama piemiņas vieta, kur vienkopus glabājas visplašākā informācija par mūsu valsts pirmo prezidentu un viņa dzimtu.

AUČI, FAMILY HOME OF JĀNIS ČAKSTE, THE FIRST PRESIDENT OF LATVIA

Aučī, Salgale Parish, Ozolnieki Municipality

The father of Jānis Čakste (1859–1927), the first President of Latvia, bought Auči homestead to develop a farm. Auči was a typical Zemgale farm with log buildings, which were in very poor condition after World War I. The new living house was built at Jānis Čakste's suggestion and following his instructions, which were taken into the design made by architect Roberts Legzdīņš. Construction of the house began in 1924, and it was completed (except for interior decoration) by the end of 1926, when Čakste last visited it. Since the beginning of Jānis Čakste's political activity in 1887, he guided popular thought towards establishing an independent Latvian state. During the formation of Latvian statehood he worked in the Latvian Provisional National Council and the Latvian Popular Council. In 1920–1922, he was the Speaker of the Constitutional Assembly. In 1922, the Parliament of Latvia elected Čakste as the first President of Latvia. In 1925, he was re-elected. After the death of President Čakste in May 1927, his son Jānis Ģedimins Čakste and the president's widow Justīne Čakste lived in Auči. In 1944, Čakste family emigrated to Sweden. In 1995, Auči was regained by Jānis Čakste's grandson Jānis Konstantīns Čakste (1925–2005), and by 1999 the living house was restored and the surroundings were landscaped. In 2001, the commemorative rooms dedicated to President Čakste were opened to the public. This site is historically important for Latvia, as it stores the most extensive information about our country's first president and his family.

A. Āboltriņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, Jeļgavas novada pašvaldība

JĀŅA AKURATERA MEMORIĀLĀ MĀJA

Rīga, Ojāra Vācieša iela 6a

Latvijas valsts veidošanas procesos spilgti iezīmējas dzejnieka Jāņa Akuratera (1876-1937) personība. Latvijas brīvības cīnītājs kopš 1905. gada, strēlnieks, kas piedalījies Ziemassvētku kaujās, J. Akuraters allaž dzīvu uzturējis Latvijas valstiskās patstāvības ideju – gribu uz valsti. Šī griba ir vadījis J. Akurateru visās viņa darbības jomās Latvijas valsts izcīņā un veidošanā. 1916. gadā J. Akuraters kā brīvprātīgais iestājās latviešu strēlnieku pulkos, 1917. gadā viņš bija Latviešu Pagaidu Nacionālās Padomes sekretārs, 1918. gadā ievēlēts Nacionālajā padomē un 18. novembrī piedalījās Latvijas Republikas proklamēšanas aktā. 1919. gadā Akuraters bija Izglītības ministrijas Mākslas departamenta direktors, kurš savā darbībā īpaši akcentēja kultūras un mākslas nozīmi un tās lomu valsts atpazīstamībā. J. Akuraters bija arī Latvijas Radiofona un Latvijas P.E.N. kluba vadītājs. Kā tālredzīgs stratēģis viņš iniciēja daudzu kultūras institūciju izveidi (Nacionālais teātris, Nacionālā opera, Mākslas akadēmija u. c.).

J. Akuratera daiļrades pilnīgākais apkopojums ir viņa Kopotie raksti 12 sējumos (Rīga, 1923-1928). Viņa literārais mantojums, lai arī padomju laikā noklusēts, nav zudis. 1991. gadā apmeklētājus pirmoreiz uzņēma dzejnieka mājamuzejs, precīzāk, viena mājas telpa – Kamīnzāle, savrupnamā, ko Akurateru ģimene uzcēla 1933. gadā. Sāpnis par Akurateru mājas iekārtošanu īstenots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta programmas finansējumu ieviešot projektu “Jāņa Akuratera muzeja restaurācija” (2014-2016).

THE MEMORIAL HOUSE OF JĀNIS AKURATERS

Ojāra Vācieša Street 6a, Riga

Of great importance in the emergence of the independent Latvian state was poet Jānis Akuraters (1876-1937). He had been a freedom fighter since the revolution of 1905 and as a Latvian rifleman and took part in the Christmas battles, always upholding the idea of independence and statehood for Latvia. This desire led Akuraters in everything that he did to win independence and establish the new country. Akuraters volunteered for the Latvian Riflemen Brigades in 1916. In 1917, he became secretary of the Latvian Provisional National Council, in 1918 he was elected to the National Council, and on November 18, 1918, he was present for the proclamation of the Republic of Latvia in Riga. Akuraters was also the head of Radio Latvia and of the Latvian PEN Club. As a far-sighted strategist, he initiated the establishment of many cultural institutions, including the National Theatre, the National Opera, the Academy of Art and others.

The literary output of Jānis Akuraters is presented in 12 volumes of his collected works (Riga, 1923-1928). During the Soviet era, he and his literary heritage were taboo, but they did not disappear. In 1991, the memorial house and museum (then confined only to the fireplace room) of the poet was opened in the home which the Akuraters family built in 1933. The museum was restored from 2014 to 2016 with funding made available from the European Economic Area's financial instruments.

A. Ābolītiņš

Attēli / Photo: V. Vinogradovs, Memoriālo muzeju apvienības krājums, R. Mūrnieks

RAKSTNIEKA KĀRLA SKALBES DŽIVES VIETA "SAULRIETI"

Vecpiebalgas novads, Vecpiebalgas pagasts, "Saulrieti"

Ievērojamais latviešu rakstnieks, dzejnieks un politiķis Kārlis Skalbe (1879-1945) dzimis Vecpiebalgā, 20. gs. sākumā strādājis par skolotāju, kā publicists aktīvi piedalījies 1905. gada revolūcijā. 1916. gada beigās iestājies latviešu strēlniekos. K. Skalbe savā darbībā aizstāvējis Latvijas neatkarības ideju, bija Latviešu Pagaidu Nacionālās padomes un Tautas padomes loceklis, Satversmes sapulces deputāts. 1. un 4. Saeimas deputāts no Demokrātiskā centra partijas. 1920. gadā izdotajā grāmatā "Mazās piezīmes" izteicis savus apsvērumus par valsts politikas un tikumības modeli. Līdztekus literārajam darbam bijis vairāku žurnālu redaktors, no 1920. līdz 1940. gadam vadīja laikraksta "Jaunākās Ziņas" literatūras nodaļu. Viņš bija arī viens no Latvijas Centrālās padomes memoranda parakstītājiem.

Brīvības pieminekli iekaltie K. Skalbes vārdi "TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI" raksturo Latvijas valstiskuma būtību. Latvijas Kultūras kanonā iekļautās K. Skalbes pasakas, kas cildina garīgo spēku un noliedz vardarbību, ir viena no raksturīgākajām 20. gs. sākuma latviskās identitātes zīmēm.

Netālu no K. Skalbes dzimtajām mājām "Incēniem" 1926. gadā uzcēla vasarnīcu – "Saulrieti", kur Skalbe ģimene pavadījusi vasaras līdz emigrācijai uz Zviedriju 1944. gadā. Celtnes arhitektūrai un interjeriem raksturīgs 20. gs. 20. gadu tautiskā romantisma stils. 1987. gadā atklātajā muzeja ekspozīcijā saglabāts tāds mājas iekārtojums, kāds tas bijis K. Skalbes dzīves laikā.

SAULRIETI, THE HOME OF WRITER KĀRLIS SKALBE

Saulrieti, Vecpiebalga Parish, Vecpiebalga Municipality

Kārlis Skalbe (1879-1945), famous Latvian writer, poet and politician, was born in Vecpiebalga, worked as a teacher in the early 20th century and as a writer and journalist took active part in the Revolution of 1905. At the end of 1916, he joined the Latvian riflemen. In his activities, Skalbe has supported the idea of independent Latvia, he was member of the Latvian Provisional National Council and the People's Council, member of the Constitutional Assembly and member of the parliament of the 1st and 4th Saeima (Parliament) elected from the Democratic Centrist Party. In his book *Mazās piezīmes* (Short Notes), published in 1920, he expresses his thoughts regarding the model of state policy and morals. Besides his literary work, he has worked as Editor-In-Chief in several magazines; from 1920 to 1940 he managed the Literature Unit of the newspaper *Jaunākās Ziņas*. He was also one of the signatories of the memorandum issued by the Latvian Central Council.

TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI (For Fatherland and Freedom), the words by Kārlis Skalbe carved in the Freedom Monument, describe the very essence of the statehood of Latvia. The fairy tales by Kārlis Skalbe that are included in the Latvian Cultural Canon and which praise moral power and deny violence represent one of the most characteristic features of the Latvian identity of the early 20th century.

In 1926, not far from his childhood home *Incēni*, a summer house was built named *Saulrieti*, where Skalbe family spent their summers until their emigration to Sweden in 1944. The architecture and the interior of the building represent the National Romantic style typical in 1920's. The museum exhibition opened in 1987 has preserved the exact layout of the building as it was during the life of the Skalbe family.

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, I. Liekņina; Piebalgas muzeju apvienības Orisāre krājums

FRANČA TRASUNA DZIMTAS MĀJAS “KOLNASĀTA”

Rēzeknes novads, Sakstagala pagasts, muzejs “Kolnasāta”

Latgaliešu kultūras darbinieks, garīdznieks un politiķis Francis Trasuns (1864–1926) dzimis Sakstagalā. Beidzis garīgo akadēmiju Pēterburgā kā teoloģijas maģistrs, iesvētīts par priesteri. F. Trasuns dziļi izprata nepieciešamību kopt gan latgaliešu valodu un kultūru, gan veicināt saprātīgu par latgaliešu kopību ar citām Latvijas etniskajām grupām, kas savas intereses var īstenot vienotā un neatkarīgā Latvijas valstī. Var teikt, ka tieši Trasuns ielika Latvijas ģerbonī trešo zvaigzni – Latgali.

F. Trasuns 1917. gada maijā piedalās Pirmā Latgales kongresa organizēšanā, kur atbalsta nekavējošu pievienošanos citiem Latvijas kultūrvēsturiskajiem novadiem, un tiek ievēlēts Latgales Pagaidu zemes padomē. Latvijas Tautas padomes loceklis (1918) un 1. un 2. Saeimas deputāts (1922–1926). Pēc neatkarības iegūšanas viņš iestājas par Latgales kultūras un valodas īpatnību aizstāvību.

F. Trasuns mira 1926. gadā un apbedīts Rēzeknē, blakus Latvijas Brīvības cīņās kritušajiem Latvijas armijas karavīriem.

Pieminot izcilā latgaliešu politiķa F. Trasuna ieguldījumu Latvijas valsts vēsturē, 20. gs. 90. gados Trasuna dzimtas mājās “Kolnasāta” sāka veidot muzeju par Trasuna dzimtu un citām ar Sakstagalu un Rēzeknes novadu saistītām ievērojamām personībām. Pamazām dzīvojamajā ēkā un klēti izveidoja piemiņas ekspozīciju Francim Trasunam un rakstniekam Jānim Klīdzējam. Klēti izvietota tautas mākslas un etnogrāfisko priekšmetu kolekcija.

KOLNASĀTA, FAMILY HOME OF FRANCIS TRASUNS

Kolnasāta museum, Sakstagals Parish, Rēzekne Municipality

Latgalian and Latvian cultural worker, clergyman and politician Francis Trasuns (1864–1926) was born in Sakstagals. He graduated from a theological academy in St. Petersburg as a master of theology, ordained as a priest. Trasuns had a deep understanding of the need to support Latgalian language and culture and also to promote awareness about the unity of Latgalians with other ethnic groups of Latvia, to achieve their interests in a united and independent state of Latvia. It can be said that it was Trasuns who added the third star – Latgale – to Latvia's coat of arms.

In May 1917, Trasuns participated in organizing the First Congress of Latgale, in which he supported immediate joining with other historical regions of Latvia, and he was elected to the Provisional Land Council of Latgale. Trasuns was a member of the Latvian Popular Council (1918) and member of the Parliament of Latvia (1922–1926). After Latvia gained independence, he fought for protecting the specific cultural and linguistic features of Latgale.

Francis Trasuns died in 1926 and was buried in Rēzekne, next to soldiers of the Latvian Army fallen in the Latvian War of Independence.

To commemorate the contribution of the prominent Latgalian politician Francis Trasuns in the history of Latvia, in the 1990s a museum was created in Trasuns's family house Kolnasāta. The museum is devoted to Trasuns's family and other notable people related to Sakstagals and Rēzekne region. An exhibit dedicated to Francis Trasuns and writer Jānis Klīdzējs was gradually developed in the living house and barn. The barn also houses a collection of folk art and ethnography.

A. Abolitiņš

Attēli / Photo: R. Mūrnieks, E. Šulcs

PIRMĀ LATVIJAS ĀRLIETU MINISTRA ZIGFRĪDA ANNAS MEIEROVICA DZIMTĀ VIETA

Durbe, Raiņa iela 17

Pirmais Latvijas ārlietu ministrs Zigfrīds Anna Meierovics dzimis ārsta ģimenē Durbē 1887. gadā un šeit pavadījis pirmos bērnības gadus. Pēc vecāku zaudēšanas viņš auga mātes brāļa ģimenē un dzīvoja Pūrē un Kabilē un pamatizglītību ieguva Kabilēs un Tukuma skolās. Vēlāk mācījies Rīgā – Mironova komercskolā un Rīgas Politehniskajā institūtā, kur studējis tirdzniecību, studiju laikā iestājies studentu korporācijā "Tālavija". Līdz 1915. gadam strādājis Rīgas Lauksaimniecības centrālbiedrībā un darbojies latviešu sabiedriskajās organizācijās. Pirmā pasaules kara laikā piedalījies latviešu strēlnieku bataljonu organizēšanā un bēgļu komiteju darbībā.

1917. gadā piedalījies Latviešu Pagaidu nacionālās padomes izveidošanā un tās uzdevumā devies uz ārzemēm, lai nodrošinātu Latvijas de facto atzīšanu. Latvijas ārlietu ministra amatu ieņēma no Latvijas Pagaidu valdības izveidošanas 1918. gada 19. novembrī līdz savai nāvei 1925. gada augustā, šai laikā panākot gan Latvijas atzīšanu de iure, gan iestāšanos Tautu savienībā. No 1921. gada jūnija līdz 1923. gada janvārim bijis Latvijas ministru prezidents. Gājis bojā autokatastrofā 1925. gada 22. augustā Sēmes pagastā.

Izcilā Latvijas diplomāta un valstsvīra piemiņa iemūžināta Durbē, atjaunojot bijušo Durbes doktorāta ēku, kur 2012. gadā sāka darboties Durbes muzejs. 2017. gada februārī pie muzeja fasādes atklāta piemiņas plāksne.

CHILDHOOD HOME OF ZIGFRĪDS ANNA MEIEROVICS, THE FIRST MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS OF LATVIA

Raiņa Street 17, Durbe

Zigfrīds Anna Meierovics, the first Minister of Foreign Affairs of Latvia, was born in Durbe in 1887 in general practitioner's family; here he spent his early childhood years. After losing his parents, he was raised by his uncle's family and grew up in Pūre and Kabile. He acquired his basic education in primary schools in Kabile and Tukums. He later studied in Riga: in the Mironov's Commercial School and Riga Polytechnical Institute where he majored in trade. During his studies, he joined Fraternity Tālavija. Until 1915, he worked in Riga Agricultural Central Society and participated in the activities of Latvian public organisations. During World War I, he took part in the formation of Latvian riflemen regiments and the work of refugee committees.

In 1917, he participated in the establishment of the Latvian Provisional National Council and on its behalf travelled abroad to ensure de facto recognition of Latvia. He served as the Minister of Foreign Affairs of Latvia since the establishment of the Provisional Government of Latvia on 19 November 1918 until his death in August 1925. During his career, he achieved both de iure recognition of Latvia, as well as accession of our country to the League of Nations. From June 1921 to January 1923, he took office as Prime Minister of Latvia. He was killed in a car crash on 22 August 1925 in Sēme municipality.

The memory of this outstanding diplomat and statesman has been immortalised in Durbe by restoring the building of the former Durbe doctorate were Durbe Museum was opened in 2012. In February 2017, a commemorative plaque on the facade of the museum was unveiled.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Latvijas Kara muzeja krājums, E. Lūcsēna

VALSTS IZCĪNĪŠANA — VIETAS UN NOTIKUMI, KAS SAISTĪTI AR NOZĪMĪGĀKAJĀM LATVIJAS BRĪVĪBAS CĪŅU NORISĒM

1918. gada 18. novembrī tika proklamēta Latvijas Republika. Taču bija vajadzīgi vēl divi gadi, lai tās iedzīvotāji varētu jauno valsti nostiprināt un attīstīt. Iegūtā brīvība bija jānosargā smagās kaujās. Tūlīt pēc valsts proklamēšanas izveidotajai Latvijas Pagaidu valdībai neatliekams uzdevums bija atbrīvot valsti no vācu algotņu karaspēka vienībām (piem., Dzelzs divīzijas), P. Stučkas valdībai pakļautajām Sarkanās armijas daļām un no Baltijas landesvēra vācu vienībām.

Brīvības cīņu laikā no nelielas cilvēku grupas, saglabājot ticību jaunajai valstij, izveidojās armija, kas to nosargāja. Tādēļ gribam pieminēt gan Kalpaka bataljona cīņas, gan uzsvērt Cēsu kauju nozīmi, cīņas pret bermontiešiem un Sarkanās armijas daļām. Nedrīkstam nenovērtēt arī mūsu kaimiņvalstu militāro atbalstu, līdz Latvija 1920. gadā tika atbrīvota un pirmo reizi latviešu apdzīvotā teritorija apvienota vienotā neatkarīgā valstī. 1920. gada 11. augustā noslēgts Latvijas un Padomju Krievijas miera līgums un līdz ar to Brīvības cīņas bija beigušās.

FIGHTING FOR FREEDOM — THE PLACES AND EVENTS RELATED TO THE MOST SIGNIFICANT BATTLES OF THE LATVIAN WAR OF INDEPENDENCE

On 18 November 1918, the independent Republic of Latvia was declared. It took two more years, however, for its inhabitants to establish and develop the new state. Their newly won freedom had to be defended in heavy battles. Immediately following the proclamation of independence, the most urgent task facing the Latvian Provisional Government was to free the country from German mercenary units (e.g. the Iron Division), the Red Army, which supported the government of P. Stučka, and from the German troops of the Baltic Landeswehr.

During the Latvian War of Independence, from an initially small group of people an army capable of defending the new state was formed. Their success in protecting the new state is the reason we want to mention the battles fought by the Kalpaks Battalion, emphasize the importance of the Battles of Cēsis, as well as the battles against the forces of Bermond and the Red Army. We must also not forget or underestimate the military support and contribution of our neighbouring countries leading up to the liberation of Latvia in 1920 when, for the first time, a united, independent nation state was formed on the territory inhabited by the Latvian people. On 11 August 1920, the Latvian-Soviet Peace Treaty was signed, marking an end to the Latvian War of Independence.

RĪGA RĪGAS BRĀĻU KAPI

Rīga, Aizsaules ielā 1b

Rīgas Brāļu kapu aizsākums saistāms ar 1915. gadu, kad Pirmā pasaules kara laikā kritušo latviešu karavīru apbedīšanai ierādīts atsevišķs zemes gabals Rīgas Meža kapu teritorijā un 1915. gada oktobrī šeit apbedīja pirmos trīs latviešu strēlniekus. Līdz 1924. gadam, kad sāka īstenot tēlnieka Kārļa Zāles, ainavu arhitekta Andreja Zeidaka, arhitektu Pētera Federa un Aleksandra Birzenieka izstrādāto projektu, centrālajā kapu laukā bija apbedīti 978 latviešu strēlnieki un 636 Brīvības cīņu laikā kritušie Latvijas armijas karavīri. Šobrīd centrālajā kapulaukā un Latviešu veco strēlnieku nodalījumā apbedīti vairāk nekā 3000 karavīri, t.sk. vismaz 130 Lāčplēša kara ordeņa kavalieri. Rīgas Brāļu kapos apbedīti arī ansambļa autori: tēlnieks K. Zāle (1888-1942) un arhitekts A. Birzenieks (1893-1980).

Pasaules memoriālo būvju arhitektūrā un mākslā unikālais karavīru kapu ansamblis iesvētīts 1936. gadā un gadu gaitā ir kļuvis par vienu no nacionālas nozīmes svētvietaš. Rīgas Brāļu kapi Latvijas vēstures griežos arī ir piedzīvojuši izmaiņas gan apbedījumu raksturā (piemēram, 1958. un 1964. gadā tajos pārāpbedīti padomju karavīri), gan atveidotajā simbolikā (piem., galvenos ieejas vārtos iekaltā Latvijas ģerboņa nomaiņa 20. gs. 50. gadu beigās un atjaunošana 1996. gadā). Rīgas Brāļu kapu restaurācija sākta 1994. gadā un tā turpinās, ievērojot kvalitatīva restaurācijas darba prasības un ietverot arī projektu autoru ieceru īstenošanu (depozitāriju izbūve, novadu ģerboņu sienas atjaunošana u.c.).

THE RĪGA BRETHREN CEMETERY

Aizsaules Street 1b, Rīga

The Rīga Brethren Cemetery was established in 1915, when a separate land plot within the territory of the Rīga Forest Cemetery was allocated for the burying of Latvian soldiers who died in the World War I, and the first three Latvian riflemen were buried there in October 1915. Until 1924, when the implementation of the design by the sculptor Kārlis Zāle, landscape architect Andrejs Zeidaks, architects Pēteris Feders and Aleksandrs Birzenieks started, the central burial ground was used to bury 978 Latvian riflemen and 636 Latvian army men killed in the Latvian War of Independence. Currently the central burial ground and the Old Latvian Riflemen section of the cemetery contain more than 3000 burials of Latvian soldiers, including at least 130 bearers of the Lāčplēšis Military Order. Two of the authors of the memorial ensemble of the cemetery – sculptor Kārlis Zāle (1888-1942) and architect Aleksandrs Birzenieks (1893-1980) – are also buried in the Rīga Brethren Cemetery.

The Brethren Cemetery ensemble, an architecturally and artistically unique memorial, was consecrated in 1936, and since then has become a sacred site of national significance. The Rīga Brethren Cemetery has undergone changes in its function (e.g., in 1958 and 1964 Soviet soldiers were reburied there) and symbolism depicted (e.g., the Latvian coat-of arms on the main gates was removed and replaced in late 1950s and renewed in 1996). The restoration of the Rīga Brethren Cemetery was launched in 1994 and is still ongoing, adhering to the highest standards of quality. Elements originally planned by the authors as the columbarium have been added and the wall with engraved coats-of-arms of Latvia's municipalities have been restored, etc.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde A. Holms; M. Meiers

LATVIJAS PAGaidu VALDĪBAS DIBINĀŠANA

Rīga, Krišjāņa Barona iela 3

1918. gada rudenī sākās sarunas par tālāku kopīgu darbību Latvijas valsts veidošanā starp Latvijas Pagaidu Nacionālo padomi (LPNP) un 1917. gadā, pēc vācu okupācijas sākšanās Rīgā, latviešu politisko partiju izveidoto "Demokrātisko bloku". Sanāksme notika 1918. gada 17. novembrī Rīgas Latviešu amatnieku palīdzības biedrības krājaizdevu kases telpās (tagad Krišjāņa Barona ielā 3). Kases ēka celta 1911. gadā pēc arhitektu Ernesta Poles un Jāņa Alksņa projekta. 17. novembra sanāksmē tika dibināta jauna Latvijas tautas pārstāvju organizācija – Latvijas Tautas padome (LTP), kas nolēma nākamajā dienā pasludināt Latvijas neatkarību. Par LTP priekšsēdētāju ievēlēja Jāni Čaksti, bet par priekšsēdētāja biedriem – Gustavu Zemgali un Marģeri Skujenieku.

Šajā namā 1918. gada 26. novembrī notika arī pirmā Latvijas Pagaidu valdības sēde un šeit 2. decembrī LTP oficiāli apstiprināja Latvijas Pagaidu valdību – pirmo neatkarīgās valsts augstāko izpildvaru. Valdības veidošanu LTP uzticēja Kārlim Ulmanim. Latvijas Pagaidu valdības 1. sēdes protokolā ierakstīts, ka vienu no pirmajiem aizdevumiem valsts budžeta veidošanai jaunajai Latvijas valdībai ir devusi Rīgas Latviešu amatnieku krājaizdevu kase 25 000 krievu rubļu apmērā (kopējais valdības budžets bija ~30 000 krievu rubļu un ~20 000 vācu markas). Ēkā savā laikā dzīvojuši gan folklorists Krišjānis Barons, gan Valsts prezidents Gustavs Zemgals, 1985. gadā tās 5. dzīvoklī atvērts Krišjāņa Barona muzejs.

FOUNDATION OF THE LATVIAN PROVISIONAL GOVERNMENT

Krišjāņa Barona Street 3, Riga

In autumn 1918, the The Latvian Provisional National Council and the "Democratic Bloc" of Latvian political parties, established in 1917 after the German occupation of Riga, launched negotiations about joining efforts to work towards founding the state of Latvia. The meeting took place on November 17, 1918 in the building of the Riga Latvian Craftsmen Relief Society's Credit Union, founded in 1883 (current address: Krišjāņa Barona Street 3). The building, designed by architects Ernest Pole and Jānis Alksnis, was completed in 1911.

In the November 17 meeting, a new representative organisation of the Latvian people – the Latvian Popular Council (LTP) – was founded, and it decided to proclaim Latvia's independence on the following day. Jānis Čakste was elected the Chairman of the LTP with deputy chairmen Gustavs Zemgals and Marģers Skujenieks.

In the same building, the first sitting of the Latvian Provisional Government took place on November 26, 1918 and on December 2, the LTP officially appointed the Latvian Provisional Government – the first higher executive power of the independent state of Latvia. The LTP entrusted Kārlis Ulmanis to form the government. According to the minutes of the first sitting of the Latvian Provisional Government, the Riga Latvian Craftsmen Relief Society's Credit Union issued one of the first loans to the newly formed government in the amount of 25 000 Russian roubles (the overall state budget was approximately 30 000 Russian roubles and 20 000 German marks).

Folklorist Krišjānis Barons and President of the State Gustavs Zemgals used to live in this building, and in 1985, Krišjānis Barons' museum was opened in apartment No 5 of the building.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

RĪGA LATVIJAS REPUBLIKAS PROKLAMĒŠANA LATVIJAS NACIŅĀLAJĀ TEĀTRĪ

Rīga, Kronvalda bulvāris 2

1917. gada rudenī, pēc tam, kad Rīga krita Vācijas armijas rokās, Krievijā notika boļševīku apvērsums un tika padzīta Krievijas Satversmes sapulce, latviešu lielākajā daļā nostiprinājās doma par neatkarīgas valsts dibināšanu. 1918. gada 17. novembrī latviešu demokrātiskās partijas Rīgā nodibināja Latvijas Tautas padomi (LTP), kura lēma Latvijas neatkarību pasludināt nekavējoties – nākamajā dienā.

1918. gada 18. novembra pēcpusdienā notika LTP svinīgā sēde Rīgas pilsētas Otrā teātra (tagad – Nacionālais teātris) ēkā. Sēdi vadīja Gustavs Zemgals. Tika paziņots, ka vara Latvijā ir pārgājusi LTP rokās un ir nodibināta Latvijas Pagaidu valdība. Pēc himnas "Dievs, svētī Latviju!" sekoja Kārļa Ulmaņa ziņojums par pagaidu valdības uzdevumiem. 18. novembra svinīgajā aktā piedalījās 38 Tautas padomes locekļi no astoņām partijām, t.sk. Latviešu zemnieku savienības un Latvijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas. Kopējais svinīgā pasākuma viesu skaits tuvojās 1000 – sabiedrisko organizāciju pārstāvji, uzņēmēji, kultūras darbinieki, studenti un strādnieki. Nākamajās dienās laikrakstos publicēja uzsaukumu, kurā bija deklarēta varas pāriešana LTP rokās, kā arī tas, ka Latvija ir patstāvīga, neatkarīga, demokrātiski republikāniska valsts.

Teātra ēka, kur proklamēta Latvijas Republika, celta 1899.-1902. gadā kā Rīgas pilsētas Otrais jeb Krievu teātris. Projekta autors – arhitekts Augusts Reinbergs, būvdarbus veica būvuzņēmējs Krišjānis Ķergalvis, fasādes tēlnieciskos un ornamentālos darbus izpildīja A. Folca darbnīca.

THE PROCLAMATION OF THE REPUBLIC OF LATVIA IN THE LATVIAN NATIONAL THEATRE

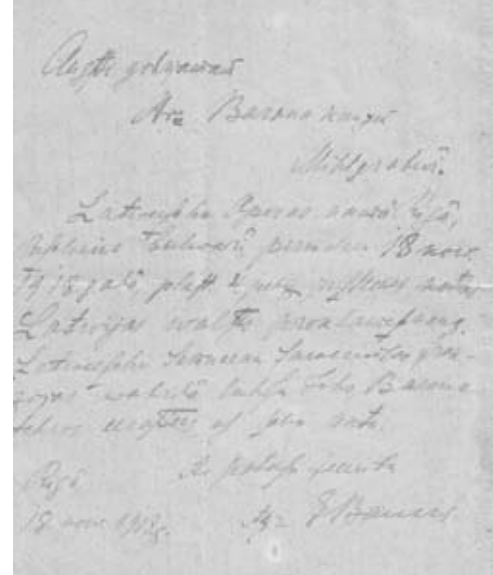
Kronvalda Boulevard 2, Riga

It was in autumn 1917, after Riga had fallen to the German army, Russia was overwhelmed by the Bolshevik revolution, and the Russian Constitutional Assembly was dismissed, when most Latvians set their minds to founding an independent state. On November 17, 1918 democratic Latvian political parties established the Popular Council of Latvia (LTP), which made the decision to proclaim the independence of Latvia immediately on the following day.

In the afternoon of November 18, 1918 the LTP held a ceremonial sitting in the building of the Second Theatre of Riga City (now the Latvian National Theatre). The sitting was chaired by Gustavs Zemgals. It was announced that Latvia was under the rule of the LTP and a Provisional Government was established. The national anthem "God Bless Latvia" was followed by a report by Kārlis Ulmanis on the tasks of the Provisional Government. The ceremonial sitting gathered 38 members of the LTP representing eight political parties, including the Latvian Farmer's Union and the Latvian Social Democratic Workers' Party. Nearly 1000 participants – representatives of civic organisations and the culture sector, entrepreneurs, students and workers – attended the event. On the following day, newspapers published a declaration announcing that the LTP had assumed power and Latvia had become an independent, democratic republic.

The theatre building that hosted the proclamation the Republic of Latvia, was built between 1899 and 1902 as the Second Theatre of Riga or the Riga Russian Theatre, designed by architect Augusts Reinbergs, built by Krišjānis Ķergalvis construction company, with sculptural and ornamental elements of the façade created by the workshop of August Volz.

A. Āboltriņš

Attēli / Photo: M. Vanaga; Memoriale muzeju apvienības krājums; Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Holms

KURZEME
PIEVIŅAS ZĪME PAGaidu VALDĪBAS LIEPĀJĀ DARBĪBAI
LIEPĀJĀ, VECAJĀ OSTMALĀ

Liepāja, Vecā Ostmala

Pirmais pusgads pēc Latvijas valsts dibināšanas bija laiks, kad neatkarīgajai Latvijai un tās Pagaidu valdībai vajadzēja iekarot Latvijas tautas simpātijas un pierādīt savu dzīvotspēju neapskaužamos apstākļos, kad valsts vairāk kā realitātē eksistēja tās veidotāju sirdīs un prātos. 1919. gada pirmajās dienās tikko nodibinātās Latvijas valsts valdības pārstāvjiem ar pāris simtiem lojālu karavīru nācās pamest Rīgu un atkāpties uz Liepāju. Manevrējot sarežģītajos politiskajos, ekonomiskajos un militārajos apstākļos, kā arī lielā mērā palaujoties uz baltvācu Landesvēra un to atbalstošās Vācijas spēkiem, Pagaidu valdībai izdevās noturēt lielinieku spēkus pie Ventas un paralēli uzsākt nacionālo militāro vienību formēšanu un cīņu par Latvijas interesēm ar diplomātiskām metodēm.

1919. gada 16. aprīlī trauslā un sarežģītā sadarbība ar vācu un baltvācu intereses pārstāvošajiem spēkiem beidzās ar Kārļa Ulmaņa valdības gāšanu, tika apcietināta daļa ministru un izveidota Andrieva Niedras provīciskā valdība. Daļai ministru, augstāko virsnieku un K. Ulmanim izdevās patverties Lielbritānijas diplomātiskās misijas namā un pēc tam tvaikonī *Saratov*, kas Sabiedroto eskadras aizsardzībā stāvēja Liepājas priekšostā un uz diviem mēnešiem kļuva par Pagaidu valdības mītni. Pēc Cēsu kaujām Pagaidu valdība 8. jūlijā ar šo pašu tvaikoni triumfējot atgriezās Rīgā. Mūsdienās par šo laiku atgādina Liepājā pie Tirdzniecības kanāla novietotā piemiņas zīme *Saratov* pietauvošanās vietā.

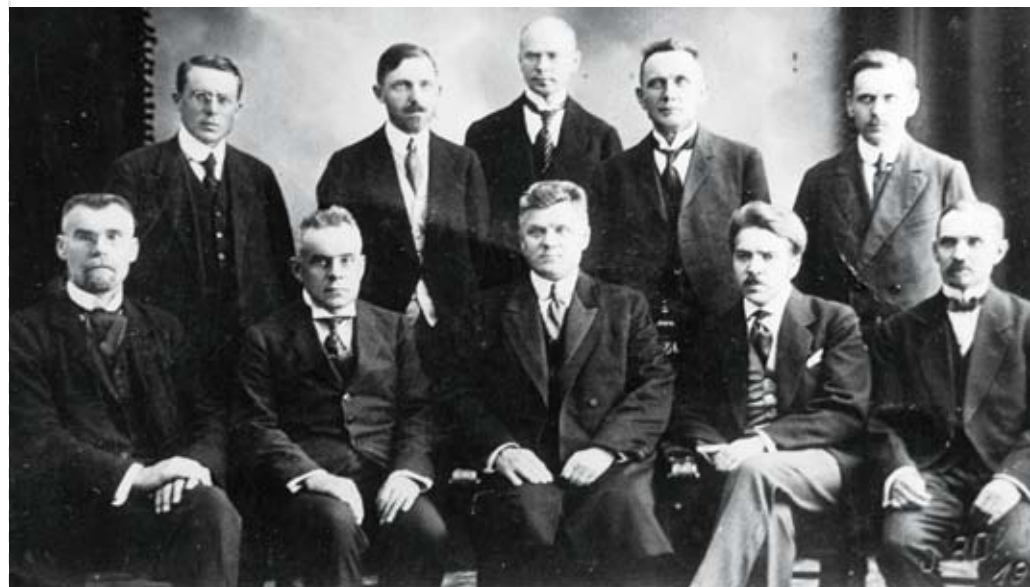
COMMEMORATIVE PLAQUE TO PROVISIONAL
GOVERNMENT IN LIEPĀJA

Vecā Ostmala 59, Liepāja

The first six months after the establishment of the independent Latvian state was a period during which the country and its Provisional Government had to win the hearts of the people of Latvia and prove its will to live at a time when the state existed more in the hearts and minds of its people than it did in actual life. During the first days of 1919, representatives of the recently established Latvian state had to withdraw from Rīga and retreat to Liepāja with only several hundred loyal soldiers. The Provisional Government had to manoeuvre its way through complicated political, economic and military circumstances, largely relying on the Baltic German Landeswehr and the German forces which supported it. The Provisional Government managed to halt the advance of the Bolsheviks at the Venta River and started forming a national military, also supporting Latvia's interests via diplomatic means parallel to this.

On April 16, 1919, the fragile and complicated partnership with German and Baltic German interests crashed to the ground when the government of Kārlis Ulmanis was overthrown and some of its ministers arrested, while Andrievs Niedra set up a pro-German government. Some ministers, senior military officers and Ulmanis himself found refuge in the building of Great Britain's diplomatic mission in Liepāja. From there they moved to the steamer *Saratov*, which was docked outside the main port of Liepāja and was guarded by the naval forces of the Entente, and became headquarters for the Provisional Government for two whole months. In late June, after the Cēsis Battles, the Provisional Government used the same steamship to triumphantly return to Riga on July 8. The place where the *Saratov* was berthed near the Merchant channel in Liepāja is marked with a commemorative plaque.

J. Meiners

Attēli / Photo: Latvijas Kara muzeja krājums; Anita un Andrijs Popes

OSKARA KALPAKA MEMORIĀLS "AIRĪTES"

Saldus novads, Zirņu pagasts

Pirmais Latvijas bruņoto spēku komandieris pulkvedis Oskars Kalpaks (1882-1919) no 1903. gada dienējis Krievijas armijā, pēc Pirmā pasaules kara sākuma kā rotas komandieris piedalījies kaujās Polijas teritorijā, no 1916. gada – Rumānijas frontē, paaugstināts par apakšpulvedi. Pēc Krievijas armijas sabrukuma, 1918. gada rudenī atgriezās Latvijā un 1918. gada decembra beigās iecelts par Rīgā esošo latviešu karaspēku vienību pavēlnieku. 1919. gada 6. martā kopā ar vēl trīs virsniekiem gāja bojā sadursmē pie tagadējām "Airītēm", kur 1922. gadā atklāja pieminekli pulkvedim O. Kalpakam, pieminekļi uzstādīti arī N. Grundmanim, P. Krievam un H. Šrinderam.

1936. gada augustā iepretim labiekārtotai piemiņas vietai atklāja arhitekta Artūra Galindoma projektēto muzeja ēku, nobeidzot ansambla, kas ietvēra muzeja ēku kompleksu, labiekārtotu piemiņas vietu un ozolu birzi, izveidošanu. 20. gs. 50. gados padomju iestādes pieminekļus nopostīja, bet muzeja ēkās ierīkoja dzīvokļus un pasta nodaļu. 1987.-1990. gadā ar sabiedrības atbalstu atjaunots piemiņas ansamblis. 2002. gadā muzejā atklāta jauna ekspozīcija, 2007. gadā tas kļuva par Latvijas Kara muzeja filiāli. Muzeja ēka atkārtoti rekonstruēta pēc ugunsgrēka un atvērta apmeklētājiem 2013. gadā.

"Airītes" liecina ne tikai par Brīvības cīņu norisi, bet arī par sabiedrības un valsts attieksmi pret piemiņas vietu, kas saistīta ar Latvijas valstiskuma veidošanos, saglabāšanu.

OSKARS KALPAKS' MEMORIAL "AIRĪTES"

Zirņi Parish, Saldus Municipality

Colonel Oskars Kalpaks (1882-1919), the first commander of the Latvian armed forces, served in the Russian army since 1903. In the beginning of the First World War, he fought in the territory of Poland as a company commander until he was promoted to the rank of lieutenant colonel in the Romanian front. In autumn 1918, upon the disintegration of the Russian army, he returned to Latvia and was assigned as the commander of the Latvian troops stationed in Riga in late December 1918. On March 6, 1919 along with three other officers, he was killed in combat near the now Airītes, where monuments were erected in 1922 to honour Colonel O. Kalpaks and officers N. Grundmanis, P. Krievs and H. Šrinders.

August 1936, next to the memorial site a museum designed by architect Artūrs Galindoms was opened, thus finalising the ensemble that consists of the museum building complex, the memorial site, and the oak-tree grove. In the 1950s, Soviet authorities demolished the memorial site and repurposed the museum buildings as apartments and a post office. In 1987-1990, the memorial ensemble was rebuilt with broad popular support. In 2002, a new exhibition was revealed; in 2007, the museum became a branch of the Latvian War Museum. The museum building was once again reconstructed after a fire and reopened for public in 2013.

"Airītes" bears witness not only to the Freedom Fights but also to the attitude of the society and the ruling powers towards a memorial site that underpins the very emergence and survival of the Latvian statehood.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: J. Dambis; Latvijas kara muzeja krājums; Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Šulcs

CĒSU KAUVAS

Cēsis, Vienības laukums

1919. gada sākumā Latvijas Pagaidu valdības uzdevumā un ar igauņu atbalstu kapteinis Jorģis Zemitāns uzsāka latviešu vienību – Ziemeļlatvijas brigādes – formēšanu Igaunijā. Pēc tam, kad Vidzeme bija atbrīvota no lielinieku spēkiem, Andrieva Niedras provāciskās valdības atbalstītais Landesvērs un vācu vienības nonāca saskarē ar Igaunijas armiju un Ziemeļlatvijas brigādi. Vācu spēki uzsāka provokācijas, kas 5. jūnijā pārauga pirmajās sadursmēs. Cēsu kaujas ilga līdz 23. jūnijam, kad igauņu un latviešu vienības atgriezās atbrīvotajās Cēsīs; 3. jūlija tika noslēgts Strazdumuižas pamiers.

Cēsu kaujas tiek uzskatītas par vienām no nozīmīgākajām Latvijas Brīvības cīņās, jo to rezultātā reālu varu pār lielu daļu Latvijas teritorijas ieguva Kārļa Ulmaņa Pagaidu valdība, kā arī, apvienojoties Ziemeļlatvijas un Dienvidlatvijas brigādēm, tika izveidota vienota Latvijas armija. Cēsu Jaunajā pilī jau 1918. gada 8. decembrī tika juridiski noformēta viena no pirmajām Latvijas armijas karaspēka vienībām – Cēsu rota. Cēsu kauju smagumu iznesa igauņi un arī mūsdienās 23. jūnijs, Uzvaras diena, Igaunijā ir oficiāla brīvdiena. Par šīm kaujām atgādina vairāki pieminekļi, arī Cēsis 1924. gadā atklātais Uzvaras piemineklis, ko 1951. gadā saspridzināja padomju vara. Piemineklis blakus tā oriģinālajai atrašanās vietai atjaunots 1998. gadā. Uz tā atrodas plāksnes ar uzrakstiem igauņu un latviešu valodās, kas atgādina par Cēsu kauju nozīmi un aicina pieminēt par abu tautu brīvību kritušos.

THE CĒSIS BATTLES

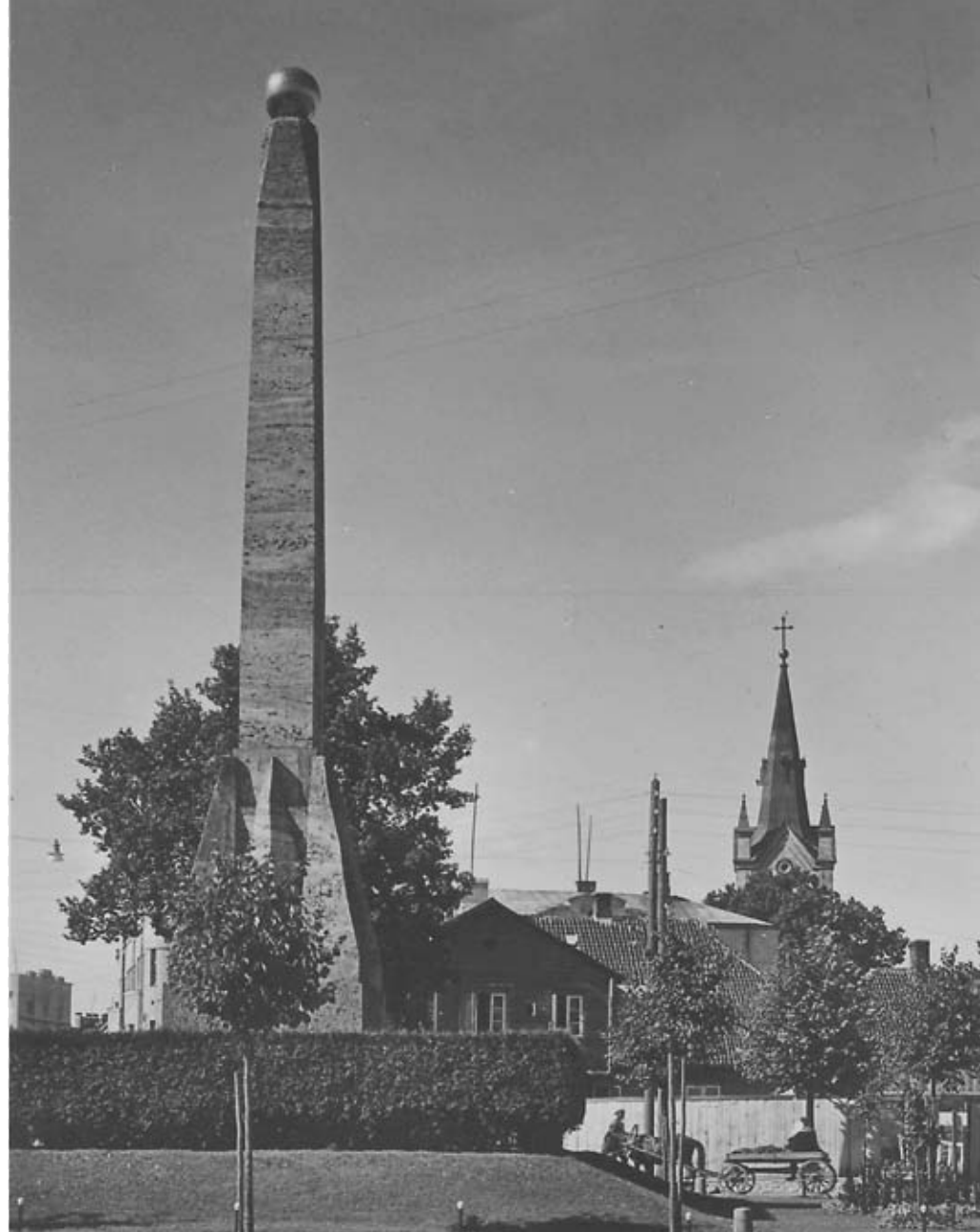
Unity Square, Cēsis

Early in 1919, the Provisional Government of Latvia ordered the establishment of a Latvian unit, the Northern Latvian Brigade, under the command of Captain Jorģis Zemitāns and with support from Estonians. The unit was established in Estonia, and after the region of Vidzeme was liberated from the Bolsheviks, the Landeswehr that was supported by Andrievs Niedra's pro-German government went on an offensive against the Estonian army and the Northern Latvian Brigade. The Germans engaged in various provocations, and on June 5, 1919, the first clashes began. Battles lasted until June 23, when Estonian and Latvian units returned to liberated Cēsis. On July 3, the Strazdumuiža truce was signed.

The Cēsis Battles are seen as one of the most important engagements during the Latvian War of Independence, because in result of the battles the Provisional Government of Kārlis Ulmanis regained control over much of Latvia's territory. The Northern Latvian and Southern Latvian brigades were merged into Latvia's new army. It is also significant to note, that already on December 8, 1918 one of the first units of the Latvian military was established at the New Castle in Cēsis – the Cēsis Company. The Estonians bore the brunt of the fighting, and Victory Day, which is celebrated on June 23, is an official holiday in Estonia. There are several monuments in commemoration of the battles, including the Victory Monument in Cēsis that was unveiled in 1924 and blown up by the Soviet regime in 1951. The monument was restored alongside its original location in 1998, and it has plaques with texts in Estonian and Latvian to recall the importance of the Cēsis Battles and to commemorate those who fell in battle for the freedom of the two nations.

J. Meinerts

Attēli / Photo: Cēsu vēstures un mākslas muzeja kraļjums, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Holms

VIDZEME PIEMINEKLIS CĒSU KAUVĀS KRITUŠAJIEM LATVIEŠU UN IGAUNU KARAVĪRIEM

Priekuļu novads, Liepa

1919. gada vasarā Latvijas bruņoto spēku bijušie sabiedrotie cīņā ar Sarkanu armiju – Baltijas Landesvērs un Vācijas armijas Dzelzsdivīzija – mēģināja īstenot savas intereses Baltijā, kā rezultātā izcēlās bruņots konflikts ar Igaunijas armiju un Ziemeļlatvijas brigādi, kas pazīstams kā Cēsu kaujas. Pēc pamiera noslēgšanas 11. jūnijā, Landesvērs 21. jūnijā atsāka kaujas darbības ar mērķi izlauzties līdz Raunas muižai. 22. jūnijā Landesvēra daļas uzbruka Baižkalna muižas un Raunas virzienā, bet igauņu 3. pulka vienības un latviešu 1. bataljona trīs rotas šo uzbrukumu atsita. Tā kā neveiksmi cieta gan Landesvēra uzbrukums Gaujas labajā krastā Straupes virzienā, gan Liepas-Jaunraunas virzienā, Landesvēra daļas sāka atkāpšanos un 23. jūnijā atstāja Cēsis. 19.-23. jūnijā igauņu daļās krita 7 virsnieki un 103 instruktori un kareivji, bet latviešu daļās – 2 virsnieki un 11 instruktori un kareivji.

Vietējā sabiedrība, vēloties atzīmēt Cēsu kauju norisi vēsturisko kauju vietā un igauņu karavīru ieguldījumu Latvijas un Igaunijas brīvības cīņās, nolēma celt pieminekli Liepā, netālu no pagastnama. 1929. gadā ielika pamatakmeni Cēsu kauju atceres piemineklim. Par pieminekļa projekta autoru izvēlējās vietējo tēlnieku Augustu Jullu, kurš atveidoja skulpturālo daļu, izmantojot vietējā šūnakmens radzi. 1935. gada 11. augustā pieminekli atklāja Latvijas armijas komandieris ģenerālis Krišjānis Berkis. Šobrīd šī ir uzskatāma par vienu no vislabāk saglabātajām Brīvības cīņu piemiņas vietām Latvijā.

MEMORIAL TO THE LATVIAN AND ESTONIAN SOLDIERS FALLEN IN THE CĒSIS BATTLES

Liepa, Priekuļu Municipality

In summer 1919, the allies of the Latvian armed forces in the fight against the Red Army – the Baltic Landeswehr and the so-called Iron Brigade – were trying to further their interests in the territory of Latvia, which led to an armed confrontation – the Cēsis Battles. Following a ceasefire declared on June 11, 1919, the Landeswehr units resumed warfare on 21 June, aiming to reach Rauna Manor and continue the offence in order to join the flank towards Valmiera city. On June 22, the Landeswehr units carried out an offensive towards Baižkalns Manor and Rauna, but the Estonian 3rd Division units together with 3 companies of the Latvian 1st battalion managed to ward off the offensive. As a result, the Landeswehr's offensive failed both on the right bank of the Gauja river towards Straupe and towards Liepa and Jaunrauna. The Landeswehr units started to retreat and left Cēsis on 23 June. Between June 19 and 23 Estonian units lost 7 officers and additional 103 instructors and soldiers, while Latvian units lost 2 officers and 11 instructors and soldiers.

Local community, wishing to honour the Cēsis Battles and the contribution of Estonian soldiers in the Latvian and Estonian freedom fights, decided to erect a monument in Liepa, near the town hall, setting up a foundation stone for the monument in 1929. Local sculptor Augusts Julla was selected to design the monument from a boulder of local travertine. General Krišjānis Berkis, Commander of the Latvian Army, opened the monument on August 11, 1935. Today this monument is one of the best-preserved memorial sites dedicated to the Freedom Fights in Latvia.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: N. Kazoks

KAUJAS PIE DZELZS TILTA RĪGĀ

Rīga, 11. novembra krastmala un Mūkusalas iela

Bermontiādes laikā, 1919. gada 8. oktobrī, sākās Rietumkrievijas (Bermonta) armijas uzbrukums Rīgai. Vecrīgā gar Daugavas labo krastu sāka veidot aizsardzības līniju. 10. oktobrī sākās cīņas par stratēģiski nozīmīgajiem Rīgas tiltiem – dzelzceļa tiltu un Lībekas tiltu. 14. un 15. oktobrī 7. Siguldas un 8. Daugavpils pulka vienības ar Igaunijas armijas bruņuvilciena atbalstu forsēja Daugavu un izveidoja priekštilta nocietinājumu Daugavas kreisajā krastā. No 1. novembra Daugavas tiltus aizstāvēja Studentu bataljons un Kara skolas vienības. Pēc sekmīga Latvijas armijas daļu uzbrukuma citos frontes iecirkņos, 11. novembrī Kara skolas divas rotas turpināja uzbrukumu pār Dzelzs tiltu un piedalījās Pārdaugavas atbrīvošanā.

Kauju un kritušo piemiņai pie Dzelzs tilta izveidotas vairākas piemiņas zīmes: piemiņas plāksne pie Rīgas pils mūra (1935. gadā, atjaunota 1994. gadā), piemiņas plāksne pie Dzelzs tilta Studentu bataljonam (1929. gadā, nav saglabājusies), 2002. gadā Mūkusalas ielā netālu no Dzelzceļa tilta atklāja tēlnieka Induļa Rankas veidoto pieminekli, kurā atveidotā simbolika – Lāčplēša kara ordenis un Latvijas ģerboņa trīs zvaigznes. Atceroties 11. novembra uzvaru, Latvijā atzīmē Latvijas Brīvības cīņās kritušo varoņu piemiņas jeb Lāčplēša dienu, kuras viena no kulminācijām ir piemiņas sveču siena pie prezidenta pils 11. novembra krastmalā.

BATTLES AT THE RAILWAY BRIDGE, RĪGA

11th November Embankment and Mūkusalas Street, Rīga

During the Bermondts Affair, on 8 October 1919, the Russian Volunteer Western Army or the Bermondts Army started an offensive against Riga. A line of defence was built along the Old Town Riga on the right bank of the River Daugava. Battles for the strategically important Railway Bridge and Lībekas Bridge broke out on October 10. On October 14-15, units of the 7th Sigulda Regiment and 8th Daugavpils Regiment, with the support of the Estonian armoured train, crossed the River Daugava and fortified access to the bridges from the left bank. As of 1 November, the bridges were under the defence of the Students' Battalion and cadets of the Military School. Following successful offensives by Latvian Army units in other sections of the front, two companies of the Military School cadets continued the offensive across the Railway bridge and joined the rest of the forces in driving the enemy out of the left bank of the River Daugava.

Several memorial sites have been erected in honour of the battles at the Railway Bridge and those who died there: commemorative plaque at the Riga Castle wall (1935, renewed in 1994), a commemorative plaque at the Railway Bridge dedicated to the Students' Battalion (1929, perished), and a monument near the Railway Bridge by sculptor Indulis Ranka, which was opened in 2002 and depicts the Lāčplēšis Military Order and the three stars of the Latvian national coat of arms. Each year, on November 11, Latvia commemorates the heroes who gave their lives for the victory, lighting thousands of candles at the Riga Castle Wall on 11th November Embankment.

A. Āboltniņš

Attēli / Photo: J. Dambis; Latvijas kara muzeja krājums; Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

DAUGAVGRĪVAS CIETOKSNIS

Rīga, Birzes iela 2

17. gs. zviedru laikā celtais un vairākkārt pārbūvētais Daugavgrīvas cietoksnis ir nozīmīga fortifikācijas būve, daudzu nozīmīgu vēstures notikumu lieciniece, kura spēlējusi nozīmīgu lomu arī Latvijas valsts tapšanā un nosargāšanā.

1914. gadā Latvijā mobilizētos zemessargus apvienoja 13 rotās un iedalīja Daugavgrīvas cietokšņa garnizonā. Latviešu zemessargu bataljoni 1915. gadā pie Jelgavas aizvadīja smagas kaujas pret Vācijas armiju un tieši šajās kaujās parādītā drošme bija viens no iemesliem, kas padarīja iespējamu latviešu strēlnieku bataljonu formēšanu. Dibinot latviešu strēlnieku bataljonus, par to formēšanas vietu izvēlēts tieši Daugavgrīvas cietoksnis un pirmais saformētais bataljons kļuva par 1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljonu.

Pirmajā pasaules karā cietoksnis militāru lomu nespēlēja, taču 1919. gadā no tā Bermontiādes laikā iesākās Pārdaugavas atbrīvošana. 15. oktobrī, paralēli uzbrukumiem pāri Rīgas tiltiem, sākās uzbrukums arī īstajā virzienā – Daugavgrīvas cietoksnim. Uzbrukumu ievadīja Sabiedroto angļu un franču flotes 20 minūšu ilga artilērijas viesuļuguns, pēc kuras no karakuģu aizsega ar Rīgas ostas tvaikonišiem uzbrukumā devās Latvijas Armijas desants. Cietoksnī, zaudējot tikai vienu kritušo un saņemot gūstā vairākus simtus bermontiešu, ieņēma 9. Rēzeknes pulka virsleitnants Paulis Valdmanis ar savu rotu. Daugavgrīvas cietokšņa un Bullu salas ieņemšana kļuva par pagrieziena punktu kaujās par Rīgu.

THE DAUGAVGRĪVA FORTRESS

Birzes Street 2, Rīga

Built during the Swedish era in the 17th century, the Daugavgrīva fortress is a significant fortification that has witnessed many important historic events. The fortress also played a significant role in the formation of the independent Latvia and in its defence.

In 1914, the mobilized Latvian home guards were formed into 13 battalions that were stationed at the Daugavgrīva fortress. These battalions fought heavy battles against the German army in defence of Jelgava in 1915. The bravery shown in these battles was one of the reasons which made it possible for the Latvian Rifleman units to be formed. Daugavgrīva fortress was chosen as the training base of the Latvian Rifleman units, and the first battalion was named after it – the 1st Daugavgrīva Latvian Rifleman Battalion.

The fortress did not play a military role during the First World War, but in 1919, during the Bermondts Affair, it was where the liberation of the Rīga suburb of Pārdaugava started. On 15 October, at the same time as attacks were taking place across the bridges of Rīga, the real attack aimed at the Daugavgrīva fortress also took place. The attack began with 20 minutes of heavy artillery fire by the English and French fleets. After this initial volley, a landing party of the Latvian Army moved forward in small steamers protected by the naval ships. The fortress was captured by First Lieutenant Paulis Valdmanis of the 9th Rēzekne Regiment with only one casualty, and taking hundreds of Bermondts' troops prisoner in the process. The capturing of the Daugavgrīva fortress and Bullu Island was a turning point in the battle for Rīga.

J. Meinerts

Atēli / Photo: Boldeņģas grupas krājums

LATVIJAS BRĪVĪBAS CĪNĀS KRITUŠO POLIJAS ARMIJAS KARĀVĪRU KAPI

Daugavpils novads, Lauceses pagasts, Lauceses katoļu kapi

Latvijas teritorijā Polijas armija 1919. gadā augustā sāka uzbrukumu Sarkanajai armijai Daugavpils-Krāslavas virzienā un līdz septembra beigām ieņēma Daugavas kreiso krastu no Grīvas līdz Krāslavai. 1919. gada decembra beigās Latvijas armija un Polijas armija vienojās par kopīgu kara darbības vešanu un 1920. gada janvārī sāka uzbrukumu Daugavpils-Višķu virzienā. Līdz 1920. gada jūlijam Polijas armija Latvijā zaudēja ap 500 karavīrus.

Lauceses katoļu kapsētā apbedīti vairāk nekā 50 poļu karavīri. 1995. gadā pamesto brāļu kapu vietu un vēl vienu atsevišķu poļu karavīru kapa vietu sakārtoja Daugavpils poļu biedrība "Promeņ", kas ar Polijas vēstniecības Latvijā atbalstu veica turpmākos labiekārtošanas darbus pēc arhitektes V. Baulinas projekta, izvietojot piemiņas akmeni (1995), kritušo karavīru vārdu plāksnes (1996) un piemiņas krustu (1997). 2017. gada rudenī Lauceses kapos pārapsēdīja deviņus Polijas armijas karavīrus, kuru mirstīgās atliekas tika atrastas Lauceses pagastā pie bijušās Ūlgerdovas.

Sobrīd Lauceses kapsētā ir viena no ievērojamākajām Polijas armijas karavīru piemiņas vietām Latvijā. Vēl lielāki poļu karavīru brāļu kapi atrodas Krāslavā un Višķos. Kapi Daugavpilī, Vecajā katoļu kapsētā iznīcināti 20. gs. 50.-70. gados, 1992. gadā to vietā ierīkota poļu karavīru piemiņas vieta – 13 m augsts betona krusts un plāksnes ar 1920. gadā apbedīto poļu karavīru vārdiem.

THE GRAVES OF POLISH ARMY SOLDIERS WHO FELL IN THE LATVIAN WAR OF INDEPENDENCE

Daugavpils Municipality, Laucese Parish

In August 1919, the Polish army began an attack on the Red army in Latvian territory in the direction of Daugavpils-Krāslava and by the end of September, had seized the left bank of the Daugava from Grīva to Krāslava. In late December 1919, the Latvian army and the Polish army agreed on a joint military operation and in January 1920, commenced an attack in the direction of Daugavpils-Višķi. By July 1920, the Polish army had lost 500 soldiers in Latvia.

More than 50 Polish soldiers were buried at the Laucese Catholic Cemetery. In 1995, the abandoned Brethren Cemetery site and another individual Polish soldier's grave site were renewed by the Daugavpils Polish *Promeņ* Association, which with the support of the Polish Embassy in Latvia, undertook the further tidying up and restoration work according to architect V. Baulina's plan, placing a memorial stone (1995), name plaques of fallen soldiers (1996) and a memorial cross (1997). In autumn 2017, nine Polish army soldiers, whose remains were found in Laucese area near the former Ūlgerdova, were reburied at the Laucese Cemetery.

Currently, Laucese Cemetery is one of the most outstanding memorial sites for Polish army soldiers in Latvia. An even larger Polish soldier's Brethren Cemetery is located at Krāslava and Višķi. The graves in Daugavpils at the Old Catholic Cemetery were destroyed in the 1950s to 1970s. In 1992, a memorial site to Polish soldiers with a 13 m high concrete cross and plaques with the names of the Polish soldiers who were buried there in 1920, was set up in their place.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: J. Lismanis, V. Baulina

ZEMGALE
PIEMINEKLIS LATVIJAS BRĪVĪBAS CĪNĀS KRITUŠAJIEM
AUGŠKURZEMES PARTIZĀNIEM UN LIETUVAS
ARMIJAS KARAVĪRIEM

Viesītes novads, Asares pagasts

1919. gada jūnijā, apvienojoties vairākām partizāņu grupām, Rubenes muižā nodibināja Augškurzemes partizāņu pulku, ko komandēja virsleitnants Jānis Indāns. 20. jūnijā pulks iekļāvās Latvijas armijas sastāvā. Pulka štābs atradās Asares muižā. 1919. gada jūlija sākumā pulka karavīri kopā ar Lietuvas armijas vienībām uzbruka Sarkanās armijas daļām, kas atkāpās Daugavpils virzienā. Vēlāk no Augškurzemes partizāņu pulka izveidots Latvijas armijas 3. Jelgavas kājnieku pulka 3. bataljons.

1924. gada augustā Valsts prezidents J. Čakste atklāja granīta pieminekli 39 Brīvības cīņās kritušajiem Augškurzemes partizāņu pulka karavīriem. Pieminekli pēc arhitekta Aleksandra Birzenieka meta cēlis mūrnieks Drazdovskis. 1929. gada jūnijā atklāja piemiņas zīmi lietuviešu karavīriem, kuri krituši par Lietuvas un Latvijas brīvību 1919. gadā. 1934. gada jūnijā piemineklis papildināts ar piemiņas plāksni, kurā ierakstīti Brīvības cīņās kritušo Augškurzemes partizāņu vārdi.

Piemineklis Latvijas Brīvības cīņās kritušajiem Augškurzemes partizāņiem un Lietuvas armijas karavīriem ir viena no vizuāli interesantākajām Brīvības cīņu piemiņas vietām Latvijā.

MONUMENT TO THE AUGŠKURZEME PARTISANS AND
LITHUANIAN ARMY SOLDIERS WHO FELL IN THE
LATVIAN WAR OF INDEPENDENCE

Next to asare Church, Asare Parish, Viesīte municipality

On June 1919, several partisan groups joined together at Rubene Manor and founded the Augškurzeme partisan regiment, which was commanded by First Lieutenant Jānis Indāns. On 20th June, the regiment joined the ranks of the Latvian army. The regiment's headquarters were located at Asare Manor. In early July 1919, the regiment's soldiers, together with Lithuanian army units, attacked sections of the Red army, which retreated in the direction of Daugavpils. Later, the Latvian army's 3rd Jelgava Infantry Regiment's 3rd Battalion was formed from the Augškurzeme partisan regiment.

In August 1924, Latvia's President J.Čakste unveiled a granite monument to 39 soldiers from the Augškurzeme partisan regiment who fell in the War of Independence. The monument was built by mason Drazdovskis according to a model by architect Aleksandrs Birzenieks. In June 1929, a memorial plaque to the Lithuanian soldiers, who died for Lithuania's and Latvia's freedom in 1919, was unveiled. In June 1934, the monument had a memorial plaque added, with the names of the Augškurzeme partisans who fell in the War of Independence.

The monument to the Augškurzeme partisans and Lithuanian army soldiers who fell in the Latvian War of Independence is one of the most visually interesting War of Independence memorial sites in Latvia.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Igals, E. Šulcs, I. Lūsis

PIEMINEKLIS LATGALES PARTIZĀNU PULKA KARAVĪRIEM

Balvi, Brīvības un Partizānu ielas krustojumā

Balvu partizānu nodaļā tika apvienotas atsevišķas partizānu vienības, kuras veda karadarbību ar Sarkanās armijas daļām Balvu apkaimē kopš 1918. gada beigām. 1919. gada jūlijā Latvijas armijas Latgales frontes pavēlnieks tās apstiprināja par Latgales partizānu pulku. Latgales partizānu pulks piedalījās kaujās Latgales frontē līdz 1920. gada augustam un pastāvēja kā atsevišķa armijas vienība līdz 1922. gada februārim.

1927. gadā nodibināta Latgales partizānu pulka karavīru biedrība, kura par vienu no saviem darbības mērķiem izvirzīja pieminekļa uzcelšanu kritušajiem pulka karavīriem Balvos, jau atvēlētā zemes gabalā. 1928. gada jūnijā ielikts pieminekļa pamatakmens. Biedrības un Abrenes apriņķa iedzīvotāju savāktie līdzekļi ļāva 1933. gadā uzcelt pieminekļa laukakmens mūra pamatni, bet 1938. gadā augustā atklāt pieminekli ar tēlnieka Kārļa Jansona veidoto "Sargājošā partizāna" bronzas tēlu.

Padomju režīma laikā 1941. gadā jūnijā pieminekļa bronzas tēls tika noņemts, bet pamatne saspridzināta. 1941. gada jūlijā skulptūra bez pamatnes tika novietota iepriekšējā vietā, bet 1943. gada rudenī K. Jansona vadībā piemineklis pilnībā atjaunots. Atgriežoties padomju varai, piemineklis 1944. gadā nojaukts vēlreiz.

Pieminekli, ko atjaunoja tēlnieki Andrejs Jansons un Indulis Folkmanis, atklāja 1993. gada novembrī, godinot arī 1940.-1950. gadu Latgales nacionālos brīvības cīnītājus.

MONUMENT TO THE SOLDIERS OF THE LATGALE PARTISAN REGIMENT

Intersection Brīvības and Partizānu Streets, Balvi

Individual partisan units which fought sections of the Red army in the area around Balvi from the end of 1918, were joined together to create the Balvi partisan division. In July 1919, the Latvian army's Latgale front's commander authorized them to become the Latgale Partisan Regiment. The Latgale Partisan Regiment took part in battles at the Latgale front until August 1920 and existed as a separate army unit until February 1922.

The Latgale Partisan Regiment Soldiers' Association was established in 1927. Among its goals was construction of a monument to the fallen soldiers of the Regiment in Balvi, on a block of land already allocated. The foundation stone for the monument was laid in June 1928. The funds collected by the association, and from residents of the Abrene District, allowed for the construction of the monument's stone base in 1933, and to unveil the monument in August 1938, with the bronze image of the *Defending Partisan* created by sculptor Kārlis Jansons.

During the Soviet occupation, in June 1941, the monument's bronze image was removed, and the base blown up. In July 1941, the sculpture, without the base, was put back in its previous place, but in autumn 1943, the monument was restored completely under the supervision of Kārlis Jansons. With the return of the Soviets, the monument was destroyed a second time in 1944.

The monument which was renewed by sculptor Andrejs Jansons and Indulis Folkmanis, was unveiled in November 1993, and also honours those freedom fighters from Latgale who fought from 1940-1954.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Balvu Novada muzeja krājums; Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde J. Zilgalvīs

VALSTS IZVEIDE UN PAŠAPZINA VIETAS UN NOTIKUMI, KAS PARĀDA STARPKARŪ PERIODĀ SASNIEGTO VALSTS PĀRVALDĒ UN TAUTSAIMNIECĪBĀ, KĀ ARĪ SABIEDRĪBAS IESAISTI VALSTS CELŠANĀ

1920. gada 17. un 18. aprīlī pirmo reizi Latvijas teritorijā notika vispārējas vēlēšanas, kurās varēja piedalīties visi abu dzimumu iedzīvotāji neatkarīgi no tautības, mantiskā stāvokļa vai izcelsmes. Vēlēšanās piedalījās 80% balsstiesīgo, tādā veidā parādot tautas atbalstu un uzticību jaunajai valstij un tās iekārtai. 1920. gada 1. maijā jaunievēlētais parlaments svinīgi sanāca uz pirmo sēdi. Satversmes sapulce izveidoja komisiju Latvijas konstitūcijas – Satversmes – izstrādāšanai un 1922. gada 22. februārī Satversmi galīgajā lasījumā arī pieņēma.

Vienlaikus risināti arī citi valsts attīstībai svarīgi jautājumi, no kuriem aktuālākais bija agrārā reforma. Latvijas valsts iespēju robežās atbalstīja lauksaimniekus, atjaunojās rūpnieciskā ražošana, valsts rūpes par izglītību radīja labvēlīgu augsni inovatīvai industriālai videi. Latvijas ražojumi 20. gs. 30. gados vairākās jomās kļuva starptautiski atpazīstami. 1922. gadā Latvijas Banka laida apgrozībā nacionālo valūtu – latus. Latvijas mākslas un kultūras darbinieki sekmīgi iekļāvās Eiropas kultūras telpā. Tika celtas nozīmīgas sabiedriskas, industriālas un kultūras celtnes, kurās lietotas progresīvas arhitektūras formas un moderni materiāli.

FORMATION OF THE STATE AND SELF-CONFIDENCE

PLACES AND EVENTS THAT DEMONSTRATE
ACHIEVEMENTS DURING THE INTERWAR PERIOD
IN PUBLIC ADMINISTRATION, ECONOMY AND THE
INVOLVEMENT OF SOCIETY IN DEVELOPING THE
STATE

Latvia's first general election was held on April 17 and 18, 1920. It was open to residents of both genders irrespective of ethnicity, property status or origins. Turnout in the election was 80%, thus demonstrating the support and faith of the people in the new country and its system of governance. The newly elected parliament ceremonially met for its first meeting on May 1, 1920. The Constitutional Assembly established a commission to draft Latvia's new constitution, the Satversme, and the Saeima (Parliament) adopted it on final reading on February 22, 1922.

At the same time, the government also worked on other issues, the most important of which was agrarian reform. The government did what it could to support the farmers, industrial production revived and the government's support for education created fertile soil for an innovative industrial environment. Latvian products gained international recognition in several fields during the 1930s. In 1922, the Bank of Latvia released the lats as the national currency of Latvia. Latvian artists and cultural figures successfully became part of the European cultural environment. Important social, industrial and cultural buildings were erected featuring progressive architectural forms and modern materials.

LATVIJAS VALSTISKUMA SĪMBOLS – BRĪVĪBAS PIEMINEKLIS RĪGĀ

Rīga, Brīvības laukums

1921. gadā jaunās Latvijas Republikas valdība saņēma priekšlikumu uzcelt Rīgā pieminekli Latvijas Brīvības cīņās kritušajiem karavīriem. Pieminekļa celtniecības ideja tika atbalstīta un sākās darbs pie celtniecības vietas izvēles un pieminekļa veidola, kam vajadzēja skaidri un saprotami izteikt Latvijas atbrīvošanas ideju. Notika vairāki konkursi, kuros piedalījās ievērojamākie Latvijas tēlnieki un arhitekti. 1930. gadā pieminekļa celtniecības darbu organizēšanai izveidota Brīvības pieminekļa komiteja izvēlējās tēlnieka Kārļa Zāles projektu. 1931. gadā likts Brīvības pieminekļa pamatakmens, bet 1932. gadā celtniecības darbu projektēšanai uzaicināja arhitektu Ernestu Štālbergu. Brīvības pieminekļa celtniecībai saziņoja vairāk nekā 1 miljonu latu.

Brīvības pieminekli atklāja 1935. gada 18. novembrī. Tajā ar daudzveidīgiem tēlnieciskās un arhitektoniskās izteiksmes līdzekļiem parādīti gan vēsturiski notikumi (1905. gada revolūcija, latviešu strēlnieku vienību veidošanās, Brīvības cīņas, Dziesmu svētki), gan skulpturālos tēlos iemūžināti vispārcilvēciski simboli – Dzimtene, Latvija, Brīvība, Darbs, Kultūra, Prāts, Ģimene, Sapņi. Akmeņi iekaltie vārdi “TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI” un trīs zvaigznes Brīvības tēla rokās ir apliecinājums Latvijas valstiskumam un tautas vienotībai.

Brīvības piemineklis ir ievērojamākā Latvijas svētvieta un valsts vietzīme.

LATVIA'S SYMBOL OF STATEHOOD – THE FREEDOM MONUMENT IN RĪGA

Brīvības Square, Rīga

In 1921, the government of the Republic of Latvia received a proposal for the building of a monument in Rīga to the soldiers who had fallen in the War of Independence. The idea for the construction of the monument gained support and work began on selecting a site for construction, as well as the image for the monument, which had to clearly and in an understandable way, express the idea of Latvia's liberation. Several competitions took place with the best known Latvian sculptors and architects taking part. In 1930, the Freedom Monument Committee which had been created to organize the monument's construction work, selected sculptor Kārlis Zāle's plan. In 1931, the foundation stone for the Freedom Monument was laid, while in 1932, architect Ernests Štālbergs was invited to plan the construction work. More than 1 million lats were donated for the building of the Freedom Monument.

The Freedom Monument was unveiled on November 18, 1935. Historic moments are depicted in it (the 1905 Revolution, the formation of the Latvian riflemen units, the War of Independence and Song Festival) using diverse sculptural and architectonic means of expression. Universal images like the Fatherland, Latvia, Freedom, Work, Culture, the Mind, Family and Dreams have been immortalized in sculptural images. The words *TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI* (For the Fatherland and Freedom) have been carved into the stone and the three stars in the hands of the Freedom image are a confirmation of Latvia's statehood and the unity of its people.

The Freedom Monument is the most outstanding Latvian sacred place and a national landmark.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Holms

LATGALE PIEMINEKLIS "VIENOTI LATVIJAI" (LATGALES MĀRA)

Rēzekne, Atbrīvošanas aleja

Piemineklis "Vienoti Latvijai" jeb "Latgales Māra" ir apliecinājums tautas vienotībai, spēkam un dvēseles stiprumam.

Iecere par pieminekli Latgales atbrīvotājiem radās 1930. gadā. Toreizējā Rēzeknes pilsētas pašvaldība pieminekļa uzstādīšanai dāvināja zemes gabalu pilsētas centrā, Atbrīvošanas alejā. 8. jūnijā – Latgales atbrīvošanas svētku laikā – tika ielikts pamatakmens, bet pieminekli atklāja 1939. gadā. To veidoja tēlnieks Kārlis Jansons pēc Leona Tomašicka meta. Uz 6 m augsta Somijas granīta postamenta novietota trīsfigūru bronzas skulpturāla grupa, kas atlieta Somijā. Kompozīciju veido tautu meita – atbrīvotās Latgales simbols, kura vienā rokā tur krustu, svētīdama tautu, virvju griezējs (metā bija ķēžu rāvējs) – zemes atbrīvotājs un tautu meita, kura, ceļos noņemusies, liek vainagu uzvarētājam. Pieminekļa postamentā uzraksts bronzā "VIENOTI LATVIJAI".

1940. gada novembrī padomju vara pieminekli nogāza un novietoja lopkautuves pagalmā. 1943. gadā pieminekli atjaunoja, bet 1950. gadā atkal novāca. Tā vietā 1965. gadā uzstādīts piemineklis Leninam, kas tur atradās līdz 1991. gadam. Pieminekli trešo reizi atklāja 1992. gada 13. augustā Pirmā Pasaules latgāliešu saietā laikā. Pēc pieminekļa projekta metiem to atjaunoja tēlnieka K. Jansona dēls Andrejs Jansons. Akmens pamatam vests no Sanktpēterburgas, figūras atlietas Tallīnas uzņēmumā "Ars Monumental". Gandrīz puse no līdzekļiem pieminekļa atjaunošanai tika saziēdoti.

MONUMENT UNITED FOR LATVIA (LATGALE'S MĀRA)

Atbrīvošanas Avenue, Rēzekne

The *United for Latvia* or *Latgale's Māra* Monument is a confirmation of the unity of the people, power and the strength of the soul.

The plan for a monument to Latgale's liberators arose in 1930. The Rēzekne City Council of that time donated a block of land for the erection of the monument in the city centre on Atbrīvošanas Avenue. The foundation stone was laid on June 8, during Latgale's Liberation festivities, but the monument was unveiled in 1939. It was created by sculptor Kārlis Jansons to a model by Leons Tomašickis. A three-figure bronze sculptural group, which had been poured in Finland was placed on a 6 m high Finnish granite base. The composition was made up of a girl in folk costume, a symbol of liberated Latgale, who is holding a cross in one hand, blessing the people, a rope cutter (the model had someone tearing chains) – a liberator of the land and a maiden in folk costume who is on her knees and placing a wreath on the victor. *VIENOTI LATVIJAI* (United for Latvia!) is written in bronze on the monument's base.

In November 1940, the Soviets knocked the monument down and placed it in the courtyard of an abbatoir. The monument was restored in 1943 but taken down again in 1950. A monument to Lenin, which was located there until 1991 was set up in its place in 1965. The monument was unveiled a third time on August 13, 1992 during the First meet-up of people originating from Latgale. The monument was restored using models by Andrejs Jansons, the son of the sculptor Kārlis Jansons. The stone for the base was brought over from St. Petersburg while the figures were poured at the *Ars Monumental* company in Tallinn. Almost half of the funds for the monument's restoration were donated.

S. Zirne

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, I. Mangulsone, E. Šulcs

LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMA

Rīga, Jēkaba iela 11

1920. gada pavasarī, dažus mēnešus pēc Brīvības cīņu beigām, izsludināja pirmās demokrātiskās vēlēšanas Latvijas teritorijā. Ievēlētā Satversmes sapulce pieņēma Satversmi un noteica, ka Latvija būs demokrātiska, parlamentāra republika un tās augstākā likumdevējstāde būs Saeima, ko veidos 100 tautas priekšstāvji. Par Saeimas sanāksšanas vietu kļuva simboliska celtne – bijušais Vācu bruņniecības nams Jēkaba ielā Vecrīgā. Nams ticis vairākkārt pārbūvēts 19. gs., kā arī pēc komunistu simpatizētāju 1921. gadā ļaunprātīgi izraisītā ugunsgrēka, kad namu atjaunoja arhitekts Eižens Laube.

No 1922. līdz 1934. gadam ievēlētas četras Saeimas. Ar visvairāk deputātiem tajās bija pārstāvēta Latvijas Sociāldemokrātiskā strādnieku partija un Latviešu zemnieku savienība. Tomēr demokrātiskie ideāli bieži sastapās ar skaudro realitāti politiskajos cīņos – haosu radīja tas, ka, nepastāvot procentu sliekšnim, Saeimā iekļuva dažādu īslaicīgi pastāvošu mazpartiju pārstāvji, kuru balsis bija izšķirošs, bet reizē neparedzams un manipulējams lielums. Saeimas darbību un demokrātijas posmu izbeidza Kārļa Ulmaņa 1934. gada apvērsums, kas Latviju padarīja par autoritāru valsti.

Varu maiņu liecinieks ir aile iepretim Jēkaba baznīcai – līdz 20. gs. 20. gadiem tajā atradās Livonijas ordeņa mestra Voltera fon Pletenberga skulptūra, ko 1924. gadā nomainīja Lāčplēša tēls, kuru 20. gs. 50. gados demontēja padomju vara. Kopš 2007. gada nišu rotā Lāčplēša skulptūras kopija.

SAEIMA – THE PARLIAMENT OF THE REPUBLIC OF LATVIA

Jēkaba Street 11, Rīga

The first democratic elections in the territory of Latvia were announced in the spring of 1920, a few months after the end of the War of Independence. The elected Constitutional Assembly adopted the *Satversme* (Constitution) and stated that Latvia was to be a democratic parliamentary republic and that its highest law-making institution would be the *Saeima* (Parliament), which would be made up of 100 representatives of the people. A symbolic building, the former German Knighthood's house in Jēkaba Street, Vecrīga, became the *Saeima's* meeting place. The building was reconstructed several times in the 19th century, as well as after a fire which was deliberately lit by a communist sympathiser in 1921, after which the building was renewed by architect Eižens Laube.

Four *Saeimas* were elected between 1922 and 1934. The Latvian Social Democratic Workers' Party and the Latvian Farmers' Union had the most representatives. However, democratic ideals often came up against harsh reality in political battles. Chaos was caused by the fact that, without a percentage threshold, various representatives of little parties with a brief existence got into the *Saeima*, with their voices being decisive, but at the same time unpredictable and capable of being manipulated. The work of the *Saeima* and the period of democracy was terminated by a coup by Kārlis Ulmanis in 1934, which transformed Latvia into an authoritarian state.

The aperture opposite St. James Church is a witness to changes in power. Up until the 1920s, a sculpture of the Master of the Livonian Order, Wolter von Plettenberg, was there, but this was replaced in 1924 by a sculpture of *Lāčplēsis* (the Bear Slayer), which was removed by the Soviets in the 1950s. Since 2007, a copy of the *Lāčplēsis* statue has been returned to the niche.

J. Meinerts

Attēli / Photo: Saeimas Kanceleja, Reinis Inkiens, Ernests Dinka

MINISTRU KABINETS

Rīga, Brīvības bulvāris 36

Pirmo valdību ar Satversmes sapulces kā pirmā demokrātiski ievēlētā visas tautas pārstāvju kopuma mandātu izveidoja 1920. gadā pēc Brīvības cīņu aktīvo kauju noslēguma. Turpmākajos 14 gados nomainījās 16 ministru kabineti. Šis apstāklis bija liecinieks tam, ka Latvijas sabiedrībā vēl nebija izveidojušās stabilas demokrātiskās tradīcijas, jo regulāro valdību gāšanu veicināja sašķeltais parlaments – valdības apstiprināšanai bija nepieciešams tikai balsojošo deputātu vairākums, tāpēc dažām valdībām bija mazāk nekā 50 deputātu atbalsts. Lai gan valdības mainījās bieži, vairāki politiķi Ministru prezidenta amatu ieņēma atkārtoti, visbiežāk valdību vadīja Zemnieku savienības pārstāvji. Arī ministru amatus daudzajās valdībās parasti ieņēma vieni un tie paši politiķi, tā nodrošinot zināmu politiskā kursa stabilitāti. Lielākā partija, sociāldemokrāti, kuras pārstāvis visās Saeimās ieņēma parlamenta priekšsēdētāja amatu, tikai divas reizes iesaistījās valdībā, pārējo laiku izvēloties palikt opozīcijā.

Mūsdienās Ministru kabinets saistās ar namu Brīvības ielā iepretim Esplanādei, taču vēsturiski šis nams Kārļa Ulmaņa autoritārisma laikā 1936.-1938. gadā celts kā Tiesu pils, kurā atradās Tieslietu ministrija, Latvijas Senāts un citas tiesu institūcijas. Ēka celta modernā neoklasicisma stilā un tās monumentālo ārējo tēlu papildina tautiskā romantisma stilā veidotie interjeri, daļa no kuriem saglabājusies līdz mūsdienām.

THE CABINET OF MINISTERS

Brīvības Boulevard 36, Rīga

The first government, with the mandate from the first democratically elected parliament, the Constitutional Assembly, was formed in 1920 after the conclusion of the active phase of the War of Independence. In the following 14 years, there were 16 cabinets of ministers. This bears witness to the fact that stable democratic traditions had not yet developed in Latvian society, as the regular overthrow of the government was facilitated by a split parliament. The confirmation of a government only required a majority of voting members, which is why some governments had the support of less than 50 members. Even though governments changed frequently, several politicians took on the Prime Minister's role repeatedly, and the government was headed most frequently by representatives from the Farmers' Union. Ministerial positions were also taken up by one and the same politicians in many governments, ensuring certain stability in the political course in this way. The largest party, the Social Democrats, a representative from which took on the position of the Parliamentary Speaker in all *Saeimas*, only became part of the government twice. The remainder of the time, they chose to remain in opposition.

Nowadays, the Cabinet of Ministers is connected with the building in Brīvības Boulevard opposite the Esplanāde. Historically this building was constructed during the period of Kārlis Ulmanis' authoritarianism from 1936-1938, as the Palace of Justice, which contained the Ministry of Justice, the Latvian Senate and other legal institutions. The building was constructed in a modern neo-classicist style and its monumental external image is supplemented by interiors developed in a folk romanticist style, parts of which have been preserved right up until today.

J. Meinerts

Attēli / Photo: Valsts kanceleja

LATVIJAS REPUBLIKAS ĀRLIETU UN FINANŠU MINISTRU REZIDENCE

Rīga, Krišjāņa Valdemāra iela 11a

Nams Krišjāņa Valdemāra ielā 13 (vēlāk nams pārnurēts par 11a) tika pārņemts valsts īpašumā 1923. gadā. Līdz 1939. gadam ēku izmantoja Finanšu un Ārlietu ministrijas vajadzībām kā ministru rezidenci. 1939. gadā Finanšu ministrija šo Latvijas valstij piederošo nekustamo īpašumu bez atlīdzības nodeva Ārlietu ministrijai.

20. gadsimta 20.-30. gados ēka izmantota kā reprezentācijas vieta Latvijas valstiskuma veidošanās un attīstības gaitā, kur risināti nozīmīgi Latvijas ārpolitikas un ekonomiskās politikas jautājumi. Līdz 1939. gadam tā izmantota finanšu un ārlietu ministrijas vajadzībām kā ministru rezidence. Sākot ar pirmo ārlietu ministru Zigfrīdu Annu Meierovicu (1887-1925), ārlietu ministri dzīvoja savā oficiālajā rezidencē. Ēka saistīta ar starptautiskā un Latvijas mērogā ievērojamiem notikumiem un personām.

Ēka būvēta 1873. gadā pēc Rīgas arhitekta Heinriha Šēla projekta kā arhitekta savrupmāja. Ēkā 1905., 1936. gadā un 20. gs. 70. gados veiktas nebūtiskas pārbūves. Ēkā saglabājušās vairākas zāles ar bagātu dekoratīvo apdari, kas pēdējo gadu laikā restaurētas. Padomju varas gados ēkā atradās Latvijas un ārzemju draudzības un kultūras sakaru biedrība, Latvijas Komiteja kultūras sakariem ar tautiešiem ārzemēs. No 1992. gada ēkā atrodas Latvijas Republikas Kultūras ministrija.

RESIDENCE OF THE LATVIAN MINISTERS FOR FOREIGN AFFAIRS AND FINANCE

Krišjāņa Valdemāra Street 11a, Rīga

The building at Krišjāņa Valdemāra iela 13 (later renumbered 11a) was expropriated by the state in 1923. It was used as the residence for both the Minister for Foreign Affairs and the Minister for Finance until 1939, when the Ministry for Finance transferred ownership of this state-owned real estate to the Ministry for Foreign Affairs without compensation.

During the 1920s and 30s the building was used to receive local and foreign dignitaries; significant questions regarding economics and foreign affairs were addressed here. The first Latvian Minister for Foreign Affairs – Zigfrīds Anna Meierovics (1887-1925) – used it as his official residence, as did the ministers who followed. This place is associated with people and events of great significance at both a local and an international level.

The building was originally designed by architect Heinrich Scheel as his private residence, and was erected in 1873. Some small renovations were carried out in 1905, 1936, and in the 1970s as ownership of the building changed. A number of large halls with rich decorative finish have been restored in recent years. During the Soviet era the building housed the Latvian Association for Friendship and Cultural Relations with Countries Abroad, and the Latvian SSR Committee for Cultural Relations with Compatriots Abroad. Since 1992 Latvian Ministry of Culture is located in building.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Kultūras ministrijas arhīvs, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Holms

LATVIJAS BANKA

Rīga, Krišjāņa Valdemāra iela 2a

Latvijas Banka izveidota, nostabilizējoties politiskajai situācijai un sākot izpostītās ekonomikas atjaunošanu pēc Pirmā pasaules kara un Brīvības cīņu postījumiem. Brīvības cīņu laikā un pēc to noslēguma Latvijā apritē bija dažāda veida rubļi, markas un Ģagaidu valdības izlaistie Latvijas rubļi. Lai gan ideja izdot savu naudu, kuras pamatvienība sauktos lats, tika izvirzīta jau 1919. gada vasarā, dažādu domstarpību un smagās ekonomiskās situācijas dēļ šis lēmums tika atkārtoti atlikts. Izraisījās dzīvi strīdi par to, kā dēvēt nacionālo valūtu, piedāvāti dažādi varianti – franki un santīmi, ozols un zīles, pūķis un rūķi u.c. Lai beidzot varētu īstenot sekmīgu monetāro politiku, 1922. gada 19. septembrī izveidoja Latvijas Banku, kurai bija tiesības emitēt latu banknotes un nodrošināt ar to apgrozību saistītos jautājumus, kā arī veikt komercdarbību, finansējot un kreditējot valsts un privātos uzņēmumus, iestādes un arī privātpersonas. Latvijas Banka sastāvēja no bankas centrāles Rīgā un 22 nodaļām reģionos.

1905. gadā celto Latvijas Bankas centrālo ēku, kura līdz 1914. gadam kalpoja kā Krievijas Valsts bankas Rīgas kantoris, projektējis latviešu arhitekts Augusts Reinbergs. Tā izcēlās ar savam laikam modernu konstruktīvo izpildījumu un komunikācijām. Ēkas apdare ir samērā vienkārša, taču ar rūpīgi pārdomātām, efektīvām detaļām; fasādes ieturētas stilizētās Florences renesanses formās. Metālā kaltie ērgļi virs ēkas ieejas simbolizē bagātību un ir savdabīga ēkas vizītkarte.

THE BANK OF LATVIA

Krišjāņa Valdemāra Street 2a, Rīga

The Bank of Latvia was established as the political situation became more stable, and the government of Latvia could start to restore the economy, which was seriously damaged in World War I and the subsequent Independence War. During that period of time, there were various currencies in circulation – roubles, marks and Latvian roubles issued by the Provisional Government. The idea of a new currency called the lats was first proposed during the summer of 1919, but because of various disputes and the poor economic situation, the decision was postponed several times. There were extensive debates about what to call the new currency, with people proposing franks and santīms, oak and acorns, dragon and dwarves, etc.

The matter was settled when, on September 19, 1922, the Bank of Latvia was established with the right to emit lats banknotes, handle all aspects of the circulation thereof, as well as engage in commercial operations by offering financing and loans to state and private enterprises, institutions and individuals. The central bank was headquartered in Rīga and had 22 branches in Latvia's regions.

The headquarters building dates back to 1905, and until 1914 housed the Rīga branch of the Russian State Bank. It was designed by Latvian architect Augusts Reinbergs and was distinguished by modern construction solutions and communications. The façade of the building is quite simple, but with carefully considered and effective details featuring a reticent and stylised version of the Florence Renaissance. The metal eagles above the entrance symbolise wealth and are a unique business card for the building.

J. Meinerts

Atteili / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Holms, I. Berge-Muizniece

LATVIJAS PIRMĀ MINISTRU PREZIDENTA KĀRĻA ULMAŅA DZIMTĀS MĀJAS "PIKŠAS"

Dobeles novads, Bērzes pagasts, muzejs "Pikšas"

Latvijas pirmais Ministru prezidents Kārlis Ulmanis (1877-1942) dzimis tagadējā Bērzes pagasta Pikšās, kur pavadījis bērnības gadus. Ulmaņu dzimtas un Pikšu māju vēsturē atspoguļojas Latvijas zemniecības likteņi no māju izpirkšanas 19. gs. vidū līdz agrārājam reformai 20. gs. 20.-30. gadu neatkarīgajā Latvijas valstī un kolektīvizācijai padomju okupētajā Latvijā. Atjaunotajās Pikšu mājās rodama liecības par zemkopības uzplaukumu un padomju režīma represijām pret Latvijas valstsvīriem un zemniecību.

1993. gadā pēc arhitekta J. Vilciņa projekta atjaunota 1980. gadā nojauktā Pikšu dzīvojamā māja, kurā izveidota piemiņas izstāde par Ulmaņu dzimtas likteņiem. Būtisku ieguldījumu Pikšu muzeja izveidošanā devis Gunārs Ulmanis (1935-2017), kurš pēc izsūtījuma Sibīrijā atgriezās Latvijā un no 1993. gada vadīja muzeju. Muzejā apskatāmas arī viņa gleznas ar Sibīrijas un Latvijas ainavām. Ar Zemkopības ministrijas atbalstu izveidotajā muzeja kompleksā skatāmas arī 20. gs. 30. gados celtās saimniecības ēkas, kurās izvietota lauksaimniecības vēsturei veltīta ekspozīcija: kūts, stallis, garāža un darbnīca. 2010. gadā atklāts piemineklis K. Ulmanim (A. Dumpe, I. Feldbergs, L. Šmits).

Pikšas ir viena no ievērojamākajām piemiņas vietām, dažreiz pretrunīgi vērtētajam, bet nenoliedzami Latvijas valstiskuma veidošanas laikmeta zīmei – Latvijas valsts veidotājam un vadītājam K. Ulmanim.

"PIKŠAS", CHILDHOOD HOME OF LATVIA'S FIRST PRIME MINISTER, KĀRLIS ULMANIS

Pikšas Museum, Bērzes Parish, Dobele Municipality

Latvia's first Prime Minister, Kārlis Ulmanis (1877-1942), was born and spent his early childhood years in Pikšas, in what is now the Bērze municipality. The history of Latvian agriculture is reflected in the history of the Ulmanis family and the house at Pikšas - from the purchase of the house in the mid-19th century to the agrarian reform that took place in the 1920s and 30s during Latvia's first period of independence to the establishment of collective farms in Soviet-occupied Latvia. Evidence of Latvian agriculture's flourishing and the repressions carried out against Latvian statesmen can be found at the restored Pikšas estate.

The Pikšas residence was demolished in 1980, but rebuilt in 1993 according to the design of architect Jānis Vilciņš. It now houses an exhibition dedicated to the members of the Ulmanis family and their life stories. Having returned to Latvia from exile in Siberia, Gunārs Ulmanis (1935-2017) contributed substantially to the creation of the Pikšas Museum, which he also led from 1993. His paintings of Latvian and Siberian landscapes are on display here. With support from the Ministry for Agriculture exhibition dedicated to the history of agriculture in a number of farm buildings built in the 1930s - including a barn, a stable, a garage, and a workshop - is set up. A monument to Kārlis Ulmanis (created by Artis Dumpe, Ivars Feldbergs, and Laimonis Šmits) was unveiled here in 2010.

Pikšas is one of the most important sites honouring the sometimes controversial, yet undeniably significant Latvian state founder and leader Kārlis Ulmanis.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: K.Ulmaņa piemiņas muzejs "Pikšas" krājums

JAUNSAIMNIECĪBAS

Rīga, Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs

Latvijas valsts saimniecisko uzplaukumu nodrošināja agrārā reforma. 1920. gadā tika pieņemts Likums par agrārreformu. Tā rezultātā notika zemes īpašuma sistēmas pārveidošana valstī. Pēc muižu nacionalizācijas izveidoja Valsts zemes fondu. Zemi sadalīja Latvijas pilsoņiem, dodot priekšrocības Brīvības cīņu dalībniekiem, kuriem vajadzēja maksāt pusi no zemes cenas. Kara invalīdi zemi saņēma bez maksas. Pārējiem jaunajiem saimniekiem bija jāmaksā 10-20 lati par hektāru. Jaunsaimniecību vidējā platība bija ap 22 ha. Rezultātā liels skaits pilsoņu tika nodrošināti ar lauksaimniecībā izmantojamu zemi un valstī bija nostabilizēta agrārā politika.

Agrārā reforma tika pabeigta 1937. gadā, tās gaitā bija izveidotas vairāk kā 54 000 jaunas zemnieku saimniecības. Veiksmīgas valsts kredītpolitikas un pašreizējā darba dēļ savās saimniecībās, pieauga lauksaimniecības produktivitāte. 30. gadu sākumā valsts sevi pilnīgi apgādāja ar graudiem un varēja tos arī eksportēt.

Ieskatu ar agrārās reformas atbalstu izveidotajā saimniecībā sniedz Latvijas Etnogrāfiskajā Brīvdabas muzejā 1997. gadā atklātais jaunsaimnieka sētas komplekss. Jaunsaimniecības bija nelielas, tās apsaimniekoja viena ģimene, izmantojot iespējas racionāli iekārtot savu saimniecību. Kompleksā ir dzīvojamā ēka ar verandu, klēts un vēja rotors, piena namiņš, kūts, pirts. Ratnīcā izvietota 20. gs. 30. gadu lauksaimniecības tehnikas kolekcija.

NEW FARMS

The Ethnographic Open-Air Museum of Latvia, Riga

The Agrarian reform ensured the flourishing of the Latvian economy. The law on agrarian reform was adopted in 1920 and led to a transformation of land ownership in the country. The land belonging to manors was nationalised and the State Land Fund was established to provide land to citizens in Latvia. Advantages were given to those who had fought in the Independence War, as they received a 50% discount on the price of land. Injured war veterans were given land for free, while other new farmers paid 10 to 20 lats per hectare. The average size of these new farms was around 22 ha, and the result of the reform was that many people now had farmland and the country's agrarian situation was stabilised.

The agrarian reforms were completed in 1937, when more than 54,000 new farms had been established. Productivity at these farms rose quickly because of successful state support policies and hard work. By the early 1930s, Latvia was self-sufficient with grains and could also export it.

A glimpse at these reforms can be caught at the Ethnographic Open-Air Museum of Latvia, which opened a typical new farm in 1997. The farms were small and run by a single family that looked for rational ways of approaching the work. The farm at the museum has a residence with a veranda, a granary, a windmill, a dairy hut, a cattle barn and a sauna. The wheelhouse features a collection of farm equipment from the 1930s.

S.Zīme

Attēli / Photo: Latvijas etnogrāfiskais brīvdabas muzejs

RĪGA RĪGAS CENTRĀLTIRGUS

Rīga, Nēģu iela 6

Rīgas Centrāltirgus ir viens no Latvijas valsts 20. gs. 20.-30. gadu saimnieciskās labklājības simboliem.

1922. gada 18. decembrī Rīgas pilsētas valde pieņēma lēmumu par Centrālā pilsētas pārtikas tirgus ierīkošanu, no valdības atpērkot Pirmā pasaules kara ķeizariskās Vācijas armijas Vaiņodes dirižabļu lidostā atstātos angārus. Izmantot angāru dzelzs konstrukcijas par tirgus jaunceltņu pamatu izlēma pilsētas valdes tirdzniecības daļas vadītājs K. Lorencs. Projekts izstrādāts pilsētas arhitekta P. Dreimaņa vadībā (inženieri V. Isajevs, G. Tolstojs, arhitekts P. Pavlovs). Iespējamo temperatūras svārstību dēļ nolemts izmantot tikai angāru augšējās daļas, pašas celtnes ceļot no mūra un dzelzsbetona.

Celtniecība sākās 1924. gada jūnijā, darbus pabeidza 1930. gada rudenī. Pēc konstrukciju pielāgošanas tirgus hallēm to augstums bija 20,5 m, platums – 35 m. Zem paviljoniem bija izbetonētas pagrabtelpas – 2 ha plaša apakšzemes būve ar 337 m garu satiksmes eju, kura savienoja galvenās un sānējas. 1938. gadā 27 saldētavu kameras spēja uzņemt līdz 310 000 kg preču. Centrāltirgus noliktavu trīs apakšzemes tuneli bija savienoti ar izejām kanālmalā. Virszemē preces izcēla kravas liftos. Visās ēkās jau Centrāltirgus pirmsākumos bija centrālā apkure un elektriskā apgaismošana.

1931. gadā Rīgas Centrāltirgus tika atzīts par lielāko un labāko Eiropā. Savu veidolu un funkcijas tas saglabājis līdz mūsdienām.

RĪGA CENTRAL MARKET

Nēģu Street 7, Rīga

Rīga Central Market is one of the symbols of economic prosperity of Latvia in the 1920s and 30s.

On December 18, 1922 Rīga City Council decided to create a central food market of the city, and for this purpose it purchased from the government the Zeppelin hangars left in Vaiņode airfield by the German forces in World War I. The idea to use the steel structures of the hangars as the framework for the market buildings came from K. Lorencs, head of Rīga's Trade Department. The design was developed under the leadership of the city's architect P. Dreimanis (engineers V. Isajevs, G. Tolstojs, architect P. Pavlovs). Taking into account possible deformations due to temperature fluctuations, it was decided to only use the top parts of the hangars, while the bottom part of the buildings was built using masonry and reinforced concrete.

Construction began in June 1924, and it was completed by the autumn of 1930. After adapting the structures to market halls, the height was 20.5 metres, width – 35 metres. Basements were built under the market pavilions – a two-hectare wide underground structure with a 337-metre-long transport gallery with side passages. In 1938, the market's 27 refrigerator rooms had space for 310 tonnes of goods. The three underground tunnels of the Central Market store rooms were connected with exits towards the city canal. Goods were brought up using cargo elevators. Already from the very start all buildings of the Central Market were connected to centralised heating and electric supply systems.

In 1931, Rīga Central Market was recognized as the largest and best market in Europe. It has maintained its image and functions up to this day.

S. Zirne

Attēli / Photo: Rīgas Centrāltirgus

VEF (VALSTS ELEKTROTEHNISKĀ FABRIKA)

Rīga, Brīvības gatve 214

Pēc rūpniecības evakuācijas uz Krieviju Pirmā pasaules kara laikā, Rīgā bija palikuši tikai tukši fabriku cehi un rūpniecība bija jāatjauno gandrīz no nulles. Vēl Brīvības cīņu laikā, 1919. gada vasarā, tika izveidotas Latvijas Pasta un Telegrāfa pārvaldes darbnīcas, kurās tika veikts dažādu nozarē lietoto ierīču remonts. Laika gaitā darbinieku skaits auga un darbnīcās sāka izgatavot arī jaunas ierīces.

1928. gadā darbinieku skaits bija sasniedzis vairākus simtus un darbnīcas tika pārceltas uz jaunām telpām tukšajos cehos tagadējā Brīvības gatvē 214, kur līdz karam bija darbojusies elektrotehniskā rūpnīca Union. 1932. gadā uzņēmums pārdēvēts par Valsts elektrotehnisko fabriku (VEF) un piedzīvoja strauju izaugsmi, ražojot visplašāko tehnisko ierīču spektru, sākot no gludekļiem un beidzot ar eksperimentāliem lidmašīnu modeļiem. VEF ražojumi tika tirgoti starptautiski un ieguva prestižas balvas, tomēr par slavenāko uzskatāms vācbaltiešu inženiera V. Čapa radītais un VEF ražotais fotoaparāts *Minox*, kas ieguva pasaules slavu kā spiegu iecienītākais fotoaparāts.

VEF ražošanas bāze tika iznīcināta Otrā pasaules kara laikā, tomēr padomju varas gados tas strauji atdzima un kļuva par vadošo elektrotehnikas ražotāju PSRS. Milzīgais, bet tobrīd jau dzīvot nespējīgais uzņēmums pamazām beidza savu darbību 20. gs. 90. gados, taču mūsdienās vēsturiskie cehi kļūst par vietu radošām aktivitātēm un tajos atkal mājvietu atrod augsto tehnoloģiju uzņēmumi.

VEF (STATE ELECTROTECHNICAL FACTORY)

Brīvības Avenue 214, Rīga

After factories were evacuated to Russia during World War I, only empty factory buildings remained in Rīga, and industry had to be restored almost from scratch. Already during the War of Independence, in the summer of 1919, Postal and Telegraph Department's repair workshops were formed, where various devices were repaired. Over time, the number of employees grew, and new products began to be produced.

In 1928, the number of employees reached several hundreds, and the workshops were moved to new buildings in what is now 214 Brīvības Avenue, where Union electrical engineering factory used to operate before the war. In 1932, the company was renamed as *Valsts elektrotehniskā fabrika* (State Electrotechnical Factory) and experienced rapid growth. It manufactured a wide range of appliances, from electric irons to experimental airplanes. VEF products were sold internationally and won prestigious awards, but the most famous is the Minox subminiature camera created by Baltic German engineer Walter Zapp, which was manufactured by VEF and gained worldwide fame as a spy camera.

The factory's production basis was destroyed during World War II, but during the Soviet period it quickly rose from the ashes and became the leading producer of electronics in the USSR. The huge, by then already uncompetitive, company was gradually closed down in 1990s, but the historical production shops are becoming a hub for creative industries and a home for high-tech companies.

J. Meinerts

Attēli / Photo: Imants Predelis; Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, J. Dambis; VEF muzeja krājums

RĪGA LATVIJAS TIRDZniecības un rūpniecības KAMERA

Rīga, Krišjāņa Valdemāra iela 35

Lai izveidotu efektīvu tautsaimniecības nozaru un profesiju pārstāvniecību, Latvijā 20. gs. 30. gados izveidoja kameru sistēmu, kas balstījās uz Rietumeiropas kameru darbības principiem un pieredzi. Kā pirmo 1934. gada decembrī nodibināja Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru (LTRK), kura darbojās Finanšu ministrijas pakļautībā un kuras uzdevums bija pārstāvēt tirdzniecības un rūpniecības nozaru intereses valsts un pašvaldību iestādēs un starptautiskajās attiecībās. Kamera arī pētīja ekonomisko situāciju, izstrādāja un apsprieda ierosinājumus ekonomikas veicināšanai, deva atsauksmes par normatīvo aktu piemērotību, apkaroja spekulāciju. Sarežģītajā starptautiskajā politiskajā un ekonomiskajā situācijā, ar LTRK atbalstu līdz Otrā pasaules kara sākumam tika panākts ievērojams Latvijai tradicionālās lauksaimniecības nozares produkcijas eksports. Piemēram, 1938. gadā Latvija eksportēja 23,5 miljonus kilogramu sviesta, ieņemot 4. vietu Eiropā un 6. vietu pasaulē sviesta eksportētāju valstu vidū. LTRK istenoja valsts ekonomikas centralizācijas politiku līdz likvidācijai padomju režīma apstākļos.

1990. gada decembrī Latvijas rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumu pārstāvji pieņēma lēmumu par neatkarīgas Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras izveidošanu. Tās galvenais mērķis ir atbalstīt neatkarīgas Latvijas ekonomikas attīstību, veicināt uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides izveidi.

THE LATVIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

Krišjāņa Valdemāra Street 35, Riga

In the 1930s, a chamber system which was based on the principles and experience of the activities of Western Europe's chambers was created in Latvia to develop a representative organ for professionals involved in commerce and industry. The Latvian Chamber of Commerce and Industry (LCCI) was established in December 1934 and it operated under the Ministry of Finance's supervision. It had the task of representing the interests of the commercial and manufacturing fields in state and local government institutions and in international relations.

The chamber also researched the economic situation, developed and discussed proposals to stimulate the economy, provided opinions about the suitability of legislation and battled against profiteering. With the support of the LCCI, notable export of Latvia's traditional agricultural production was achieved in the complex international political and economic situation, up until the beginning of the World War II. For example, Latvia exported 23.5 million kilograms of butter in 1938, which was 4th place in Europe and 6th place in the world among butter exporting nations. The LCCI implemented national economic centralization policies until it was eliminated under the Soviet regime.

In December 1990, representatives of Latvia's industry and commerce companies made a decision to create an independent Latvian Chamber of Commerce and Industry. Its main goal is to support the development of independent Latvia's economy and encourage the creation of a favourable environment for business activities.

A. Ābolstiņš

Attēli / Photo: Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras arhīvs

KEGUMA HES AR STRĀDNIĒKU CIEMATA APBŪVI

Ķeguma novads, Ķegums

Ķeguma HES ir trešā lielākā hidroelektrostacija Latvijā un Baltijas valstīs. To cēla no 1936. līdz 1940. gadam ar zviedru kapitāla atbalstu. 1939. gada 15. oktobrī Ķeguma Valsts elektrostacijā tika iedarbinātas tolaik Eiropā modernākās hidroelektrostācijas pirmais no četriem 17 500 kilovatu hidroģeneratoriem. Saražotā elektrība pa jaunajām 80 kilovatu elektrības pārvades līnijām tika nogādāta uz Rīgu, Jelgavu un Ieriķiem. Šis notikums ievadīja vienotas Latvijas enerģosistēmas izveidošanos.

Stikla plašu fotonegativu kolekcija, kurā iemūžināta spēkstacijas celtniecība, ir vienīgā Eiropā zināmā kāda būvobjekta tik vērienīga fotodokumentācija un iekļauta UNESCO programmas "Pasaules atmiņa" Latvijas reģistrā.

Otrā pasaules kara laikā Ķeguma HES gandrīz pilnībā izpostīja, to atjaunoja 1947. gadā. No 1976. līdz 1979. gadam Daugavas pretējā krastā uzcēla Ķeguma HES2. Abas hidroelektrostācijas mūsdienās veido vienotu kompleksu. Elektrostācijas īpašnieks un operators ir nacionālā energokompānija "Latvenergo".

Sākot Ķeguma HES būvniecību 1936.-1938. gadā darbinieku vajadzībām uzcēla strādnieku ciemata pirmās dzīvojamās mājas Liepu alejā, Ķeguma dzelzceļa staciju un pastu. Celtniecību veica Zviedrijas speciālistu vadībā un raksturīgā ziemeļvalstu stilā. Pēc Otrā pasaules kara izveidoja Skolas ielu ar līdzīga stila dzīvojamām mājām. Ciemats ir sākums Ķeguma pilsētai, kas kompleksā ar Ķeguma spēkstaciju, aizsprostu un ūdens krātuvi veido vienotu kultūrainavu.

THE ĶEGUMS HYDROELECTRIC POWER PLANT AND ITS WORKER VILLAGE

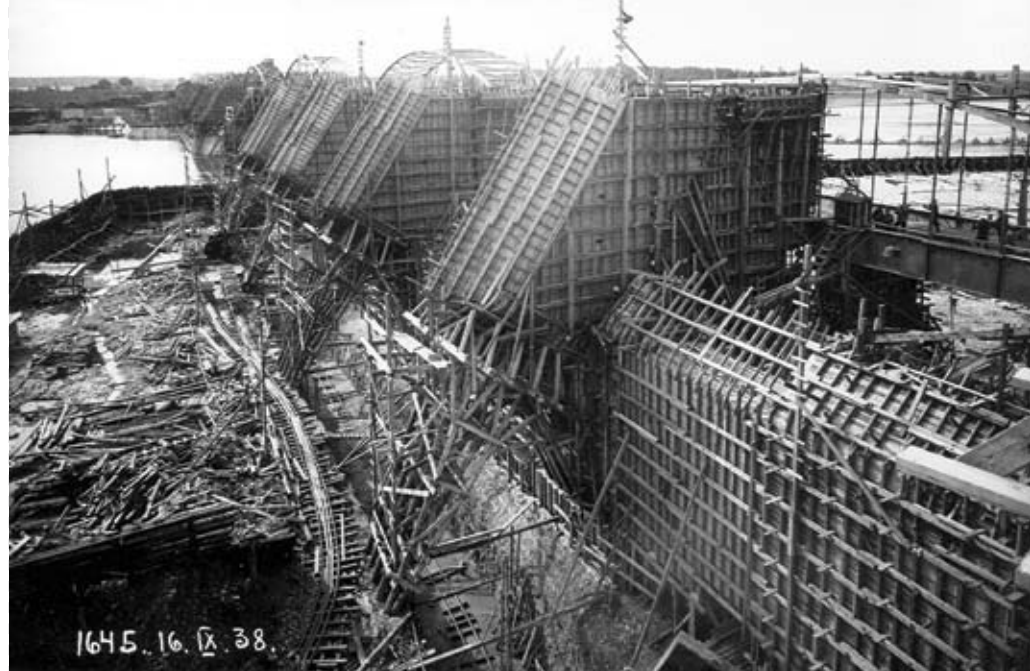
Ķegums Municipality, Ķegums

The Ķegums hydroelectric plant is the third largest plant of its type in Latvia and the Baltic States. The plant was built from 1936 until 1940 with financial support from Sweden. On October 15, 1939, the Ķegums State Power Plant switched on the first of four 17,500 kw hydro-generators that were state of the art at that time. Newly installed 80 kw power lines delivered electricity to Rīga, Jelgava and Ieriķi, thus launching the establishment of a unified electricity grid in Latvia.

The collection of glass photo negatives showing the construction of the power plant is the largest photographic documentation of a construction object that is known in Europe, and it is therefore listed on the Latvian register of the UNESCO "Memory of the World" programme.

During World War II, the Ķegums plant was almost completely destroyed and was rebuilt in 1947. Between 1976 and 1979, a second plant was built on the opposite bank of the Daugava River. Today the two plants form a unified complex. The state-owned "Latvenergo" company is the owner and operator of the plant.

When work began on the Ķegums plant in 1936, a series of buildings were erected in Liepu Alley for workers, as were a railroad station and a post office. The work was led by specialists from Sweden, and the buildings were built in a typical Nordic style. After World War II, Skolas Street was built in a similar style. This was the start of the town of Ķegums, which, together with the power plant, dam and reservoir, creates a unified cultural landscape.

S. Zirne

Attēli / Photo: Latvenergo koncerna Enerģētikas muzeja krājums, M. Meiers

GULBENES DZELZCEĻA STACIJA

Gulbene, Dzelzceļa iela 8

Latvijas saimnieciskā uzplaukuma laikā līdz 1940. gadam valstī notika intensīva dzelzceļu tīkla atjaunošana, uzlabošana un paplašināšana. Palielinājās kopējais ekspluatējamo dzelzceļu garums, sasniedzot 3350 km. Uzlabojot dzelzceļu infrastruktūru, tika būvētas iespaidīgas dzelzceļa staciju ēkas, inženierbūves un dzelzceļnieku dzīvojamās mājas.

1925. gadā Dzelzceļa pārvalde izsludināja konkursu par stacijas ēkas projektu Gulbenē. Par labāko tika atzīts arhitekta Pētera Federa projekts un jaunā stacijas ēka iesvētīta 1926. gada decembrī.

Tolaik viena no modernākajām un plašākajām staciju ēkām Latvijā būvēta neoelektisma stilā. Apmērē izmantotas vēsturisko stilu formas – ar renesanses un baroka stila detaļām panākts nozīmīgs mākslinieciski emocionālais efekts. 20. gs. 30. gadu vidū K. Martinsons par šo ēku raksta: “Jau Gulbenes stacija ir katra Latvijas pilsoņa ievēribas cienīga. Tā ir skaistākā, greznākā stacijas ēka Latvijā. Balta, gaiša, lieliskiem pilāriem, augstiem griestiem kā dievnamam un trim masīviem kroņa lukšiem latviskā stilā”.

Otrā pasaules kara laikā ēka stipri cieta krievu aviācijas uzlidojuma laikā, bet pēc kara gados tā atjaunota iepriekšējā izskatā un šobrīd ir viena no ievērojamākajām vēsturiskajām celtnēm Gulbenē.

GULBENE RAILWAY STATION

Dzelzceļa Street 8, Gulbene

During the period of economic prosperity in Latvia that lasted up to 1940, the country's railway network was actively renovated, improved and expanded. The overall length of operational railway lines increased to 3350 km. When improving railway infrastructure, impressive station buildings, engineering structures and railwaymen's houses were built.

In 1925, the Railway Department announced a tender for the design of a station building in Gulbene. The competition was won by a design proposed by architect Pēteris Feders, and in December 1926 the new station building was completed.

At the time it was one of the most modern and spacious station buildings in Latvia built in the neo-eclectic style. Shapes from historical styles were used – the use of details from Renaissance and Baroque achieved an artistic and emotional effect. In mid-1930s K. Martinsons wrote the following words about this building: “*Gulbene station deserves attention of every Latvian citizen. It is the most beautiful, splendid station building in Latvia. White, bright, with amazing pillars, high ceilings like a church, and three massive chandeliers in Latvian national style.*”

During the Second World War, the building was seriously damaged during a Russian air raid, but after the war it was restored to previous appearance, and nowadays it is among the most notable historic buildings in Gulbene.

S. Zirne, S. Dundure

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Šulcs; Gulbenes novada Vēstures un mākslas muzeja Ivrājums

RĪGA LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Rīga, Raiņa bulvāris 19

19. gs. otrajā pusē latviešu vidū strauji auga vispārējais izglītības līmenis un, vairojoties rociņai, radās pamatnosacījumi lielākam skaitam latviešu iegūt augstāko izglītību. Pietiekams skaits akadēmiski izglītotu pilsoņu uzskatāms par svarīgu faktoru, lai varētu rasties, nostiprināties un pastāvēt neatkarīga valsts.

Lai gan Pēteris Stučka lielinieku valdība jau 1919. gadā pavasarī izdeva rīkojumu par Latvijas Augstskolas dibināšanu, par Latvijas Universitātes īsto dibināšanas datumu uzskata 1919. gada 28. septembri, kad to svinīgi atklāja Pagaidu valdības atgūtajā Rīgā. Turpmākajos gados universitāte piesaistīja jaunus mācībspēkus un paplašināja studiju programmas, kā arī strādāja pie latviešu zinātniskās terminoloģijas radīšanas un akadēmisko tradīciju veidošanas. Līdz ar universitātes dibināšanu pirmo reizi bija iespējams iegūt augstāko izglītību latviešu valodā. Tās 12 fakultātēs varēja studēt humanitārās, tehniskās, eksaktās un dabas zinātnes. Starpkaru periodā Latvijas Universitāte bija valstī lielākais augstākās izglītības, zinātnes un kultūras centrs, kurā veidojās un attīstījās Latvijas inteliģence, tādējādi dodot nozīmīgu ieguldījumu Latvijas izaugsmei.

Latvijas Universitāte kopš tās dibināšanas atrodas Raiņa bulvārī 19, ēkā, kas 19. gs. celta speciāli augstskolas vajadzībām. Ēka, kas aizņem visu kvartālu, celta vienotā stilā trīs kārtās 40 gadu laikā un veido kopēju simetrisku būvapjomu, ko akcentē galvenās ieejas kāpnes, ar kurām saistās dažādi studentu stāsti un ticējumi.

THE UNIVERSITY OF LATVIA

Raiņa Boulevard 19, Riga

Education levels in Latvia rose rapidly during the second half of the 19th century. As society became more affluent, more people had the means to get a higher education. In order for a nation to gain, establish and retain its independence, it needs a certain amount of academically educated citizens.

The real foundation date of the University of Latvia is considered to be September 28, 1919 even though Pēteris Stučka's government issued an order to found a university in the spring of 1919. It was solemnly inaugurated in a liberated Riga reclaimed by the Latvian Provisional Government. In the following years the university attracted new academic personnel, and broadened its selection of study programmes. It also worked hard on creating a Latvian scientific language and terminology, and on establishing academic culture and traditions. With the founding of the University of Latvia it was possible to receive higher education in the Latvian language for the first time. The university's 12 faculties offered studies in humanitarian, technical, mathematical and natural sciences. In the interwar period the University of Latvia was the largest institution for higher education, science and culture. It created and shaped Latvian collective intelligence and consciousness, significantly contributing to the development of the Republic of Latvia.

Since its foundation, the University of Latvia has been located on Raiņa Boulevard 19, in a building which was built specially for educational purposes. The building stretches across the entire city block, and was built in a unified style in three periods over the course of 40 years. It is a symmetrical building accentuated by the stairs of its main entrance. The stairs have a special place in student myths and lore

J. Meinerts

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Holms

SKOLU PROGRAMMA

Viens no pirmajiem un svarīgākajiem jaunās Latvijas valsts uzdevumiem izglītības jomā bija mazināt analfabētu skaitu. Valsts veica virkni pasākumu, lai nodrošinātu visiem bērniem pieejamas iespējas mācīties. Īpaša vērība 20.-30. gados tika veltīta skolu celtniecībai visā Latvijā. Tā 1926. gada oktobrī durvis vēra Ilūkstes jaunā skolas ēka, kuras atklāšanā piedalījās izglītības ministrs Rainis. 1929. gadā uzsāka un 1933. gada rudenī beidza Viesītes pilsētas pamatskolas ēkas būvniecību.

1934. gadā valdība pieņēma jaunu likumu par tautas izglītību, kam visādos veidos bija jāveicina tautas izglītība un latviska audzināšana. Īpašu uzmanību veltīja infrastruktūras modernizācijai – notika mazāko skolu apvienošana un jaunu modernu skolu celtniecība visā Latvijā. Skolu ēku arhitektūrā dominēja funkcionalisms, akcentējot ēku centrālo daļu, telpas bija plašas, gaišas, labi plānotas praktiskām vajadzībām. 1934. gadā uzsāka Rucavas skolas ēkas būvniecību, kurā bija vairāki skolotāju dzīvokļi, internāta telpas, centrālā apkure, ūdensvads un kanalizācija. Savukārt 1935. gadā pēc arhitekta A. Čuibes projekta sāka Pāles 15. maija pamatskolas ēkas būvniecību, bet 1938. gadā pēc arhitekta I. Blankenburga projekta sāka Apes skolas celtniecību. Ēkā izveidoja internātu un divus dzīvokļus skolotājiem, bet aktu zālē ierīkoja ērģeles. Skola kļuva par vienīgo mācību iestādi plašākā apkaimē.

Latvijas valsts pastāvēšanas 20 gados kopumā uzbūvēja 373 jaunas un pārbūvēja 587 skolu ēkas.

THE SCHOOL PROGRAMME

One of the first and most important tasks of the new state of Latvia in the field of education was to reduce the number of illiterate people. The government implemented a series of measures to ensure that all children had access to education. In 1930s special attention was paid to building schools all across Latvia. In October 1926, Ilūkste school was finished and opened with the participation of the minister for education Rainis. Viesīte town primary school was built between 1929 and 1933.

In 1934, the government adopted a new law on public education, with the purpose of promoting public education and patriotic upbringing. Particular focus was on modernizing the infrastructure – many smaller schools were joined and new schools were built all across Latvia. Functionalism dominated in school architecture. The central part of school buildings was highlighted, rooms were spacious, light, well suited to practical needs. In June 1934, construction of Rucava school began, which contained several apartments for teachers, rooms for a boarding school, central heating, water supply and sanitation. In July 1935, construction of Pāle 15th of May Primary School began according to the design by architect A. Čuibe, while in 1938 building of Ape school commenced which was designed by architect I. Blankenburgs. The building housed a boarding school and two apartments for teachers, and the school hall had an organ. The school became the only educational establishment in a wider region.

During the 20 years of the Latvia's first Independence, 373 new schools were built and 587 existing school building were reconstructed.

E. Lūsēna

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, I. Magulsons, E. Sulcs, I. Bula, E. Lūsēna; Dāvja Ozoliņa Apes vidusskola, A. Artmanis

PIEMINEKĻU VALDES ARHEOLOĢISKIE IZRAKUMI TANĪSA KĀLNA PILSKALNĀ

Rauna, Tanīsa kalns

Pēc valstiskās neatkarības pasludināšanas Latvijā sākās kultūras pieminekļu zinātniska novērtēšana un praktiska aizsardzība. 1923. gadā stājās spēkā Likums par pieminekļu aizsardzību un tika izveidota atsevišķa institūcija – Pieminekļu valde. Tās uzdevums bija apzināt Latvijas kultūras mantojumu, sastādīt valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstus, pārzināt pieminekļu aizsardzību un izpēti, organizēt šiem uzdevumiem atbilstošas ekspedīcijas un arheoloģiskos izrakumus.

1927. gadā Pieminekļu valde organizēja un veica vienus no pirmajiem apjomīgākajiem arheoloģiskajiem izrakumiem Raunas Tanīsa kalna pilskalnā. Izrakumus vadīja profesors Francis Balodis, tos apmeklēja valsts prezidents Gustavs Zemgals un izglītības ministrs Jānis Pliekšāns (Rainis). Izrakumu norise tika iemūžināta filmā *Senču pilskalns*, kuru 1927. gada 26. novembrī demonstrēja kinoteātri *Splendid Palace*. Pirms filmas sākuma F. Balodis nolasīja ievada referātu "Pilskalni un izrakumi pilskalnos par seno Latviju". Izpēti 20. gs. 30. gados turpināja arheologs Adolfs Karnups.

Tanīsa kalna pilskalns ierīkots ap 24 m augstā kalnā Raunas pietekas Līčupes labajā krastā. Veidojot nocietinājumus, visapkārt ap 4000 m² lielajam plakumam kalna nogāzes tika mākslīgi nostāvinātas, dienvidaustrumu malā izveidota 25 m plata terase, ziemeļaustrumu galā izrakts ap 8 m plats grāvis un uzbērts valnis. Kultūrslāņa biezums pilskalnā ir 0,5–3,8 m.

ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS IN TANĪSA HILLFORT BY THE BOARD OF MONUMENTS

Tanīsa hillfort, Rauna

After the declaration of independence of Latvia, scientific evaluation and practical protection of heritage sites started. In 1923, the Law on Protection of Monuments came into force, and a separate institution – the Board of Monuments – was established. Its task was to identify Latvian heritage, make lists of heritage sites to be protected by the state, manage protection and study of monuments, organize expeditions and excavations.

In 1927, the Board of Monuments organized and performed one of the first large-scale archaeological excavations in Tanīsa hillfort in Rauna. The excavations were headed by professor Francis Balodis, and high-profile visitors included President of Latvia Gustavs Zemgals and Minister for Education Jānis Pliekšāns (Rainis). The course of the excavations was filmed and the resulting film 'Senču pilskalns' ('The Ancestral Hillfort') was screened on November 26, 1927 in the Splendid Palace cinema. Before the start of the film, professor Balodis gave an introductory lecture titled 'Hillforts and excavations of hillforts as a way of studying the ancient Latvia'. In 1930, the excavations were continued by archaeologist Adolfs Karnups. Tanīsa hillfort is located on a 24-metre-high hill on the right bank of Līčupe, which is a tributary of Rauna river. When making the fortification, the slopes of the hill all around the plateau were made steeper, a 25-metre-wide terrace was created on the south-eastern side, and a 8-metre-deep ditch and earthwork were built facing the north-east side. The cultural layer in the hillfort is 0.5–3.8 metres deep.

S.Zīme

Attēli / Photo: Raunas muzeja krājums, Nacionālais kultūras mantojuma pārvalde arhīvs, I. Plētiņa

RĪGA LATVIJAS KARA MUZEJS

Rīga, Smilšu iela 20

Latvijas Kara muzeja pirmsākumi saistās ar Pirmā pasaules kara notikumiem Latvijas teritorijā un latviešu strēlnieku bataljonu veidošanos 1915. gadā. 1916. gada septembrī darbību uzsāka latviešu strēlnieku muzejs. No 1919. gada muzejs atradās Pulvertorni un bija Kara ministrijas pārziņā. Muzejā bija izveidotas ekspozīcijas par viduslaiku un jauno laiku militārās vēstures tēmām. Šeit atradās ieroču, foto, dokumentu, ordeņu u.c. kolekcijas. Muzeja darbības pamatmērķis bija saglabāt liecības par latviešu tautas cīņu par brīvību un neatkarību.

1936. gadā Kara ministrija ierosināja paplašināt muzeju ar jaunu ēku, kas nodrošinātu plašākas ekspozīcijas iespējas, glabātuvju un laboratoriju telpas. 1936. gada augustā izsludinātajā sacensībā iesniedza 23 darbus, no kuriem novembrī tālākai izmantošanai izvēlējās divus projektus. Galīgais projekts izstrādāts arhitekta, pulkveža Artura Galindoma (1894-1966) vadībā. A. Galindoms piedalījies Brīvības cīņās, projektējis arī Armijas ekonomiskā veikala jaunbūvi, muzeju ēkas Airītēs un Nāves salā.

1937. gada martā ielikts pamatakmens respektablajai jaunajai Kara muzeja ēkai, kuru pabeidza 1940. gadā. Muzejs jaunajās telpās savu darbību izvērst nespēja, jo 1940. gada 17. jūnijā Latviju okupēja PSRS. Padomju vara likvidēja Latvijas Kara muzeju, daļa muzeja kolekciju pazuda, daļa tika nodota citiem muzejiem un arhīviem. No 1957. gada ēkā atradās Latvijas PSR Revolūcijas muzejs, bet Latvijas Kara muzeja darbība atjaunota 1990. gadā.

THE LATVIAN WAR MUSEUM

Smilšu Street 20, Rīga

The origins of the Latvian War Museum are tied to the events of the World War I in Latvia and to the formation of the battalions of Latvian Riflemen in 1915. The Latvian Riflemen's Museum opened its doors in September 1916. In 1919 the museum was relocated to the Powder Tower and operated under the auspices of the Ministry of War. The museum housed exhibitions about medieval and modern military history, including collections of weapons, photographs, documents, medals, and other war-related items. The museum's mission was to preserve evidence of the Latvian people's battle for freedom and independence.

In 1936, the Ministry of War proposed expanding the museum with a new building that would provide more space for exhibitions, storage, and laboratories. A competition was announced in August of 1936 and 23 proposals were submitted. In November of the same year two were chosen for further development. The final project was developed under the leadership of Colonel Artūrs Galindoms (1894-1966). Galindoms had fought in the Latvian War for Independence, and, as an architect, had also designed the the Army Economy Store (now Galerija Centrs), as well as museum buildings in Airītes and Nāves sala.

The cornerstone for the new Latvian War Museum was laid in March 1937, and the building was completed in 1940. However, the museum was unable to expand its activities into the new premises, as Latvia was occupied by the USSR on June 17, 1940. The Soviet authorities closed the War Museum. Part of the collection was lost, and part was relocated to other museums and archives. A museum dedicated to the Latvian SSR Revolution was located in this building from 1957, but the Latvian War Museum in its current form renewed operation in 1990.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Latvijas Kara muzeja krājums, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Holms

RĪGA GRĀMATNIECĪBA – VALTERS UN RAPA UN JĀNIS ROZE

Rīga, Aspazijas bulvāris 24 un Krišjāņa Barona iela 3/5

Kopš latviešu tautā plaši ieviesās lasītprasme, alkas izglītoties un savas mājas piepildīt ar grāmatām ir bijusi raksturīga un no paaudzes paaudzē mantota latviešu tradīcija. Īpašu uzplaukumu latviešu grāmatniecība piedzīvoja starpkaru periodā un arī mūsdienās daudzu ģimeņu bibliotēkās goda vietu ieņem šajā laikā izdotie iespaiddarbi.

Starpkaru periodā, īpaši 20. gs. 20. gados, Latvijā darbojās plašs un raibs dažādu izdevniecību klāsts, taču kā divas lielākās izceļamas *Valters un Rapa* un *Jānis Roze*. Abas izdevniecības uzsāka darbu Rīgā jau pirms Pirmā pasaules kara un, pārdzīvojušas kara laiku, savu saimniecisko īpašnieku vadībā piedzīvoja uzplaukumu, 20. gs. 30. gadu nogalē izvirzoties par lieliem uzņēmumiem visa Baltijas jūras reģiona mērogā. Abas izdevniecības izdeva latviešu autoru oriģinālliteratūru, kopotos rakstus un dažādas mācību grāmatas, kā arī tulkoto daiļliteratūru.

Līdz ar Latvijas okupāciju abas izdevniecības tika nacionalizētas un beidza pastāvēt kā neatkarīgi uzņēmumi, to īpašnieki, kā daudzi citi redzamākie kultūras un sabiedriskie darbinieki un uzņēmēji, beidza savas dzīves traģiski – Jānis Roze mira izsūtījumā, bet Jānis Rapa, nespējot noskatīties, kā tiek iznīcināts viņa mūža darbs, izvēlējās dzīvi izbeigt pats. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas abi uzņēmumi ir atjaunojuši savu darbību un ir vieni no lielākajiem grāmatnīcu tīkliem Latvijā.

BOOK PUBLISHING – VALTERS UN RAPA AND JĀNIS ROZE

Aspazijas Boulevard 24, Krišjāņa Barona Street 3/5, Rīga

Ever since literacy became widespread among Latvians, striving towards education and to fill one's house with books has been a characteristic Latvian tradition passed on from generation to generation. Latvian book publishing particularly flourished in the inter-war period, and even today many family libraries have books published in this period.

In the inter-war years, in particular in 1920s, many diverse publishing houses operated in Latvia, with two of them deserving special attention – *Valters un Rapa* and *Jānis Roze*. Both publishing houses started out in Riga already before World War I and after surviving the war they flourished in 1930s becoming large companies on the scale of the Baltic Sea region. Both enterprises published original literature by Latvian authors, complete works and various textbooks, as well as translations of foreign authors' works.

After Latvia's occupation both publishing houses were nationalised and ceased to exist as independent companies. Their owners' lives ended tragically, just as those of many other prominent cultural and public figures and businessmen. Jānis Roze was deported and died in a prison camp, while Jānis Rapa could not watch as his life's work being destroyed and chose to take his own life. After Latvia regained independence, both companies resumed business and they are among the largest bookshop chains in Latvia.

J. Meinerts

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde; Rapu ģimenes arhīvs

RĪGA BENJAMIŅU VASARNĪCA

Jūrmala, Jūras iela 13

Emīlijas un Antona Benjamiņu vārdi spilgti ierakstīti Latvijas vēsturē. Benjamiņi izveidoja populārāko 20. gs. sākuma laikrakstu „Jaunākās Ziņas” un žurnālu „Atpūta”. Par viņu turību liecināja arī īpašumi – gan slavenais Benjamiņu nams Rīgā, Krišjāņa Barona ielā 12, gan Valdeķu muiža pie Kandavas. 1939. gada beigās pēc arhitekta Leva Vitlina projekta tapa E. Benjamiņas sapņu pils – vasarnīca Jūras ielā 13, Majoros.

Benjamiņu vasarnīca tolaik tika dēvēta par modernāko ēku Baltijā – modernisma un neoklasicisma arhitektūra ar Art Deco interjeru. Namam ir īpaša gaismas koncepcija. Saules gaisma spīd ne vien caur milzīgajiem logiem, bet arī caur jumtu. Tā iespīd arī pagrabstāva virtuvē – no augšas, cauri stikla plāksnēm. Ēkas eleganci pastiprina dabiskais akmens plātņu apšuvums, kurā savu liecību ir atstājis Otrais pasaules karš – tumšākas krāsas neizdzēšami laukumi kā pretgaisa aizsardzības noteikumu prasība. Sēta gar Jūras ielu ir greznākais Jūrmalas metāla žogs, kas darināts pēc arhitekta Sergeja Antonova metiem.

Jaunceltnes burvību pati īpašniece gan diemžēl nespēja izbaudīt vien dažus mēnešus, jo padomju vara visus E. Benjamiņas īpašumus nacionalizēja. Pēc kara gandrīz 50 gadus Benjamiņu rezidence kalpoja par Padomju Savienības varasvīru vasaras viesu māju, bet 1995. gadā ēka atdota īpašnieces mantiniekiem.

THE BENJAMIŅŠ' SUMMER HOUSE

Jūras Street 13, Jūrmalā

The names Emīlija and Antons Benjamiņš are indelibly written in the history of Latvia. The Benjamiņš created the most popular newspaper *Jaunākās Ziņas* and the magazine *Atpūta* in the early 20th century. Their properties were testimony to their wealth, both the famous Benjamiņš House in Rīga at Krišjāņa Barona Street 12, as well as Valdeķu Manor near Kandava. The palace of E. Benjamiņš' dreams, the summer house at Jūras Street 13 at Majori in Jūrmala was built in late 1939 to a design by architect Levs Vitlins.

At the time, the Benjamiņš' summer house was known as the most modern building in the Baltics, with its modernist and neo-classicist architecture and *Art Deco* interior. The building had a special lighting concept. The sunlight enters not only through the huge windows, but also through the roof. It even shines into the basement kitchen from above through glass plates. The building's elegance is emphasized by its natural stone plate cladding, on which the World War II left its mark. These are the darker coloured areas which cannot be removed and were a defence requirement against air raids. The fence along Jūras Street is the most magnificent metal fence in Jūrmala and was created to a design by architect Sergejs Antonovs. Unfortunately, the magic of the new building could only be enjoyed by its owner for a few months, as the Soviets nationalized all of E. Benjamiņš' properties. After the war, the Benjamiņš' residence served as a summer guest house for those in power in the Soviet Union for almost 50 years, but in 1995, the building was returned to the owner's heirs.

E. Lūsēna

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

KINOTEĀTRIS *SPLENDID PALACE*

Rīga, Elizabetes iela 61

Ar Latvijas kultūras vēsturi cieši saistīta arī kinematogrāfijas attīstība. Par starpkaru laika kinematogrāfijas vietzīmi var uzskatīt kinoteātri *Splendid Palace* Rīgā.

A/S "Ars" (īpašnieki V. Jemeljanovs un L. Falšteins) kinoteātri ar 824 sēdvietām Elizabetes ielā sāka celt 1923. gadā pēc arhitekta F. Skujiņa projekta. Celtniecībā izmantotas tam laikam jaunas tehnoloģijas, veidojot ēkas stāvu no dobtiem betona blokiem un konstrukcijām. 1923. gada 30. decembrī notika atklāšanas pirmizrāde. Tēlnieki R. Maurs, R. Legzdiņš un gleznotājs H. Grīnbergs kinoteātra fasādi un telpu interjerus veidoja baroka stilam raksturīgās formās. *Splendid Palace* bija sava laika elegantākais kinoteātris Baltijas valstīs.

Atzīmējot kinoteātra desmit gadu jubileju konstatēts, ka *Splendid Palace* ir demonstrētas 600 lielfilmas, vairāk nekā 1000 īsfilmas, kultūrfilmas, Latvijas un ārzemju hronikas, kuras noskatījušies vairāk nekā 15 miljoni skatītāju. Attīstoties kino demonstrēšanas tehnikai, kinoteātris tika aprīkots ar saviem laikam modernāko aparatūru. Seit 1929. gadā notika pirmās skaņu filmas izrāde Baltijā. 1936. gadā *Splendid Palace* bija lielākais no 93 kinoteātriem Latvijā.

1952. gadā kinoteātri pārsauca par *Rīgu*, bet 1969. gadā brīvajā laukumā uz Elizabetes ielas pusi uzcēla kinoteātri *Spartaks*, kas tagad ir pārveidots par kinoteātra *Splendid Palace* mazo zāli. Pēc rekonstrukcijas un pārbūves darbiem 2011. gadā kinoteātris atguva savu sākotnējo nosaukumu – *Splendid Palace*.

THE *SPLENDID PALACE* CINEMA

Elizabetes Street 61, Riga

The development of cinematography is an important part of Latvia's cultural history, and a guiding post for interwar cinematography is the *Splendid Palace* cinema in Riga.

A company called "Ars", which was owned by Vasilijs Jemeljanovs and Leonids Falšteins, began to build the cinema in 1923 based on blueprints from architect Frīdrihs Skujiņš. The cinema had 824 seats and featured the latest technologies of the time. The building is made of hollow concrete blocks. The opening of the cinema was on December 30, 1923. Sculptors Rihards Maurs and Jēkabs Legzdiņš and artist Hermanis Grīnbergs decorated the façade and interior of the building in typical Baroque forms, and *Splendid Palace* was the most elegant theatre in the Baltic States.

When the cinema celebrated its 10th anniversary, it was found that it had presented 600 feature films, more than 1,000 short films, films about culture and news chronicles from Latvia and abroad, with a total audience of more than 15 million people. The cinema had state-of-the-art equipment, and the first film with sound was shown there in 1929, the first one in the Baltic States. In 1936, *Splendid Palace* was the largest of the 93 cinemas in Latvia.

In 1952, the cinema became known as the *Cinema Riga*, and in a square in front of it in Elizabetes Street, a second cinema, *Spartaks*, was built. Today it is the small auditorium of *Splendid Palace*. After reconstruction in 2011, the cinema regained its previous name – *Splendid Palace*.

A. Āboltriņš

Attēli / Photo: Jānis Bērziņš Photography, SIA "Rīgas nami"

RĪGA LATVIJAS RADIO

Rīga, Doma laukums 8

1924. gada martā pēc inženiera Jāņa Lintera ierosinājuma Latvijas Saeimas budžeta komisija piešķīra 140 000 latu raidstacijas būvdarbiem Rīgā. Tos veica franču firma *Societe Francaise Radioelectrique*. Raidstacija tika izvietota Pasta un Telegāfa virsvaldes ēkas 3. stāvā, spārnā gar kanāla malu. Raidītāju iekārtu izvietoja trīs istabās, tā jauda bija 2000 vati, viļņa garums – 480,3 m.

Rīgas radiofona svinīgā atklāšana notika 1925. gadā 1. novembrī. Pēc satiksmes ministra Jāņa Pavļuka isas uzrunas sekoja pieslēgums Operas teātrim, no kura translēja Dž. Pučīni operu *Madame Butterfly*. Radiofona atklāšanas tiešraidi noklausījās 331 abonents. Pirmajā pusgadā radio raidīja divas līdz trīs stundas dienā, taču vēlāk tika veidota daudzpusīga programma. Līdz 1940. gadam tika uzceltas raidstacijas Rīgā, Madonā, Kuldīgā un Liepājā.

Otrā pasaules kara laikā Latvijas Radiofonu pārņēma Vācijas radio *Deutsche Rundfunk*. 1944. gadā, vācu armijai atkāpjoties, radiofona iekārtas Rīgā tika iznīcinātas. 1946.-1949. gadā Latvijas Radio pārcēla uz bijušo Rīgas Komerčbankas namu Doma laukumā. Šī neoklasicisma ēka celta 1913. gadā pēc arhitekta Paula Mandelštama projekta.

20. gs. 80. gadu beigās, atbrīvojoties no padomju cenzūras, Latvijas Radio iesaistījās cīņās par Latvijas neatkarības atjaunošanu. 1991. gada janvāra barikāžu un augusta puča dienās Latvijas Radio bija vienīgais informācijas avots, raidot no iepriekš izveidotas slepenas raidstacijas.

LATVIAN RADIO

Dome Square 8, Rīga

In March 1924, at the proposal of engineer Jānis Linters, the Latvian parliament's Budget Commission allocated 140,000 lats to construct a radio station in Rīga. The station was built by the French company *Societe Francaise Radioelectrique*, and the radio station was installed on the third floor of the Postal and Telegraph Board, in the wing along the edge of the city canal. The broadcasting equipment was installed in three rooms, with 2,000 watts of power and a wavelength of 480.3 m.

The ceremonial launch of the radio station took place on November 1, 1925. After a brief address by Transportation Minister Jānis Pavļuks, the station linked to the Latvian Opera for a performance of Puccini's *Madame Butterfly*. 331 listeners heard this first broadcast. During the first six months, the station was on air only two or three hours a day, but soon it established a versatile programme. By 1940, broadcasting stations had been installed in Rīga, Madona, Kuldīga and Liepāja.

During World War II, Radio Latvia was taken over by the German station *Deutsche Rundfunk*. As the Germans retreated in 1944, they destroyed the radio station's equipment. Between 1946 and 1949, Latvian Radio was moved to a building in Dome Square that had previously been occupied by the Riga Commercial bank. Designed in the style of Neo-Classicism, the building was completed in 1913 after a design by architect Paul Mandelstamm.

In the late 1980s, as Radio Latvia got rid of the Soviet censorship, it became a key player in promoting the restoration of Latvia's independence. During the January 1991 barricades and the August Coup in Moscow, Latvian Radio was the only source of information, broadcasting from a hidden location that had been set up in advance.

S. Zirne

Attēli / Photo: M. Meiers, Latvijas-Radio arhīvs

RĪGA REŽISORA EDUARDA SMIĻĢA DZĪVES VIETA *Rīga, E. Smiļģa iela 37*

Eduards Smiļģis (1886-1966) ir 20. gs. izcilākā personība Latvijas teātra mākslā, Dailes teātra dibinātājs (1920) un teātra mākslinieciskais vadītājs, režisors un aktieris. Savas radošās darbības laikā E. Smiļģis bija pazīstamākais latviešu režisors. Viņa iestudējumus, izceļot būtiskās līnijas, raksturoja izteiksmīga forma, monumentalitāte, filozofisks vispārinājums un heroisks romantisms. Iestudējumi bija vērienīgi, teatrāli uzvedumi ar noteiktu idejisku mērķtiecību.

E. Smiļģa imponantā privātmāja Pārdaugavā, E. Smiļģa ielā, tika būvēta un tā arī nekad līdz galam neuzbūvēta. E. Smiļģa radošās darbības uzplaukuma laikā, jo arvien jaunas un jaunas ieceres neļāva pielikt punktu celtniecības un iekārtošanas darbiem. Mājas tapšanā E. Smiļģis izvēlējās labākos sava laika meistarus, arī pats zīmēja un skaidroja savas ieceres mājas būvniekiem. Tā rezultātā tapa unikāls nams, kas it kā neatbilst nekādiem arhitektoniskajiem stiliem, bet iemieso un atspoguļo E. Smiļģi kā teātra personību. Mājā tika ierīkota skatītāju zāle un skatuve, tomēr ne reizi E. Smiļģa laikā tajā netika risinājies teātra izrāde publikai. Tā bija darbnīca un režizē svētnīca mājas saimniekam, savā ziņā Dailes teātra turpinājums.

Teātra muzejs savu darbību šajā mājā sāka 1974. gadā. Muzeja misija ir ne tikai atklāt E. Smiļģi, bet arī vākt, saglabāt un popularizēt liecības par Latvijas skatuves mākslu.

THE HOME OF DIRECTOR EDUARDS SMIĻĢIS *E. Smiļģa Street 37, Riga*

Eduards Smiļģis (1886-1966) is the most outstanding individual in the world of the theatre in Latvia in the 20th century. He founded the Daile Theatre in 1920 and served as its artistic director, as a director of plays, and as an actor. During his lifetime, Smiļģis was the best known director in Latvia, and the plays that he staged were characterised by expressiveness, monumentality, philosophical generalisation and heroic romanticism. The performances were theatrical and with a grand scope, with a specific ideological purpose.

Smiļģis started to build an imposing house for himself in what is now Smiļģa Street in the Pārdaugava neighbourhood of Riga. The building was never finished, as he constantly came up with new ideas during the construction phase. Smiļģis choose the best builders of the time and drew his own blueprints for them. The resulting house does not comply with any architectural styles, but it does embody Smiļģis' theatrical personality. The house has an auditorium and a stage, but never during Smiļģis' life were any plays performed there. Instead, the house was a workshop and a sanctuary for its owner and, to a certain extent, a continuation to the Daile Theatre.

The Theatre Museum was opened in the house in 1974. Its mission is to not only represent Smiļģis, but also to collect, preserve and promote the history of the stage arts in Latvia.

J. Urtāns

Attēli / Photo: Latvijas Kultūras akadēmijas Eduarda Smiļģa Teātra muzejs

TĒRVETES SANATORIJA

Tērvetes novads, Tērvetes pagasts

Skujkoku audzes un novada mikroklimats bija tie izšķirošie apstākļi, kādēļ Kalnamuižas mežaparkā Sarkanā krusta organizācija izveidoja prettuberkulozes sanatoriju. Sākotnēji sanatorija tika ierīkota kādreizējā grāfa Pālena medību muižā, taču pēc galvenā ārsta Eižena Puriņa ierosinājuma Sarkanais krusts lūdza tautai ziedot naudu jaunas sanatorijas ēkas celtniecībai. 1932. gadā pēc arhitektu A. Kalniņa un A. Klinklāva projekta tika uzcelta jauna funkcionālisma stilā projektēta sanatorijas ēka – monumentāla būve ar taisnstūra rizalītiem galos, kāpņu izbūvēm un pusapaļu zāles izvirzījumu centrā. Gala korpusu fasādes papildina tēlnieka K. Zemdegas mākslīgā akmens masā veidoti ornamentāli un skulpturāli cilņi.

Tērvetes sanatorija, kas ir viens no izcilākajiem šī perioda celtniecības veikumiem Latvijā, bija arī viena no modernākajām ārstniecības iestādēm, paredzēta 250 pacientiem. Ēkas plānojums bija pielāgots medicīnas vajadzībām – plaši gaiteni, starp telpām nav sliekšņu, kas traucētu pārvietoties pacientiem ratiņkrēsls, palātas izvietotas ēkas dienvidu pusē, kur vienmēr ir gaišs. Sanatorijā atradās visjaunākie rentgena aparāti, lifti, kas pārvadāja slimniekus starp ēkas trim stāviem, un moderna virtuve. Ēkā bija vairākas zāles teātra un koncertu izrādēm. Būvniecība izmaksājusi 1,8 miljonus latu, no kuriem lielākā daļa savākta ziedojumos. Šobrīd sanatorijā darbojas Rehabilitācijas centrs "Tērvete".

TĒRVETE SANATORIUM

Tērvete Parish, Tērvete Municipality

Coniferous trees and the microclimate of the region were the decisive reasons why the Red Cross established a tuberculosis sanatorium in a forested park at Kalnamuiža, which was once the hunting estate of Graf von der Pahlen. It was the chief physician of the sanatorium, Eižens Puriņš, who encouraged the Red Cross to ask for donations from the people of Latvia to build a new sanatorium. The new building, designed by architects A. Kalniņš and A. Klinklāvs in the style of functionalism, was completed in 1932. The monumental building has rectangular risalites at its ends, protruding staircases and a semi-circular projection at the centre of the façade. The side façades of the building are decorated with ornamental and sculptural bas-reliefs produced by the sculptor Kārlis Zemdega.

The Tērvete Sanatorium is one of the most outstanding construction projects of its time in Latvia, and it was one of the most modern tuberculosis treatment facilities in the world with room for 250 patients. The interior design was adapted for medical needs, with broad hallways and no thresholds so that patients in wheelchairs can move around. The rooms for patients are located in the southern part of the building, where there is always sunlight. The sanatorium had state-of-the-art X-ray equipment, lifts to transport patients from one floor to another in the three-story building, and a modern kitchen. The building also had several halls for auditoriums for theatrical performances and concerts. The construction of the building cost 1.8 million lats, and most of the money came from donations. Today the building is home to the Tērvete Rehabilitation Centre.

E. Lūsēna

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

AKCIJA "APCEĻO DZIMTO ZEMI!" VENTAS TILTS UN PAVILJONS KULDĪGĀ

Kuldīga, tilts pār Ventu un Ventas rumbas paviljons

20. gs. 20. gadu beigās un 30. gadu sākumā notika pavērsiens tūrisma attīstībā, īpašu valstisku nozīmi piešķirot tūrisma propagandai un izveidojot kampaņu ar aicinājumu „Apceļo dzimto zemi!”. Tika dibinātas ar tūrisma saistītas organizācijas – Latvijas tūristu biedrība, biedrība „Dzimtenes ceļinieki”, Latvijas tūristu klubs u.c., kas organizēja ekskursijas, apmācīja gidus un izdeva daudzveidīgus tūrisma popularizējošus materiālus. 1931. gadā Iekšlietu ministrijas paspārnē izveidotais Tūrisma birojs izdeva grāmatu sēriju „Tūrista bibliotēka”. Tūrisms kļuva par svarīgu tēzemes mīlestības stiprināšanas, tautas vienošanas un nacionālās audzināšanas līdzekli.

Kā viens no tūrisma galamērķiem kā toreiz, tā tagad ir Kuldīga. Ventas rumba un upes senleja ir neatņemama Kuldīgas vecpilsētas sastāvdaļa, būtisks pilsētas panorāmas un ainavas elements.

1938. gadā pēc Kārļa Ulmaņa ierosinājuma Kuldīgā pie rumbas uzcēla nelielu paviljonu suveniru tirdzniecībai, kas tiek dēvēts par Rumbas kiosku. Ap 1950. gadu paviljons būtiski pārbūvēts – iestiklotas logu ailes, bet oriģinālais margu raksts saglabājies tikai vienā posmā.

Kuldīgas lepnums ir ķieģeļu mūra loka tilts pār Ventu, kas celts 1874. gadā pēc cara laika ceļa kustības standartiem, lai varētu izmanties divas pretimbraucošas karietes. Tilts ir viens no garākajiem, savā laikā arī modernākajiem un greznākajiem, šāda veida tiltiem Eiropā. Pirmā pasaules kara laikā divus tilta laidumus nopostīja, bet 1926. gadā tie tika atjaunoti.

CAMPAIGN "TRAVEL IN HOMELAND!" BRIDGE ACROSS THE VENTA RIVER AND THE PAVILION IN KULDĪGA

Bridge across the Venta River and the pavilion of the Venta waterfall, Kuldīga

Tourism in Latvia developed intensively during the late 1920s and 1930s, when a campaign to promote domestic tourism "Travel in Homeland!" was launched by the state. The Latvian Tourist Association, the Travellers of the Motherland, the Latvian Tourist Club and other organisations offered tours, trained guides, and published materials to promote tourism. A Tourism Bureau was set up by the Interior Ministry in 1931, and it released a series of books under the title "The Tourist's Library." Tourism became an important tool in strengthening patriotism and national unity.

Kuldīga, both then and now, is a favourite tourist destination. The Venta River, its waterfall and its ancient river valley are key parts of the old town of Kuldīga and an important element of the town's panorama and landscape.

In 1938, at the suggestion of President Kārlis Ulmanis, a small pavilion was built alongside the waterfall to sell souvenirs. It became known as the Waterfall kiosk. The pavilion was substantially rebuilt around 1950, with windows being installed. The original railing have been preserved in only one part of the structure.

The pride of Kuldīga is the brick bridge that spans the Venta River. It was built in 1874 in accordance with the Russian Empire's road standards, and it was wide enough to allow two carriages travelling in opposite directions to pass by one another. This is one of the longest bridges of its type, and at one time it was also one of the most modern and ornate bridges in Europe. The bridge was seriously damaged during World War I, but in 1926 it was repaired and reopened.

E. Lūsēna

Attēli / Photo: S. Lapīne, Kuldīgas novada muzeja krājums, R. Hofmanis

JĀNA DALIŅA STADIONS VALMIERĀ

Valmiera, Jāņa Daliņa iela 2

Jāņa Daliņa stadions Valmierā ir vieglatlētikas un futbola stadions, kas atklāts 1938. gadā, vēlāk daudzkārt pārbūvēts. Stadions tolaik bija vajadzīgs, lai sarīkotu starptautiskas sacensības un tās varētu vērot visi, kas vēlējas redzēt valmierieti Jāni Daliņu – Latvijas tā laika slavenāko un populārāko sportistu.

J. Daliņš (1904-1978) bija latviešu vieglatlēts, soļotājs, kas 1929. gadā debitēja starptautiskajās sacensībās Berlīnē, bet vēl pēc gada turpat izcīnīja uzvaru. Pirmajā Eiropas čempionātā vieglatlētikā Turīnā, startējot 50 km soļojumā, J. Daliņš izcīnīja pārlicinošu uzvaru. J. Daliņa sasniegtie rezultāti 40 km un 25 jūdžu distancēs bija Latvijas vieglatlētu pirmie oficiāli apstiprinātie pasaules rekordi. J. Daliņš kā viens no diviem Latvijas sportistiem piedalījās 1932. gada Losandželosas olimpiskajās spēlēs un izcīnīja sudraba medaļu 50 km distancē. J. Daliņa iegūtā medaļa ir pirmā olimpiskā medaļa, ko, startējot zem savas valsts karoga, ieguvis Latvijas sportists.

Savas karjeras laikā J. Daliņš dažādās distancēs ir uzstādījis septiņus pasaules un vairāk nekā 40 Latvijas rekordus soļošanā. Pateicoties J. Daliņa starptautiskajiem panākumiem, soļošana Latvijā ieguva milzu popularitāti. Tika rīkotas starptautiskas sacensības ar labāko Eiropas soļotāju piedalīšanos, kuras apmeklēja tūkstošiem skatītāju. Stadions Valmierā Jāņa Daliņa vārdu ieguva Trešās atmodas laikā.

THE JĀNIS DALIŅŠ STADIUM IN VALMIERA

Jāņa Daliņa Street 2, Valmiera

The Jānis Daliņš stadium in Valmiera is an athletics and football stadium that was opened in 1938 and rebuilt many times thereafter. The stadium was needed at that time for international competitions so that fans could see the most famous and popular Latvian athlete at that time. Jānis Daliņš (1904-1978) was a Latvian race walker who debuted at the international level at a competition in Berlin in 1929, winning the race one year later. At the first European Athletics Championship in Turin, Daliņš convincingly won the 50 km race walk. The first officially confirmed world records for Latvian athletes were also set by Daliņš in the 40 kilometers and 25 mile race walks. Daliņš was one of two Latvian athletes who took part in the Los Angeles Olympic Games in 1932, and his silver medal in the 50 kilometers distance was the historic first Olympic medal won by a Latvian under the flag of his own country.

During his career, Jānis Daliņš set seven world records and more than 40 Latvian records in race walking. Thanks to this, race walking became enormously popular in Latvia. International competitions were organised with the participation of Latvia's best race walkers, and these attracted spectators in their thousands. The stadium was named after Daliņš during the Latvian National Awakening.

J. Urtāns

Attēli / Photo: R. Sarelainens, Valmieras muzeja krājums

DAUGAVPILS CIETOKSNIS

Daugavpils, Nikolaja iela 5

Daugavpils cietoksnis ar citadeli, priekštilta un ārējiem nocietinājumiem celts no 1810. līdz 1878. gadam kā Krievijas impērijas armijas atbalsta punkts.

Latvijas Brīvības cīņu laikā cietoksni 1920. gada janvāra sākumā ieņēma Polijas armijas daļas, kas, saskaņā ar līgumu starp Latviju un Poliju par kopīgu kara darbības vešanu, atstāja Daugavpili 1920. gada aprīlī. Pēc Latvijas armijas reorganizācijas kopš 1921. gada cietoksni izvietojās 4. Zemgales divīzijas vienības: 10. Aizputes, 11. Dobeles, 12. Bauskas un viens vieglās artilērijas pulks. Zemgales divīzijai atrodoties Daugavpils cietoksni notika ne tikai militāra rakstura aktivitātes – garnizona dienests, obligātā kara dienesta karavīru apmācība, manevri, bet arī piemiņas zīmju uzstādīšana Latvijas armijas vienībām un komandieriem: piemineklis 10. Aizputes kājnieku pulkam un Troickas pulkam, piemiņas plāksne ģenerālim Jānim Balodim. Cietokšņa parkā notika Zemgales divīzijas gadskārtu svinības un citi pasākumi ar Daugavpils iedzīvotāju līdzdalību.

Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas liela vēriba pievērsta cietokšņa rekonstrukcijai un restaurācijai. Ieguldot ievērojamu valsts un pašvaldības finansējumu vēsturiskās cietokšņa apbūves saglabāšanā, izveidots Daugavpils Marka Rotko mākslas centrs, rekonstruētas ēkas, restaurēti atsevišķi fortifikācijas būvju elementi, piemēram, Nikolaja vārti, atjaunots piemineklis 10. Aizputes kājnieku pulka karavīriem. Daugavpils cietoksnis veidojas par vienu no ievērojamākajiem tūrisma un kultūras centriem Latgalē.

THE DAUGAVPILS FORTRESS

Nikolaja Street 5, Daugavpils

The Daugavpils Fortress with its citadel, bridgehead and outer fortifications, was constructed between 1819 and 1878. It was built as a support point for the Russian Army.

The fortress was taken by units of the Polish Army in early January 1920, during the Latvian War of Independence. The units left Daugavpils in April 1920 in accordance with an agreement between Latvia and Poland about the joint military efforts. After the Latvian Army was reorganised in 1921 units of the 4th Zemgale Division were stationed in the fortress: the 10th Aizpute Infantry Regiment, the 11th Dobele Infantry Regiment, the 12th Bauska Infantry Regiment and one light artillery regiment. The Zemgale Division did not just conduct military operations while stationed at the fortress – such as garrison duty, obligatory army training, or military exercises – but they also erected memorials to Latvian Army units and commanders. These included a monument to the 10th Aizpute Infantry Regiment and the Troicka Regiment, and a commemorative plaque honouring General Jānis Balodis. The Zemgale Division's anniversary events and other events were celebrated in the fortress' park together with the citizens of Daugavpils.

After Latvia regained its independence restoration and renovation of the fortress were prioritised. Considerable financing from the state and the municipality was invested into the conservation of the historical fortress which lead to the establishment of the Daugavpils Mark Rothko Art Centre. The buildings were renovated, as well as various elements of the fortress' structure – for example the Nikolai gates were renovated, and the monument to the 10th Aizpute Infantry Regiment was restored. The Daugavpils Fortress is quickly becoming one of the most significant centres for tourism and culture in Latgale.

A. Āboltiņš

Atteili / Photo: M. Meiers, E. Grāvelis, M. Grunskis

DAUGAVPILS VIENĪBAS NAMS

Daugavpils, Rīgas iela 22a

Celts 1936.-1937. gadā pēc arhitekta Vernera Vitanda projekta. Tā ir viena no ievērojamākajām šī perioda un stila celtnēm Latvijā – lielākā 20. gs. 30. gadu kompleksā celtne Latvijā (kubatūra 78 000 m³). Daudzfunkcionālajā ēkā atradās pilsētas teātris (850 vietu), kluba telpas ar sarīkojumu zāli (600 vietu), universālveikals, restorāns, kafējnīca, izdevniecība un spiestuve, neliela viesnīca, peldbaseins un administrācijas darbinieku dzīvokļi. Atbilstoši ēkas pilsēt būvnieciskajam novietojumam atšķirīgs ir tās fasāžu noformējums. Vertikāls fasādes dalījums gar cieši apbūvēto ielu pāriet kubisku apjomu kompozīcijā. Pret Vienības laukumu vērsta monumentālā teātra ieejas fasāde ar ipatņēju, no sešām slaidām, stilizētām joniskā ordera kolonnām veidotu portiku gandrīz visā ēkas augstumā. Ēkai ir cēlapmetuma ārējā apdare. Iekštelpu apdare racionāli vienkārša.

Vienības namā darbojas Daugavpils teātris, atrodas Latgales Centrālā bibliotēka, vairākas konferenču zāles. Vienības namā darbojas Latviešu kultūras centrs – tā ir kultūras iestāde, kas vislielāko vērību velta latviskās kultūrvides saglabāšanai un popularizēšanai Daugavpilī, kā arī veicina dažādu etnisko minoritāšu labvēlīgu līdzaspastāvēšanu un sabiedrības integrāciju. Vienības nams Daugavpilī joprojām veic savu vēsturisko misiju – vieno pilsētas daudznacionālo sabiedrību un aktivizē kultūras dzīvi.

THE UNITY HOUSE IN DAUGAVPILS

Rīgas Street 22a, Daugavpils

The construction works of the Unity House in Daugavpils lasted from 1936 to 1937 after a design by Verners Vitands. It is one of the most distinguished buildings from that period of time and in terms of style, and it is the largest complex building to have been built in Latvia during the 1930s (78,000 m³).

The multifunctional building contained a theatre (850 seats), club rooms with an event hall (600 seats), a department store, a restaurant, a café, a publishing house and a printing press, a small hotel, a swimming pool, and flats for administrators of the building. The urban placement of the building meant that the design of its facades differed. A vertical separation of the façade among the many buildings in the street transfers to a cubic composition. The monumental façade of the theatre that faces Unity Square has six unusual, thick and stylised Ionic order columns with a portico that stretches almost to the top of the building. The exterior is finished with decorative plaster, and the interior design is rationally simple.

Today the Unity House is home to the Daugavpils Theatre, the Latgale Central Library, several conference halls and the Latvian Culture Centre, which focuses on the preservation and promotion of the Latvian cultural environment in Daugavpils, as well as on facilitating the favourable co-existence of various ethnic minorities so as to ensure social integration. The Unity House in Daugavpils is still fulfilling its historical mission – unifying the multinational residents of the city and making cultural life more active.

D. Cebule

Attēli / Photo: S. Maskalova, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, I. Mangulsone

NEATKARĪBAS UN BRĪVĪBAS GARA UZTURĒŠANA OKUPĀCIJAS LAIKĀ —

VIETAS, NOTIKUMI UN PERSONĪBAS, KAS SAISTĪTAS
AR PRETOŠANĀS KUSTĪBU, KĀ ARĪ IDEJĀM UN
KUSTĪBĀM, KAS NODROŠINĀJA NOZĪMĪGU VĒRTĪBU
SAGLABĀŠANU

Latvijas vēstures smagākais un traģiskākais posms saistīts ar valsts neatkarības zaudēšanu un pirmo padomju okupāciju (1940-1941), nacionālsociālistiskās Vācijas okupāciju Otrā pasaules kara gados (1941-1944/45) un otro padomju okupāciju (1944/45-1991). Tas ir laiks, kad pret latviešu tautu vērsts totalitāro padomju un nacistu režīmu terors, realizēta šo režīmu ideoloģija kultūras politikā, sagrauta Latvijas valsts saimniecība.

Pretošanās okupācijas varām un idejas uzturēšana par Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanu turpinājās visu okupācijas periodu. Tajā iesaistījās ne vien Latvijā dzīvojošie jaunieši, kultūras darbinieki, tradicionālo konfesiju garīdznieki un citu profesiju pārstāvji, bet arī tie latvieši, kurus traģiskie vēstures notikumi bija aizveduši uz citām pasaules valstīm.

Neraugoties uz okupācijas režīmu centieniem iznīcināt uz neatkarīgu valsti vērstu nacionālo identitāti, Latvijas iedzīvotāji spēja saglabāt tradīcijas, nododot nākamajām paaudzēm ar nacionālo valstiskumu un identitāti saistītās vērtības.

PRESERVING THE SPIRIT OF INDEPENDENCE AND FREEDOM DURING THE OCCUPATION— PLACES, EVENTS AND INDIVIDUALS RELATED TO THE RESISTANCE MOVEMENT, AS WELL AS IDEAS AND MOVEMENTS WHICH ENSURED THE PRESERVATION OF SIGNIFICANT VALUES

The most tragic phase in Latvian history relates to the loss of national independence as a result of the first Soviet occupation (1940-1941), the Nazi occupation (1941-1944/45) during World War II and the subsequent second Soviet occupation (1944/45-1991). The terror of the totalitarian Soviet and Nazi regimes was brought in full force against the Latvian people. The regimes implemented their cultural ideologies and crippled Latvia's economy.

Resistance against the occupants and their ideas continued throughout the occupation period, as did the idea of restoring Latvia's independent statehood. These movements involved not just young people, cultural activists and intellectuals, clergymen and representatives of various professions in Latvia, but also those Latvians who had fled to other parts of the world because of these tragic historical events.

Despite the efforts of the occupant regimes to destroy a national identity that was focused on an independent state, the people of Latvia managed to preserve traditions and to pass down from generation to generation the values that related to national statehood and identity.

KURELIEŠI. RUBEŅA BATALJONA PIEMIŅAS VIETA USMĀ

Ventspils novads, Usmas pagasts

Otrā pasaules kara laikā Latvijas valstiskums tika likvidēts, bet Latvijas pilsoņi bija spiesti cīnīties dažādās armijās. 1944. gada augustā Skrīveru pagastā sāka veidoties militāra vienība bijušā Latvijas armijas ģenerāļa Jāņa Kureļa vadībā, kas sākotnēji sastāvēja no Rīgas apriņķa aizsargiem un bija paredzēta frontes aizstāvēšanai un iespējamai partizānu darbībai aiz frontes līnijas. 1944. gada septembrī J. Kureļa vadītā grupa atkāpās uz Kurzemi, kur to papildināja no savām daļām atpalikušie leģionāri, no iesaukšanas izvairījušies jaunieši un vietējie iedzīvotāji. Vispirms kurelieši nonāca Strazdes muižā, bet vēlāk Puzes pagastā. Vienība nevēlējās karot Vācijas pusē un uzņēma sakarus ar Latvijas centrālo padomi. 1944. gada 14. novembrī vācu SS un SD vienības aplenca kureliešu štābu un arestēja vienības komandierus. 19. novembrī Liepājā astoņus kureliešu štāba virsniekus sodīja ar nāvi, ģenerāli J. Kureli nosūtīja uz Vāciju, bet daudzi simti kureliešu nonāca koncentrācijas nometnēs.

Leitnanta Roberta Rubeņa bataljons bija kureliešu vienības sastāvdaļa. No 1944. gada 14. novembra līdz 9. decembrim Ugāles, Usmas, Rendas un Zlēku pagastā notika sīvas kaujas starp bataljona vīriem un vācu 16. armijas daļām, SD un SS vienībām. R. Rubenis krita kaujā 18. novembrī.

Netālu no Usmas atjaunots viens no leitnanta R. Rubeņa bataljona bunkuriem. Atceres pasākumus kopš 2007. gada šeit rīko Ugālē izveidotais Rubeņa fonds. 2009. gadā Ugālē atklāts leitnanta Roberta Rubeņa bataljona muzejs.

THE KURELIANS. THE MEMORIAL PLACE TO RUBENIS BATTALION IN USMA

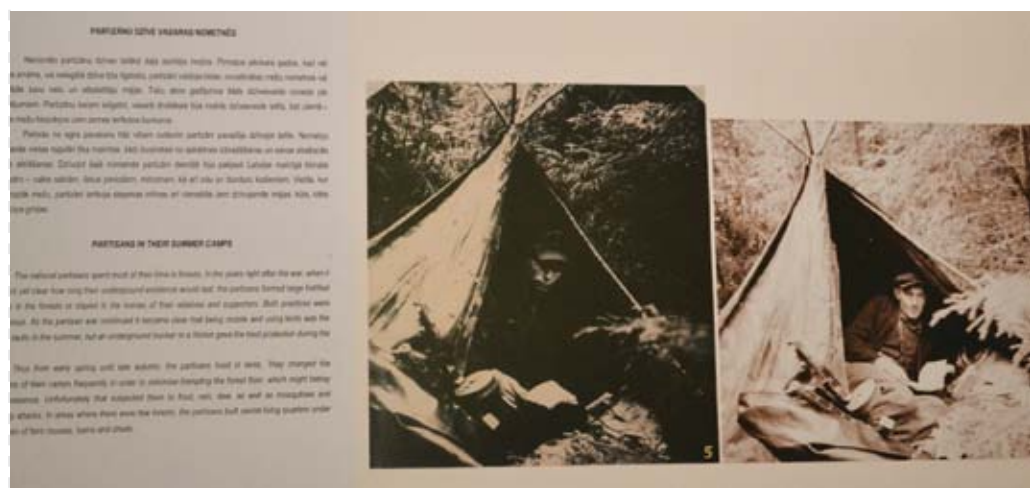
Usma Parish, Ventspils Municipality

Latvia lost its statehood during World War II, and its citizens were forcibly drafted into several armies fighting each other. In August 1944, in the Skrīveri parish, a military unit was established under the command of former Latvian Army general Jānis Kurelis. Initial members were Home Guards from the Riga region, and the aim was to defend the front lines and to possibly engage in guerrilla activities behind the lines. In September 1944, Kurelis' group retreated to Kurzeme, where it was joined by members of the Latvian Legion, young men who had avoided the draft, as well as a number of local residents. Named after their commander, the Kurelians first settled in Strazde Estate and later in Puze parish. The troops did not want to fight on Germany's side and formed contacts with the Latvian Central Council. In November 1944, German SS and SD units encircled the headquarters of the Kurelians and arrested the unit's commanders. On November 19, eight of the officers were sentenced to death in Liepāja. General Kurelis was sent to Germany and hundreds of his men were sent to concentration camps.

A battalion commanded by Lt Roberts Rubenis was one of the units of the Kurelians. From November 14 to December 9, 1944, the battalion took part in fierce battles in the Ugāle, Usma, Renda and Zlēkas municipalities, combatting units from the 16th Army of the German armed forces, as well as SD and SS units. Rubenis fell in battle on November 18.

One of his bunkers has been restored not far from Usma, and the Rubenis Fund that was set up in his memory has been organising commemorative events there since 2007. A museum dedicated to the battalion of Lt Rubenis was opened in 2009.

Attēli / Photo: Rubeņa fonda arhīvs

LATGALE LATVIJAS NACIONĀLO PARTIZĀNU PIEMIŅAS VIETA STOMPAKU PURVĀ

Viļakas novads, Susāju pagasts, Stompaki

Latvijas nacionālie partizāni bija cīnītāji, kas ar partizānu kara metodēm cīnījās pret padomju okupācijas varu pēc Otrā pasaules kara, pamatojoties uz Latvijas Centrālās padomes 1944. gada septembrī pieņemto "Deklarāciju par Latvijas valsts atjaunošanu".

1944. gada decembrī Viļakas pagastā nodibināja Latvijas Nacionālo partizānu apvienību, kura vēlāk apvienoja Latgales un Vidzemes nacionālos partizānus un kura darbojās līdz 1953. gadam. Pirmā lielākā kauja ar PSRS Iekšlietu tautas komisariāta (NKVD) karaspēka vienībām notika 1945. gada 2.-3. martā Stompaku purvā. Purva salīdzināms apmēram 2 km uz dienvidiem no Balvu-Viļakas ceļa atradās Pētera Supes (Ciniša) vadītās nacionālo partizānu vienības nometne, kas sastāvēja no 22 zemniecām un ap 360 cilvēkiem. Nometni ielenca ap 500 NKVD karaspēka kaujinieki. Kaujas laikā nometne netika ieņemta un 3. martā nacionālie partizāni izlauzās no ielenkuma, zaudējot 28 vīrus.

2011. gada augustā pie Balvu-Viļakas šosejas Stompakos atklāja P. Kravaļa veidoto pieminekli Stompaku kaujā kritušajiem partizāniem. Nometnes vietā saglabājušies zemnīcu un ierakumu fragmenti. Piemineklis un nometne liecina par nacionālo partizānu kustību 1944.-1953. gadā un kopā ar citām pēdējos gados uzstādītām piemiņas zīmēm Viļakas un Balvu novados saglabā kritušo nacionālo partizānu piemiņu Latgalē.

THE MEMORIAL PLACE TO LATVIAN NATIONAL PARTISANS IN THE STOMPAKI SWAMP

Stompaki, Susāji Parish, Viļaka Municipality

Latvia's national partisans fought against the Soviet occupation after World War II, doing so on the basis of the declaration adopted by the Latvian Central Council in September 1944 "On the restoration of independent Latvia".

The Latvian National Alliance of Partisans was established in the Viļaka Parish in December 1944, and it remained active until 1953. The first major battle against military units of the Soviet People's Commissariat for Internal Affairs (NKVD) occurred on March 2 and 3, 1945, on small islands in the Stompaki swamp. The partisans had set up a camp on the islands, which were approximately 2 km to the South of the Balvi-Viļaka road, and it included 22 dugouts and some 360 people. About 500 NKVD troops besieged the camp, but during the subsequent battle, the national partisans broke through the enemy lines on March 3, losing 28 men.

In 2011, a monument to the fallen partisans sculpted by Pēteris Kravalis was unveiled along the Balvi-Viļaka highway. The campsite still has fragments of the dugouts and trenches symbolising memories of the partisan movement that existed between 1944 and 1953. Together with other memorials installed in recent years in the Viļaka and Balvi districts, it keeps the memory of the fallen national partisans in Latgale.

A. Ābolstiņš

Attēli / Photo: Viļakas novada muzejs; P. Laicāns

LATVIJAS CENTRĀLĀ PADOME

Rīga, Torņakalna iela 15

Nacistiskās okupācijas laikā četru nozīmīgāko Latvijas politisko partiju pārstāvji vienojās kopējai darbībai ar mērķi sekmēt neatkarīgas Latvijas valsts atjaunošanu. 1943. gada 13. augustā Rīgā nodibināta demokrātiska nacionālās pretošanās kustība – Latvijas Centrālā padome (LCP), ko vadīja Konstantīns Čakste. LCP mērķis bija demokrātiskas Latvijas valsts atjaunošana, balstoties uz 1922. gada Satversmi. LCP sadarbojās ar Lietuvas un Igaunijas pretošanās kustībām, kā arī uzturēja regulārus sakarus ar neitrālajām un Rietumu sabiedroto valstīm. 1944. gada martā izstrādāts LCP Memorands, kuru parakstīja 189 Latvijas politiskie un sabiedriskie darbinieki. Memorands bija aicinājums atjaunot Latvijas valstisko neatkarību un izveidot Latvijas armiju, lai aktīvi cīnītos pret draudošo atkārtoto padomju okupāciju.

Pēc padomju karaspēka ienākšanas Rīgā 1944. gada rudenī, LCP savu darbību pārcēla uz Kurzemi – Ventspili un tās apkārtni. LCP locekļi ar ārvalstu atbalstu organizēja un vadīja tūkstošu latviešu bēgļu pārvešanu uz Zviedriju. Pēc kara gados LCP turpināja savu politisko darbību Zviedrijā un Vācijā, sadarbojoties ar latviešu bēgļu organizācijām, līdz sašķēlās un 20. gs. 50. gadu sākumā beidza pastāvēt.

LCP Memoranda oriģināls glabājas Kara muzejā. To atrada 2001. gadā, remontdarbu laikā Vecrīgā. Kopš 2009. gada memorands iekļauts UNESCO programmas "Pasaules atmiņa" Latvijas Nacionālajā sarakstā. 2017. gada 17. martā pie ēkas Torņakalna ielā 15, Rīgā, kur dibināta LCP, atklāja piemiņas plāksni.

THE LATVIAN CENTRAL COUNCIL

Torņakalna Street 15, Riga

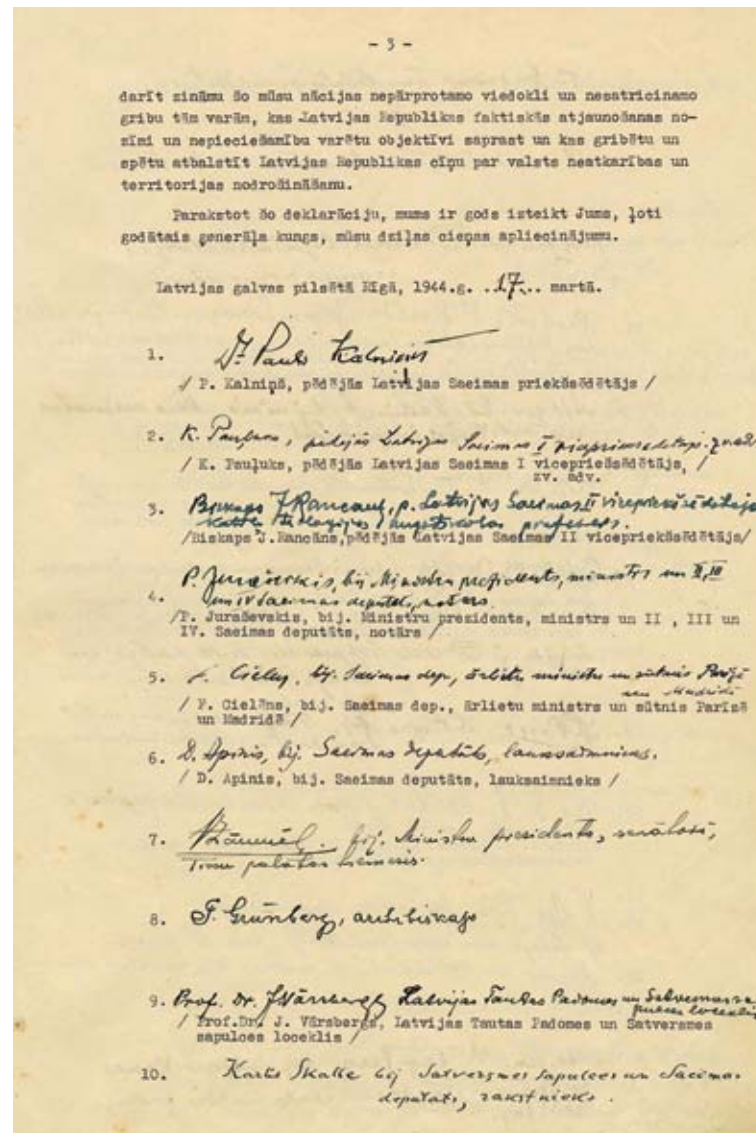
During the Nazi occupation, representatives of Latvia's four most important political parties joined together with the purpose of facilitating the restoration of Latvia's independence. The Latvian Central Council was established on August 13, 1943, as a democratic national resistance movement. Headed by Konstantīns Čakste, the organisation worked towards restoring the democratic Latvian state on the basis of its 1922 Constitution. The council partnered with similar resistance movements in Lithuania and Estonia, and maintained regular contacts with neutral countries and with the Allies in the West. In 1944, the Central Council issued a memorandum calling for the restoration of Latvia's independence and for the establishment of a Latvian army to combat the threat of a second Soviet occupation. The memorandum was signed by 189 notable Latvian politicians and members of the intelligentsia.

After the Soviet army took over Rīga in the autumn of 1944, the Latvian Central Council moved to Ventspils, using foreign support to organise the transport of thousands of Latvian refugees across the sea to Sweden. During post-war years, the council continued its work in Sweden and Germany, working together with Latvian refugee organisations until the early 1950s, when it disbanded.

The aforementioned memorandum was discovered during renovations in Old Riga in 2001, and it is housed at the Latvian War Museum. In 2009, the memorandum was included in the Latvian list of the UNESCO "Memory of the World" programme. A commemorative plaque was installed on March 17, 2017, outside the building at Torņakalna Street 15 in Rīga, where the Latvian Central Council was established.

E. Lūsēna

Attēli / Photo: Latvijas kara muzeja krājums, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

PIEMINAS ZĪME "CERĪBU BURA" JŪRKALNES PAGASTĀ

Ventspils novads, Jūrkalnes pagasts

Otrā pasaules kara beigās, atsākoties aktīvai karadarbībai Latvijas teritorijā, 1944. gada rudenī no Kurzemes rietumu piekrastes sākās organizēta latviešu bēgļu pārvešana uz Zviedriju. Šī notikuma, saukta arī par "Laivu akciju" organizēšanā liela loma bija Latvijas Centrālajai padomei (LCP). "Laivu akcijas" mērķis bija latviešu bēgļu izvešana uz Zviedriju, ko noteica šis valsts ģeogrāfiskais tuvums un nepiedalīšanās Otrā pasaules kara darbībā. Arī zviedru valdības liberālā nostāja bēgļu uzņemšanas jautājumā veicināja slepenas laivu satiksmes izveidi pāri Baltijas jūrai. Pirmās laivas ar bēgļiem no Latvijas krasta uz 160 km attālo Gotlandes salu devās jau 1943. gadā. Plašāka bēgļu kustība sākās 1944. gada rudenī un turpinājās līdz pat nacistiskās Vācijas karaspēka kapitulācijai Kurzēmē 1945. gada 8. maijā. Braucieni bija bīstami, sarežģīti un tika veikti tam nepiemērotās laivās. "Laivu akcijas" laikā uz Zviedriju pārvesti vairāk nekā 4500 bēgļi.

Šo traģisko notikumu atcerē 2000. gada augustā Jūrkalnē uzstādīta piemiņas zīme "Cerību bura" (Ģ. Burvis). Tā iezīmē vienu no vietām, no kuras latviešu bēgļi 1944.-1945. gadā devās pāri jūrai uz Gotlandi. Piemiņas zīmē pamanāmā plaista ir šķiršanās dramatisma, pārvaramo grūtību un sāpju simbols latviešu tautas daļai svešumā. Piemiņas zīme tapusi pēc Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes iniciatīvas sadarbībā ar Jūrkalnes pagasta padomi. Projekta realizāciju ar toreizējās valsts prezidentes V. Viķes-Freibergas atbalstu finansēja Valsts kultūrkapitāla fonds.

"THE SAIL OF HOPE", THE MEMORIAL SITE IN JŪRKALNE PARISH

Jūrkalne Parish, Ventspils Municipality

Toward the end of World War II, as fierce battles once again raged in Latvia, efforts to transport Latvian refugees from the western shores of Kurzeme to Sweden began in 1944. This so-called "boat programme" was largely organised by the Latvian Central Council, and Sweden was chosen as a destination both because it was relatively nearby and because it had maintained its neutrality in the war. The Swedish government was liberal when it came to refugees, and that facilitated the secret movement of refugee boats over the Baltic Sea. The first boats departed for Gotland Island in 1943, but the real stream of refugees began in the fall of 1944 and continued until the capitulation of German forces in Kurzeme on May 8, 1945. The trips were dangerous and complicated, and many of the boats were inappropriate for such travels. Still, more than 4,500 refugees were transported to Sweden during the process.

In commemoration of this, a memorial designed by Ģirts Burvis was installed in Jūrkalne in August 2000, and it is at one of the places where Latvians boarded boats in 1944 and 1945. The gap in the monument represents the dramatic nature of the process with all of its complications and the sorrows of the Latvians who were forced to flee abroad. The National Heritage Board initiated the building of the memorial in partnership with the Jūrkalne Parish Council. The idea was supported by Vaira Viķe-Freiberga, then president of Latvia and financed by State Culture Capital fund.

E. Lūsēna

Attēli / Photo: O. Jansons, U. Dadzis, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Šulcs

MINSTERES LATVIEŠU ĢIMNĀZIJA

Minstere, Salzmanstraße 152

Noslēdzoties Otrajam pasaules karam Vācijas bēgļu nometnēs nokļuvušie latvieši uzsāka aktīvu kultūras un izglītības kustību, kas izpaudās visdažādākajos veidos un, bēgļiem izklistot pa pasauli, lika pamatu trimdas kultūras dzīvei, kas vēl joprojām palīdz latviešiem visā pasaulē saglabāt saikni ar latvisko kultūru un identitāti.

Viens no ievērojamākajiem darbiem, kas uzsākts ļoti grūtos apstākļos Detmoldas bēgļu nometnē 1946. gadā, bija latviešu ģimnāzijas dibināšana. Šī bija vienīgā pilna laika skola ārpus Latvijas, kur mācības notika latviešu valodā. Skola 1957. gadā pārcelta uz Minsteri, tai izveidots arī internāts, kas nodrošināja to, ka skolā mācījās trimdas latviešu bērni no visas pasaules, tādējādi ļaujot satikties, mācīties un veidot kopēju latvisko identitāti latviešiem no dažādām pasaules vietām. Skolā noritēja aktīva kultūras dzīve ar dziesmu dienām, literatūras lasījumiem, teātra izrādēm un dažādām izstādēm. Atmosfērā skolai bija būtiska loma kā vietai, kur tikties un veidot kontaktus trimdas un Latvijas latviešiem.

Līdz ar Latvijas neatkarības atjaunošanu Minsteres Latviešu ģimnāzija pakāpeniski zaudēja savu nozīmi un slēgta 1998. gadā, taču tās telpās turpina darboties Latviešu Centrs Minsterē ar unikālo ģimnāzijas bibliotēku, J. Jaunsudrabiņa, Z. Mauriņas un K. Raudives memoriālajām istabām, centrā tiek regulāri rīkoti dažādi kultūras pasākumi, vasaras skolas, semināri un svinēti latviešu diasporai svarīgi svētki.

THE MUNSTER LATVIAN GYMNASIUM

Salzmanstraße 152, Munster

After the end of World War II, Latvian refugees who found themselves in displaced persons camps launched an active cultural and educational movement. As the refugees spread throughout the world, this movement became the foundation for émigré cultural life, which even to this very day helps Latvians throughout the world to preserve their links to Latvian culture and identity.

One of the major projects was the establishment of a Latvian Gymnasium (high school) at a refugee camp in Detmold in 1946. This was the only full time school outside of Latvia where all classes were taught in Latvian. In 1957, the school was moved to Munster, where it became a boarding school for émigré Latvian children from all around the world who could meet one another, learn new things and shape a joint Latvian identity despite coming from different parts of the world. The school offered a wealth of cultural programmes, including song days, literature readings, theatre performances and various exhibitions. During the Latvian National Awakening, the school became a key place where Latvians from Latvia and from elsewhere in the world could meet and get to know one another.

After the restoration of Latvia's independence, the Munster Latvian Gymnasium gradually lost its importance, and it was closed in 1998. The building, however, still houses the Latvian Centre in Munster with a library, memorial rooms to commemorate the authors Jānis Jaunsudrabiņš, Zenta Mauriņa and Konstantīns Raudive, as well as facilities for various cultural events, summer schools, seminars and celebrations of important holidays for the Latvian diaspora.

E. Lūsēna

Attēli / Photo: Minsteres latviešu centra krājums

LATVIEŠI ĀRVALSTĪS

Daļa Latvijas iedzīvotāju, t.sk. intelektuālā elite, baidoties no padomju okupācijas režīma represijām, Otrā pasaules kara beigās devās bēgļu gaitās uz rietumiem. Visās lielākajās bēgļu nometnēs Vācijā darbojās skolas, dažādas sabiedriskas organizācijas, tika izdotas avīzes un grāmatas. 1946. gada janvārī Hamburgā izveidoja Baltijas universitāti. Jau 1945. gada decembrī izveidota "Daugavas Vanagu" organizācija, kuras sākotnējais mērķis bija palīdzēt bijušiem latviešu karavīriem un viņu ģimenēm.

No 1947. gada sākās latviešu bēgļu izceļošana no Vācijas uz ASV, Kanādu, Lielbritāniju un Austrāliju. Katrā no šīm valstīm latvieši izveidoja savas apvienības. To mērķis bija palīdzēt latviešiem saglabāt un uzturēt latviešu valodu, kultūru un identitāti. 1955. gada 23. oktobrī Londonā nodibināja Pasaules Brīvo latviešu apvienību (PBLA). Tās mērķis bija sekmēt Latvijas neatkarības atjaunošanu, latviešu kultūras saglabāšanu un jaunradi, palīdzību visā pasaulē izkaisītiem tautiešiem, kā arī nodrošināt dažādu zemju latviešu apvienību sadarbību.

Mītņēs zemēs tika dibināti latviešu kultūras centri, kur notika dažādas sanāksmes un pasākumi. Lielbritānijas vidienē izveidoja latviešu kultūras centru "Straumēni", Dienvidvācijas pilsētā Freiburgā – "Bērzaini", Francijā – "Abreni". Ārpus Latvijas izveidojās tā sauktā trimdas latviešu kopiena, kurai bija liela nozīme neatkarīgās Latvijas idejas uzturēšanā padomju okupācijas periodā.

ÉMIGRÉ LATVIANS

Toward the end of World War II, many Latvians, including members of the intellectual elite, fled to the West to avoid the repressions of the Soviet occupation. Displaced persons camps in Germany had Latvian schools and social organisations, and Latvians published newspapers and books. The Baltic University was opened in Hamburg in January 1946. In December 1945, the "Daugavas Vanagi" organisation was set up to support former Latvian soldiers and their families.

In 1947, Latvian refugees began to move to the United States, Canada, Great Britain and Australia, and in each country, Latvians set up their own organisations to help Latvians to preserve and maintain the Latvian language, culture and identity. The World Federation of Free Latvians (PBLA) was established in London on October 23, 1955, to pursue the restoration of Latvia's independence, preserve Latvian culture, provide help to compatriots all around the world, and to ensure cooperation among Latvian organisations in various countries.

People established Latvian cultural centres to hold meetings and other events. The Straumēni Latvian Culture Centre was established in Central England, the Bērzaine centre was opened in Freiburg in southern Germany, and the Abrene centre was established in France. The émigré Latvian community was of great importance in preserving the idea of Latvia's independence during the long years of Soviet occupation.

E. Lūsēna

Attēli / Photo: Muzeja "Latvieši pasaulē" krājums

RĪGA FRANČU GRUPA

Rīga, Dzirnava iela 70

Pēckara Rīgā, kur kultūras dzīve bija apsīkusi, daudzi bija devušies emigrācijā, kultūras cilvēki jūta vēlēšanos kaut nedaudz pakavēties atmiņās par reiz lasīto, redzēto. Viņus vienoja mīlestība pret franču mākslu un literatūru. Kopš 1946. gadā Dzirnava ielā 70, aktieru Arnolda un Irinas Stubavu dzīvokli, notika Literārās pirmdienas. Pie viņiem nāca gleznotāji, literāti, aktieri. Par politiku tur nerunāja. Katru reizi kāds bija sagatavojis priekšlasījumu. Pie Kurta Fridrihsona bija nonākusi Andrē Žida grāmata "Atgriežoties no PSRS". Uz kādu no literārajām pirmdienām atnāca arī Voldemārs Zonbergs, kuru literātu vidē pazina kā Voldemāru Sauleskalnu. Viņš lūdza Maijai Silmalei iedot viņam šo grāmatu. Vēlāk tā bija pie čekas pratinātajiem.

1951. gada 4. janvārī Rīgā sākās latviešu intelektuāļu aresti. Citu pēc cita čeka arestēja Elzu Stērsti, Knutu Fridrihsonu, Ievu Lasi, Maiju Silmali, Miervaldi Ozoliņu, Eleonoru un Alfrēdu Sausnes, Irīnu un Arnoldu Stubavus, Skaidrīti Sirsoni, Mirdzu Ersu un Mildu Grīnfeldi.

Literāro pēcpusdienu apmeklētāji kļuva par "franču grupu". "Bīstamākos" no šīs tā devētās grupas – E. Stērsti, K. Fridrihsonu un I. Lasi - tiesāja Baltijas kara apgabals. Viņiem piesprieda divdesmit piecus gadus koncentrācijas-darba audzināšanas nometnē Sibīrijā un vēl piecus beztiesības gadus. Pārējiem jūnijā piesprieda desmit un M. Ersai septiņus gadus Sibīrijā.

THE FRENCH GROUP

Dzirnava Street 70, Rīga

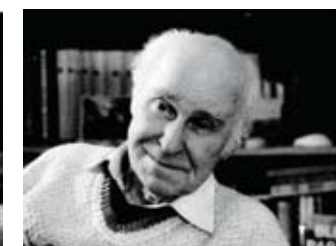
Cultural life was quiet in Rīga after World War II, many people had emigrated, and creative people felt a desire to remember things that they had read and seen in the past. They were unified by a love for French art and literature. The first literary sessions were held in 1946 at Dzirnava Street 70, in the flat of Arnolds and Irina Stubavi. Painters, writers and actors gathered for the meetings, and politics were not discussed there. Each session featured a presentation by one of the participants. Kurts Fridrihsons, for instance, talked about a book that he had read – Andre Gide's "Return from the USSR." Voldemārs Zonbergs, who used the pseudonym Voldemārs Sauleskalns, attended one of the Monday literary meetings. He asked Maija Silmale to give him the book, which was later confiscated by KGB interrogators.

Arrests of members of the Latvian intelligentsia began on January 4, 1951. One after another, Elza Stērste, Kurts Fridrihsons, Ieva Lase, Maija Silmale, Miervaldis Ozoliņš, Eleonora and Alfrēds Sausne, the Stubavs couple, Skaidrīte Sirsone, Mirdza Ērsa and Milda Grīnfelde were arrested.

They were all part of what was called "The French Group", and the most "dangerous" members – Stērste, Fridrihsons and Lase – were tried by the Baltic War District. All three of them were sentenced to 25 years in a labour camp in Siberia, followed by five years of probation. Other members of the group were given 10-year sentences, while Ērsa was sentenced to seven years.

I. Geile

Attēli / Photo: K. Fridrihsona, M. Silmales, E. Stērstes, M. Grīnfeldes, E. Sausnes, I. Stubaus ģimenes arhīvs, kadri no filmas "Sods par sapni", Rīgas literatūras vēstures muzeja krājums, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

JAUNIEŠU PRETESTĪBAS KUSTĪBA

Rīga, Krišjāņa Valdemāra iela 1c

Nacionālo pretestības kustību padomju okupācijas režīmam mēdz iedalīt trīs posmos. Pirmais posms (no 1940. gada līdz 50. gadu vidum) raksturīgs ar bruņotu partizānu cīņu un tajā īpaši izdalīt jaunatnes pretestību ir grūti, jo kustībā bija iesaistīta visa tautas patriotiskākā daļa. Tomēr tieši šajā laikā daudzās Latvijas vietās izveidojās neatkarības laikā dzimušo, bet jau 1940.-1941. gada padomju represijas piedzīvojošo mācību iestāžu audzēkņu pretpadomju grupas. Piemēram, no 1946. gada novembra līdz 1947. gada jūlijam Rīgas Valsts tehnikumā darbojās nelegālā "Latviešu demokrātiskās pretestības kustības organizācija", kurā piedalījās 21 tehnikuma audzēknis un aptuveni tikpat daudz citu skolu jauniešu. 1947. gada vasarā čekisti organizāciju sagrāva, ap 40 tās dalībnieki tika notiesāti spaidu darbos Gulaga nometnēs uz 7 līdz 16 gadiem.

Otrais posms (20. gs. 50. gadu vidus – 80. gadu vidus) vairāk saistīts ar nevardarbīgas pretošanās paņēmieniem – izplatot nacionāla satura skrejlapas, redzamās vietās rakstot pretpadomju saukļus u.tml. Tieši jaunatne šajā laikā veidoja pretošanās kustības kodolu. Viens no būtiskiem pretestības iemesliem bija padomju režīma piekoptā nacionālo jūtu ignorēšana, kā arī krievu valodas un kultūras uzspiešana. Īpaša patriotisko jauniešu aktivitāte bija vērojama pēc 1968. gada notikumiem Čehoslovākijā.

Trešais posms (20. gs. 80. gadu vidus – 1991. gads) jau saistīts ar Atmodas laiku – plašām tautas demonstrācijām un dažādu patriotisku sabiedrisko organizāciju dibināšanu.

THE YOUTH RESISTANCE MOVEMENT

Krišjāņa Valdemāra Street 1C, Riga

The national resistance movement against the Soviet occupation regime is generally divided into three periods. The first period (from 1940 to the mid-1950s) manifested predominantly as armed partisan resistance, and it would be difficult to speak of a separate youth resistance movement, since partisan groups were comprised of patriots representing all age groups and walks of life. However, it was during this time that student resistance units emerged across Latvia, mainly consisting of youths born in the independent state of Latvia and who had experienced the Soviet repressions of 1940-1941. For instance, an underground "Latvian Democratic Resistance Organisation" was active from November 1946 to July 1947 at the Riga Technical College, consisting of 21 students of the Technical College and approximately the same number of students from other educational institutions. In summer 1947, the KGB eliminated the organisation, sending around 40 members to labour camps or GULAG for 7 to 16 years.

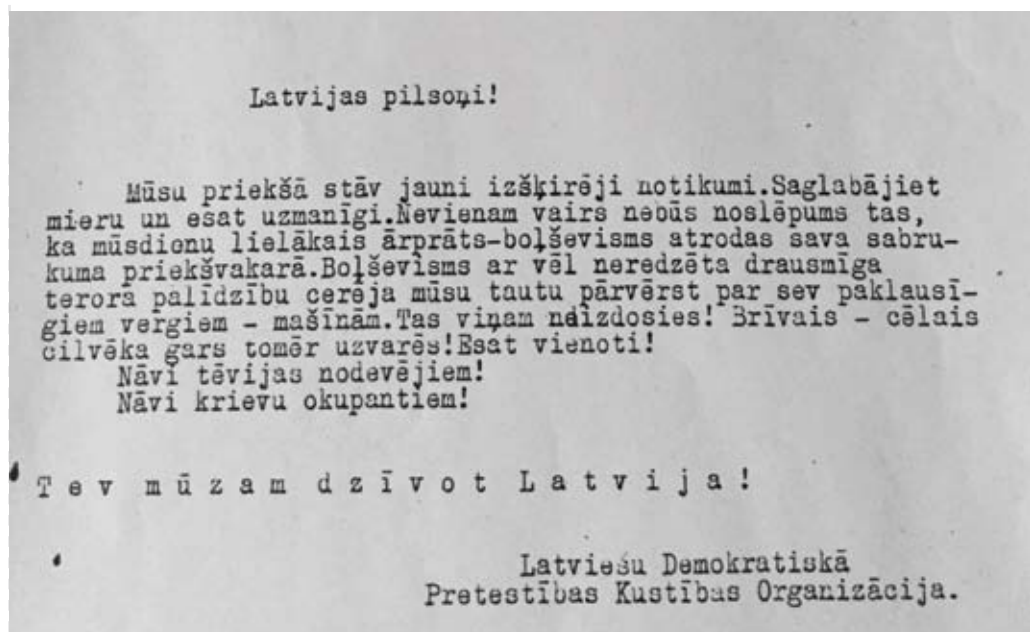
The second period (from 1950s to the mid-1980s) manifested itself mainly as nonviolent resistance, with a focus on distributing nationally oriented leaflets, writing anti-Soviet slogans in public spaces, etc. It was the youth who formed the core of the resistance movement at the time. The resistance movement was fuelled by the Soviet regime's blatant disregard for national sensibilities, as well as the forceful imposition of the Russian language and culture. Youths became especially active after the events of 1968 in Czechoslovakia.

The third period (from the mid-1980s to 1991) is tied to the National Awakening movement, with popular demonstrations and founding of a variety of patriotic civic organisations.

J. Asaris

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, J. Asaris

RĪGA RADIOSTACIJAS AMERIKAS BALSS UN BRĪVĀ EIROPA

Padomju okupācijas laikā, Aukstā kara gados, nozīmīgs informācijas avots Latvijas iedzīvotājiem bija rietumu īsviļņu radiostaciju raidījumi latviešu valodā. Populārākās radiostācijas bija *Amerikas Balss* un *Brīvā Eiropa*. Latviešu valodā raidīja arī Vatikāna Radio, programma *Klusuma Balss*, PSRS beigu posmā arī Zviedrijas Radio. To galvenais uzdevums bija izplatīt Latvijā nepieejamu informāciju, stiprināt nacionālo stāju un celt latvisko pašapziņu. Pirmais *Amerikas Balss* latviešu raidījums notika 1951. gada 3. jūnijā. Darbības sākumā bija 15 minūšu raidījumi trīs reizes diennaktī, vēlāk divi pusstundu un viens 15 minūšu garš raidījums, ko Latvijā varēja dzirdēt uz dažādiem īsviļņu garumiem plkst. 6:00, 19:00 un 20:30. 1953. gada 21. maijā Latvijas PSR Ministru padome pieņēma sevišķi slepenu lēmumu "Par pasākumiem aizsardzības pastiprināšanai pret naidīgiem radoraidījumiem Latvijas PSR teritorijā", kas uzlika par pienākumu Rīgas, Daugavpils, Liepājas un Ventspils pilsētas izpildkomitejām iedalīt telpas PSRS Sakaru ministrijai traucējošo radoraidītāju iekārtu uzstādīšanai.

1975. gadā regulārus raidījumus latviešu valodā sāka *Brīvā Eiropa* (*Radio Brīvība*). Tās raidījumus padomju slāpētāji, tautas valodā saukti par "zāģiem", traucēja daudz vairāk nekā *Amerikas Balsi*. Šī iemesla dēļ Rīgā un citās lielajās pilsētās raidījumus varēja dzirdēt diezgan fragmentāri, bet dažkārt pat nemaz.

THE RADIO STATIONS VOICE OF AMERICA AND RADIO FREE EUROPE

Western short wave radio programs broadcasting in Latvian were an important source of information for citizens of Latvia during the Soviet Occupation and the Cold War. The most popular stations were Voice of America and Radio Free Europe. Vatican Radio was also transmitted in Latvian, as was the programme Voice of Silence, and, in the last years of the USSR, Swedish Radio also had programs in Latvian. These stations' main purpose was to spread information otherwise not available in Latvia, to uphold national pride and to lift Latvian self-confidence.

The first Latvian broadcast of Voice of America was on June 3, 1951. The station started off with one 15-minute broadcast three times a day which later grew to two 30-minute and one 15-minute broadcasts. These could be heard on various short wave frequencies at 6:00 am, 7:00 pm and 8:30 pm. On 21 May 1953, the Council of Ministers of the Latvian Soviet Republic passed a secret resolution "On the Heightened Defense against Hostile Radio Broadcasts on Latvian Soviet Territory". This resolution ordered the city councils of Riga, Daugavpils, Liepāja and Ventspils to allocate space to the Soviet Ministry of Communications for the erection of equipment which would interfere with and block radio waves.

In 1975 Radio Free Europe also began to broadcast regularly in Latvian. Soviet mufflers, colloquially called saws, blocked and interfered with these broadcasts more than with Voice of America. Because of this their broadcasts could only be heard fragmentarily, if at all, in Riga and other major cities.

S. Zīme

Attēli / Photo: Latvijas Nacionālā bibliotēka, Kristians Luhaers; Ārlietu ministrijas arhivs

RĪGA LATVIJAS EVANĢĒLISKI LUTERISKĀ BAZNĪCA

Rīga, Mazā Pils iela 4

Latvijas Evanģēliski luteriskā baznīca (LELB) ir viena no lielākajām baznīcām Latvijā un Baltijā, kas vēsturiski bijusi svarīgs latviešu nāciju un kultūrvēdi veidojošs elements. Pēc Otrā pasaules kara, padomju režīma apstākļos, baznīcai bija liegts nodarboties ar misiju, evanģelizāciju, diakoniju, labdarību, bērnu un jauniešu darbu – jebkāda darbība ārpus t.s. kulta telpām vairs nebija iespējama, bet baznīcas īpašumi tika nacionalizēti. Lai saglabātu kristīgās misijas darbību Latvijā, arī LELB nācās izšķirties par kompromisu ar padomju varu, tās pasludinātās “religiskās brīvības” stingrajos ietvaros. Neskatoties uz represijām un ierobežojumiem, LELB padomju režīma apstākļos spēja saglabāt un popularizēt kristīgās vērtības sadzīvē un iespēju robežās spēja saglabāt tās rīcībā esošo kultūrvēsturisko mantojumu.

No 1993. gada LELB virsvalde atsāka savu darbību ēkā Mazajā Pils ielā 4, kur bijušajā Jēkaba baznīcas Svētā Krusta kapelā pēc Zviedrijas karaļa Kārļa XI rīkojuma ierīkoja telpas Rīgas otrajai ģimnāzijai jeb “Kārļa licejam” (1675-1710). 1733. gadā licejs atjaunoja darbību kā Krievijas impērijas mācību iestāde Vidzemes guberņā un tika pārdēvēts par Rīgas ķeizarko liceju, kas šeit darbojās līdz 1787. gadam. 19. gs. 60. gados liceja ēka tika pārbūvēta par noliktavu. Par liceja darbību liecina divas piemiņas plāksnes ēkas rietumu sienā, kā arī piemiņas plāksne pie Mazās Pils ielas fasādes, veltīta liceja rektoram un ievērojamajam Baltijas novadpētniekam J. K. Brocem.

EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH OF LATVIA

Mazā Pils Street 4, Rīga

The Evangelical Lutheran Church of Latvia (LELB) is one of the largest congregations in Latvia and in the Baltic States. It has been historically significant in shaping the Latvian nation and its culture. After the World War II, during the Soviet occupation, the church was forbidden to conduct missionary work, evangelise, work with the deaconry, charity, or children and youth – in essence, they were forbidden to do any kind of work outside of the church's physical space, and the church's property was nationalised. To continue doing missionary work in Latvia, LELB had to compromise with the Soviet regime within the strict confines of its purported “religious freedom”. Regardless of repressions and constrictions, LELB was able to maintain and popularise Christian values and way of life, and, as much as it could, was also able to preserve the cultural heritage objects it presided over.

The Central Administration of LELB resumed work in its premises on Mazā Pils Street 4 in 1993. This building, which used to be the Holy Cross Chapel of the St. Jacob church, housed the Riga Lyceum which had been founded by King Charles XI of Sweden from 1675-1710. In 1733 the Lyceum resumed work as a teaching institution of the Russian Empire and was renamed the Riga Imperial Lyceum which stayed on the premises until 1787. In the 1860s the building was turned into a warehouse. Both lyceums are commemorated by two plaques in the building's western wall, as well as one on the facade facing Mazā Pils street dedicated to the rector, and notable student of Baltic lore, J.K. Broce.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Holms

KARDINĀLS JULIJANS VAIVODS

Rīga, Katolu iela 16

Viņa Eminence Julijans Kardināls Vaivods, Rīgas arhidiecēzes un Liepājas diecēzes apustuliskais administrators (1895-1990) kalpoja Romas Katolu baznīcai Latvijā. Liepājas diecēzes bīskapa pienākumu veikšanas laikā, 1958. gadā par pretvalstisku rakstu izplatīšanu viņu sodīja ar divu gadu ieslodzījumu Mordovijas nometnēs.

Turpinot darboties baznīcas vadošos amatos pēc atgriešanās Latvijā, risinājis jautājumus par ticības brīvību Padomju Savienībā, tai skaitā arī par Romas Katolu baznīcas garīgā semināra rekonstrukciju un paplašināšanu Rīgā pie Sv. Franciska baznīcas. Pateicoties diplomātiskajai rīcībai, tika nodrošināta telpu paplašināšana, izbūvējot divus mācību korpusus (arhitekts A. Biviņš), kurus pabeidza 1985. un 1992. gadā. No varas iestādēm tika saņemta arī atļauja pieņemt garīgajā seminārā kandidātus uz priesterību no citām PSRS republikām, līdz ar to veicinot un paplašinot Romas Katolu baznīcas misijas darbu. 1980. gadā, pateicoties J. Vaivoda centieniem, Vatikāns piešķīra Aglonas dievnamam Bazilikas minoris titulu.

1983. gadā pāvests Jānis Pāvils II iecēla Rīgas metropolijas administratoru bīskapu J. Vaivodu par kardinālu, kas pēc augstāko PSRS valsts drošības iestāžu vērtējuma bija vienīgais gadījums, kad par Vatikāna kardinālu ievēlēts padomju pilsonis. Ar kardināla J. Vaivoda rīkojumu 1989. gadā ieviesta Sv. Mises celebrēšana latviešu valodā, tādējādi norādot virzību Romas Katolu baznīcas un atjaunotās Latvijas Republikas attiecību raksturam.

CARDINAL JULIJANS VAIVODS

Katolu Street 16, Riga

His Eminence Cardinal Julijans Vaivods served the Roman Catholic Church in Latvia as the Apostolic Administrator of the Riga Archdiocese and the Liepāja Diocese between 1895-1990. During his time as Bishop of the Liepāja Diocese, in 1958, he was sentenced to two years imprisonment in a Mordovian prison camp for spreading anti-government texts.

Continuing his work in leading positions in the church after returning to Latvia, Vaivods addressed religious freedom in the Soviet Union. He also concerned himself with the reconstruction and expansion of the Roman Catholic ecclesiastical seminary at the St. Francis church in Riga. Thanks to diplomatic efforts he was able to expand the premises by building two educational buildings which were finished in 1985 and 1992. The architect was A. Biviņš. The government allowed the seminary to accept candidates for priesthood from other USSR republics, which enhanced and broadened the Roman Catholic Church's missionary work. Thanks to Vaivods' efforts the Vatican granted Aglona Church the title of Basilica minoris in 1980.

In 1983 Pope John Paul II appointed Bishop Vaivods, who was then the Administrator of Riga Metropolis, as Cardinal. According to an assessment by USSR state security institutions, this was the only time a Soviet citizen had been appointed to be a Vatican Cardinal. In 1989 Cardinal Vaivods ordered that celebrations of Mass take place in Latvian, thus setting the course for the future relationship between the Roman Catholic Church and the independent Republic of Latvia.

A. Abolitiņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Holms

LIELĀ ĢILDE (FILHARMONIJA)

Rīga, Amatu iela 6

Lielās ģildes jeb Filharmonijas nams ir kādreizējās Rīgas Lielās ģildes nams, kurš atrodas Rīgā līdzās Līvu laukumam. Latvijas PSR laikā šeit atradās *Valsts filharmonijas koncertzāle*. Pašlaik šajā namā atrodas koncertzāle *Lielā Ģilde* un nams ir mājvieta Latvijas Nacionālajam simfoniskajam orķestrim, apskates vieta galvaspilsētas viesiem un klasiskās mūzikas koncertu norises vieta.

Lielās ģildes nams celts jau 13. gs. sākumā. 1354. gadā Rīgas tirgotāji nodibināja savu brālību – Sv. Marijas ģildi, kuru vēlāk sāka saukt par Lielo ģildi, un kas pastāvēja no 1354. līdz 1939. gadam. Tās sapulces tika noturētas šajā namā. Līdz pat 1877. gadam Lielā ģilde darbojās arī kā Rīgas pilsētas pašpārvaldes institūcija un tai bija liela loma būtisku lēmumu pieņemšanā. 17. gs. beigās un 1853.-1854. gadā nams tika pārbūvēts, iegūstot tagadējo eklektiskās gotikas stilu.

1963. gadā ēkai izdega augšstāvs. Celtni atjaunoja pēc arhitekta M. Ģelža projekta un piemēroja to koncertzāles vajadzībām. Kādreizējā ģildes sapulču zāle tagad atrodas nama pirmajā stāvā un pilda foajē funkcijas. Līgavas kambaris, kas tagad tiek dēvēts par kamintelpu, ir mūziķu mēģinājumu telpa. Tika likvidēta arī vecā galvenā ieeja un pagalmā tika izbūvēts stiklots ieejas vestibils. Pagarbstāvā nama pārbūves gaitā tika atklāta no balta akmens veidota romāniska kolonna, kas, iespējams, attiecināma uz 13. gs. sākumu un saistāma ar tā laika namu.

THE PHILHARMONIC HALL IN THE GREAT GUILD

Amatu Street 6, Riga

The Great Guild building is located in the Riga Old Town next to Līvu Square. During the Latvian Soviet Socialist Republic period, the building was used to accommodate the State Philharmonic Concert Hall. Currently, the building houses the Great Guild concert hall and is also home to the Latvian National Symphony Orchestra; it is a sightseeing spot and venue for classical music concerts.

The Great Guild building was originally constructed in early 13th century. In 1354, the merchants of Riga established their guild – St. Mary's Guild – that was later renamed the Great Guild and remained active from 1354 to 1939. The building was the venue of the Guild's meetings. The Great Guild acted as a Riga City self-government institution up to 1877, and it played an important role in making pivotal decisions for the city. The building was reconstructed in late 17th century, as well as 1853-1854, acquiring the current appearance with elements of the eclectic Gothic style.

In 1963, the top floor of the building was damaged in a fire. The building was adopted to the needs of a concert hall by architect Modris Ģelzis. The former Guild meeting hall is now located on the first floor and is currently used as a lobby. The former Bride's Chamber is now renamed the Fireplace Room and is used as a musicians' rehearsal room. The old main entrance has been removed and replaced with a glass entrance hall in the courtyard. During the reconstruction works, a white stone Romanic column was discovered in the basement of the building; most likely, it dates back to the original early 13th century building.

J. Urtāns

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, A. Holms

DZINTARU KONCERTZĀLE

Jūrmala, Turaidas iela 1

Koncertdzīves tradīcijas Jūrmalā iesniedzas 19. gs., kad Dzintaros (tolaik Edinburgā) tika izveidots brīvdabas koncertdārzs ar skatuvi zem klajas debess. 1936. gadā pēc arhitektu A. Birzenieka un V. Mellenberga projekta tika uzbūvēta jauna koka koncertzāle.

Ēkas celtniecībai izmantoti kokmateriāli no vecām Jūrmalas vasarnīcām, tā bija veidota no vieglām konstrukcijām un sarīkojumiem to varēja izmantot tikai vasarās. Ēkas stilistiskais risinājums tiek pieskaitīts gan neoklētismam, gan nacionālajam romantismam ar Art Deco iezīmēm, tās greznākā daļa bija koncertzāles fasāde, kas atjaunota un apskatāma tās autentiskajā veidolā. Liela vērtība piemīt nama vestibulu greznojošajiem un 2016. gadā atjaunotajiem mākslinieka A. Čiruļa gleznojumiem.

1959. gadā koka ēkai piebūvēta segta vasaras koncertzāle, ko projektēja arhitekts M. Ģelzis. Viņa radītais apjoms kontrastē ar veco ēku un ir izteiksmīgs modernisma arhitektūras piemērs, kurā mūzikas klausīšanos patīkamu dara ne tikai zāles akustika, bet arī tiešais dabas tuvums.

2015. gadā arhitekti M. Jaunromāns un M. Ābele, turpinot vecās zāles gaisotni mūsdienu arhitektūras valodā, pabeidza 1930. gadus tapušās koncertzāles rekonstrukciju. Dzintaru koncertzāle ir vienīgā saglabājusies koka koncertzāle Latvijā un tās rekonstrukcija radījusi būtisku arhitektonisku papildinājumu gan vecajai koka ēkai, gan slēgtajai vasaras koncertzālei, un ļauj tai būt par nozīmīgu koncertu norises vietu visa gada garumā.

DZINTARI CONCERT HALL

Turaidas Street 1, Jūrmala

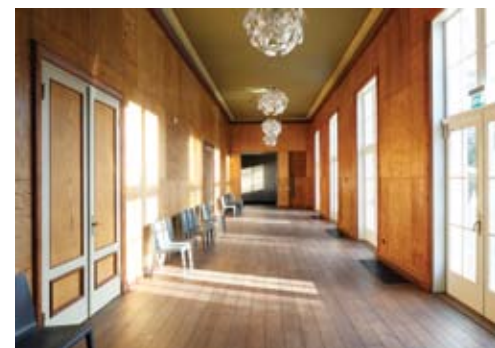
Concerts have been organised in Jūrmala as far back as the 19th century when an open air concert garden with a stage was constructed in Dzintari (then still called Edinburgh). A new wooden concert hall, designed by architects A. Birzenieks and V. Mellenbergs, was built in 1936.

Wood from old summer cottages was used in the construction of the building. As a light construction it could only be used for events in the summer months. The building's design can be called neo-eclectic or national romantic with traits of Art Deco. The renovated facade is its most luxurious feature and can now be admired in its original condition. A. Čirulis' paintings in the vestibule were restored in 2016 and are highly regarded.

In 1959 a covered summer concert hall, designed by architect M. Ģelzis, was added to the wooden building. This structure contrasts with the old building and is an expressive example of modernist architecture. Both the acoustics and the proximity to nature enhance the experience of each concert.

In 2015 the architects M. Jaunromāns and M. Ābele finished the reconstruction of the 1930 concert hall preserving the atmosphere of the old building into modern architectural language. The Dzintari Concert Hall is the only wooden concert hall remaining in Latvia. Its reconstruction has given new architectural meaning to the old structure as well as the covered summer concert hall making it a significant venue throughout the year.

J. Meinerts

Attēli / Photo: I. Lukša, A. Starks

KONCERTDĀRZS *PŪT, VĒJINI!* UN ROKFESTIVĀLS *LIEPĀJAS DZINTARS*

Liepāja, Peldu iela 57

Viens no Liepājas simboliem ilgus gadus bija koncertdārzs *Pūt, vējini!*, kur notika populārais mūzikas festivāls *Liepājas dzintars*. Koncertdārzs atrodas Liepājas Jūrmalas parkā, līdzās pludmalei. Tā būvniecība pabeigta 1964. gada vasarā (P. Milzarājs). 80. gados rekonstruēta koncertdārza skatītāju zona 2300 skatītājiem (A. Padēlis-Līnis, I. Kauķe).

Festivālam *Liepājas Dzintars*, kas radās militarizētajā ostas pilsētā, bija svarīga loma Latvijas populārās mūzikas attīstībā. 1964. gadā Liepājā notika Baltijas republiku estrādes kolektīvu salidojums, bet kopš 1967. gada pasākums ieguva nosaukumu *Liepājas Dzintars*. Te pulcējās populārās mūzikas cienītāji arī no Lietuvas un Igaunijas. Festivāls norisinājās ar pārtraukumiem. 1987. gadā festivālu atjaunoja, bet 1988. gadā notika viens no spilgtākajiem Atmodas laika festivālu notikumiem – I. Akurāteres nodziedātā A. Ritmaņa dziesma "Manai tautai". Pēdējais festivāls *Liepājas Dzintars* izskanēja 2006. gadā.

2014. gada augustā, netālu no ieejas koncertdārzā *Pūt, vējini!* atklāts rokgrupai *Līvi* veltīts vides objekts *Spoku koks*. Tas ir 6 m augsts koks, kas veidots no 4000 metāla stienīšiem un tiek izgaismots. Tuvu koka saknēm slīpētā metālā iegravēti aizsaulē aizgājušo *Līvu* vārdi, bruģi iekalti *Līvu* labāko dziesmu nosaukumi, bet koka zaros ir paslēpti piecu mūzikas instrumentu apveidi. Blakus esošajos soliņos, kas veidoti ģitāras grifa formā, iebūvēta tehnika ļauj atskaņot grupas *Līvi* dziesmas.

THE CONCERT GARDEN *PŪT, VĒJINI!* AND THE ROCK FESTIVAL *LIEPĀJAS DZINTARS*

Peldu Street 57, Liepāja

For many years one of the most notable symbols of Liepāja has been the concert garden *Pūt vējini!* (Blow, wind!) which was the location of the popular music festival *Liepājas dzintars* (Liepāja Amber). The concert garden is located in Liepāja Seaside Park close to the beach. It was finished in the summer of 1964 by architect P. Milzarājs, and its seating area was reconstructed by architects A. Padēlis-Līnis and I. Kauķe in the 1980s to accommodate 2,300 viewers.

The festival *Liepājas Dzintars*, which originated when harbour city was still militarised, played an important role in the development of Latvian popular music. In 1964 Liepāja was host to a meeting of Baltic musicians, and the festival got its name in 1967. The festival also attracted pop music fans from Lithuania and Estonia. The festival has not taken place regularly, and was renewed in 1987. In 1988 one of the most memorable moments in the Latvian National Awakening period happened here – I. Akurātere sang A. Ritmanis' song "Manai tautai" (For My People). The final Liepāja Amber festival took place in 2006.

In 2014, not far from the entrance to the concert garden, a commemorative sculpture to the rock band *Līvi* was erected. It is a 6 metre high tree which is lit up and made out of 4,000 metal rods. The names of the band's deceased members are engraved by the tree's roots, the titles of their best songs are hewn into the pavement nearby, and the outlines of five musical instruments are hidden in the tree's branches. The benches next to the statue are in the shape of guitars, and have been fitted with technology which allows the listener to play the group's songs.

E. Lūsēna

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Lūsēna, S. Zīme

RĪGA PĒTERBAZNĪCA

Riga, Reformācijas laukums 1

Pēterbaznīcas sākumi saistāmi ar 13. gs., kad tā pirmo reizi minēta dokumentos 1209. gadā sakarā ar Jersikas Visvalža lēņa saņemšanas aktu, kas noticis Pēterbaznīcas kapsētā. Gadsimtu gaitā baznīca daudzkārt smagi cietusi ugunsgrēkos un atkārtoti pārbūvēta, tomēr saglabājusi savu iespaidīgo viduslaiku gotiskās katedrāles veidolu.

Lai gan Pēterbaznīca ir pārcietusi daudzas ugunsnelaimes, vispostošākais tās vēsturē bija ugunsgrēks, kas izcēlās 1941. gada 29. jūnijā vācu un PSRS karaspēku kauju laikā. Baznīca pilnībā izdega, tornis sagāzās un turpmākajos kara gados tajā vietā atradās vācu starmešu stacija. Baznīcas restaurācijas darbi arhitekta G. Zirņa vadībā ar pārtraukumiem noritēja no 1954. līdz 1983. gadam. Restaurācijas procesa laikā gūtas ne tikai jaunas atziņas par ēkas būvēsturi, kas mainīja sākotnējās ieceres, bet gūta arī neatsverama pieredze ļoti sarežģītos restaurācijas darbos.

Restaurējot Pēterbaznīcu meklēts risinājums, kā savietot 20. gs. materiālus un formas ar gotisko ķieģeļu arhitektūru, vēsturisko ar jauno funkciju, jo, lai gan izskanēja pat domas, ka baznīcā būtu iekārtojams peldbaseins, tajā tomēr saglabāta kultūras funkcija un tā kļuva par izstāžu zāli. Šī dievnama restaurācija ir zīmīga arī ar to, ka tā veikta totalitāras un ateistiskas varas apstākļos un par tās līdzekļiem – kamēr citas baznīcas tika pārvērstas par noliktāvām, Pēterbaznīca vārda tiešā nozīmē atdzima no pelniem un tās tornis atguva savu vietu Vecrīgas siluētā.

ST. PETER'S CHURCH

Reformation Square 1, Riga

The history of St. Peter's Church can be dated back to the 13th century, when it was first mentioned in documents in 1209 concerning the king of Jersika, Visvaldis, who received his kingdom back as a fief from the crusaders. This is said to have taken place in the church's cemetery. Over the centuries the church has endured many fires, and has repeatedly been renovated, but has still been able to preserve its impressive, medieval gothic cathedral structure. Even though St. Peter's church has burned many times, the most devastating fire in its history started on June 29, 1941 during fighting between German and Soviet troops. The church suffered extensive fire damage, and its tower crumbled. In the war's subsequent years, a German searchlight station was located in the ruined tower. The church's restoration was undertaken by architect G. Zirnīs and took place from 1954 to 1983, with interruptions. During the restoration process, new facts about the history of the building came to light, changing the original plans. The restoration work also gave priceless experience in very complicated restoration work.

While restoring St. Peter's Church solutions had to be found as to how 20th century materials could be used together with the gothic brick structure, and how to join the church's historic and contemporary functions. Despite varying plans (at one point an idea was even raised that the church could be transformed into a swimming pool) the building kept its cultural role and significance becoming an exhibition space. The restoration stands out as having taken place under both authoritarian and secular rule and, whereas other churches were transformed into warehouses, St Peter's Church has quite literally been reborn from the ashes, and its tower regained its rightful place in the Riga skyline.

J. Meinerts

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde J. Dambis, A. Kaurāte

RUNDĀLES PILS

Rundāles novads, Rundāles pagasts, Rundāles pils muzejs

Rundāles pils celta kā vasaras rezidence Kurzemes hercogam Ernstam Johanam Bironam (1690-1772) pēc Krievijas galma arhitekta Frančesko Rastrelli meta. F. Rastrelli vadībā pils tika celta divos posmos laikā no 1736. līdz 1740. gadam un no 1764. līdz 1768. gadam. Rundāles pils komplekss ar saimniecības ēkām un franču un angļu stila parkiem ir ne tikai Latvijas izcilākais baroka un rokoko stila arhitektūras un mākslas piemineklis, bet arī spilgtākais muižas ansamblis visā Baltijā.

Pils vairākkārt cietusi karadarbībā 1812., 1916. un 1919. gadā, pēc Otrā pasaules kara daļā no zālēm bija ierīkotas labības noliktavas. Pils atdzimšana lēnām aizsākās 20. gs. 50. gados un jau noteiktiem soļiem kopš 1971. gada, kad nodibināts Rundāles pils muzejs. Pils ir pilnībā atdzimusi saskaņā ar pils muzeja vadītāja un izcilas personības Imanta Lancmaņa un viņa komandas rūpīgi izstrādātu un visaugstākajā kvalitātē izpildītu koncepciju, kas paredzēja ne tikai atjaunot pili ar tās interjeriem, bet arī visu tās kompleksu, kas rezultātā ir radījis neatkārtojamu, tikai Rundālei raksturīgu noskaņu.

Rundāles pils muzeja mākslas darbu kolekcija ir īpaša ar to, ka tajā ir ne tikai priekšmeti, kas nepieciešami pils interjeru iekārtošanai, bet arī mākslas krājums, kura priekšmeti lielākoties nākuši no padomju laikā izpostītajām Latvijas baznīcām un muižām.

RUNDĀLE PALACE

Rundāle Palace Museum, Rundāle Municipality

The Rundāle Palace was built as a summer residence for the Duke of Courland, Ernst Johann von Biron (1690-1772). Russian court architect Francesco Rastrelli created the palace's design. Under his supervision the palace was built in two periods – from 1736-1740, and from 1764-1768. The Rundāle Palace complex, with its surrounding buildings and French and English gardens, is not only the best preserved example of Baroque and Rococo architecture in Latvia, but also the best kept palace complex in the entire Baltic region.

The palace has been repeatedly damaged by war – in 1812, 1916, and 1919. After the World War II part of its halls were converted into warehouses to store grain. Restoration of the palace was began tentatively in the 1950s, and more rapidly after 1971 when the Rundāle Palace Museum was founded. It has now been completely restored thanks to the ideas and dedication of the museum's Director, Imants Lancmanis, and his team. The concept has been meticulously planned and executed in the highest quality. The plans did not just concern the palace and its interiors, but the entire complex which has created a unique atmosphere only found in Rundāle.

The Rundāle Palace Museum's collection is notable not only for its interior design objects, but also for its art collection which contains artworks rescued from churches and manors destroyed during the Soviet era.

J. Meinerts

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, J. Dambis; M. Vanaga

RŪJIENAS LUTERĀŅU BAZNĪCA

Rūjiena, Rīgas iela 32

Rūjienas Sv. Bērtuļa (Bartolomeja) baznīca ir viena no vecākajām mūra celtnēm Latvijā. Vidzemē 13. gs. 60. gados bija tikai divas mūra baznīcas – Raunā un Rūjiēnā. Rūjiēnas baznīca nopostīta Livonijas kara laikā 1560. gadā. 17. gs. baznīca pārbūvēta, saglabājot iepriekšējās mūra konstrukcijas. 18. gs. 80. gados mainīta logu ailu forma.

1974. gada aprīlī baznīca nodega, taču izdevās izglābt baznīcas arhīvu, altārglezni, interjera elementus un piemiņas zīmes Brīvības cīņās kritušajiem draudzes locekļiem.

Pēc neatlaidīga draudzes darba, iesaistot arī mantojuma iestādes, un atgūstot savulaik neizmaksāto apdrošināšanas prēmiju, 1984.-1987. gadā sākti būves konservācijas darbi un pakāpeniski atjaunots jumta segums. 1985. gadā pirms baznīcas rekonstrukcijas darbu uzsākšanas arhitekta Ulda Pastnieka vadībā veikta arhitektoniskā izpēte, kuras rezultāti ļāva precizēt baznīcas būvniecības periodus un vēsturiskos būvapjomus. 1988. gadā iesvētīta atjaunotā altāra telpa, 1993. gadā – atjaunotā baznīca. Baznīcas interjeru restaurācija turpinājās līdz 1994. gadam.

Rūjiēnas luterāņu baznīca ir uzskatāma liecība par kultūras pieminekļu aizsardzības sistēmas iespējām un 20. gadsimta 70.-90. gados veikto rekonstrukcijas un restaurācijas darbu metodiku un kvalitāti. 2017. gadā atjaunots koka konstrukcijā 1820. gadā veidotais tornis un tā smailē uzstādīts restaurētais baznīcas gailis.

RŪJIENA LUTHERAN CHURCH

Rīgas Street 32, Rūjiena

Rūjiēna's St. Bērtuļa (Bartolomeo) Church is one of the oldest stone buildings in Latvia. There were only two stone churches in Vidzeme in the 1260s, at Rauna and Rūjiēna. The Rūjiēna church was destroyed during the Livonian War in 1560. In the 17th century, the church was rebuilt, retaining the previous stone structures. In the 1780s, the form of the window openings was altered. The church burned down in 1974, but the church archive, altar painting, interior elements and memorial plaques to members of the congregation who died in the War of Independence were saved.

Conservation work on the building was commenced from 1984-1987, and the roof was gradually rebuilt. In 1985, architectonic research was conducted prior to the commencement of the work on the reconstruction of the church under the supervision of architect Uldis Pastnieks. The results of this allowed for more accurate definition of the construction periods of the church and its historical building dimensions. In 1988, the renewed altar space was consecrated, while the church itself was consecrated in 1993. The restoration of the interior of the church continued until 1994.

The Rūjiēna Lutheran Church is a visible evidence about the possibilities of the cultural monument protection system and the reconstruction and restoration work methods used in the 1970s to 1990s and their quality. The wooden tower, originally built in 1820, was reconstructed in 2017 and the restored church rooster was placed on the steeple.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Rūjiēnas izstāžu zāles krājums

LIEPUPE LUTERĀŅU BAZNĪCA

Salacgrīvas novads, Liepupes pagasts, Jelgavkrasti

Liepupes (Pernigeles) baznīca atrodas Jelgavkrastos un celta laikā no 1777. līdz 1783. gadam, iesvētīta 1784. gadā. Dievnamam būvēts par vietējo muižnieku dzimtu Duntenu, Meku un Aderkašu līdzekļiem. Baznīca ir neparasta ar savu īpatnējo zvanu torņa novietojumu galvenā korpusa sānos. Tāpēc altāris neatrodas tradicionāli baznīcas vienā galā, bet gan lūgšanu telpas vidū, kancele izvietota virs altāra un mācītājs dievkalpojuma laikā ir draudzes vidū. 1971. gada 29. novembrī baznīca nodega. 1980. gadā, gatavojoties Maskavas olimpisko spēļu burāšanas regatei Tallinā, partijas un saimnieciskie funkcionāri ierosināja baznīcas mūrus, kas atradās Rīgas-Tallinas šosejas malā, nojaukt. Kultūras pieminekļu aizsardzības darbinieki iestājās pret šādu rīcību un panāca mūru kvalitatīvu iekonservēšanu, kas paglāba dievnamu no pilnīgas sagrūšanas.

Pēc dzejnieka Imanta Ziedoņa ierosinājuma, 1989. gadā sāka baznīcas atjaunošana. To atbalstīja Kultūras fonds, simtiem cilvēku Latvijā un daudzviet ārvalstīs. Viens no aktīvākajiem baznīcas atjaunošanas atbalstītājiem bija Klaus Aderkass no Brēmenes. Pēc Restaurācijas institūta izstrādātā torņa rekonstrukcijas projekta, 1991. gadā atjaunots baznīcas tornis ar gaili. Ar mākslas zinātnieka Ojāra Spārīša atbalstu Rīgas amatniecības vidusskolas audzēkņi izgatavoja baznīcas interjera priekšmetus. Jaunie baznīcas zvani atvesti no Dānijas. Atjaunoto Liepupes baznīcu 1999. gada 22. maijā iesvētīja arhibīskaps Jānis Vanags. 2011. gadā uzstādītas Gēteborgas Sv. Pāvila draudzes ziedotās ērģeles.

LIEPUPE LUTHERAN CHURCH

Jelgavkrasti, Liepupe Parish, Salacgrīva Municipality

The Liepupe (Pernigele) Church is located at Jelgavkrasti and was built in the period from 1777 to 1783 and consecrated in 1784. The church was constructed using funds from the von Duntenu, von Meck and von Aderkas local country aristocratic families. The building is unusual for the peculiar placement of its bell tower to the side of the main block. This explains why the altar is not located in the traditional place at one end of the church, but rather in the centre of the building. The pulpit is above the altar and the priest is, therefore, at the centre of the congregation during the service.

The church burned down on November 29, 1971. Communist Party functionaries endorsed the demolition of the church walls, which were on the side of the Riga-Tallinn Highway in preparation for the Moscow Olympic Games sailing regatta in Tallinn, in 1980. Cultural monument protection opposed this action and were able to ensure the high-quality conservation of the walls, which saved the church from complete destruction.

At poet Imants Ziedonis' suggestion, the restoration of the church was begun in 1989. This was supported by the Culture Fund and hundreds of people in Latvia and many other countries. One of the most active supporters of the renewal of the church was Claus von Aderkas from Bremen. In 1991, the church tower with its rooster was restored according to a reconstruction plan for the tower developed by the Restoration Institute. With the support of art historian Ojārs Spārītis, students from the Riga Secondary School of Crafts produced interior items for the church. The new bells for the church were brought over from Denmark. The restored Liepupe Church was consecrated on 22nd May 1999 by Archbishop Jānis Vanags. An organ donated by Gothenburg's St. Paul's Church congregation was installed in 2011.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: G. Memmēna, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Šulcs

JELGAVAS SV. SIMEONA UN SV. ANNAS PAREIZTICĪGO KATEDRĀLE

Jelgava, Akadēmijas iela 12

Pēc Kurzemes hercogistes nonākšanas Krievijas impērijas sastāvā, bijušajā hercogistes galvaspilsētā 1726. gadā pie Jelgavas pils uzcēla koka pareizticīgo baznīcu, ko iesvētīja kā Sv. Simeona un Sv. Annas baznīcu. 1780. gadā pabeigta jaunas mūra baznīcas būve pēc arhitekta Frančesko Rastrelli projekta. 1850. gadā baznīcai tika piešķirts katedrāles statuss. Kad tā kļuva par mazu draudzes vajadzībām, pēc pareizticīgās baznīcas Sinodes ieteikuma sāka pārbūves organizēšana. 1888. gadā Sinode arhitektam N. Čaginam uzdod izstrādāt katedrāles pārbūves projektu. 1892. gadā jaunā būve iesvētīta.

Otrā pasaules kara laikā katedrāle cieta smagajās kaujās par Jelgavu 1944. gada vasarā. Padomju laikā ēku bija paredzēts uzspidzināt, taču tikai dienu pirms iecerētās spridzināšanas to apturēja kultūras pieminekļu aizsardzības darbinieku sniegtā informācija, ka katedrāles mūru substancē saglabājusies iepriekšējās, pēc arhitekta F. Rastrelli projekta celtās baznīcas pamati un altārdaļa.

Pēc Latvijas valstiskuma atgūšanas katedrāle atdota draudzei, kas 1993. gadā ar pareizticīgo baznīcas, vietējo uzņēmēju (A. Priede) un sabiedrības atbalstu sāka rekonstrukcijas darbus: 1995. gadā pabeigti jumta klāšanas darbi, 2000. gadā ievēlēti baznīcas ikonostass. Katedrāles restaurācija un rekonstrukcija pamatā pabeigta 2003. gadā, bet 2018. gadā paredzēts uzsākt tās sienas gleznojumu atjaunošanu.

ST. SIMEON AND ST. ANNA ORTHODOX CATHEDRAL IN JELGAVA

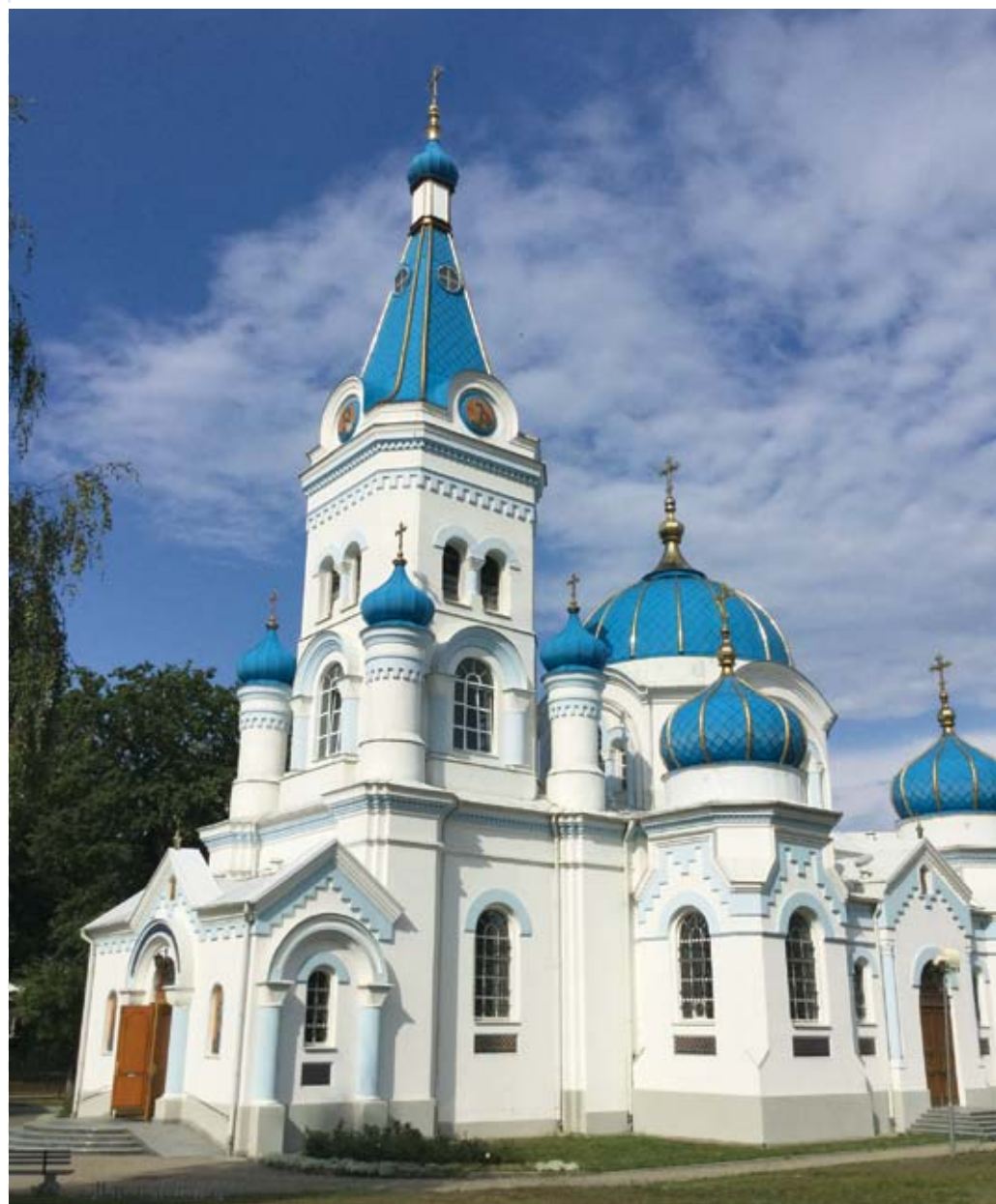
Jelgava, Akadēmijas Street 12

In 1736, after the Duchy of Courland became part of the Russian Empire, a wooden orthodox church was built by the Jelgava castle in what had been the capital of the Duchy. It was consecrated as the St. Simeon and St. Anna church. A new stone construction, designed by architect Francesco Rastrelli, was finished in 1780. In 1850 the church was granted the status of a cathedral. After it became too small for the needs of its parish, a renovation project was undertaken by suggestion of the Holy Synod of the Russian Orthodox Church. In 1888 the Synod assigned the project to architect N. Čagin, and the new building was consecrated in 1892.

In the summer of 1944, during the Second World War, the cathedral suffered heavy damage in the battles for Jelgava. There were plans to demolish the cathedral during the Soviet era, but just one day before the demolition was scheduled to take place, they were halted. Heritage protection specialists of monuments had brought to light information that the foundation and parts of the altar of the previous structure, designed by architect Rastrelli, were still preserved in the walls of the current cathedral.

After the restoration of Latvian independence the cathedral was handed back to its parish. Renovations began in 1993 with the support of the Orthodox Church, local businessman A. Priede and the community. The roof was finished in 1995, and the iconostasis was consecrated in 2000. The main reconstruction of the cathedral was finished in 2003, and the restoration of the cathedral's mural, wall paintings is planned to start in 2018.

A. Āboliņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, G. Skulte

ATMODA UN VALSTS ATGŪŠANA — VIETAS, KUR NORISINĀJĀS VALSTS NEATKARĪBAS ATJAUNOŠANAI NOZĪMĪGI PROCESI

1985. gadā PSRS pie varas nāca Mihails Gorbačovs, kurš uzsāka ekonomiskas un vēlāk arī politiskas reformas, pieļaujot viedokļu dažādību un atteikšanos no komunistiskās partijas varas monopola. Šo situāciju izmantoja Baltijas tautas, sākot sabiedriskajā telpā atklāti runāt par nelikumīgo Baltijas valstu pievienošanu PSRS un padomju režīma pastrādātajiem noziegumiem. Latvijā aktīvi darbojās grupa "Helsinki-86", Vides aizsardzības klubs, Latvijas Nacionālās neatkarības kustība, Pilsoņu kustība.

1988. gadā Baltijas valstīs tika dibinātas tautas kustības, kas 1989. gada vasarā atklāti paziņoja, ka to galvenais politiskais mērķis ir Baltijas valstu neatkarības atjaunošana. Latvijā izveidotā Tautas fronte (LTF), iegūstot ietekmi un pakāpeniski pārņēmot politisko varu, 1990. gada pavasarī guva uzvaru Latvijas PSR Augstākās padomes vēlēšanās. Tās deputāti 4. maijā pieņēma Neatkarības deklarāciju, kurā pasludināja 1918. gada 18. novembrī proklamētās Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu. Atjaunoto neatkarību Latvijas iedzīvotājiem izdevās nosargāt 1991. gada janvāra barikādēs un Augusta puča laikā.

THE NATIONAL AWAKENING AND THE RESTORATION OF THE STATE— PLACES IMPORTANT IN THE RESTORATION OF INDEPENDENCE

Mikhail Gorbachev came to power in the Soviet Union in 1985, and he launched a set of economic and political reforms, facilitating a diversity of opinions and rejecting the monopoly of the Communist Party. People in the Baltic republics of the USSR took full advantage of this situation, starting to speak openly about the unlawful annexation of the Baltic States by the Soviet Union and about the crimes that the Soviet regime had committed. Active during this period was the Helsinki-86 group, the Environmental Protection Club, the Latvian National Independence Movement, and the Citizens' Movement.

In 1988, popular people's movements were established in the Baltic republics, and in the summer of 1989, they openly declared their main political goal of restoring the independence of the three Baltic States. In Latvia, the Popular Front of Latvia (LTF) gained influence and gradually took over political power. In the Soviet Latvian Supreme Council election in the spring of 1990, the LTF won a majority. On May 4, its members approved a declaration of independence in which they proclaimed the restoration of the independence of the Republic of Latvia, as initially proclaimed on November 18, 1918. The people of Latvia managed to preserve their newly won independence during the barricades of January 1991 and during the August Coup in Moscow.

DAUGAVPILS HES CELTNIECĪBA

Daugavpils novads, Naujenes pagasts

Veidojot Daugavas hidroelektrostaciju kaskādi 1961.-1966. gadā Pļaviņu HES celtniecības laikā, neskatoties uz sabiedrības protestiem, jau bija appludināts vislabāk pazīstamais un ainaviskākais Daugavas ielejas posms. 1979. gadā uzsāka Daugavpils HES projektu, kas paredzēja appludināt Daugavas lokus, nerespektējot ekoloģiskos, kultūrvēsturiskos un pat ekonomiskos faktoros. Tika uzsākta Daugavpils HES būvlaukuma veidošana un Daugavas krastu sagatavošana appludināšanai.

1985. gadā PSRS komunistiskās partijas ģenerāļsekretārs Mihails Gorbačovs uzsāka t.s. perestroiku jeb pārbūvi – mēģinājumu izveidot sociālismu ar cilvēcīgu seju. Pārmaiņām būtiska izrādījās “glasnostj” politika – atklātības un padomju sistēmas kritikas pieļāvums. Vēršanās pret Daugavpils HES celtniecību uzsākās ar 1986. gada 17. oktobrī laikrakstā “Literatūra un Māksla” publicēto Daiņa Ivēna un Artūra Snipa rakstu “Par Daugavas likteni domājot”, ko uzskata par Atmosas aizsākumu Latvijā. Pret Daugavpils HES celtniecību savākti ap 300 000 parakstu. 1987. gadā tika paziņots M. Gorbačova lēmums pārtraukt Daugavpils HES celtniecību.

Kustība pret HES celtniecību bija kustība par kultūrvēsturiskās identitātes saglabāšanu, kas aktivizēja tautas masas un ievadīja procesus, kas noveda pie Latvijas Republikas atjaunošanas un nodrošināja Daugavas loku dabas un kultūrvēsturisko vērtību, tajā skaitā Slutišķu sādžas, Markovas pilskalna u.c., saglabāšanu.

THE PROJECT OF DAUGAVPILS HYDROELECTRIC POWER PLAN

Daugavpils Municipality, Naujene Parish

Between 1961-1966 a cascade system for hydroelectric power plants in the Daugava river was created for the Pļaviņu plant. Despite protests at the time the best known and most beautiful part of the Daugava valley were flooded. When the Daugavpils plant was being designed in 1979 there were renewed plans to flood the banks of Daugava disregarding environmental, cultural and even economic factors. Preparations for creating the building site of the Daugavpils plant and for flooding the river banks were begun.

In 1985, the General Secretary of the Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union, Mikhail Gorbachev, started the so called “perestroika,” or policy reform, in an attempt to create socialism with a human face. The introduction of “glasnost” proved crucial for these changes – a call for openness which also allowed for criticism of the Soviet system. The article “Par Daugavas likteni domājot” (Thinking About the Fate of Daugava) published on 17 October 1986 in the newspaper “Literatūra un māksla” (Literature and Art) by Dainis Ivēns and Artūrs Snips, was the start of protests against the Daugavpils Hydroelectric Power Plant. This is also considered the beginning of the period in Latvian history known as the Awakening. More than 300,000 signatures were collected protesting the construction of the Daugavpils plant. In 1987 Gorbachev announced his decision to suspend construction.

The movement against constructing the power plant was a movement to preserve cultural identity. It activated people and set processes in motion which eventually led to the restoration of the independence of the Republic of Latvia. It also preserved the nature and culturally significant places around the Daugava river, amongst others the Slutišķi village, and the Markova castle mound.

J. Urtāns

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

VIDES AIZSARDZĪBAS KLUBS

Vides aizsardzības klubs (VAK) dibināts 1987. gada 28. februārī, tā ir vecākā dabas aizsardzības nevalstiskā organizācija Latvijā. Kluba biedri bija daļa no Latvijas nacionālo atmodu veidojošā spēka. Kopš 1987. gada kluba prezidents ir Arvīds Ulme.

VAK darbība iesākās 20. gs. 80. gadu sākumā, tā galvenais uzdevums bija kopējā darbībā apvienot cilvēkus, kuriem rūpēja ekoloģijas, visa veida kultūras pieminekļu un cilvēcisku attiecību aizsardzība, glābšana un kopšana. Lai piesaistītu cilvēkus šo jautājumu risināšanai, VAK rīkoja pasākumus un mītiņus dažādās Latvijas vietās (Rīgā, Jūrmalā, Ventspilī un Olainē). VAK organizētajās demonstrācijās pret Rīgas metro un robotu rūpnīcas būvniecību, atomelektrostacijas izveidi pie Liepājas, kā arī iesaistīšanās kustībā pret Daugavpils HES būvniecību piesaistīja tūkstošiem cilvēku. 1987. gadā sākās klusejošās demonstrācijas – ziedu nolikšana pie Brīvības pieminekļa Latvijai būtiskās atceres dienās, kurās piedalījās arī VAK. Sekoja varas pretdarbība: 1987. gadā masu informācijas līdzekļiem tika aizliegts publicēt ziņas par VAK darbību.

VAK pārstāvji un viņu atbalstītāji Trešās Atmodas laikā pulcējās Arkādijas parka estrādē. Te notika gan pret metro celtniecību vērstās akcijas noslēgums, gan Nacionālās Neatkarības kustības dibināšanas sapulce. Parks ir iecienīta rīdzinieku atpūtas vieta kopš 18. gs. beigām, tā labiekārtošanā piedalījušies arhitekti Georgs Kūfalts, Andrejs Zeidaks un Pauls Kundziņš.

THE ENVIRONMENTAL PROTECTION CLUB

The Environmental Protection Club (VAK) was established on February 28, 1987, and it is the oldest non-governmental organisation of its type in Latvia. Members of the club were part of the force behind the Latvian National Awakening, and from the very beginning, the president of the club has been Arvīds Ulme.

The work of the VAK began in the early 1980s, seeking to bring together people who were concerned about ecology and the protection, rescue and improvement of all kinds of cultural heritage sites and human relations in general. The VAK organised events and meetings in Rīga, Jūrmala, Ventspils, Olaine and elsewhere, as well as demonstrations against the construction of a metro system in Rīga, the Rīga Robot factory, a nuclear power plant near Liepāja and of a hydroelectric power plant at Daugavpils, the latter protest attracting thousands of people. In 1987, Latvians began to organise silent demonstrations such as laying down flowers at the base of the Freedom Monument on key commemorative days. The VAK took part in these even though the Soviet regime did everything that it could to stop it, including a 1987 ban on any media reporting about VAK and its work.

During the National Awakening, VAK and its supporters met in the Arkādija Park in Rīga, where the demonstration against the construction of the metro concluded and the Latvian National Independence Movement was established. The park has been a popular leisure location for the people of Rīga since the late 18th century, with architects Georg Kuphaldt, Andrejs Zeidaks and Pauls Kundziņš improving the park over time.

S. Zīme

Attēli / Photo: Ulmju ģimenes arhīvs, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, D. Čebule

RĪGA TAUTAS FRONTES MUZEJS

Rīga, Vecpilsētas iela 13/15

Latvijas Tautas fronte (LTF) izveidojās kā sabiedriski politiska kustība PSRS t.s. "perestroikas" nevalstiskam atbalstam, aicinot uz demokrātisko principu un sabiedrības interešu ieviešanu valstī. Pēc 1988. gada jūnijā notikušā Radošo savienību plēnuma, iniciatīvas grupa organizēja LTF 1. kongresa sasaukšanu. Līdz kongresa sākumam LTF atbalsta grupas apvienoja vairāk nekā 110000 cilvēku un 1988. gada 7. oktobrī uz tautas mītiņu "Par tiesisku valsti" Mežaparka Lielajā estrādē pulcējās ap 120 000 LTF atbalstītāju. 8. oktobrī kongresā pieņemtā LTF programma un rezolūcijas kļuva par vienu no Latvijas valstiskuma atjaunošanas pamatiem. To pierādīja Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanas 1990. gadā, kad LTF ieguva 58% mandātu. 1990. gada 4. maijā LTF deputāti ierosināja Latvijas neatkarības deklarācijas pieņemšanu. LTF bija būtiska loma valstiskās neatkarības nosargāšanā 1991. gada janvārī – Barikāžu laikā.

LTF atbalsta grupas piedalījās ne tikai sabiedriskās domas veidošanā, bet arī rūpējās par kultūrvēsturisko mantojumu, piemēram, aizsākot Lūznavas muižas parka sakopšanu.

Pēc 1991. gadā atgūtās valstiskās neatkarības LTF kā politiska kustība sadalījās un kļuva par dažādu partiju izveides pamatu. 1999. gadā 9. kongress pieņēma lēmumu par LTF pašlikvidāciju. Latvijas Tautas frontes ēkā 1999. gadā izveidots LTF muzejs, kas vāc un glabā liecības par nozīmīgākās un lielākās Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas perioda tautas kustības vēsturi.

THE POPULAR FRONT MUSEUM

Rīga, Vecpilsētas Street 13/15

The Latvian Popular Front (LPF/LTF) was formed as a social-political movement to support so-called non-governmental perestroika activities in the USSR, calling on the state to recognise the interests of society and democratic principles. Following the plenary session of the Soviet Latvian Writers' Union (with the participation of representatives of the other creative professions) in June 1988, an initiative group convened the 1st LPF congress.

By the time the first congress took place, more than 110 000 people had joined the LPF. On 7 October 1988 the LPF held a demonstration "Regarding a Lawful State" at the Mežaparks Open-Air Stage; approximately 120 000 supporters participated. The Latvian Popular Front programme and resolutions adopted on 8 October were a key element for the renewal of Latvian statehood. This was demonstrated at the elections of the Supreme Council of the Latvian SSR in 1990, when the LPF gained a 58% mandate. On 4 May 1990, members of the LPF proposed a resolution declaring Latvian independence. In January 1991 – during the barricades – the LPF played a key role in defending the national independence movement. Groups of LPF supporters not only actively formed public opinion, but also worked to preserve Latvia's cultural heritage, for example, by initiating the renovation of the Lūznava Manor park.

After Latvian independence was regained in 1991 the LPF movement split into a number of factions forming several different political parties. In 1999, at its 9th congress, the LPF adopted a resolution to dissolve the movement. The Popular Front Museum was established in the LPF building in 1999 to collect and preserve documentary evidence regarding the history of the largest and most significant popular movement during the renewal of Latvian independence.

A. Ābolņiņš

Attēli / Photo: R. Kaniņš, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

FOLKLORAS FESTIVĀLS BALTICA. DAINU KALNS SIGULDĀ

Sigulda, Turaidas iela 10

Folkloras festivāls *Baltica* ir ikgadēja tradīcija, kura notiek katru gadu pēc kārtas Lietuvā, Latvijā vai Igaunijā kopš 1987. gada. Baltijas tautām šis ir nozīmīgs pasākums, kurš demonstrē to tradicionālo kultūru – dziesmas, instrumentālo mūziku, stāstījumus, rotaļas, dejas, kā arī tautas lietišķo mākslu, amatniecību, un citas tautas kultūras izpausmes formas.

Latvijā festivāls *Baltica* pirmo reizi norisinājās 1988. gada jūnijā – laikā, kad sabiedrībā spēcīgi virmoja tautas atmodas idejas. Tas kļuva par Baltijas tautu brīvības manifestāciju, kuras laikā pēc daudzu gadu padomju okupācijas sabiedrībā iznesa neatkarīgo Baltijas valstu karogus. Latvijas valsts sarkanbaltsarkano karogu pirmo reizi starptautiskā sarīkojumā festivāla dalībnieku gājiena priekšgalā nesa Dainis Stalts.

Pirmā folkloras festivāla *Baltica* laikā Viļņā radās ideja par plašākas dziedāšanas vietas – Dziesmu dārza – izveidi Turaidā, kas dotu iespēju brīvā dabā kopā sanākt vairāk dziedātājiem, dejotājiem un skatītājiem. 1985. gadā šeit atklāts Dainu kalns ar tēlnieka Induļa Rankas latvju dainām veltītājam akmens skulptūrām. Tas ir kļuvis par Atmodas laika Dziesmotās revolūcijas simbolu. Pašlaik Dainu kalnā un Dziesmu dārzā izvietotas 26 skulptūras. Katra no tām nes daļu no tautasdziesmu bagātības un ir savijusies ar līvu, Kurzemes, Zemgales, Vidzemes, Latgales un Rīgas dziesmām.

THE BALTICA FOLKLORE FESTIVAL DAINU HILL AT SIGULDA

Turaidas Street 10, Sigulda

The *Baltica* Folklore Festival is an annual tradition which has been taking place, in turn, in Lithuania, Latvia or Estonia, since 1987. It is a very important event for the Baltic peoples which shows their traditional culture, such as their songs, instrumental music, stories, games, dances, as well as folk applied art, craftsmanship, and other cultural forms of expression.

The *Baltica* Festival took place in Latvia for the first time in June 1988, a time when ideas about the National Awakening were spreading quickly within society. This became a manifestation of freedom for the Baltic peoples, during which the flags of the independent Baltic states were brought out into the community after many years of Soviet occupation. The Latvian red-white-red flag was carried by Dainis Stalts for the first time at an international event, at the front of the parade of festival participants.

During the first *Baltica* Folklore Festival in Vilnius, the idea of a larger venue for singing came up – the development of a Song Garden at Turaida, which would provide an opportunity for more singers, dancers and spectators to come together in the open air. Dainu Hill, with sculptor Indulis Ranka's stone sculptures, dedicated to the Latvian dainas, was unveiled here in 1985. It has become a symbol of the period of the National Awakening and the Singing Revolution. There are currently 26 sculptures located at Dainu Hill and in the Song Garden. Each of them carries a part of the wealth of folk songs, intertwining with the songs of the Līvi, Kurzeme, Zemgale, Vidzeme, Latgale and Rīga.

S. Zirne

Attēli / Photo: Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, Turaidas muzejrezervāts

IKŠKILES BRĪVDABAS ESTRĀDE

Ikšķilē, Libiešu iela 4

20. gs. 80. gadu sākumā uzbūvētā brīvdabas estrāde Ikšķilē ir vietējās sabiedrības radošās iniciatīvas un aktivitātes liecība. Sabiedriski nozīmīgās būves radīšanā izšķirošā loma bija nevis valsts vai vietējas pārvaldes iestādēm, bet gan vietējiem iedzīvotājiem, brīvprātīgi organizējoties un estrādes izveidošanai veltot savu laiku, darbu un līdzekļus. Estrāde ir nepārveidotā veidolā saglabāta teritorija ar vēstījumu par sabiedrības aktivitāti un vienotību konkrētu mērķu sasniegšanā, kur norisinājušies būtiski nacionālās atmodas, kā arī ar kultūras un sabiedrisko kustību attīstību saistīti notikumi.

Estrāde saistīta arī ar valstiskās neatkarības atgūšanas procesiem. 1987. gadā šeit nodibināta Latvijas Kultūras fonda Ikšķiles kopa, kas gadu vēlāk iekļāvās Latvijas Tautas frontes sastāvā. 1988. gada augustā svinīgi nodibināta Ikšķiles un Tinūžu ciema Tautas frontes atbalsta grupa un tautas manifestācijas laikā iesvētīts Ikšķiles sarkanbaltsarkanais karogs. Brīvdabas estrāde ar tai piesaistīto teritoriju Daugavas senkrasta malā kļuva par tautas neatkarības centienu paušanas un sapulču vietu, kur pieņēma svarīgus lēmumus un izstrādāja darbības taktiku.

IKŠKILE OPEN-AIR STAGE

Libiešu Street 4, Ikšķile

The Open-Air Stage built in Ikšķile in the early 1980s is a testimonial to the creative initiative and activity of the local community. Local residents, voluntarily organized themselves and dedicated their time, work and funds to the development of the stage. They, rather than state or local government institutions, had a deciding role in the creation of this important community building. The stage is an area that has been preserved untransformed, with a message about a community's activity and unity in achieving a specific goal, where the very National Awakening, as well as cultural and community movement related events, had taken place.

The stage is also associated with processes related to regaining national independence. In 1987, the Latvian Culture Foundation's Ikšķile group was established here, joining the Popular Front of Latvia a year later. In August 1988, the Ikšķile and Tinūži Village Popular Front support group was formally established and Ikšķile's red-white-red flag was consecrated during the demonstration. The Open-Air Stage, with the territory around it on the ancient shores of the Daugava, became a place for meetings and for expressing ideas, where important decisions were adopted and tactics for activities were developed for regaining the independence.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

RĪGA BALTIJAS CEĻŠ

1939. gada 23. augustā PSRS un nacistiskā Vācija parakstīja slepenu vienošanos, sadalot starp tām esošās zemes interešu sfērās. Šis vienošanās un Otrā pasaules kara notikumu rezultātā Baltijas valstis uz 50 gadiem nokļuva PSRS okupācijā. 80. gadu otrajā pusē Mihails Gorbačovs PSRS ieviesa t.s. atklātības politiku un sāka veidoties sabiedriskas organizācijas, kas atklāti pauda neapmierinātību ar esošo situāciju.

1989. gada 23. augustā, Molotova-Ribentropa pakta parakstīšanas 50. gadadienā, trīs Baltijas valstu iedzīvotāji prasīja tā slepenu protokolu publisku atzīšanu un Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu ar masveida nevardarbīgās pretošanās akciju. Aptuveni 2 miljoni cilvēku, uz 15 minūtēm sadodoties rokās, izveidoja nepārtrauktu dzīvo ķēdi no Viļņas, caur Rīgu līdz Tallinai. Šī akcija parādīja PSRS vadībai baltiešu noskaņojumu un neatkarības ideju popularitāti, kā arī ieguva plašu rezonansi medijos visā pasaulē, pievēršot starptautisku uzmanību Baltijas neatkarības centieniem visaugstākajā politiskajā līmenī. Akcija deva pārliecību neatkarības kustību vadītājiem par tautas atbalstu turpmākai virzībai uz neatkarību.

2009. gadā Baltijas ceļš tika iekļauts UNESCO programmas *Pasaules atmiņa* dokumentārā mantojuma sarakstā. Baltijas ceļš tiek pieminēts ar dažādiem pasākumiem un par to atgādina daudzas piemiņas zīmes – arī visu trīs Baltijas valstu galvaspilsētās 2013. gadā augustā uzstādītās lietuviešu tēlnieka G. Umbrasa veidotās piemiņas plāksnes *Pēdas*.

THE BALTIC WAY

On August 23 1939, the USSR and Nazi Germany signed a secret pact dividing the countries between them into spheres of influence. As a result of this agreement and events of the Second World War, the Baltic nations ended up under Soviet occupation for 50 years. In the late 1980s, Mikhail Gorbachev introduced the so-called Policy of Openness into the USSR and grassroots organizations which openly expressed dissatisfaction with the existing situation began to form.

On August 23, 1989 on the 50th anniversary of the signing of the Molotov-Ribbentrop Pact, the inhabitants of the three Baltic nations asked for the public recognition of the secret protocols and the renewal of the independence of the Baltic nations via a mass peaceful demonstration of resistance. About 2 million people holding hands for 15 minutes, created an uninterrupted human chain from Vilnius, through Riga to Tallinn. This demonstration showed the mood of the Baltic people to the USSR leadership and the popularity of the concept of independence, and also gained wide media resonance throughout the world, attracting international attention to the Baltic independence attempts at the highest political level. The campaign gave confidence to the leaders of the independence movement about the support of the people in their future moves towards independence. In 2009, the Baltic Way was included in the UNESCO programme's Memory of the World documentary heritage listing. The Baltic Way is remembered with various events and many memorial plaques. One of them is *Pēdas*, memorial plaques created by Lithuanian sculptor G. Umbrasas, that were set up in the capital cities of all three Baltic countries in August 2013.

J. Meinerts

Attēli / Photo: Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

RĪGA BARIKĀDES

Rīga, Krāmu iela 3

Latvijai 1990. gada 4. maijā pasludinot savu neatkarību, sākās periods, kurā no formālas neatkarības deklarācijas vajadzēja nonākt līdz tās reālai iedzīvināšanai. Dramatiskākie notikumi saistās ar 1991. gada janvāri, kas pazīstams kā Barikāžu laiks.

PSRS valdība centās nepieļaut Baltijas valstu reālas neatkarības izveidošanos. Situāciju eskalēja milicijas specvienības OMON veiktās diversijas un Preses nama ieņemšana. PSRS līderi solīja nepielietot vardarbību, tomēr 13. janvāra nakts asiņainie notikumi Viļņā pierādīja pretējo, tādēļ LTF vadība aicināja cilvēkus pulcēties uz mītiņu Rīgā. Mītiņā piedalījās ap 500 000 dalībnieku un tajā pašā dienā sākās barikāžu celtniecība.

Barikādes veidoja no pieejamiem materiāliem un smagās tehnikas, tās cēla un mainās sargāja tūkstošiem cilvēku no visas Latvijas. Barikādes bija izvietotas Vecrīgā un pie svarīgākajiem stratēģiskajiem objektiem Rīgas centrā. Mazāka apmēra barikādes veidoja arī citviet Pierīgā un Liepājā. Par visasiņaināko izvērsās 20. janvāra nakts, kad OMON iebruka Iekšlietu ministrijā un dzīvību zaudēja četri cilvēki. Pēc šiem notikumiem, pateicoties arī starptautiskajam spiedienam, uzbrukumi tika pārtraukti un, situācijai normalizējoties, barikādes pakāpeniski likvidēja.

Šī laika piemiņai tiek organizēti dažādi pasākumi, izsniegtas piemiņas zīmes barikāžu dalībniekiem. 2001. gadā Krāmu ielā 3 atvērts Barikāžu muzejs, kurā izvietotā ekspozīcija stāsta par tā laika notikumiem.

THE BARRICADES

Krāmu Street 3, Riga

On May 4, 1990, after declaring its independence, a period commenced in Latvia, during which the country had to move from a formal declaration of independence to its real implementation. The most dramatic events happened in January 1991, and are known as The Barricades.

The USSR's leadership tried to prevent the development of real independence for the Baltic nations. The situation was escalated by subversive activity from special OMON militia units and the seizure of the Press building. The USSR's leaders promised not to use violence. However, on the night of January 13, bloody events in Vilnius showed the opposite. Therefore, the leadership of the Latvian Popular Front invited the people to gather for a meeting in Riga. About 500,000 people took part in the meeting and the building of the barricades commenced on the same day.

The Barricades were made from available material and heavy equipment and were built and defended in shifts by thousands of people from throughout Latvia. The barricades were set up in the Old Town of Riga and next to important strategic buildings in the centre of Riga. Smaller barricades were also created at other spots in vicinity of Riga and Liepāja. The night of January 20 turned out to be the bloodiest, when OMON attacked the Interior Ministry building and four people lost their lives. After these events, thanks also to international pressure, the attacks were terminated, and with a normalization of the situation, the barricades were gradually removed.

Various events are held to remember this period, with memorial badges being issued to participants. The Barricades Museum was opened in 2001 at Krāmu Street 3, where the exposition provides a story about the events of that period.

J. Meinerts

Attēli / Photo: 1991. gada barikāžu muzejs

1991. GADA AUGUSTA PUČS. SLEPENĀ RADIOSTACIJA SALASPILĪ

Salaspils, Gaismas iela 20c

1991. gada 19.-21. augustā PSRS notika neveiksmīgs valsts apvērsuma mēģinājums jeb Augusta pučs. Tā mērķis bija gāzt prezidentu Mihailu Gorbačovu, izbeigt viņa uzsāktu valsts demokratizācijas procesu un nepieļaut Padomju Savienības reformēšanas līguma parakstīšanu.

Sākoties pučam, PSRS Iekšlietu ministrijas Rīgas sevišķo uzdevumu milicijas vienības jeb OMON 19. augusta pievakarē ieņēma Latvijas Radio torni Ulbrokā. Daži brīvprātīgie radio darbinieki devās uz slepenu radiostaciju gatavībā sākt raidīt, ja tiktu ieņemta studija Doma laukumā. 20. augustā prognozes piepildījās, pēc radio ieņemšanas ēters klusēja tikai 56 sekundes, pēc tam atsākot raidīt no citas vietas.

Neraugoties uz informatīvo blokādi, ziņas par jaunākajiem notikumiem turpināja pienākt no Latvijas Radio slepenās studijas Salaspilī. Tā atradās netālu no notikumu epicentra Rīgā un pietiekami tālu no blīvi apdzīvotām vietām. Latvijas pretinieki centās šo radio staciju atrast, taču nesekmīgi, jo no Salaspils nekāds signāls ēterā neizskanēja. No Salaspils elektrotīklu apakšstacijas tas pa iekšējo sakaru sistēmas telefona vadiem tika sūtīts uz Valmieru un raidīts no turienes. Naktī uz 22. augustu, beidzoties augusta pučam, omoniešu vienības sāka atkāpties, atbrīvoja Radio ēku, un Salaspils radio tika atslēgts no ētera. 2006. gadā pie nama Salaspilī, Gaismas ielā 20c, atklāta piemiņas plāksne.

THE AUGUST COUP IN 1991. THE SECRET RADIO STATION AT SALASPILS

Gaismas Street 20c, Salaspils

From August 19-21, 1991, there was a failed attempt of a coup in the Soviet Union aimed at overthrowing the rule of President Mikhail Gorbachev so as to put an end to his democratisation efforts and to keep him from signing an agreement on reforms in the USSR.

When the coup started, special forces of the Soviet Interior Ministry in Riga took over the Radio of Latvia broadcasting tower on August 19 and some of the radio station's employees headed off for the secret location in Salaspils, fearing the worst. The very next day, the forces overran Radio of Latvia's main building in Dome Square, and the station fell silent for only 56 seconds before coming back on the air from the secret location in Salaspils.

Despite Soviet efforts to implement an information blockade, the station in Salaspils continued to broadcast information about what was happening. Salaspils was not far from the epicentre of events in Riga, but far enough away from densely populated areas. Enemies to Latvia's independence tried to find the station, but to no avail, as no signal came from Salaspils. Instead, it was routed via an internal communications telephone line to Valmiera and broadcasted from there. Late in the evening of August 21, when the coup had failed, special forces began to retreat and withdrew from the radio building. The underground station at Salaspils had done its job and was switched off. In 2006, a commemorative plaque was put up at the building at Gaismas Street 20c in Salaspils.

S. Zirne

Attēli / Photo: Daugavas muzejs, L. Juhansone

PIEMINEKLIS ARTURAM ALBERINGAM "SĒJĒJS"

Rūjiena, Dārza iela 3

Netālu no Rūjienas, Virķēnos, dzimis agronoms un valsts darbinieks Arturs Alberings (1877-1934). Viņš bija Latvijas Tautas padomes loceklis, Latvijas ministru prezidents (1926) un zemkopības ministrs, 1., 2. un 3. Saeimas deputāts no Latviešu zemnieku savienības. Viens no Latvijas agrārās reformas izstrādātājiem un īstenotājiem.

1935. gadā izveidota komiteja A. Alberinga kapa pieminekļa uzstādīšanai. Tā kā līdz 1936. gadam maijam bija saziēti 13 000 lati, pieminekļa celšanas komiteja mainīja ieceri un piedāvāja celt pieminekli A. Alberingam Rūjienas pilsētā. Pilsētas valde ierādīja vietu pieminekļa celtniecībai parkā (bijušajos Vecajos Ternejas kapos), bet pieminekļa komiteja noslēdza līgumu ar tēlnieku Kārlī Zemdegu par pieminekļa un kapa plāksnes veidošanu. 1937.-1938. gadā pieminekļa uzstādīšanas vieta labiekārtota un 1939. gada augustā atklāja K. Zemdegas veidoto pieminekli "Sējējs". Pēc Otrā pasaules kara, padomju režīma apstākļos, 1951. gadā pieminekli nogāza, salauza un apraka. 1977. gadā skolnieki atrada un izraka pieminekļa daļas, kas vēlāk nogādātas tēlnieka K. Zemdegas darbnīcā Rīgā. 1988. gadā ar ūdenslidēju palīdzību atrasta arī Rūjas upē iemestā "Sējēja" skulptūras galva un 1988. gada 18. novembrī atklāts un iesvētīts atjaunotais piemineklis.

Pieminekļa liktenis atspoguļo Atmodas laika sabiedrības attieksmi pret pirmajā Latvijas neatkarības posmā radītajām kultūrvēsturiskajām vērtībām.

STATUE TO ARTURS ALBERINGS – "THE SOWER"

Dārza Street 3, Rūjiena

The agriculturist and statesman Arturs Alberings (1877-1934) was born in Virķēni, not far from Rūjiena. He was a member of the Latvian National Council, the Prime Minister of Latvia (1926), Minister for Agriculture as well as deputy to the 1st, 2nd and 3rd Parliament from the Latvian Farmers' Union. He was one of the creators and implementers of the Latvian Agrarian Reform. A committee was formed in 1935 to plan and erect a memorial statue dedicated to A. Alberings. Until May 1936 the committee had received 13,000 lats in donations, and decided to erect the statue in Rūjiena. The city council chose the city park, a former cemetery, as the location for the statue and the committee hired sculptor Kārlis Zemdegas to create the statue and the commemorative plaque. The site was prepared between 1937-1938, and in August 1939 the statue by K. Zemdegas, The Sower, was unveiled. In 1951, during the Soviet era following the World War II, the statue was dismantled, demolished, and buried. In 1977 students found and dug up parts of the statue which were later sent to K. Zemdegas' workshop in Riga. The statue's head was found in the Rūja river with the help of divers in 1988. Later that same year, on November 18, the renewed statue was once more unveiled.

The fate of this statue reflects the attitude of society towards the cultural values established during the period of the first Latvian independence.

A. Āboltniņš

Attēli / Photo: Rūjienas izstāžu zāles krājums; J. Sedols

PIEMINEKLIS LATVIJS ARMIJAS KARAVĪRIEM "LĀČPLĒSIS". JELGAVAS BRĪVĪBAS PIEMINEKLIS.

Jelgava, Stacijas laukums

Pieminot Jelgavas atbrīvošanu no Bermonta armijas 1919. gada novembrī, 1925. gadā Jelgavas palīdzības biedrībā nolēma dibināt pieminekļa celšanas komiteju, kas vāca līdzekļus ar mērķi izgatavot un uzstādīt Jelgavā pieminekli Latvijas armijas karavīriem. 1931. gada jūnijā tika ielikts pamatakmens Stacijas laukumā tēlnieka Kārļa Jansona veidotajam piemineklim, kas attēlo Lāčplēsi, kurš uzvarējis melno bruninieku un sarkano pūķi. Pieminekli 1932. gadā jūnijā atklāja Valsts prezidents Ālberts Kviesis.

1942. gadā pēc nacistiskās Vācijas varasiestāžu pavēles tika nokalts melnā bruņinieka tēls. Savukārt, pēc padomju okupācijas varasiestāžu norādījuma, 1949. gadā Jelgavas pilsētas pašvaldība pieņēma lēmumu par "baltgvardiem celtā pieminekļa noņemšanu pie stacijas". Pieminekli nogāzts un iznīcināts 1950. gadā.

Atmodas laikā 1988. gada maijā fotogrāfs Pēteris Korsaks un Latvijas Kultūras fonda biedri atrada iznīcinātā pieminekļa aprakto fragmentu – Lāčplēša tēla torsu, ko novietoja pie Jelgavas muzeja. 1988. gada rudenī pieminekļa fragmentu pārveda uz tēlnieka K. Jansona darbnīcu Cēsīs, kur pieminekļa autora dēls tēlnieks Andrejs Jansons to izmantoja atjaunojamā Jelgavas Brīvības pieminekļa veidošanā. Atjaunotais pieminekli uzstādīts un atklāts 1992. gada novembrī.

Lāčplēša tēla fragments un atjaunotais pieminekli apliecina sabiedrības ticību Latvijas valstiskuma idejai un parāda sarežģītos piemiņas zīmju likteņus Latvijas vēsturē.

LĀČPLĒSIS – A MONUMENT TO LATVIAN SOLDIERS AND THE FREEDOM MONUMENT OF JELGAVA

Station Square, Jelgava

In 1925, the Jelgava Assistance Association decided to establish a committee to raise funds for the construction of a monument in Jelgava to commemorate the city's liberation from the Bermont troops in November 1919. The cornerstone for the monument was laid in Station Square in 1931, and the sculpture, made by sculptor Kārlis Jansons, depicted the legendary Lāčplēsis slaying the Black Knight and the red dragon. Latvian President Ālberts Kviesis unveiled the monument in June 1932.

In 1942, the Nazi regime ordered the removal of the depiction of the Black Knight, and in 1949, after the Soviet occupation, the Jelgava local government decided on the removal of the monument due to political implications. It was dismantled and destroyed in 1950.

In May 1988, during the Latvian National Awakening, photographer Pēteris Korsaks and members of the Latvian Culture Fund found the buried torso of the statue and it was placed alongside the Jelgava Museum. That same autumn, the fragment was taken to Cēsīs, where the son of its original sculptor, Andrejs Jansons, used it to recreate the monument. It was unveiled in November 1992. The fragment of Lāčplēsis' torso and the restored monument represent the society's belief in the idea of statehood and speak about the complicated twists and turns in the fates of memorials in Latvia's history.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Šulcs, G. Skulte

VALSTS ATJAUNOŠANA UN IEKLAUŠANĀS STARPTAUTISKĀ APRITĒ — VIETAS, KURĀS NOTIKA PĀRVALDES SISTĒMAS JAUNRADĪŠANA UN KAS SIMBOLIZĒ LATVIJAS DALĪBU STARPTAUTISKĀS ORGANIZĀCIJĀS

Latvijas neatkarības starptautiskā atzīšana sākās 1991. gada 22. augustā. Šis vēsturiskais process bija saistīts ar plašām politiskām pārmaiņām, sabrūkot PSRS. Līdz 1991. gada beigām Latvijas neatkarības atjaunošanu atzina 93 valstis, pirmā no tām bija Īslande. Rietumvalstīm, atzīstot Latvijas un pārējo Baltijas valstu tiesisko kontinuitāti, atrisinājās arī virkne aktuālu jautājumu, piemēram, par pirmskara Latvijas zelta un valūtas rezervju piederību un diplomātisko pārstāvniecību ēku izmantošanu, 1922. gada Satversmes atjaunošanu, pilsonību u.tml.

Kopš neatkarības atgūšanas Latvijas Republika ir veikusi virkni nozīmīgu pasākumu savas nacionālās valsts nostiprināšanā un attīstībā. Veikta monetārā reforma, līdz 1994. gada 31. augustam no Latvijas izvests Krievijas karaspēks, mēs esam Eiropas Savienības dalībvalsts, valsts ārējās drošības garants ir līdzdalība NATO. Iedzīvotāju dzīves kvalitātes nodrošināšanai un nacionālās identitātes saglabāšanai turpinās nacionālā kultūras mantojuma apzināšana un saglabāšana, latviešu māksla, mūzika, kino un teātris ir atzīti starptautiskos festivālos un konkursos, Latvijas atpazīstamību vairojuši arī mūsu sportistu panākumi.

RESTORATION OF THE STATE AND ITS ROLE ON INTERNATIONAL ARENA— PLACES WHERE THE PUBLIC GOVERNANCE SYSTEM WAS RE-ESTABLISHED AND THAT SYMBOLISE LATVIA'S PARTICIPATION IN INTERNATIONAL ORGANISATIONS

The international recognition of Latvia's independence began on August 22, 1991, as the coup in Moscow was failing. This historical process related to broad political changes during the collapse of the Soviet Union, and by the end of 1991, 93 countries had recognised Latvia's independence. The first of them was Iceland. As western countries recognised the legal continuity of Latvia and the other Baltic States, a series of other issues were also addressed. These included ownership of Latvia's pre-war gold and currency reserves, the use of diplomatic facilities, the reinstatement of the 1922 Constitution, the issue of citizenship, etc.

Since the restoration of its independence, the Republic of Latvia has taken serious steps toward strengthening and developing its nation state. Monetary reforms were implemented, the Russian army was withdrawn from Latvia on August 31, 1994, we are a European Union member state and the guarantee of our external security is our membership in NATO. Ongoing efforts to identify and preserve Latvia's cultural heritage have helped to ensure the quality of life for the country's people and the preservation of their national identity. Latvian art, music, cinema and theatre are recognised at international festivals and competitions, and Latvia's has also been enhanced by the successes of our athletes.

RĪGA ĀRLIETU MINISTRIJA UN LATVIJAS ATZĪŠANA *DE IURE* Rīga, Krišjāņa Valdemāra iela 3

1991. gadā, sarežģītos iekšpolitiskos apstākļos (Augusta puča laikā) Augstākā padome (AP) 1991. gada 21. augustā plkst. 13:10 pieņēma konstitucionālo likumu "Par Latvijas Republikas valstisko statusu", kas deva pamatu Latvijas neatkarības atjaunošanas starptautiskās atzīšanas sākumam. Ar šo aktu pasludināta pilnīga valsts neatkarība un atcelts AP 1990. gada 4. maija Deklarācijā noteiktais pārejas periods Latvijas valsts varas atjaunošanai *de facto*.

Ārlietu ministrija, izmantojot Latvijā praktiski vienīgo nebloķēto starptautisko sakaru – teleksa līniju, nekavējoties izplatīja Konstitucionālā likuma tekstu. Sūtniecība Vašingtonā un tās vadītās pārstāvniecības, kas pastāvēja Rietumu zemēs kā Latvijas valsts institūcijas visus piecdesmit Latvijas okupācijas gadus, sadarbojās ar Ārlietu ministriju, lai panāktu iespējami plašāku Latvijas publicitāti pasaulē un paātrinātu valsts starptautiskās atzīšanas un diplomātisko attiecību atjaunošanas un nodibināšanas procesu. No likuma pieņemšanas līdz 1991. gada beigām Latvijas neatkarības atjaunošanu un valstisko neatkarību atzina 93 valstis.

1914. gadā pēc arhitektu Augusta Vītes un Eižena Laubes projekta celtajā Rīgas Hipotēku biedrības ēkā Latvijas Ārlietu ministrijai telpas atradās arī starpkaru periodā no 1919. gada jūlija līdz 1940. gada septembrim. Tajās notika sagatavošanās darbs arī neatkarīgās Latvijas Republikas atzīšanai *de iure* 1921. gada 26. janvārī.

THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS AND THE *DE JURE* RECOGNITION OF THE REPUBLIC OF LATVIA

Krišjāņa Valdemāra Street 3, Rīga

During the complex domestic political situation created by the August 1991 Coup in the former USSR, the Supreme Council of the Republic of Latvia passed the Act "On the Statehood of the Republic of Latvia" at 1:10 PM on August, 21. This law provided the basis for international recognition of Latvia's restored independence. The Act declared the complete independence of the State of Latvia, and annulled the Declaration made by the Supreme Council on 4 May 1990 which had outlined a transition period in the *de facto* restoration of Latvian independence.

Making use of a telex line – practically the only avenue of international communication which had not been blocked – the Ministry of Foreign Affairs immediately spread the text of this Constitutional Act. The Embassy in Washington DC, as well as the consulates under it, which had represented the State of Latvia in many Western European countries throughout the 50 years of occupation, worked together with the Ministry of Foreign Affairs to achieve the widest possible resonance and publicity for the situation in Latvia. Their aim was to accelerate international recognition of the State of Latvia, as well as the renewal and establishment of diplomatic relations. From the time the law was adopted until the end of 1991, Latvia's independence had been recognized by 93 states.

The Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Latvia is located in a former bank (Riga Mortgage Society), built in 1914 by architects Augusts Vīte and Eīžens Laube. The Ministry had been located in this same building between July 1919 and September 1940, and it was place where the preparatory work for the *de jure* recognition of the Republic of Latvia on January 26, 1921 was carried out.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Ārlietu ministrijas arhīvs, P. Gaillītis

RĪGA ĒKU KOMPLEKSS "TRĪS BRĀĻI"

Rīga, Mazā Pils iela 17

Ēku komplekss "Trīs brāļi" kultūras pieminekļu aizsardzības darbam kalpo jau vairāk nekā 60 gadu un arvien vairāk veidojas par nozares kompetenču centru. Daudzkārt pārbūvētā viduslaiku ēku grupa "Trīs brāļi" savu tagadējo veidolu ieguvusi pēc 1953.–1957. gada restaurācijas. Ēka Mazajā Pils ielā 17 ir vecākais mūra dzīvojamais nams Rīgā (15. gs. beigas). 1697. gadā tajā bijusi maiznīca. "Vidējais brālis" (1646) ir tipisks 17. gs. dzīvojamais nams. Tā fasādes un zelminis veidots ziemeļu renesanses manierisma formās un restaurēts pēc J. K. Broces 1785. gada zīmējuma. 1746. gadā veidotais ieejas portāls ar uzrakstu latīņu valodā "*Soli Deo Gloria*" ("Tikai Dievam slava") pārcelts no blakus esošas vecākas ēkas. Jaunākā un mazākā ēka (17. gs.) 1899. gadā pārbūvēta. Restaurācijas laikā visu triju ēku pagalmi apvienoti, sienās iemūrēti akmens portāli un vecākais Rīgas ģerbonis. Agrīnā padomju laika restaurācijas filozofija, kuru veidoja Latvijas pirmās brīvvalsts laikā izglītību ieguvušie speciālisti, paglāba ēkas no okupācijas varas apdraudējumiem. "Trīs brāļu" komplekss ir unikāla kultūras mantojuma saglabāšanas liecība Latvijā, gan ar savu īpašo stāstu, gan arī ar tajā risinātajiem visas Latvijas materiālā kultūras mantojuma saglabāšanas pasākumiem. Kultūras pieminekļu aizsardzības nozares mājvieta "Trīs brāļos" ir kļuvusi par identitātes zīmi, šīs vietas īpašā aura veicina kultūras mantojumā aizsardzības darba produktivitāti un neatstāj vienaldzīgus arī klientus.

THE BUILDING COMPLEX "THE THREE BROTHERS"

Mazā Pils Street 19, Rīga

The building complex "The Three Brothers" has been a crucial part of the movement for the protection of cultural monuments for over 60 years, and is increasingly becoming a competence centre – it currently houses the National Heritage Board. The complex dates back to the middle ages and has been renovated multiple times. It's current image dates back to the renovation conducted between 1953-1957. The building on Mazā Pils Street 17 is the oldest residential stone building in Rīga and dates back to the end of the 15th century. In 1697 it housed a bakery. The "middle brother" dates back to 1646 and is a typical 17th century residential building. Its facade and gables were built in the Northern Mannerist style, and renovated according to a drawing done by J.K. Broce in 1785. The entrance with the Latin slogan "*Soli Deo Gloria*" (Glory to God Alone), originally constructed in 1746, has been taken from an older building beside it. The youngest, and smallest building is from the 17th century and was rebuilt in 1899. During the restoration the courtyards of all three buildings were joined, stone portals were installed, and the oldest coat of arms of Rīga was added to its walls. The buildings were saved by specialists educated during the first Latvian independence period who formed the restoration philosophy of the early Soviet years. "The Three Brothers" complex is a unique example of cultural heritage protection in Latvia due to its own unique story and the work carried out for the protection of all Latvian cultural heritage that takes place inside the buildings. Complex "The Three Brothers" is inextricably connected to the protection of Latvian cultural heritage, and its aura furthers the cause, heightens productivity, and affects every client and visitor of the building.

J. Dambis

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, J. Dambis

RĪGA RĪGAS VĒSTURISKAIS CENTRS

Rīga ir dzīva Eiropas vēstures ilustrācija. Līdz pat šai dienai Latvijas valsts galvaspilsēta glabā pierādījumus par Rietumu un Ziemeļeiropas ietekmi uz tās vēsturisko izaugsmi, par tirdzniecības un kultūras ceļu krustojanos, Latvijas kā nacionālas valsts veidošanos un attīstību. Rīgas vērtību saglabāšanai jau pusgadsimtu ir pievērsta īpaša uzmanība, bet visaktīvāk pēc neatkarības atgūšanas. 1997. gadā Rīgas vēsturiskais centrs ieguva UNESCO Pasaules mantojuma statusu, atzīstot, ka šai vietai, ko veido samērā labi saglabājusies viduslaiku un vēlākā pilsētas struktūra, ir ievērojama universāla vērtība un to rada viduslaiku apbūve, jūgendstila arhitektūras daudzums un kvalitāte, kurai līdzīgas nav citur pasaulē, kā arī 19. gadsimta koka arhitektūra. Gadsimtu mijā, ekonomiskā spiediena ietekmē Rīgas vēsturiskā centra vērtības kļuva apdraudētas, izvērtās domstarpības starp kultūras mantojuma sargātājiem un uzņēmējiem. Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija rosināja speciāla Rīgas vērtību aizsargājoša likuma izstrādi. Saeima 2003. gadā likumu izstrādāja un pieņēma. Neapmierinātie uzņēmēji lūdza likumu neizsludināt, vēlāk pret likumu sekoja Rīgas pašvaldība prasība Satversmes tiesā, taču tas likuma spēku tikai stiprināja. Rīgas izaugsme nav apstājusies, pilsēta nemitīgi attīstās, vēsturiskās vērtības papildinot arī ar mūsdienu arhitektūru, kas veido jaunu mantojumu nākotnes sabiedrībai. Rīga ir pilsēta ar kultūras garšu un īpašu noskaņu!

THE HISTORIC CENTRE OF RĪGA

Rīga is a living illustration of European history. Even today, the capital of Latvia tells stories of the Western and Northern European influences, the growth of the city and creation and development of the Latvian nation. It has been the crossroads between commerce and culture. For more than half a century special attention has been paid to the conservation of Rīga, but even more so after Latvia regained independence. In 1997 Rīga's historic centre was listed as UNESCO's World Heritage Site. This confirmed that the place, whose relatively well-preserved city structure dates back to the middle ages, and consequent years, has outstanding universal value. The value is created by the medieval buildings, the abundance and unrivalled quality of Art Nouveau architecture, as well as the preserved 19th century wooden architecture. At the turn of the 21st century, when Riga was under economic pressure, the historic centre was under threat. There were disagreements between those who wanted to preserve the city's cultural heritage and businessmen about the future of the city. The National Heritage Board lobbied a special law to protect valuable parts of Riga. The Parliament drafted and passed the law in 2003. The disgruntled businessmen asked not to proclaim the law, and later the Rīga City Council took the case to the Constitutional Court. It only strengthened the law, and Riga has not ceased growing and developing. The city is constantly changing and adds contemporary architecture to its historical heritage creating a new legacy for future generations. Rīga is a city with a unique culture and atmosphere!

J. Dambis

Attēli / Photo: A. Meiers, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, J. Dambis

LATVIJA EIROPAS SAVIENĪBĀ. EIROPAS SAVIENĪBAS MĀJA

Rīga, Aspazijas bulvāris 28

1991. gadā Eiropas Komisija oficiāli atzina Baltijas valstu neatkarību. 1995. gada 27. oktobrī Latvijas valdība iesniedza pieteikumu par valsts vēlmi iestāties Eiropas Savienībā, un pēc nepilniem deviņiem gadiem Latvija ieguva pilntiesīgas dalībvalsts statusu.

Lai to panāktu, bija jāpaveic liels darba apjoms, izlasot un ieviešot Latvijas likumdošanā 80 000 Eiropas Savienības normatīvo aktu lappuses. 2003. gada 20. septembrī Latvijas tauta savu izvēli puda referendumā, kurā 66,97% pilsoņu nobalsoja par iestāšanos Eiropas Savienībā. Pievienošanās Eiropas Savienībai notika 2004. gada 1. maijā, kad Latvija kļuva par vienu no tolaik 25 Eiropas Savienības dalībvalstīm. 2014. gada 1. janvārī Latvija kļuva par astoņpadsmito eirozonas dalībvalsti un sāka lietot šo valūtu kopā ar vairāk nekā 332 miljoniem iedzīvotāju. Šajā pašā gadā Latvijas galvaspilsēta Rīga bija Eiropas kultūras galvaspilsēta.

Kopš 2005. gada jūlija Eiropas Komisijas Pārstāvniecība Latvijā un Eiropas Parlamenta birojs Latvijā atrodas Eiropas Savienības mājā, Rīgā, Aspazijas bulvārī 28. Tā ir atvērta sabiedrībai un piedāvā plašu informāciju par Eiropas Savienību un Latvijas dalību tajā, sadarbojoties ar izglītības iestādēm un nevalstiskajām organizācijām informatīvu pasākumu organizēšanā, kā arī sniedzot informāciju par Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas darbu, Latvijas interešu pārstāvniecību un Eiropas Savienības aktualitātēm.

LATVIA IN THE EUROPEAN UNION. THE EUROPEAN UNION HOUSE

Aspazijas Boulevard 28, Riga

In 1991 the European Commission officially recognized the independence of the three Baltic states. On 27 October 1995 the Latvian government submitted an application for the country to join the European Union, and after nearly nine years Latvia became a full member state. In order to qualify Latvia had to make a lot of changes – for example to read and introduce 80,000 pages of normative acts into its state legislature. On 20 September 2003 the citizens of Latvia took part in a referendum in which 66,97% voted in favour of joining the European Union. On 1 May 2004 Latvia became one of 25 member states, and on 1 January 2014 it became the 18th member of the Eurozone and started to use the new currency – the same currency as more than 332 million citizens in the European Union. That same year Riga was the European Capital of Culture.

Since July 2005 the European Commission's representation in Latvia and the European Parliament's Latvian offices are located in the European Union House in Riga, on Aspazijas Boulevard 28. The House is open to the public and offers broad information about the European Union and Latvia's membership. It collaborates with educational institutes and non-governmental organizations to organize informative events, as well as offers information about the European Parliament, the work of the European Commission, about how Latvian interests are represented and news about the European Union.

S. Zīrne

Attēli / Photo: ES mājas arhīvs

AIZSARDZĪBAS MINISTRIJA UN LATVIJAS IESTĀŠANĀS NATO

Rīga, Krišjāņa Valdemāra iela 10/12

Pēc neatkarības atgūšanas 1991. gadā starptautiskais stāvoklis prasīja Latvijas aizsardzības spēju stiprināšanu, lai varētu nodrošināt valstiskās suverenitātes nosargāšanu ārēja uzbrukuma gadījumā, tādēļ tika izvirzīts mērķis iestāties Ziemeļatlantijas Līguma organizācijā (NATO) kā pilntiesīgam partnerim līdz ar citām demokrātiskajām Eiropas valstīm. NATO 1991. gadā apvienoja 16 Eiropas un Ziemeļamerikas valstis ar mērķi saglabāt un attīstīt savas aizsardzības spējas gan individuāli, gan kopējiem spēkiem, nodrošinot kopīgas aizsardzības plānošanas pamatu. Izpildot virkni priekšnoteikumu un, ievērojot izmaiņas starptautiskajās attiecībās, 2002. gada novembrī Latvija saņēma uzaicinājumu pievienoties NATO aliansei, bet 2004. gada 29. martā Latvija kļuva par pilntiesīgu NATO dalībvalsti. Šobrīd NATO apvieno jau 29 valstis.

Aizsardzības ministrija kopā ar citām Latvijas valsts institūcijām un Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem darbojas, lai stiprinātu NATO rīcības spēju un efektivitāti, kā arī Latvijas ietekmi lēmumu pieņemšanas procesā. Aizsardzības ministrija un Nacionālie bruņotie spēki aktīvi iesaistās NATO īstenotajās starptautiskajās operācijās un citos drošības veicināšanas pasākumos.

Aizsardzības ministrijas galvenā ēka Krišjāņa Valdemāra ielā 10/12 celta 1912. gadā pēc arhitekta Vilhelma Romāna Reslera projekta.

THE DEFENCE MINISTRY AND LATVIA'S ACCESSION TO NATO

Krišjāņa Valdemāra Street 10/12, Rīga

After the restoration of Latvia's independence in 1991, the international situation was such that there was a need to strengthen the country's defence capabilities to ensure the preservation of sovereign statehood against a potential foreign attack. The Latvian government immediately stated the goal of joining the North Atlantic Treaty Organisation (NATO) as a full member together with other democratic European states. In 1991, NATO united 16 European and North American member states with a goal of developing defence capacities individually and together as part of a common defence plan. After fulfilling a series of prerequisites and witnessing changes in international relations, Latvia received its official invitation to join NATO in 2002, and on March 29, 2004, it became a member state. Today NATO has 29 member states.

Latvia's Defence Ministry and other government institutions, including the National Armed Forces, have worked to strengthen NATO's capabilities and effectiveness, as well as to ensure Latvia's influence in decision-making processes. The Defence Ministry and the National Armed Forces have actively taken part in international NATO operations and taken other steps to enhance security. The building of the Defence Ministry at Krišjāņa Valdemāra Street 10/12 was completed in 1912 after a design by architect Wilhelm Roman Roessler.

A. Āboltiņš

Attēli / Photo: Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums

ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀ KULTŪRVĒSTURISKĀ TERITORIJA "ABAVAS IELEJA"

Kandavas, Kuldīgas, Talsu un Ventspils novadi

Abavas ielejas dabas un kultūras mantojuma kopums, kas veidojies no otrā gadsimta pirms mūsu ēras, līdz mūsdienām ir radījis sabiedrības apziņā atzītu īpašu kultūrainavu. Šīs vietas savdabība un identitāte, kompleksais raksturs un unikālā vērtība tika izcelta pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas. Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija sadarbībā ar Eiropas Padomi un vietējām pašvaldībām organizēja vairākas darbnīcas, seminārus vērtību apzināšanai un nozīmes izcelšanai. 1996. gadā ar Latvijas Republikas Ministru kabineta rīkojumu izveidota īpaši aizsargājamā kultūrvēsturiskā teritorija Abavas ieleja. Jau 25 gadus Abavas ielejas vērtību sistēmā īpaša nozīme ir ievērojamā latviešu tēlnieka Ojāra Feldberga darbība. Pārceļoties uz dzīvi Pedvālē, lai atjaunotu Firksu – Pedvāles un Briņķu – Pedvāles muižas ēkas un radītu vērienīgu laikmetīgās mākslas ekspozīciju, O. Feldbergs organizēja neskaitāmas meistarklases un simpozijus ar pašmāju un ārzemju pazīstamu mākslinieku līdzdalību. Pedvāles Brīvdabas mākslas muzeju var uzskatīt par Latvijas valstiskuma atjaunošanas norišu spilgtu liecinieku un veidotāju vienlaikus. 1999. gadā Pedvāles brīvdabas mākslas muzejam par kultūrainavas saglabāšanu un attīstību UNESCO piešķīra starptautisku Melinas Merkuri balvu. Abavas ielejas pilotprojekts ir bijis viens no veiksmīgākajiem Eiropas Padomes pasākumiem Austrumeiropā kultūrvēsturisku ainavu saglabāšanā, laikā, kad tika radīta Eiropas ainavu konvencija.

THE ABAVA VALLEY PROTECTED CULTURAL- HISTORICAL AREA

Kandava, Kuldīga, Talsu and Ventspils Municipality

The unique natural and cultural landscape of the Abava valley formed in the 20th century B.C. and has been developing and taking shape until today. It holds a special place in the collective consciousness of Latvian culture. The unique nature and identity of this place, its complex character and values were brought to light after the restoration of the independence of Latvia. The National Heritage Board in collaboration with the Council of Europe and local authorities, has organized multiple workshops and seminars on heritage protection and interpretation. In adherence to an order by the Cabinet of Ministers in 1996, a special territory was created in Abava valley to protect its cultural heritage. For 25 years the work of distinguished Latvian sculptor Ojārs Feldbergs' has had a significant influence on development of the area. He moved to Pedvāle to restore the Firkspedvāle and Briņķpedvāle manors, and to create an ambitious contemporary art exhibition. Feldbergs has organized countless master-classes and symposiums attracting both local and internationally renowned artists. The Pedvāle Open-Air Art Museum is a witness to the restoration of Latvian independence, that has also played a significant part in the events leading up to it. In 1999 the Pedvāle Open-Air Art Museum was awarded the Melina Mercouri International Prize for the Safeguarding and Management of Cultural Landscapes. The pilot project in the Abava Valley has been one of the most successful of the European Council's projects in Eastern Europe at the time, when the European Landscape Convention was created.

J. Dambis

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes, E. Šulcs, J. Dambis, E. Šulcs

RĪGA LATVIJAS NACIONĀLĀ OPERA

Rīga, Aspazijas bulvāris 3

Pastāvīga operdzīve Rīgā sākās līdz ar pirmā teātra uzcelšanu Vecrīgā 18. gs. beigās – šajā namā darbojās dažādi atpazīstami tā laika kultūras darbinieki, tostarp Rihards Vāgners, kura vārdu šī ēka nes arī mūsdienās.

Latviešu nacionālā operdzīve ir dzimusi salīdzinoši vēlu, 1912. gadā, kad Pāvula Jurjāna vadībā sāka darboties neliels privāts operteātris Latvju opera. Līdz ar neatkarīgas Latvijas izveidošanos 1919. gadā, vēl kara apstākļos, izveidota Latvijas Nacionālā opera (LNO), kurā no 1923. gada darbojās arī pastāvīga baleta trupa. Starpkaru periodā LNO bija Rīgas muzikālās dzīves centrs un gadā to apmeklēja ap 220 000 skatītāju. Lai gan padomju periodā arī operai nācās maksāt ideoloģiskās nodevas, tā spēja saglabāja augstu māksliniecisko profesionalitāti.

Tomēr visaugstākos mākslinieciskos panākumus Latvijas Nacionālā opera un balets ir sasniegusi pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas – turot godā klasisko un romantisko operu un baletu tradicionālās vērtības, tā cenšas meklēt arī laikmetīgas izteiksmes formas un kļuvusi par nozīmīgu un atpazīstamu spēlētāju Ziemeļeiropas mērogā.

Operteātra mājvieta – saukta arī par Rīgas Balto namu – celta 1863. gadā kā Rīgas 1. Vācu teātris. Ēka pārbūvēta 1887. gadā pēc postoša ugunsgrēka un 20. gs. 90. gados papildināta ar jauniem būvprojektiem.

THE LATVIAN NATIONAL OPERA

Aspazija Boulevard 3, Rīga

Opera life in Rīga began with the construction of the first Rīga theatre in Old Town in the late 18th century. Richard Wagner, whose name the building bears to this day, was one of the well known people of the day that worked there.

Latvian national opera life, however, appeared later. A private opera theatre led by Pāvuls Jurjāns opened in 1912. The Latvian National Opera was established in 1919 during the Independence War, and in 1923, a permanent ballet troupe was also established. During the interwar period, the Latvian National Opera became the centre of the musical life of Rīga and more than 200,000 people attended it annually. In the Soviet period, the opera had to pay ideological tributes, but it maintained a high level of artistic professionalism.

Still, the Latvian National Opera and Ballet has particularly flourished since the restoration of Latvia's independence. The opera honours classical and romantic operas and ballets, but it has also sought modern forms of expression and has become an important and recognised player at the Northern European level.

The building of the opera, known as the White House, was built in 1863 as the First German Theatre of Rīga. It was rebuilt after a fire in 1887 and expanded during the 1990s.

J. Meinerts

Attēli / Photo: G. Janaitis, D. Grodzis, D. Viksna

KALNCIEMA IELAS KOKA APBŪVE

Rīga, Kalnciema ielas posms no Baložu līdz Melnsila ielai

Apbūve gar Kalnciema ielu pārstāv Rīgas priekšpilsētu celtniecības tradīcijas sākot no 18. gs. līdz pat 19. gs. beigām. Šī apbūve veido īpaši vērtīgu kompleksu, jo šādā kvalitātē un apmērā citviet Rīgā straujās pilsētas attīstības dēļ koka arhitektūra nav saglabājusies un ir retums arī Eiropas mērogā.

Kalnciema ielas apbūves kompleksu veido 24 ēkas ar zaļo zonu abās ielas pusēs, raksturīga iezīme ir gar ielu izvietotās dzīvojamās ēkas un dārzi gruntsgabalu dziļumā. Ēkas izceļas ar proporcionālām un harmoniskām fasādēm, kuras rotā vēlinā klasicisma stilā ieturētas apdares detaļas un kā vietējo amatnieku darbi šīs ēkas glabā vērtīgu informāciju par tradicionālajām būvtechnikām.

Kalnciema ielas apbūves ansambļa atjaunošanu 2002. gadā rosināja biedrība *Latvia Nostra* un, pateicoties atsevišķu ēku īpašnieku iniciatīvai, uzsākta to restaurācija. 2006. gadā Kalnciema ielas koka apbūve iekļauta valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā. Savu ieguldījumu ielas atjaunošanā deva arī 2006. gadā Rīgā notikušais NATO samits, kas pasteidzināja fasāžu atjaunošanu, jo Kalnciema iela kalpo kā pirmais iespaids un Rīgas vizītkarte viesiem, kas ierodas pilsētā no lidostas.

Kalnciema iela ir kļuvusi par vietu mūsdienīgiem birojiem, kultūras dzīvei, ekoloģiskās pārtikas tirdziņiem, krodziņiem un kokamatniecības meistarklasēm, dodot iespēju atdzimt koka arhitektūras mantojumam arī citviet pilsētā.

WOODEN BUILDINGS ALONG KALNCIEMA STREET

Kalnciema Street from Baložu to Melnsila Street, Rīga

Buildings along Kalnciema Street represent suburban construction traditions in Rīga which date back to period from the 18th to the late 19th century. These buildings are particularly valuable, as wooden architecture has not been preserved at this level of quality and scope elsewhere in the city due to rapid urban development; indeed, it is uncommon at the European level. The complex in the street is made up of 24 buildings with a green area on both sides of the street. Typically, the buildings are residential buildings with gardens behind them. The buildings are distinguished by proportional and harmonic façades that are decorated with details in the style of Late Classicism and as such preserve valuable information about traditional construction techniques.

In 2002 the *Latvia Nostra* association proposed the restoration of the ensemble and, thanks to initiative from some of the owners of the buildings, restoration began. In 2006, the wooden buildings in Kalnciema Street were listed as state protected cultural monuments. The NATO summit that was held in Rīga in 2006 contributed to the restoration of the buildings, because Kalnciema Street offers the first impression to guests who arrive in the city from the airport. Today Kalnciema Street is a place for modern offices, cultural life, organic food markets, little saloons and master classes in wood craftsmanship, thus making it possible for the heritage of wooden architecture to be reborn elsewhere in the city.

J. Meinerts

RĪGA STARPTAUTISKĀ LIDOSTA RĪGA

Mārupes novads, Lidosta Rīga

Lidosta Rīga būvēta 1965.-1974. gadā, pirms tam civilie lidojumi notika no Spilves un Rumbulas lidostām. Lidostas galveno ēku projektēja Maskavas institūts *Aeroprojekt* (arhitekts L. Ivanovs, interjera dizaina autori A. Stankevičs un A. Punka). Regulāru pasažieru apkalpošanu lidosta Rīga uzsāka 1975. gadā. No tās veica regulārus reišus uz PSRS republiku galvaspilsētām, kā arī lielākajiem rūpniecības un tūrisma centriem. Lai sasniegtu galamērķus ārpus PSRS bija jālido caur Maskavu.

Līdz ar Latvijas neatkarības atjaunošanu 1991. gadā lidosta Rīga kļuva par starptautisku lidostu un Rīga kā galamērķis parādījās tādu nozīmīgu Rietumeiropas aviokompāniju kā *SAS* un *Lufthansa* sarakstos. 1995. gadā nodibināta Latvijas nacionālā aviokompānija *airBaltic*. Straujš pasažieru skaita pieaugums un līdz ar to arī lidostas attīstība sākās pēc zemo cenu aviokompāniju ienākšanas Latvijas tirgū. Starptautiskā lidosta Rīga ir lielākā lidosta Baltijas reģionā un 2017. gadā, sasniedzot jaunu rekordu savā pastāvēšanas vēsturē, apkalpoja vairāk kā sešus miljonus pasažierus.

2009. gada maijā lidosta ieguva prestižo *Routes* un *OAG (Official Airline Guide)* godalgu lidostu mārketingā Eiropā kā labākā Skandināvijas un Baltijas reģiona lidosta. 2016. gadā atklāta Ziemeļu pietāte (SIA "ARHIS ARHITEKTI"), kas arhitektoniski un stilistiski iekļaujas lidostas kompleksā, nodrošinot lidostas kā reģionāla tranzīta centra attīstību.

THE RĪGA INTERNATIONAL AIRPORT

Rīga Airport, Mārupe Municipality

The Rīga International Airport is the largest airport in the Baltic region. It was built between 1964 and 1974, before which civilian flights departed and landed at the Spilve and Rumbula airports. The Aeroprojekt institute in Moscow (architect L. Ivanovs, interior designers A. Stankevičs and A. Punka) designed the main building of the airport. Regularly scheduled passenger services began at the airport in 1975, with flights available to the capital cities of Soviet republics, as well as to major industrial and tourism centres. To reach destinations outside of the Soviet Union, passengers first had to fly to Moscow.

When the independence of Latvia was restored in 1991, the Rīga airport became an international airport, and major Western European airlines such as SAS and Lufthansa began to operate flights to and from it. In 1995, Latvia's national airline, airBaltic, was established. Rapid increases in passenger numbers and the further development of the airport began after low-cost airlines entered Latvia's market. In 2017, the Rīga International Airport provided services to more than six million passengers, thus setting a new annual record.

In May 2009, the airport received a prestigious prize from Routes and OAG (Official Airline Guide) in airport marketing as the best airport in Scandinavia and the Baltic region. In 2016, a second terminal was opened (SIA ARHIS Architects), which fits in with the airport in architectural and stylistic terms and ensures the development of the airport as a regional transit hub.

S. Zirne

Attēli / Photo: VAS „Starptautiskā lidosta „Rīga”” arhivs

RĪGA SIGULDAS KAMANIŅU TRASE

Sigulda, Šveices iela 13

Renes sportu vēsture Siguldā sākusi veidoties jau 19. gs. beigās, kad kņazs Kropotkins savas muižas teritorijā izbūvēja 900 m garu ledus ceļu ar sākumu Siguldas viduslaiku pils aizsarggrāvī un vienu virāžu. Trasei attīstoties no ārzemēm sāka ievest arī pirmos bobus, un pēc to parauga vietējie entuziasti uzsāka gatavot kamaniņas paši, taču Pirmā pasaules kara gados trasi izpostīja un šīs tradīcijas iznīka.

Renes sports Siguldā atdzima 20. gs. 80. gados pateicoties tam, ka PSRS nebija modernas kamaniņu un bobsleja trases, bet lielvara nespēja samierināties ar savu sportistu zemajiem sniegumiem. Pateicoties trenera R. Upatnieka aizrautīgajam darbam latviešu sportisti un mehāniķi kļuva par vadošo spēku PSRS bobslejā un Sigulda tika izvēlēta par vietu, kur būvēt modernu trasi.

Tā pateicoties šai infrastruktūrai un iestrādēm neatkarību atguvušās Latvijas renes sporta veidu pārstāvji ir spējuši regulāri gūt iedvesmojošus panākumus visaugstākā līmeņa sacensībās un ierindoties šo sporta veidu pasaules elitē. Siguldas trase, kuras direktors ilgu gadus ir šo sporta veidu patriots D. Dukurs, tiek uzturēta un regulāri uzlabota un tieši siguldieši – kamaniņu braucēji brāļi Šīci un skeletonisti brāļi Dukuri – vairākkārt atnesuši Latvijai augstas godalgas Eiropas un Pasaules čempionātos un Olimpiskajās spēlēs.

SIGULDA BOBSLEIGH TRACK

Šveices Street 13, Sigulda

The history of track sport in Sigulda began developing in the late 19th century, when Duke Kropotkin constructed a 900 m long track of ice in his manor's territory, with the start at Sigulda's mediaeval castle's moat and just one curve. As the track developed, the first bobsleighs were brought in from abroad and, using these examples, local enthusiasts began to construct them themselves. The track was destroyed in the World War I and these traditions died out.

The sport was reborn in Sigulda in the 1980s due to that fact that there was no modern luge or bobsleigh track in the USSR, and the great power could not accept the low achievements of its athletes. Due to the enthusiastic work of coach R. Upatnieks, Latvian sportspeople and mechanics became the leading powers in USSR bobsleigh sport and Sigulda was selected as the site for the construction of a modern track.

In this way, due to this infrastructure and work, once Latvia regained its independence, representatives from this sport have been able to regularly reach inspiring achievements at the highest-level championships and rank among the world elite in this sport. The Sigulda Track, the director of which, for many years has been D. Dukurs, a patriot of this type of sport, is maintained and regularly improved and it is people from Sigulda itself – the brothers Šīcs who are lugers, and skeleton racers, the brothers Dukurs – have brought the highest awards to Latvia at European and World championships and Olympic Games, many times.

J. Meinerts

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, E. Šulcs

RĪGA RĪGAS MOTORMUZEJS

Rīga, Sergeja Eizenšteina iela 8

Rīgas Motormuzeja sākums saistāms ar Latvijas Antīko automobiļu kluba dibināšanu 1972. gadā. Kluba rīkotās seno spēkratu parādes un citi pasākumi piesaistīja milzīgu interesi un klubs ar savu darbību kļuva pazīstams visā PSRS un arī aiz tās robežām. Paraleli publiskajām aktivitātēm notika aktīva kluba seno spēkratu kolekcijas veidošana un to restaurācija, līdz 20. gs. 80. gados nobrieda doma par speciāla muzeja nepieciešamību. Muzeja ēka, kas atgādina antīka auto priekšgalu ar radiatoru, tapa laikā no 1986. līdz 1989. gadam un kopš savas atklāšanas Rīgas Motormuzejs ir lielākais seno spēkratu muzejs Baltijā.

2013.-2016. gadā notika vērienīga muzeja ēkas pārbūve un jaunas piebūves izbūve. Pēc rekonstrukcijas muzejs vērs durvis apmeklētājiem, piedāvājot ne tikai apskatīt vairāk seno spēkratu paplašinātajās telpās, bet arī ar pilnīgi jaunu, inovatīvu un mūsdienīgu pieeju un muzejpedagoģisko programmu iepazīstina apmeklētājus ar autobūves vēsturi.

Motormuzeja rekonstrukcija skatāma plašākā Latvijas muzeju fenomena kontekstā – pēdējos gados atvērti vairāki jauni mūsdienīgi un apmeklētāju iesaistoši muzeoģiskā pieejā balstīti muzeji (piem., Žaņa Lipkes muzejs, Marka Rotko mākslas centrs) vai līdz ar ēku restaurāciju un rekonstrukciju ar jaunu pieeju un saturu papildīti jau pastāvošie muzeji (Raina muzeji Tadenavā, Rīgā un Jūrmalā, Nacionālais Mākslas muzejs).

RĪGA MOTOR MUSEUM

Sergeja Eizenšteina Street 8, Rīga

The beginnings of the Rīga Motor Museum are linked with the foundation of the Antique Automobile Club of Latvia in 1972. The antique motor vehicle parades and other events organized by the club attracted huge interest and the club became known through its activities throughout the USSR and beyond its borders as well. The active creation of the club's motor vehicle collection, as well as their restoration, took place in parallel with the club's public activities, until eventually the idea about the need for a special museum matured in the 1980s. The museum building, which reminds one of the front of an antique motor vehicle with its radiator, was built between 1986 and 1989, and since its opening, the Rīga Motor Museum has been the largest antique motor vehicle museum in the Baltics.

Extensive rebuilding of the museum building took place between 2013-2016, with the completion of a new extension as well. After reconstruction, the museum has opened its doors to visitors, offering not only a look at even more antique cars in the extended premises, but also a completely new, innovative and contemporary approach. The museum teaching programme introduces visitors to the history of motor vehicle construction. The reconstruction of the Motor Museum can be seen in the context of a wider Latvian museum phenomenon. In recent years, several new museums have been opened with a contemporary museological approach which gets visitors involved (eg. the Žanis Lipke Museum and the Mark Rothko Art Centre). With the restoration and reconstruction of existing museum buildings, these have also been supplemented with a new approach and content (Rainis Museum at Tadenava, Rīga and Jūrmala, and the National Museum of Art).

J. Asaris

Attēli / Photo: A. Biedriņš

RĪGA LATVIJAS MOBILAIS TELEFONS

Rīga, Ropažu iela 6

21. gs. pieaugusi informācijas un sakaru nozīme sociālās sfēras, ekonomikas un ražošanas procesos. Sabiedrības spēja efektīvi iegūt, apstrādāt un pārvaldīt informāciju ir viens no attīstības virzītājspēkiem. Mūsdienās ērts un kvalitatīvs komunikācijas veids ir mobilie sakari, bez kuriem mūsu ikdiens vairs nav iedomājama.

SIA Latvijas Mobilais Telefons (LMT) ir Latvijas mobilo sakaru operators, kas dibināts 1992. gadā, kļūstot par pirmo šādu pakalpojumu sniedzēju valstī. Sākumā sarunas Latvijā iedzīvotājiem nodrošināja mobilo sakaru centrāle Helsinkos, bet pirmā centrāle mūsu valstī sāka darbu 1992. gada oktobrī. 1995. gada janvārī darbību sāka GSM tīkls. LMT ir viens no lielākajiem Latvijas uzņēmumiem, kas turpina investēt attīstībā, lai katram valsts iedzīvotājam būtu pieejami mūsdienīgākie sakari un tiktu radīta ērta saziņas vide. Pirmsākumos LMT darba telpas atradās vairākās ēkās VEF teritorijā, bet 2001. gadā pēc uzņēmuma pasūtījuma uzcelta jauna LMT administrācijas ēka Ropažu ielā 6.

Latvija Eiropas Savienības telekomunikāciju ministru deklarāciju par 5G jeb piektās paaudzes mobilo sakaru tīkla attīstības veicināšanu Eiropā parakstīja 2017. gadā. 2018. gadā LMT pirmo reizi piedalījās pasaules lielākajā mobilo tehnoloģiju notikumā *Mobile World Congress* Barselonā. Tajā bija vairāk nekā 107 tūkstoši apmeklētāju, kuri tika iepazīstināti ar Latvijā radītām inovācijām, tostarp jaunākajiem risinājumiem 5G tīkla attīstībā.

LATVIAN MOBILE TELEPHONE

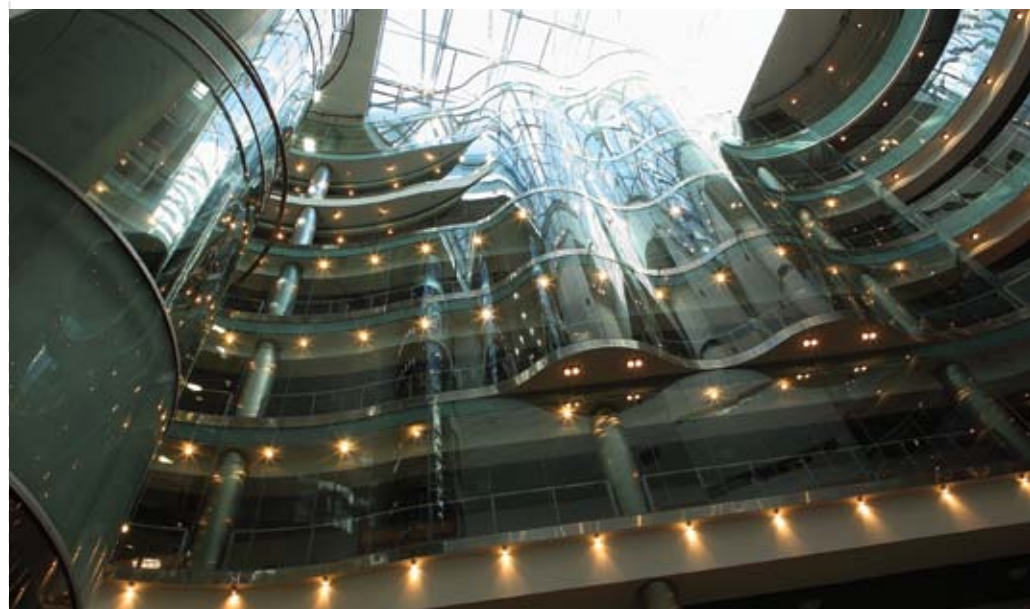
Ropažu Street 6, Riga

The importance of information and communication in the social, economic and manufacturing spheres has increased in the 21st century. A society's ability to effectively obtain, process, and administer information is one of the driving forces of development. Nowadays, a comfortable and qualitative way to communicate is mobile communications without which our everyday life would no longer be conceivable.

Latvian Mobile Telephone (LMT) is a Latvian mobile telecommunications operator which was founded in 1992, becoming the first such service provider in the country. The first calls that Latvians were able to make were administered by mobile communication centres in Helsinki. The first centre in Latvia opened in October 1992. In January 1995 the GSM cellular network was introduced. LMT is one of the largest Latvian companies which continues to invest in development so that each citizen can have access to the most modern communications systems, and to ensure an easy environment for communication. LMT started out with offices in multiple houses in the territory of the former State Electrotechnical Factory, VEF, in Riga. In 2001 the company ordered for a new administrative building to be constructed on Ropažu street 6.

Latvia signed the European Union's telecommunications ministers' declaration about the development of 5G networks in Europe in 2017. In 2018 LMT took part in the Mobile World Congress in Barcelona for the first time, which is the largest mobile technologies event in the world. More than 107,000 visitors were introduced to Latvian-made innovations, among them the latest advancements in the development of 5G networks.

J. Asaris

Attēli / Photo: Latvijas Mobilais Telefons

A/S "LATVIJAS VALSTS MEŽI" ZIEMĒLKURZEMES REĢIONA KLIENTU CENTRS

Dundaga, Parka iela 1

A/S "Latvijas Valsts meži" (LVM) Ziemeļkurzemes klientu centrs Dundagā ir otrs LVM īstenotais efektīvas koksnes izmantošanas piemērs, kur neatņemama ēkas uzturēšanas sastāvdaļa ir pārdomāta dabas resursu izmantošana. Tā ir viena no dabai draudzīgākajām un mūsdienu būvniecības tendencēm atbilstošākajām būvēm Latvijā.

Ēkas arhitektoniskais veidols un inženiertehniskie risinājumi it visā atspoguļo šī projekta devīzi – mežs ir mūsu zaļais zelts! Ēkas konstrukcijas ir no eksponēta līmēta koka, siltinājums no koksnes šķiedras, sienu, griestu un grīdu apdare no koksnes materiāliem. Koka konstrukcijas un koka apdare iekļauj modernus, ekonomiskus un ekoloģiskus inženiertehniskos risinājumus. Apkuri un dzesēšanu nodrošina zemes siltumsūkņi; ventilācijas sistēma izbūvēta ar gaisa kvalitātes kontroli un gaisa siltuma rekuperāciju.

Ēka celta pēc zemas enerģijas patēriņa principiem: LED apgaismojums, ierīkoti saules paneļi, izvietota lietus ūdens savākšanas sistēma, izmantoti logi ar trīskāršu stiklojumu, lai saglabātu siltumu, un siltināšanā izmantoti dabīgie materiāli – koka šķiedras. 2016. gadā tā atzīta par labāko koka būvi Latvijā. Ēku projektēja arhitektu birojs SIA „5. Iela”.

JSC LATVIAN STATE FORESTS (LVM) NORTHERN KURZEME REGION CUSTOMER CENTRE

Parka Street 1, Dundaga

JSC Latvian State Forests (LVM) Northern Kurzeme Customer Centre at Dundaga is the second example where LVM has made effective use of wood, where an inseparable component of the building's maintenance is the well-thought-out use of natural resources. It is one of the most environmentally friendly and contemporary buildings in Latvia, constructed according to the latest building trends.

The building's architectonic image and engineering solutions reflect the motto of this project – "the forest is our green gold!" in everything. The building structure features exposed laminated wood, the insulation is from wood fibre, the wall, ceiling and floor finish from wood materials. The wood structure and wood finish incorporate modern, economic and ecological engineering solutions. The heating and cooling are provided by ground heat exchangers while the ventilation system has been constructed with air quality control and air heat recouping.

The building was constructed according to low energy use principles: LED lighting, solar panels have been installed, a rainwater collection system has been set up, windows with triple glazing have been used to retain heat and natural materials have been used for insulation – wood fibres. In 2016, it was recognized as the best wooden building in Latvia. The building was designed by the SIA 5. Iela bureau of architects.

E. Lūsēna

Attēli / Photo: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, D. Čoldere; A. Gaidis

LIELIE SAPNI — VIETAS, KURAS RAĢĀM KĀ MANTOJUMU NĀKOTNEI UN KAS SIMBOLIZĒ NEMITĪGU LATVIJAS ATTĪSTĪBU

Latvijai ir visi priekšnoteikumi, kas saistīti ar valsts ārējo drošību, stabilitāti un pakāpenisku labklājības līmeņa celšanos, lai pietuvotos pārtikušākajām Eiropas valstīm. Katram valsts iedzīvotājam ir savi sapņi par turpmāko dzīvi. Mūsu individuālie sapņi, kopā savijoties, veido mūsu valsts Lielos nākotnes sapņus par skaistu, sakoptu zemi, pārtikušiem, izglītotiem un laimīgiem tās iedzīvotājiem. Daži no tiem jau piepildījušies, citi vēl tikai top realizēti, bet kopā tie simbolizē mūsu valsts turpmāko attīstību.

BIG DREAMS — SITES THAT WE CREATE AS HERITAGE FOR FUTURE GENERATION AND THAT SYMBOLISE THE CONTINUED DEVELOPMENT OF LATVIA

All prerequisites are in place in terms of Latvia's security, stability and gradually improving welfare to reach the wealthiest countries in Europe. Each resident of Latvia has his or her own dreams in life, and taken together, these individual dreams represent our country's big dreams about a beautiful and pleasant land with wealthy, educated and happy people living in it. Some of these dreams have already come true, others are still being pursued, but together they symbolise our country's future development.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

Rīga, Mūkusalas iela 3

Pirmās diskusijas par nepieciešamību Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) vajadzībām celt īpašu ēku parādījās jau 20. gs. 20. gados, taču līdz pat nesenoai pagātnei bibliotēka bija spiesta mitināties vairākās pielāgotās ēkās, kas bija sliktā tehniskā stāvoklī un neērtas gan grāmatu uzglabāšanai, gan apmeklētājiem.

Pirmie soļi garajā ceļā uz speciālas bibliotēkas ēkas izbūvi sperti 20. gs. 80. gadu beigās, kad jaunās ēkas projekta izstrādi uzticēja trimdas latvietim, pasauleslavenajam arhitektam Gunāram Birkertam, projekta tapšanā piedaloties arī vienam no redzamākajiem Latvijas arhitektiem Modrim Ģelzim. G. Birkerta projekts filozofiski sakņojās Raiņa lugā *Zelta zirgs* un J. Vītola kordziesmā *Gaismas pils*, LNB kā tautas gara manto krātuvei simbolizējot atslēgu, ar kuru tautai rodams ceļš augšup. Līdzekļu trūkuma dēļ bibliotēkas projekta realizācija atkārtoti atlikta, tomēr 2008. gadā būvniecības darbi beidzot sākās un pabeigti 2013. gadā. Bibliotēka ievācās jaunajās telpās 2014. gadā. *Gaismas pils* ar plašajām lasītavām un patīkamo interjeru ir ne tikai centrālā LNB ēka, no kuras tiek vadīts Latvijas bibliotēku tīkls, bet funkcionē arī kā aktīvs kultūras centrs, kurā regulāri notiek konferences, izstādes, semināri un citi kultūras pasākumi.

Pēc visu atjaunotās Latvijas Republikas kultūras ministru ierosinājuma 2018. gadā Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde lēma iekļaut Latvijas Nacionālo bibliotēku valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā.

THE NATIONAL LIBRARY OF LATVIA

Mūkusalas Street 3, Riga

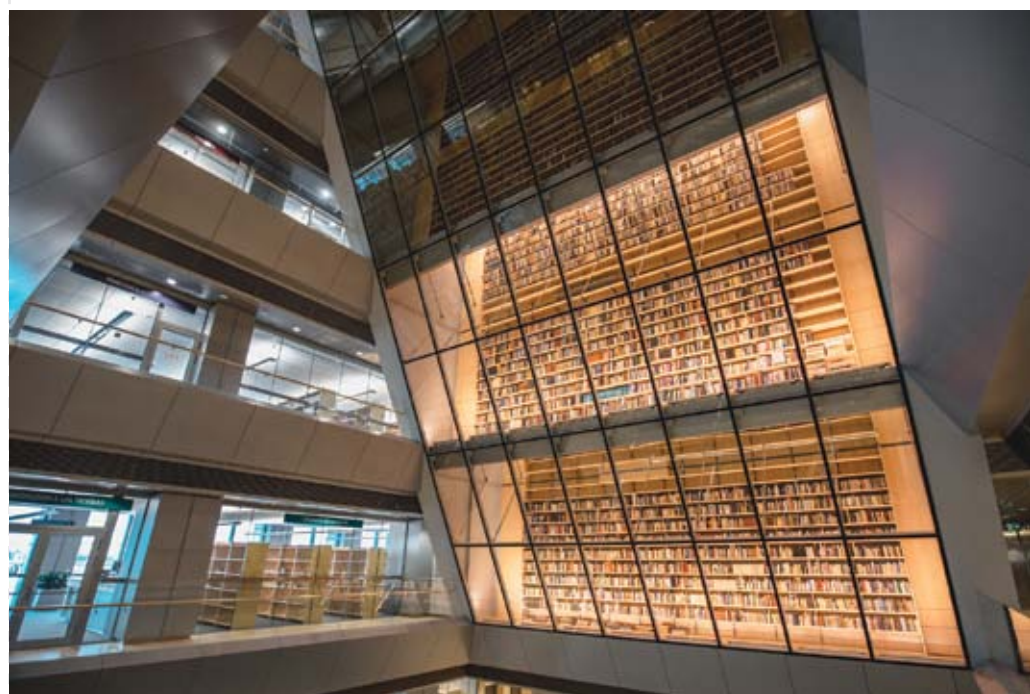
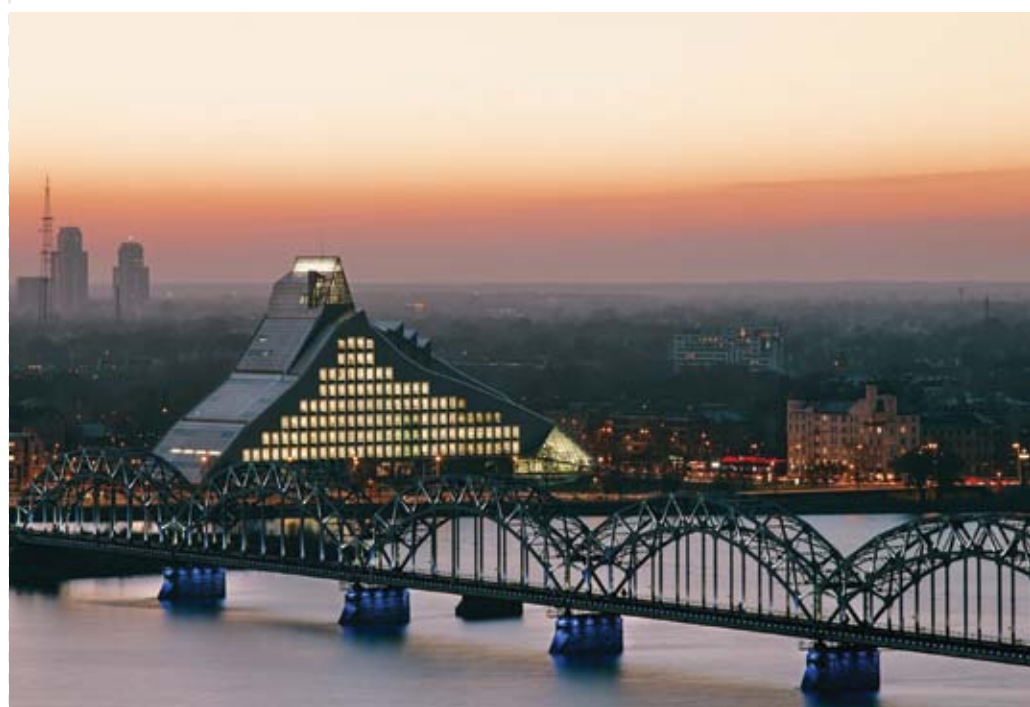
The idea of commissioning a building dedicated to the needs of the National Library of Latvia emerged already in the 1920s. However, until recently, the Library was scattered across several poorly maintained buildings that were far from optimal for storing books and welcoming readers.

The first steps towards a dedicated library building were made in late 1980s, when the design of the planned library building was commissioned from the world-renown Latvian expatriate architect Gunārs Birkerts, in collaboration with one of the most outstanding Latvian architects Modris Ģelzis. The design by Gunārs Birkerts was philosophically rooted in the screenplay by Rainis *‘Zelta zirgs’* (*The Golden Horse*), with the National Library of Latvia as the treasure trove symbolising the gateway to the betterment of the nation. The implementation of the library-building project was postponed several times due to a lack of funds; however, in 2008 the project was resumed and finalised in 2013. The Library moved to the new building in 2014. The spacious reading-rooms and the attractive interior design not only accommodates the main National Library of Latvia building, which coordinates its nation-wide network of libraries, but also serves as a cultural hub that hosts conferences, exhibitions, seminars and other cultural events.

Following a suggestion by all the ministers of culture of the renewed independent Republic of Latvia, the National Heritage Board made the decision to include the National Library of Latvia in the list of national cultural monuments.

J. Meinerts

Atteili / Photo: I. Sturmanis; K. Luhaers

LATVIJAS UNIVERSITĀTES AKADĒMISKAIS CENTRS TORŅAKALNĀ

Rīga, Jelgavas iela 1

Latvijas Universitāte (LU) savas saknes var meklēt 19. gs. dibinātajā Rīgas politehniskajā institūtā. Kā tehniskajai augstskolai institūtam nebija nepieciešams tik daudz telpu kā pilna spektra universitātei un tam nekad neizveidojās komplekss, kurā būtu apvienotas visas studijām nepieciešamās ēkas.

LU pārņemot Rīgas politehniskā institūta un laika gaitā arvien citas ēkas, vēsturiski radusies situācija, ka LU fakultātes un zinātniskie institūti ir izkaisīti pa visu Rīgas pilsētu. Lai savestu kopā dažādu zinātņu pārstāvjus, studentus un pētniekus, kā arī lai racionalizētu universitātes tehnisko bāzi, LU kopš 2014. gada īsteno ieceri izveidot Torņakalnā vienotu akadēmisko centru, kurā atrastos gan visas fakultātes, gan pētnieciskie institūti, gan studentu apartamenti un sporta centrs.

Kā pirmais 2014. gadā uzcelts Dabaszinātņu akadēmiskais centrs, drīzumā durvis vērs Zinātnes centrs un kā nākamo cels Rakstu māju, kurā atradīsies humanitārās un sociālās zinātnes. Realizējot savas ieceres LU cer ne tikai radīt iespēju mācīties mūsdienīgā, studentiem draudzīgā un iedvesmojošā vidē, kas jau izbūvējamā Dabaszinātņu akadēmiskajā centrā, bet arī fiziski savedot kopā dažādu zinātnes jomu pārstāvjus veicināt domu apmaiņu un jaunu, starpdisciplināru un inovatīvu ideju rašanos.

Jāpiemin, ka akadēmiskā centra būvniecība iet roku rokā ar plašiem arheoloģiskās izpētes darbiem, jo centrs tiek būvēts vēsturiskās Kobronskansts, 17. gs. nocietinājuma, teritorijā.

THE UNIVERSITY OF LATVIA CAMPUS IN TORŅAKALNS

Jelgavas Street 2, Rīga

The University of Latvia has roots going back to the 19th century when the Riga Polytechnical Institute was founded. As a technical university, the institute didn't need as much space as a university offering a broader course selection, and so it never created a central campus on which all the main buildings would be located.

The University of Latvia eventually took over the Riga Polytechnical Institute and over the years also other buildings, creating the current situation in which departments of the University of Latvia are spread out over the entire city. To bring together representatives of various fields, students and researchers, as well as to establish the university's technical base, there have been plans to establish a unified academic centre in Torņakalns since 2014. This campus would contain faculties, research institutes, as well as student dorms and a sports centre.

The first building to be constructed was the Academic Centre for Natural Sciences in 2014, and soon the Science Centre and then the Centre for Humanities and Social Sciences will open their doors. In realising these plans, the University of Latvia hopes to not only create an opportunity to study in the kind of modern, student-friendly and inspirational atmosphere already found in the Academic Centre for the Natural Sciences, but to also physically bring together representatives of various fields which would promote the exchange of ideas, hopefully creating new interdisciplinary and innovative projects.

It has to be mentioned that the construction of the academic centre goes hand-in-hand with large scale archaeological research, as the centre is being built on the territory of a 17th century fortification, the Kobronskansts.

J. Meinerts

Attēli / Photo: A/S LNK Industries arhivs, J. Dambis

RĪGA RĪGAS PILS

Rīga, Pils laukums 3

14. gs. pirmajā pusē celtā Livonijas ordeņa otrā Rīgas pils nopostīta 15. gs. beigās, ordeņa mestra Valtera fon Pletenberga laikā atjaunota un turpmāko gadsimtu gaitā vairākkārt pārveidota, tomēr uzskatāma par vienu no vislabāk saglabātajām fortifikācijas būvēm Baltijā. Pirmā pasaules kara gados vairākkārt mainījās pils apsaimniekotāji: vācu karaspēks, lielinieki un tikai pēc 1919. gada 3. jūlija Strazdumuižas miera līguma pils torni sāka plīvot Latvijas karogs. Kad pils pēc kara bija savesta kārtībā, uz to pārcēlās Ministru prezidents un Valsts kanceleja. Pēc Latvijas Valsts prezidenta posteņa nodibināšanas 1922. gadā Rīgas pils priekšpils daļa kļuva par prezidenta rezidenci. Pili atradās arī Lāčplēša Kara ordeņa dome u.c. ordeņu lietu kapituls. Vecajā pils daļā darbojās Valsts Vēsturiskais muzejs un Latvijas Mākslas muzejs. Līdz 1938. gadam pili atradās arī „Valdības Vēstneša” spiestuve un redakcija, Pieminekļu valde un Folkloras krātuve.

Pēc kara priekšpils daļā darbojās Rīgas pionieru pils pulciņi, bet Ordeņa pils kastelas daļā palika muzeji. 1993. gadā Latvijas valdība nolēma pili atjaunot Latvijas Valsts prezidenta rezidenci. 2015. gadā noslēdzās Rīgas priekšpils korpusu, kur izvietota Latvijas Republikas prezidenta kanceleja, restaurācija.

Rīgas pils Kastelas atjaunošanas koncepcijas pamatā ir vēsturiskās substances maksimāla saglabāšana nākamajām paaudzēm, klāt liekot funkcionālo programmu un nepieciešamās tehnoloģijas. Projektā iecerētie ēkas vēsturisko daļu pārveidojumi ir nepieciešamais minimums Kastelas patiesās vēsturiskās vērtības atklāšanai un Latvijas Nacionālā Vēstures muzeja pilnvērtīgas pastāvēšanas nodrošināšanai.

Kastelas pagalmi iecerēti kā daļa no Vecrīgas pilsēttelpas paplašinājuma.

RĪGA CASTLE

Pils Square 3, Riga

The second castle of the Livonian Order, originally built in the first half of the 14th century, was destroyed at the end of the 15th century. During the rule of Wolter von Plettenberg, Master of the Livonian Order, the Castle was renovated; it was reconstructed several more times over the following centuries, and is still regarded as one of the best-preserved fortification buildings in the Baltics. During the World War I, the Castle frequently changed hands between the German Army and the Bolsheviks, and it was only after the signing of the Starzдумижа Truce on July 3, 1919 that the national flag of Latvia was raised in the Castle's tower. Once the Castle was restored after the War, it was used as the Prime Minister's Office and the State Chancellery. When the State Presidency institution was established in 1922, the forepart of Riga Castle was turned into the President's residence. The Castle also accommodated the Lāčplēsis Military Order Council and other order councils. The old part of the Castle provided premises for the National History Museum and the National Art Museum of Latvia. Furthermore, the Castle was also home to the editorial office and printing house of the Government's Official gazette, the Board of Monuments, and the Archives or Folklore.

In the post-war period, the part of the Castle which used to serve as the President's Office and Residence was allocated to the extracurricular activities of the Pioneer organisation, while the Order part of the Castle continued to house the museums. In 1993, the Latvian government decided to reinstate the Castle as the Residence of the President of the State

In 2015 the restoration of the forecastle, that houses Chancery of the President of Latvia, was finished.

The renovation concept of Riga Castle is based on preserving as much historic substance as possible for the next generations and adding functional programme and necessary technologies. Intended transformations of historic parts is the minimum necessary for revealing the true value of the castle and the filling the needs of functions for the Latvian national history museum.

The courtyard is intended as the extension of the Old Town urban space.

Attēli / Photo: R. Liepiņš

RĪGA AKUSTISKĀ KONCERTZĀLE RĪGĀ

Latvijas sasniegumi mūzikā jau sen ir nopelnījuši tiesības uz izcilas arhitektūras, labas novietnes un perfekta skanējuma koncertzāli. Koncertzāles radīšanai Rīgā, kā nacionālas valsts galvaspilsētā, ir jābūt vienai no prioritātēm kultūras nozarē un kā vistuvākajā laikā realizējamam sapnim visas valsts attīstībā. Šobrīd svarīgākais jautājums ir koncertzāles novietne. Rīgai, kā UNESCO pasaules mantojuma vietai, konkrētajā pilsētībūvnieciskajā situācijā ir savas īpašās vērtības un īpatnības. Tās ir plānojuma struktūra, publiskā ārtelpa, apbūves principu sistēma un dažādu laika periodu apbūves arhitektūras kvalitāte. Rīga var lepoties ar kultūras būvju novietni un to savstarpējām attiecībām. Nacionāli nozīmīgās būves galvenokārt ir izvietotas Rīgas centra vērtīgākajā daļā, ērti sasniedzamas kājāmgājējiem, ievēribas cienīgas ar savu vizuālo tēlu un salīdzinoši ērti lietojamas.

Rīgā akustiskajai koncertzālei novietne ir jāmeklē pilsētas centrā, neattālinoties no Daugavas, starptautiskas sacensības ceļā jāiegūst risinājums, kam jāklūst par notikumu arhitektūras un dizaina attīstībā, jaunu vietas zīmi un nākotnes saglabājamu vērtību. Rīgas centrs nav pārslogots, un tuvākajā nākotnē centram pārslogde nedraud. Vēl vairāk – centrs jāpapildina ar ekskluzīvām kultūras aktivitātēm. Atbildīgi salīdzināta un pārdomāta vieta, veiksmīga arhitektūras ideja, atklāta procesa virzība un saprātīgas izmaksas, akustisko koncertzāli varētu pieteikt kā pirmo veiksmīgo un sabiedrības atzītu nākamās valsts simtgades nacionāli nozīmīgu celtni.

ACOUSTIC CONCERT HALL IN RĪGA

Latvian musical achievements have long since qualified the country as deserving of a concert hall with the best architecture, location and perfect acoustics. Building a concert hall in Rīga, the capital of the nation state, should be one of the priorities in the field of culture and a dream that should be fulfilled in the nearest future to further the development of country. Currently the most important question is one of location. Rīga as a UNESCO World Heritage site has its distinct features and qualities which need to be taken into consideration – layout patterns, public spaces, its system of construction principles and the quality of the architecture of various time periods. Rīga can be proud of the location and spread of various cultural buildings and how they interact within the city. Buildings of national significance are mainly located in the most important parts of Rīga city centre making them easy to access by foot and use. Their central location also emphasises their stature and image.

The location for the Riga Concert Hall has to be in the centre of the city, not too far from the river Daugava. A solution should be found through an international competition. The building has to be notable and forward-thinking in terms of architecture and design, an iconic feature of the city, and a long-lasting value to the country. The centre of Rīga is not over-crowded, and will not be in the nearest future. It would also benefit from more exclusive cultural events. Using a carefully considered location, a successful architectural idea, transparent decision making and reasonable costs, this concert hall could make its mark as the first successful, publically recognized, nationally meaningful structure to be built in the next centennial of Latvia.

J. Dambis

Attēli / Photo: J. Urtāns, E. Šulcs

